

ספר

ודברת במ

מאמרים ביאורים ומילי דאגדתא
עם מעשי הגדולים וליקוטים נבחרים
בעניני כבוד בית הכנסת ותפילה
כהלכתה.

כבוד תלמידי חכמים
וחומר דיבורים האסורים
וחומר איסור ביזוי תלמידי חכמים

ובסופו קונטרס שומע תפילה

נערך ונסדר בעזה"י מאת
חיים משה ב"ר יששכר קורט

פעוב"י תל אביב תובב"א
שנת שמחת תי באומרים לי
תשנ"ח לפ"ק

כל הזכויות שמורות
להמחבר
רח' שלמה מימון 6 קרית שלום
טלפון: 03-6884560

יוצא לאור
על ידי המכון למחקר תורני
שע"י ישיבת "תורה והוראה" בת"א
בסיוע המשרד לעניני דת בירושלים
על ידי ידידי היקר הרב הגאון ר' מתתיה שרים שליט"א
ותשואות חן חן להם

הסכמת גאון ישראל, פוסק הדור, מופלא שבסנהדרין,
עטרת תפארת ישראל, גאון הגאונים
מרן רבינו עובדיה יוסף שליט"א
הראשון לציון ונשיא מועצת חכמי התורה

בי"ה

OVADIA YOSSEF
RISHON LEZION
AND PRESIDENT OF TORAH SAGES COUNCIL

עובדיה יוסף
הראשון לציון
ונשיא מועצת חכמי התורה

ירושלים ..כ"ג..אדר..תשנ"ה... JERUSALEM

הסכמה

הוצאו לפני אלינו הספר, ודברת דם, קצין האיסור דמייה חלילה דמת הכנסת, וזכרון
האיסור החמור. על ביצוי תלווידי חכמים. וזכר. אצלה יבי אומן. נצד נאמן. עוקב
אם דתמת התורה, ויליה כיום טויר סמכה באוקה. חכו אמתיים וכו'ו אמאבים. תחלת
בקרה מסידיים. דודר צדק ומגיד אושרים. טיה אפיק מאלויות דורש בני אונות.
אצרה תרכים. אילא מסדיים טודים. הרעץ רבי אצה חיים קורח שליט"א.

זכרתי דין דתניו סאסת השפני, ונפתי אמאמינו הטורחות. לכות ודכות, אצרות ה'
אצרות טחורות, וכל דגיו אור וצדק. דברים היוצאים מן הלך ונכנסים ללב, אשרי
יורשתו. צנה וסוכרה אמתו. תיב לפרותו.

ויהי רצון אפ"ף ה' דיבו יצ"ח, אוד יבורץ מעינותיו חוציה להאפיד תורה ולהאפיה.
וימיה אצרה אצרה דאצלות התורה והיראה לאעון ולתפארת, והיה שמו פים האבולמ
אשר בארץ. והיה כחץ שגורו על פלטי אים אשר פרו יתן דעתו ומהו לו יבול
וכל אשר יצעה יצ"ח.

דברכת התורה ובאהבה רבה

עובדיה יוסף

מכתב ידידות וברכה
ממורי ורבי עטרת ראשי הגאון הגדול
מרן ראש הישיבה רבי אליהו שרים שליט"א
ראש ישיבת תורה והוראה ת"א.

בי"ה יום שני לסדר הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר תשנייה

שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך, בניך מרחוק יבאו ובנתיך על צד תאמנה, אז תראי ונהרת ופחד ורחב לבבך כי יהפך עליך המון ים חיל גויים יבואו לך, ופירש המלבי"ם שכל העכו"ם יבואו ללמוד תורה ודבר ה', מצייר שידמו אז כמי שרואה דבר זר אשר לא עלה על לבו, שאינו מאמין בעצמו, אם ראה את הדבר באמת, אולי הוא רק דמיון על שמביט היטב לראות.

ילקוט שמעוני: באותה שעה מביא הקב"ה תורה ומניחה בחיקו ומבהיק זיון של ישראל מסוף העולם עד סופו.

מחסדי אבות הוא זה, מה שזיכנו הקב"ה בעתות אלה לראות את אברכי ישיבתנו הקדושה מזכים הרבים על ידי שמוציאים לאור את דברי התורה אשר רחש לבם. ויש מביניהם שהוציאו לאור ששה ושבעה ספרים חשובים וכמעט כולם מעלים על הכתב חידושים שנתחדשו להם דרך לימודם כי כולם תלמידי חכמים מובהקים מתון ומסיק, על דבר האמת, וכבר פקע שמם בעולם התורה וכולם קוראים אחריהם מקודש. ומתוכם כעין החשמל, בא ותורתו בידו, אשר יגע בעשר אצבעותיו, לקח דברי אלקים חיים בענין שיחה בבית הכנסת ודברים בטלים, ודברים

מאירים ומנהירים כי דבריו היוצאים מן הלב נכנסו ללבם הטהור של
שלומי אמוני ישראל.

כי מימיהם יוצאים מן המקדש ידידי וחביבי, שהמית את עצמו
באהלה של תורה ולמד תורתו במסירות נפש, הלא הוא כמעט
מהיחידים שמרביצים תורה בהמון, ולמרות גילו הצעיר רבים השיב
מעוון, וכדברי השמעוני הוא מבהיק בזיון של ישראל,

זה דודי וזה רעי, אהוב למעלה ונחמד למטה הרה"ג רבי חיים משה
קורט שליט"א שיזכהו הקב"ה לבן זרע של קיימא מאשתו הצדקנית
לאה תחי' בקרוב בע"ה, ומודים למי שאמר והיה העולם שזכני לחסד
זה מה שלא היה בשנים קדמוניות שאברכים ספרדים יקרים נעשים אב
בתורה ומחדשים לאמיתה של תורה, ולא ירחק היום כאשר נראה את
המחבר החשוב שלנו ביחד עם חבריו הרבנים בכולל, דורך כוכבם בשמי
התורה, ומדת קונם יש בהם, שמאירים לארץ ולדרים עליה ברחמים.

והריני חותם לכבוד הרב המחבר

ביקרא דאורייתא

זעירא דמן חבריא

אליהו שרים

תורה והוראה

תל אביב

מכתב ברכה
מהגאון הגדול מורנו ורבנו
רבי משה צדקה שליט"א
מראשי ישיבת פורת יוסף בירושלים

כבוד הרב היקר מזכה הרבים ומרביץ תורה בעיר תל אביב רבתי, הרה"ג משה חיים קורט שליט"א מלומדי הישיבה הקדושה המפורסמת לשבח ותהילה "תורה והוראה", של ידידינו הגאון המפורסם רב פעלים לתורה ולתעודה רבי אליהו שרים שליט"א אשר איותה נפשו להמשיך בהרבצת תורה ומוסר גם בכתב, שבחיבורו היקר הזה לכתוב לנו דברי חיזוק מוסר וכיבושין, בעניין החשוב והחמור הוא שיחה בטילה בביהכנ"ס. ובחומר העוון של מחלקות וביזוי ת"ח רח"ל, - שאמרו חז"ל במס' שבת קי"ט המבזה ת"ח אין רפואה למכתו רח"ל - שנאי אין מרפא, וזה גרם חורבן ירושלים רח"ל.

ולכן יש לנו להחזיק לו טובה להמחבר הי"ו על הרעיון הקדוש הזה, ויה"ר שיעשו דבריו פירות ונזכה לקיים האמור, והרב המחבר יתברך בכל הברכות, שהי ימלא משאלות ליבו לטובה לעבודתו ית' בכל מכל כל, ונזכה לגאולה השלימה אמן.

ועל זה באתי על החתום
יום ד' מנח"א תשנ"ה
משה בהגר"י צדקה

מכתב ברכה
ממורי ורבי הגאון הגדול
רבי שלמה משה עמאר שליט"א
אב"ד פ"ת מח"ס שמע שלמה ב' חלקים

בעה"ת, אור ליום שני
ארבעה ימים לחדש אב הרחמן
ה' אלפים תשנ"ה

בשמחה גדולה ובהודיה לה' ברוך הוא קיבלתי את הכתבים והגליונות של ידידי וחביבי האברך כמשמעו וכמדרשו אלה הדברים אשר דבר משה, משה שפייר קאמיר הוא הרה"ג מעוז ומגדול כמהר"ר משה חיים קורט שליט"א מבחירי הישיבה הקדושה תורה והוראה בתל אביב רבתי ת"ו, בראשותו של ראש הישיבה ושר הצבא דגול מרבבה הגאון המפורסם כמוהר"א שרים שליט"א, והוא. נעיר מימי נערותו לא זו מאהלה של תורה בישיבתנו הק', וגם היום ממשיך בלימודיו ובעלייתו בתורה כי הוא בעל כשרונות מבורכים ב"ה, ועמל ויגע, ויראת ה' חופפת עליו ומקדמתו, וחכמתו מתקיימת, ותורתו נרשמת, ודבר ה' בפיהו אמת, פה מפיק מרגליות, דורש כתרי אותיות, בפני עדת ה' גדולים וקטנים ודבריו הנלהבים עושים פירות לשעה ולדורות. ועתה הנה הביא ראשית פרי תנובתו על ספר התורה הזה לחזק הלבבות, בנים ואבות, במדביר בערבות, ובפרט בענין כבוד בית הכנסת וחומר שיחה בטלה בביכ"י ועוד כהנה וכהנה, ובפרט בגנות

המחלוקת וביזוי החכמים אשר בעוה"ר הדברים הללו נפרצו בדורינו,
ואין איש שם על לב, ואני תפלה לאל נורא עלילה שיתקבלו דבריו אצל
לומדי התורה וכל עם הי' להתחזק בתורה ועבודת ה', משה זכה וזיכה
את הרבים, וזכות הרים תעמוד לו להתברך בבנים ובנות ז"ק של קיימא
העוסקים בתורה ובמצוות אמן.

המצפה לרחמי הי' וישועתו
ע"ה **שלמה משה עמאר** ס"ט
מעוה"ק בני ברק ת"ו

הסכמת הרה"ג
הרב צבי סימן טוב
רבה הראשי של יהדות אפגניסטן
וראש כוללות נתיב בנימין

ה' באלול תשנ"ה
הנה ידידנו היקר הרה"ג רבי משה קורט שליט"א מחשובי התלמידי
חכמים שבקהילתנו וממרכיבי התורה בישיבה החשובה "תורה
והוראה" תל אביב אתא ומתניתיה בידיה גליונות ספר בעניני מוסר
ויראת שמים בשם ודברת בס פרי עמלו ויגיעו מפי סופרים ומפי ספרים
מדברי הש"ס הראשונים והאחרונים, וגם הוסיף מדיליה מפרי
רעיונותיו שהשמיעם לצאן מרעיתו ושומעי לקחו לזכות את הרבים
וללהיב הלכבות לתורה ויראת שמים.

הרב המחבר מוכר לנו עוד משחר נעוריו עת אשר שקד על לימודיו
בהתמדה ובמסירות והיה ידוע כי לגדולות נוצר. והנה עתה לפנינו
גליונות ספרו פרי קודש הילולים. ערוך בטוב טעם ודעת, דבר דברו על
אופניו.

וכבר הסכימו על ידו הרבנים הגאונים שליט"א ולא נצרכה אלא לברכה
יהי רצון שיפוצו מעיונותיו חוצה ויזכה להגדיל תורה ולהאדירה מתוך
נחת ושלוה ויהי רצון שימלא הקב"ה משאלות לבו לטובה ולברכה בבני
חיי ומזוני בבריאות איתנה ונהורא מעליא אמן.

בברכת התורה

צבי סימן טוב

תשית לראשו עטרת פז

ברכה והוקרה
לכ"ק אדמו"ר
אביהם של ישראל,
עמוד החסד והרחמים,
תפילותיו עושים פירות,
רוח אפינו,
האדמו"ר הקדוש והטהור,

ר' אלעזר אבוחצירא שליט"א

אשר עצותיו וברכותיו
ליוו אותי עד הלום
יה"ר שלא יעדה מיניה זיויה
ויקרית עד עולם

אנא רופא חולי עמו ישראל

התמלא ברחמיך המרוכזים על מו"ד עטרת ראשינו מרן ראש

הישיבה הנאון הגדול

וני אליהו שרים

בן עדינה זריפה שליט"א

ותרפה לבליזותיו החולות, ויהיו כמעיי"ן המתנבר וכמו שכתב

הרמב"ם על איתן האזרחי.

ויזכה להמשיך עוד רבות בשנים

לבנות עולם של תורה וחסד

מתוך בריאות איתנה ורפואה מעליא אמן.

ברכות לראש משביר

לידיו הנדיב הנכבד
ראש וראשון לכל דבר שבקדושה
יראת ה' היא אוצרו,
אוצר כל כלי חמדה,

ר' יוסף ציונוב שליט"א ובי"ב

יהי רצון שבורא עולם ימלא משאלות
לבו לטובה ולברכה לעבודת הבורא
וויזכה לגדל את בנו ובנותיו לתורה,
לחופה, מצוות ומעשים טובים
יחד עם רעיתו הכבודה
וימלא הקב"ה כל משאלות לבו לטובה
ולברכה, בני, חיי, ומזוני,
עד ביאת גואל צדק אמן.

ודברת במ

הקדמה

יוצר האדם ובורא העולם ברוך הוא. ברחמיו העצומים על שארית עמו בית ישראל, הגם כי בעוונותינו חרב מקדש ובטל התמיד, ואין לנו לא אשם ולא אישים, וחסרנו אישי כהן גדול, זאת נחמתנו בעונינו, כי הודיענו על השראת שכנת עוזו בבתי המקדש מעט, המה בתי כנסיות ובתי מדרשות, ושלח אזהרתו ביד נביאנו, כפל מיד חכמינו ז"ל. וישלש מפי רבותינו הגדולים שבכל דור ודור, כי חובה עלינו לשום כבוד והדר לבתי המקדש מעט. ולהמנע מדברי חולין ובטלה, ומה לנו נורא יותר מקביעת מרן מלכא הבית יוסף, כי השח שיחה באמצע התפילה גדול עונו מנשוא וגוערים בו, וזו אף זו מצוות הם שהאדם דש בעקביו, ומחמת חשיבותם היצר אינו נותן מנוח, וכל דברי תורה צריכים חיזוק, ועל אחת כמה וכמה כבוד ה' ומורא מקדש שהעזובה רבה בהם.

והנה, המעיין יראה כי המצוות התלויות בפה, הן הן גופי תורה והררים רבים של סור מרע ועשה טוב תלויים בהם, אם הדיבור בשעת התפילה, וסתם דברים בטלים בכל עת, ואוי לו לפה סח רעה, המידרדר ומטיח דברים במשיחי ה', גדולי התורה תלמידי החכמים וצדיקי הדור לכל שבטיהם. הן בעוון זה חרבה ירושלים, ואין מחילה מלפני כסא כבודו על מה שהזהיר אל תיגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו, וגם מניעת הדיבור הטוב מה

ודברת במ

רע חלקו, כמה הזהירונו רבותינו על עניית אמן, ואמן יהא שמיה רבא, על תפילה בדביקות, ומה רב טוב הצפון בתחנונים על ידי קריאת מזמורי התהילים, אשר נוסדו על ידי דוד מלכא משיחא, ובפרט בדורות האחרונים עת החושך יכסה ארץ, והטישטוש נחלת הכלל, מה יעשה אדם וחי, אחרי שבכל עת פנייתו לימין ולשמאל, רואה הוא בעיניו חורבן התורה ועקירת הדת, אנשי אמונה אבדו ואין מי שיורה דעה ויבין שמועה, אך זאת מובטחנו כי לא תמוש התורה מזרע אבותינו, ואף גם זאת בהיותנו בארץ אויבנו, לא מאסנו להפר בריתנו עמנו, והנה קם דור שלם של לומדי תורה ושומריה באמת, ורוח אלוקים מרחפת על פני הארץ, וכל מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע, ששון ושמחה ליהודים המתדבקים בדת אבותיהם ויהי להם למשיב נפש ולכלכל את שיבתם מפני הרעה, ובכל מקום ואתר צמאים המוני בית ישראל לחיזוק, הרפים יצאו דחופים לחיזוק, והמתחזקים זועקים הב לן ונעלה עוד ועוד, וכל שלומי אמוני ישראל מרגישים בנשמתם כי דברי תורה צריכים חיזוק, ועל אחת כמה וכמה מצוות התלויות בפה שהם גופי התורה והיהדות.

והנה לפני כשלוש שנים, בא השמש בצהרים ונסו הצללים, ברח דודי ובא שודדי וגם גלה כבודי. ויעל בסערה השמימה אדונינו מופת הדור הגאון החסיד שר התורה מרן ראש ישיבת פורת יוסף רבי **יהודה צדקה** זצוק"ל בעל הקול יהודה, ועולם חשך בעדינו, וירב בבת יהודה תאניה ואניה. ובעת אשכבתיה דרבי, עת כל פנים קבצו פארור, וברחובות קריה הומים אוי אוי, ספדו ספדנאי על האי שופרא, אשר היה בנוסף לגדלותו האישית וענוותו העצומה, קברניט האומה, עומד בפרץ וגודר גדר, וכמה

ודברת במ

רבות היה מעורר ומלהיב את אחינו בני ישראל, בכל מקום ואתר ובכל שכבה ורמה, להזהר ולהזהיר על המצוות התלויות בפה, ותיקן תקנות בישיבתו הרוממה, ומשם חלקת מחוקק לעוד מקומות תורה רבים, להזהר במאוד מאוד על כבוד מקדש מעט, ולא לדבר דברי חולין בבית המדרש, לכבד כל איש את רעהו באהבה, ולהכנע תחת שלטון התורה ודגל ההלכה של גאוני התורה ועמודי ההוראה, ולהשריש בלבו יראה וכבוד מתלמידי חכמים וגדולי הדור לבל היכשל בלשון ח"ו.

ואנא עני אחד מן האבלים על אביהם של ישראל, חשבתי כי אם נמשיך בדרכו זו אשר טווה, לעורר ולהזהיר בני אל חי במצוות התלויות בפה האלו, נזכה להשאיר את רוחו עלינו, ומה כאן עומד ומשמש, אף שם עומד ומשמש, להמליץ טוב בעדינו. ואזרתי חלצי בעזות דקדושה, וליקטתי קובץ על יד ירבה, מאמרי חז"ל וביאורי הכתובים, מאמרים ומעשיות להלהיב הלבבות, ערוכה ושמורה בכל, מסודרים ומסוגגנים בלשון צח ונקל, למען ירוץ הלומד בו, ויתקיים בו והשבות אל לבבך, ויצא מן הכח אל הפועל הלכה למעשה חיזוק והתעוררות במצוות התלויות בפה, וכך יריעה ליריעה וגויל אל גויל, נוצר החיבור הזה אשר אנוכי מגיש לפניכם היום בעזרת ה' ובישועתו, ואיתנה תיקוותי שזכות הרבים תהא תלויה בך, ויחד חזק ונתחזק בגופי תורה אלו.

והריני כורע ברך ומשתחוה בהודאה להשי"ת אב הרחמן הנותן ליעף כח ולאין אונים עוצמה ירבה, שזיכני להשלים חפצי ולהשלים חיבורי, ואתחנן על העתיד בנשיאת כפיים אליו, כי יזכינו תמיד לשמור ולעשות ולקיים ללמוד וללמד את כל דברי תורתנו הקדושה כדת וכראוי, כרצונו ית"ש, ואמן כן יאמר ה'

ודברת במ

לזכות להמשיך עוד ועוד בהרבצת תורה וזיכוי הרבים תדיר. חמרא למריה וטיבותא לשקייה. ברכה לראש משביר, למי שהכל שלו וממנו בא, הלא הוא אדוני מורי ורבי עטרת ראשי הגאון הצדיק איש האשכולות מרן ראש הישיבה רבי אליהו שרים שליט"א. אשר כרבי חייא ובניו בדורו, אלמלא הוא נשתכחה תורה מישראל, אשר מקטנותי באתי להסתופף בצל הבית הגדול הזה ישיבת "תורה והוראה" בתל-אביב. וכאב את בן ירצני, והאיר פניו אלי לקרבני ולגדלני, ואי אפשר לתאר את מסירות נפשו של רבינו שליט"א אל כל אחד ואחד מתלמידיו, בטיפוח הרוחני, וסיפוק צרכיו הגשמיים, ולא עזבנו גם אחר הקימונו בית בישראל, ועינו פקוחה תדיר לעצה ותושיה עזרה ועידוד, ביחד עם צוות מרנן רבותי הרמי"ם והמשגיחים הגאונים שליט"א. אזכור את כולם לתודה ולברכה, על המים הזכים שזכיתי לצקת על ידם תדיר כל הימים, ואזכיר באופן מיוחד לתודה וברכה, את אמא של מלכות, אשת חבר למרן רבינו שליט"א בת גדולים הרבנית רבקה תח"י, אשר מאמציה ומסירותה להישיבה ותלמידיה סייעונו לעלות ולהגיע, וברכת שמים מעל, לברא דמלכא, ידיד נפשי הרה"ג רבי מתתיה שליט"א, אשר עומד במסי"נ ובתושיה לימין אביו הגדול מרן רבינו שליט"א בכל ענייני הנהגת הישיבה, ורבות עזרנו ועודדנו לאורך כל הדרך, מקל שקד אני רואה.

על כולם אשא תפילה, חשבה אלוקי לטובה, ישלם ה' פעלם ותהי משכורתם שלימה מעם השי"ת, ועוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, ברוב נחת והצלחה ובריאות איתנה כל הימים, ואפיל תחינתי ובקשתי לפני אבינו אב הרחמן הרופא כל בשר

ודברת בם

ומפליא לעשות, באופן מיוחד עבור רבינו שליט"א רבי אליהו בן זריפה, אנא אל נא רפא נא לו, ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ויהיו כליותיו החולות יועצות לו, וכמעין המתגבר ירבה שלומו ותתחזק בריאותו ונזכה לצאת במהרה לקבל פני משיח גו"צ כשרבינו שליט"א בראשינו, אכ"ר.

מלא הטנא ברכות נאמנות על ראש הורי היקרים, אבי מורי מו' יששכר הי"ו, ואמי מורתי מרת רבקה ברוריה תח"י, אשר טיפחוני וריבוני לגדלני באהבה ובמסירות, ובין ברכי תלמידי חכמים הושיבוני, וכל העת מסייעים ומעודדים באהבה את דרכינו.

ותוספת ברכות מרובבות אל מול פני מורי חמי היקר היושב באהלה של תורה רבי משה יקותיאל נר"ו, ומרת חמותי צביה תח"י, אשר ביתם בית ועד לתורה, אהבת תלמידי חכמים ויראת שמים, ומעת בואי שם האירו פניהם אלי לסייעני תדיר. כה יתן ה' וכה יוסיף להם למלאות את כל משאלות ליבם לטובה ברו"ג כל הימים.

ותבורך מנשים, רעייתי עזרתי לאה תח"י, העומדת לימיני כל הימים בעזרה וסיוע במסירות נפש, ויודע תעלומות ית"ש יודע ועד את גודל מסירותה ללימוד התורה, השיעורים וזיכוי הרבים, וזכתה ועלתה על דרך המלך של הני נשי במאי זכין בתפקידם בעולמם, ואשרי שככה לה, יעזרנו השי"ת לאורך ימים ושנים טובות ביחד. למלאות כל משאלותינו לטובה, ולהפ"ב זש"ק לעבודתו יתברך, ורק ששון ושמחה ישיגונו.

ודברת בם

וחיבורי זה שם שם לו - "ודברת בם" אשר כל מגמתו לעורר ולחזק על מצוות התלויות בפה. וכמאמר חז"ל "ודברת בם - ולא בדברים בטלים".

ובאשר כתב רבינו הרוקח דראוי לאדם לרמוז שמו בשם סיפרו, הרי ב"ם בגימטריא עם הכולל עולה כשמי חיים משה קורט במספר קטן, ודב"רת במספר קטן עולה בן יששכר במספר קטן, וחושבנא דדין כחושבנא דדין.

ובצאתי מן הקודש, אודה על העבר, ואבקש על העתיד, יהי רצון מלפני נותן התורה שיתן חלקינו בתורתו, ונזכה כל הימים להגדיל תורה ולהאדירה ולזכות את הרבים ולהוציא לאור עוד חיבורים מועילים מאשר עימי בכתובים, ויאר ה' פניו אלינו, לזכות לחזות במהרה בבא לציון גואל צדק ואז יגל יעקב ישמח ישראל, ועין בעין יראו בשוב ה' ציון הנה אלוקינו זה קיוינו לו וישיענו, אכי"ר.

המחבר

חיים משה קורט

תפילה על הדבור

לקוח מנוסח התפילה שסידר רבינו החפץ חיים זצ"ל
בסוף ספרו חובת השמירה.

רבונו של עולם, יהי רצון מלפניך אל רחום
וחנון, שתזכני היום ובכל יום לשמור פי
ולשוני מלשון הרע ורכילות.

ואזהר מלדבר אפלו על איש יחידי, וכל שכן
על כלל ישראל, או על חלק מהם. וכל שכן
מלהתרעם על מדותיו של הקדוש ברוך הוא.
ואזהר מלדבר דברי שקר, מחלוקת, כעס,
גאווה, אונאת דברים, הלבנת פנים, לצנות
וכל דבור אסור.

וזכני שלא לדבר כי אם דבר הצריך לעניני
גופי ונפשתי, ויהיו כל מעשתי ודיבורי לשם
שמים.

תפילה על השמיעה והקריאה.

נכון שיבקש בקשה זו בבוקר אחר התפילה (או בכל זמן שיוכל) וגם ממילא בזכירתנו בפה יהי לו דבר זה למזכרת שלא ילכד בם.

אנא אל רחום וחזון, זכני היום, ובכל יום, לשמור אזני ועיני משמיעה ומקריאה של דברים של כראונך, דהיינו, דברי לשון הרע ורכילות דברי מחלוקת, ודברים בטלים, וכל שאר דברים אסורים.

וכל הדברים שלמעתי ושקראתי שלא כראונך עזרני גא שיהיו נשכחים ממני. וזכני שאפילו בשוגג ושלא במתכון ואפילו על ידי אונס, לא אשמע ולא אקרא דבר שאינו הגון.

ויהיו אזני ועיני לבי ומוחי מקודשים לעשות רצונך בלבב שלם.

במעלת ביהכ"נ וחומר איסור הדבור בביהכ"נ ובפרט בעת התפילה והלימוד.

ישתבח הבורא ויתפאר היוצר ששם חלקנו מיושבי בתי
כנסיות ובתי מדרשות, שאין לו להקב"ה בעולמו אלא בתי
כנסיות ובתי מדרשות ששם הקב"ה משרה שכינתו.

ובירושלמי ברכות פ"ה ה"א, ר' אבהו בשם ר' אבהו
"דרשו ה' בהמצאו" היכן הוא מצוי בבתי כנסיות ובבתי
מדרשות, קראוהו בהיותו קרוב היכן הוא קרוב בבתי כנסיות
ובבתי מדרשות, ומעלת ביהכ"נ שהיא מעלה את האדם למדרגות
גבוהות עד למאד, כאמרם ז"ל (ברכות ט"ו ע"ב) אמר ר' חמא בר
חנינא למה נסמכו אהלים לנחלים דכתיב "כנחלים נטיו כגנות
עלי נהר" לומר לך מה נחלים מעלים את האדם מטומאה לטהרה,
אף אהלים מעלים את האדם מכף חובה לכף זכות, ומעלת
ביהכ"נ שאפילו אם האדם רק יושב בביהכ"נ הוא זוכה שנאמר
אשרי יושבי ביתך, שאפי' על הישיבה האדם מקבל שכר.

וכתב הר' חיד"א בספרו דבש לפי (מערכת ביהכ"נ אות
ב' סי' י"ח) גדולה מאד, ישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות אפי'
בלי לימוד שנשתבח בה יעקב איש תם יושב אהלים. ולא פירש בו
הכתוב מכל זכויותיו תורתו ומעשיו כי רבו רק יושב אהלים
בלבד, ובזוה"ק פרשת נשא [קפ"ו ע"א] ועשו לי מקדש דכל בי

כנישתא דעלמא מקדש אקרי עכ"ל פירוש שכל בית כנסת נקרא כמו מקדש.

ובזוהר פר' תרומה (עמ' קל"א), כתב ומאן דמשתיעי בבי כנישתא במילין דחול, ווי ליה דאחזי פירודא, ווי ליה דגרע מיהמנותיא, ווי ליה דלית לי חולקא באלהה דישראל, דאיתחזי דהא לית אלהא ולא אשתכח תמן. ולית ליה חולקא ביה ולא דחיל מינייה ואנהיג קלנא בתיקונה עלאה דליעאלה, [פירוש מי שמדבר בביהכ"נ דבורים של חול אוי לו שמראה פירוד בינו לקב"ה, וגורע מהאמונה בקב"ה ואין לו חלק באלהי ישראל שמראה בהתנהגותו כאילו הקב"ה לא נמצא שם ואין לו חלק בו ולא פוחד ממנו ועושה פגם בתיקוני התפילה].

ובזוהר פר' אחרי מות (ע"ה): כתב שאחד מהדברים שמעכבים את ביאת המשיח זה הדבורים הבטלים בביהכ"נ, ולב מי ישמע מאמרי זוהר אלו המדברים בפגם ובעונש שמגיע לאדם שמדבר בביהכ"נ ולא יאחז בו הפחד מבורא עולם ויזכור כי המדבר אין לו חלק באלהי ישראל ואם יתנו לאדם אלפי כסף וזהב בשביל שיעבור על דתו לאלוה אחר לא יסכים לעזוב את בורא עולם וכאן ע"י דבור הוא יכול להפסיד את חלקו באלקי ישראל לכן השומע לדברי הזוהר ומונע עצמו וטוב לו בזה ובבא.

ובספר היראים עמוד מ"א ס"י שכ"ד כתב ויראת מאלהיך צוה בהכנס אדם לביהכ"נ או למקדש או לביהמ"ד שינהוג בהם מורא וכבוד, ומצינו בביהכ"נ ובביהמ"ד שנקראו מקדש כמובא בת"כ והשימותי את מקדשכם אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות,

ודברת במ

ג

ובמסכי מגילה (כ"ט ע"א) ואהי להם מקדש מעט אמר ר' יצחק זה בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבל, למדנו שכשאמרה תורה ומקדשי תיראו בכללם גם בתי כנסיות ובתי מדרשות שזה כמו מקדש. עיין בדבריו שהאריך שם.

וכתב הרב יעלזו חסידים במאמר הכבוד (ע"מ שס"ו) כתיב הבו לה' כבוד שמו שאו מנחה ובואו לחצרותיו, ובמשלי כבד את ד' מהונך ומראשית כל תבואתך, למדנו שגם זה מכבוד ה' לתת מנחה לה' ממה שחננו ובזמן שבהמ"ק היה קיים היינו מקימים את המצוה בביהמ"ק, ועתה בגלותינו נשאר לנו מקדש מעט הוא ביהכ"נ וביהמ"ד וכל אשר יקדיש איש לצורך ביהכ"נ לפאר בית אלוקינו יערב לה' מנחתו.

וכתב הרב פלא יועץ בערך בית הכנסת זז"ל. ואחר כונת הלב הן הדברים שצריך להיות ירא וחרד ורועש ורועד איך יכנס להיכל המלך כלי מלא בושח וכלימה. ויכוון בלבו שאין לו זכות להכנס לבהכ"נ אלא אך ורק בזכות האבות הקדושים ובחסדי ה' עלינו זכינו. ומתוך כך החי יתן אל ליבו לעמוד שם באימה ויראה ברתת זזיע ושלא לשוח שום שיחת חולין ח"ו מחמת השכינה השורה שם וידוע שהחמירו בזוה"ק על המדבר בביהכ"נ ואמרו דנהיג קלנא בקוב"ה ואין לו חלק באלאה דישראל תסמר שערות אנוש מראות חומר שבדבר ולבבות יכאבו על שנעשה הדבר כהיתר לרבים מעמי הארץ. **ואפי' ששומעים מהרב הדורש חומר הדברים אין מניחים מנהגם הרע הזה ועולם כמנהגו נוהג אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה,** וביותר הדבר מצוי בשבתות ובחגים ובימים שיש שמחות כגון חתן או ברית או בר-מצוה וכו', שמחמת השמחה נפגשין עם משפחה בביהכ"נ

ומרבים בדברים בטלים, ומי שיש בכוחו למחות צריך למחות ומי שלא לפחות יעשה עצמו כאלם ולא יפתח פיו, ויש אנשים שאינם רוצים לדבר בביהכ"נ אבל כשאחרים מדברים עמם הם מתביישים לומר להם שהם לא רוצים לדבר אתם, והם מדברים והדבר נעשה להם כהיתר, והאיש הירא את ה' יאחזהו רעד מהחומר שבו ולא יבוש מפני כל ויאמר בפה מלא איני מדבר בביהכ"נ שזה דומה לאדם שרוצים לקחת את ממונו או להורגו שלא יאמר זה בושה להתנגד כך צריך האדם להרגיש מדבר זה שמאבדו מהעוה"ז וזהו בכלל "הוי עז כנמר" והנוהר בזה מלבד שניצול מעונש חמור נותנים לו שכר כעושה מצוה שמקיים ומקדשי תיראו עכ"ל. וכתב עוד הרב שאפי' אם רוצה לקרוא לחברו בביהכ"נ יזהר מאד שלא ירים קולו אלא יגש אליו ויאמר לו מה שרוצה וידוע שהיו מהחכמים שהיו נוהרים לדבר אפי' דברי תורה בביהכ"נ כדי שלא יחשבו שהם מדברים דברים בטלים בביהכ"נ. ועיין שם שהאריך לדבר בענין כיד ה' הטובה עליו. ובערך ביהמ"ד כתב, וכל ההולכים לביהמ"ד יזהרו לישב שם באימה ופחד כולם כאחד באגודה אחת יושבים ולומדים בשפה ברורה ובנעימה קדושה ובשעה שהחכם דורש יעמדו כולם בשתיקה ויטו אוזניהם לשמוע לדברי הדורש, לשמוע לשמור ולעשות ומכל מקום לא יעשו ח"ו שחוק וקלות ראש או דברים בטלים וכיוצא בזה בביהמ"ד כי גדולה קדושת בהמ"ד יותר מקדושת ביהכ"נ ועיין שם שהאריך בדברים על קדושת בהמ"ד.

ומעשה הובא בספר האיגוד בעיר אחת היה רב איש

תמים וישר. שתקן והנהיג בביהכ"נ שלו שלא ידברו בשום פנים ואופן בביהכ"נ בשעת התפילה והקריאה בתורה. בימים ההם

ודברת במ

ה

היה מנהג ששמש ביהכ"נ היה מסתובב בין בתי העיירה כרבע שעה לפני התפילה ומעוררם לתפילה והנה יום אחד ראה השמש שני אנשים זוהרים ויפים במיוחד והיה הדבר לפלא מאוד בעיניו עקב אחריהם וגילה שהם הולכים לרב העיר ללמוד אתו תורה וישתומם השמש ביותר כי אע"פ שהרב היה מוחזק לחסיד וקדוש לא היה מוחזק לת"ח וישמור השמש הדבר בליבו. בשבת לא יכל השמש להתאפק וספר לחבריו בשעת התפילה את המעשה וגער בו הרב איך הוא מדבר בביהכ"נ ואחר התפילה בא השמש ובקש מחילה מהרב וסיפר לו את הדבר אמר לו הרב דע כי שני האנשים האלו הם אליהו הנביא ואלישע וזכיתי שיבואו אצלי מפני שאצלי בביהכ"נ לא מדברים דברים בטלים. ומה שאתה זכיתה לראותם זה מפני שאתה זוכה להעיר את האנשים לתפילה. רואים אנו מה זוכה האדם שמקפיד שלא ידברו בביהכ"נ וישמע חכם ויוסף לקח.

והרב ליקוטים מפרדס ערך ביהכ"נ כתב, כמה החמירו רז"ל ובזוה"ק בעונש המדבר בביהכ"נ עד שאמרו בזוה"ק לית ליה חולקא באלהא דישראל. וגם מי שמדבר עם חברו בביהכ"נ בקול רם זה נקרא מנהיג קלנא בשכינה, וכל שכן מי שמחרף את חברו ומקנטרו ומגדפו בקולי קולות אוי לו, הלא יראה אפי' בבית של הדיוט אם ירים קולו געור יגער בו בעה"ב מה לך בביתי וגם דבר זה מביא דבר ומגפה לעולם וסימן לדבר, דבר דיבור רוצה לומר שהדבר בא מהדיבור בביהכ"נ ובביה"מ, ובזה פירשו המפרשים מאמר חז"ל בב"ק(ס' ע"ב) בזמן הדבר אל יהלך אדם יחידי בביהכ"נ שמלאך המות מפקיד שם את כליו, והקשו המפרשים ואם ילכו שנים מלאך המות מפחד שאומרים לא ללכת לבד? ועוד מה הם כליו של מלאך המות? ויובן ממה שכתוב שכל

עבירה ודבור של עבירה נברא ממנו מלאך מקטרג ובגמי' יומא פי"ו ע"ב בעל תשובה צריך באותו מקום, וזה שנאמר אל יהלך אדם יחידי בביהכ"נ ואפי' הוא בעל תשובה שאינו מועיל אלא באותו מקום ומלאך המות מפקיד שם כליו שהם המקטרגים, שנבראו מדבור בביהכ"נ והם מקטרגים עליו שמחמת שהוא יחידי ואינו יכול לדבר אם מישהו בדברי תורה אז המקטרגים מקטרגים עליו, אבל כשהם שנים אז מדברים דברי תורה ואז מלאך המות לא יכול עליהם כי יש בניהם דברי תורה. ועוון זה מתיש כח של מעלה ואינו יכול להלחם עם המקטרגים כי בכל עוון הקב"ה אומר וכי אומות העולם לא עושים כך, אבל בעוון זה אין הקב"ה יכול לטעון כי הגויים עומדים במקומם בקול דממה דקה, וזה שרמז הכתוב ה' ילחם לכם אבל בתנאי שאתם תחרישון. בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וזה שכתוב הוגעיתם ה' בדבריכם, כל עוון אני סובל חוץ מעוון של דבור. ובשולחן ערוך (או"ח קכ"ד ז') מי שמדבר בביהכ"נ הוא חוטא וגדול עונו מנשוא. והמדקדק בלשון הזהב של מר"ן זיע"א גדול עונו מנשוא לרמוז שהוא כמו קין שהדיבור מביא דבר לעולם וגורם למיתת בני אדם. ובפרט אם מרים קולו בביהכ"נ אוי לנו שלא עשינו את ביהכ"נ כבית השר שנוהגים בו בכבוד ובמורא, ושכינה צועקת במרה אם אב אני איה כבודי, ואם אדונים אני איה מוראי, וכל מי ששומע ושותק נושא בעוון עמהם. ותקנת עוון זה ישוב בתשובה ויעשה עצמו אלם בביהכ"נ ויתענה ל"ז תעניות כמנין "הבל פי"ו שדבר בדברי חול בביהכ"נ ובפרט בשעת שדבר קריאת התורה, ובהלל, וקריאת שמע ובברכת כהנים. ואם זוכה לחזור בתשובה יזכה לאריכות ימים ושיבה טובה ור"ת שיבה יפה שתיקה בשעת התפילה, ובערך דברים בטלים הביא הרב על הפסוק "על כל דבר

פשע על שור על חמור על שה על שלמה כל אשר יאמר כי הוא זה עד האלקים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלקים ישלם שניים לרעהו". ופירש הר"י אלף המגן כי כל דבר של בטלה שאדם מדבר זה עוון וזה הרמז על שור שדבר על דברים של מחיה, ועל חמור ובין שדבר על אומות העולם שנמשלו לחמור, ועל שה ובין שמדבר על עם ישראל שנאמר עליהם שה פיזורה ישראל, על שלמה ובין שדבר על המלבושים, על כל מה שמדבר בין על העבר ובין על ההווה ובין על העתיד זה נקרא דברים בטלים עד האלקים וכו' שהקב"ה ישפוט גם את השומע וגם את המדבר ומי שימצא אשם ישלם שבעתיים על כל דבור של בטלה בנהינם.

והרב קב הישר בפרק ג' כתב על כן צריך האדם להתרחק מחבורות כתות אלו ואין צריך לומר כשרואים בני אדם, שמריבים ובדברי קטטות ומריבות יברח מהן כי שם אסיפת החיצונים שמתאספים במקום שיש בו קטטה וריב ודברים בטלים, ומזה תוכל לצייר הפגם של המדברים דברים בטלים בביהכ"נ מקום הקדושה, המיוחד להיות מקום מלא בהבל של שירות ותשבחות ותחנונים לעבודתו יתברך ועיין בזה פרי תרומה שהאריך בדבר ועונש אדם המדבר בביהכ"נ, ואנחנו עמו וצאן מרעיתו כל אחד מזה ומחוייב שלא לדבר שום דבור חול בביהכ"נ כדי שבעוון קטן כזה לא יפסיד חלקו באלקי ישראל, ועל אחת כמה וכמה שלא לדבר בביהכ"נ ליצנות לשה"ר ושקר שהוא מקום השראת השכינה ואם בני אדם אינם נוהרים מלדבר דברים בטלים בביהכ"נ הוא גורם שהשכינה תסתלק, ובעוון זה נחרבו כמה בתי כנסיות ובתי מדרשות כי בני אדם ע"י דבורם מערבבים סטרא אחרא בקדושה ובכל מקום של קדושה צריך להזהר שלא להכניס סטרא אחרא חס ושלום, **והנה דע מה**

שכתב הזהר הקדוש פר' תרומה שיש ממונה אחד מסטרא אחרא המצפה וממתין על כל מי שמוציא מפיו דבר מגונה כגון שקרים לשה"ר ליצנות רכילות וכיוצא בהם ולאחר שהאדם מוציא את המילים האלה מפיו הולך אותו ממונה יחד עם שאר החיצונים שתחת שלטונו ונוטלים את אותה מילה ומוסיפים כח לעצמם בטומאה ואת הדברים הקדושים שאותו אדם מוציא ואותם הדברים הקדושים הם גם כן לוקחים אותם אליהם לכוחות הטומאה, אוי לו לאותו האדם בעוה"ז ואוי לו בעוה"ב, והגורם לזה הוא ריבוי הדברים כי ברב דברים אי אפשר שלא יתערב קדש בחול ועל ידי זה אנו מוסיפים לזה כוחות לטומאה. וע"כ כל אדם ירגיל עצמו לדבר דברי קדושה ותורה וזה הסימן אם אדם מדבר דברי קדושה סימן שנשמתו מסטרא דקדושה ואם ח"ו הפוך אז זה מראה שנשמתו מסטרא אחרא, ויראה האדם לבחר לו מקום מיוחד להתפלל בביהכ"נ אצל שכן טוב כשר וישר, וירחיק משכן רע שלא יכשל ללכת בדרכיו ח"ו, ואם אי אפשר להתרחק משכן רע כי אין לו מקום אחר יראה להוכיחו בדברים יום יום אולי ימצא עת רצון ויקבל את הדברים ואולי יזכה חברו על ידו ואם יראה האדם שגם זה לא עוזר יניח מקומו וילך לו לביהכ"נ אחר לחיים ולשלום.

והרב שבט מוסר (פרק י"ז אות י"ז) הביא תוכחה מגולה לאותם האנשים המדברים בביהכ"נ וכל רבים מבני ישראל אינם חוששים להתפלל עם הצבור בכל ימי השבוע, ובשבת הם באים רגע אחד, וגם ברגע ההוא אינם מכוונים לבם לשמע תפילות החזן, ולא על עניית האמן, אבל הם פונים לדבר זה עם זה דברים

בטלים ובאמת כל המדבר בתפילה גדול עונו מנשוא. ולמה לא יקח קל וחומר בעצמו אם הוא בא לדבר עם הדיוט הוא מקשיב לדברי חברו כדי להשיב לו על דבריו ולגבי הקב"ה שבידו נפש כל חי הוא מפנה עורף ומדבר עם חברו האם יש לך עוון גדול מזה ולכן צריך להיות בכל ביהכ"נ אדם אחראי שגוער במי שמדבר בביהכ"נ (ובפרק מ"ג או ג) כתב ונראה דזהו טעם מדוע אסרו חכמים לדבר בביהכ"נ דברים בטלים מפני שבכל דבור ודבור הוא רושם שם הויה ב"ה ובזה פירשו הפסוק הוגעתם די בדבריכם דהיינו שם הויה ברוך הוא הנזכר בפסוק זה ובפרק י"ט הביא תקון לאדם שדבר בביהכ"נ שיתענה 40 יום בין רצופים או לא, כנגד התורה שנתנה ב 40 יום והוא זלזל בה בדברו דברים בטלים בביהכ"נ.

והרב מנורת המאור בנר ג' פרק ג' חלק ב' פרק ב' האריך למעניתו כיד ה' הטובה עליו בערך קדושת ביהכ"נ ולך נא קחם משם".

ובכף החיים פלאגי (סי' י"א אות ל"ה) כתב וז"ל מי יתן והיה למנות לכל ביהכ"נ ממונה אחד מיוחד ת"ח היותר זקן שבהם שיסבב בקהל שלא יניח לשום בריה שידבר בביהכ"נ, בצחות לשונו בלשון רכה ולפעמים על ידי דיבור קשה בפה רך ובפרך ושיקח קנס אם הוסיף על חטאתו לדבר, **כי הוא עוון פלילי** ובנקל נכשל האדם והוא דומה ממש **למוסר ולמלשין** דהחמירו בו משום דחטאת פימו דבר שפתימו, ומידע ידעו דרבו כמו רבו העונשים למדבר בביהכ"נ. העולה על כולם חומר בקודש מאי דאיתא בזוה"ק דעביד קלנא בשכינתא ולית ליה חולקא באלהה דישראל וכל זה אפ"י שלא בשעת התפילה ומתבאר

ודברת בם

י

מדברי גורי האר"י זצוק"ל דאפילו ללמוד מוסר בלשון זרה בקושי התירו. ומה יענה ליום הדין ומה יענה ליום הפקודה. המאריך בשיחת חולין בביהכ"נ. והי הטוב יכפר בעדו.

ובספר הרוקח כתב וז"ל ואהי להם למקדש מעט אלו בתיכ"נ, ואין נוהגים בהם קלות ראש כדאמרינן בפרק ב' דמגילה אלקים נצב בעדת אל, והמדבר עושה כאלו מפנה אליו ערפו, ולמה יקצוף ה' עליך, ויאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, אך השתחוה לו ושב לפניו במורא בכפיפות ראש בענוה וביראה ובשבירת לב התחנן לפניו ותשורר לפניו בשמחה ובואו לפניו ברננה אז יהיה קרוב אליך ונמצא לך עכ"ל.

ובבעל הטורים פרי' כי תבא על הפסוק ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהילה לשם ולתפארת. שלעתיד לבא הקב"ה עתיד לעשות עטרה לראש כל צדיק וצדיק, כנגד עטרה שעטרנו לקב"ה בתפילתנו הוא יחזיר לנו. **אבל מי שדבר בתפילה מקיפים כל גופו בקוצים** (ה' ירחם) עכ"ל.

ובהקדמה לסידור האר"י זצ"ל כתב וז"ל ואוי להם כי גמלו לנפשם רעה המדברים בביהכ"נ אפי' אחר זמן התפילה.

ובספר חסידים (סי' י"ח) כתב וז"ל ואסור לספר שיחה ולנהוג קלות ראש בביהכ"נ בעומדינו לפני מלכנו אדון כל הארץ ישתבח שמו ואוי להם לרשעים שנוהגים קלות ראש אשר לא אימת שדי עליהם, ולא פחדו ומוראו על פניהם ולא יבינו ולא

יקחו משל, כי עברו איי כתים וראו והתבוננו כי בכל הארצות ההם מלכיהם של עכו"ם כורעים על ברכיהם בבית תפילותם ועומדים באימה ובפחד וברעד וכפיהם פרושות לאלההים מעשה ידי אדם אשר לא יראו ולא ישמעו, אמנם אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה חי וקיים רם ונשא יתברך שמו ויתעלה זכרו אליו כל דומיות ותהלות על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ובפחד ורעד וברתת עכ"ל.

ובספר חרדים [פרק א' במצוות עשה מן התורה התלויות בלב ואפשר לקימן בכל יום אות י"ט] להיות בביהכ"נ באימה ובמורא ובכבוד ראש מאימת ה' יתברך שמו השוכן בתוכם שנאמר "ומקדשי תיראו" ואמרו בתורת כהנים את מקדשי תיראו לרבות בתי כנסית ובתי מדרשות שעליהם נאמר ואהי להם למקדש מעט. אין נוהגין בהם שחוק והיתול וקלות ראש ושיחה בטילה ועונש המדבר גדול מאד כמבואר בזוהר הנזכר בפר' נשא פסוק כי יפליא אמרו כל בי כנישתא דעלמא מקדש איקרו. ושני חכמים מקובלים גדולים בדורנו. פסקו לאסור הדבור בביהכ"נ רק בדברי תורה ויראת שמים והם החכם השלם כמוהר"ר ר' משה קורדיברו זלה"ה. והחכם השלם כמוהר"ר ר' יצחק אשכנזי זלה"ה. וכבר הזכיר עונש המדבר שיחה בטילה אפ"י שלא בשעת התפילה כי כן לשון הזוהר מאן דמשתעי משמע מי שמדבר ולא כתב רק בשעת התפילה מפני אימת השוכן בו ישתבח שמו שהרי נאמר שבמקום שיש שכינה קול דממה דקה. וכתב הסמ"ק שיש לאדם לדון קל וחומר מעכו"ם שעומדים בבית תפילות כאילמים, וכן כתב הכל בו, וכל שכן מי שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. עכ"ל.

והמהר"ם שיף **בדרוש פ' ואתחנן** כתב חדשים מקרוב באו לדבר שיחת חולין בביהכ"נ, וזה ידע כל איש מישראל איסור הגדול הזה, וכמבואר בזהר פר' תרומה, ויזכור שאדם עובר על ג' דברים בשעה שמדבר בביהכ"נ א) שמראה פירוד שאין נפשו דבקה בהקב"ה שהרי הפסיק רוחו ונשמתו ממנו מלבד הנוק וההרס שגורם בעולמות העליונים ע"י הדיבור. ב) דגרע מהמנותא דהיינו שע"י הדיבור בשעת התפילה אין עונה אמן מפני שלא שם לבו על סוף הברכות ואף אם שומע סוף הברכה הרי את כל הברכה לא שמע ועל מה עונה אמן. וכ"ז בחזרת הש"ץ שאם אין עשרה עונים הרי קרובים ברכותיו להיות לבטלה, והשכר על עניית אמן גדול לאין שיעור כמו שנאמר "פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים.. אל תקרא אמונים אלא אמנים, [ועיין בהמשך דברינו בערך עניית אמן]. וזה נקרא גרע מיהמנותא ג) שאין לו חלק באלקי ישראל כי מי יחשוב מלדבר דברים בטלים. ואם נאמר למנות אנשים שיקנסו את המדברים, גם זה לא, מפני שמי שאין לו יראת שמים מה יועיל לו הקנס. וכל זה מדובר באדם שמדבר בדברי הרשות, ולא נאמר במי שמדבר דברי איסור כגון לשה"ר וליצנות ח"ו עי"ש עכ"ל.

ובספר דרך משה כתב ועל כל קטרוג שהשטן מקטרג הקב"ה במדת רחמיו משתיק אותו למשל אם השטן אומר בניי גנבים וגזלנים הקב"ה אומר מי אמר שאם אומות העולם היו מקבלים את התורה לא היו גם כן כאלה או יותר גרועים [וני"ל להוסיף שאם המלאך של אומות העולם אומר להקב"ה בניך מחללים שבת הולכים לתיאטרון וכיו"ב עבירות הקב"ה אומר להם וכי ממי למדו בני את הדבר הזה אם לא ממכם] אבל בשעה

שבניי מדברים בביהכ"נ אין להקב"ה שום תשובה על זה כביכול ודבר זה גורם להם לקטרג על עם ישראל. ונראה בזה לפרש את הפסוק "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" שאם אתם תחרישון בביהכ"נ אז הקב"ה ילחם לכם עם השטן ואומות העולם. עכ"ל.

ושמעתי פירוש על הפסוק שאמר דוד המלך "אחד שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי ולבקר בהיכלו". ושאלו לכאורה שבתי בבית ה' כל ימי חיי זה באופן קבוע, ואילו לבקר זה אדם שבא מדי פעם לבקר. אלא התירוץ שאדם קבוע במקום הוא לא מתבייש ועושה דברי צחוק ולא מקפיד להתנהג כמו שצריך במורא ובכבוד. אבל אדם שבא לבקר הוא מתנהג בדרך ארץ ומקפיד על השקט והנקיון. וזה מה שבקש דוד שבתי בבית ה' לשבת בביהכ"נ ובהמ"ד כל החיים, אבל להרגיש תמיד כמו מבקר לשמור על השקט והנקיון ולא לדבר דברים בטלים וצחוק וכיו"ב.

כתב הרב שלמי צבור בדיני קדושת ביהכ"נ (ע"מ כ"ט) וז"ל עוד ראיתי ונתון אל ליבי לבאר בקצרה חומר קדושת בית הכנסת ואיסור חומר המדבר בביהכ"נ שיחת חולין וכל שכן שיחה בטלה. בהיות כי עינינו רואות שאיסור זה נעשה ממש כהתר לכמה בני אדם וגם קצת תופסי התורה נלכדו בשחיתותם ורוב עמי הארץ תולין עצמן באילן גבוה לאמר כי אם באמת יש עוון בזה, איככה התירו הפרושים את הדבר, ועל כן ראוי על כל ת"ח להודיע לבני עדתו איסור הדבר וחומר הדברים ברכות ובתוכחות מוסר אולי יתנו לב לשוב, הנה בפרק בני העיר [מגילה כ"ח ע"א] ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהם קלות ראש ואין אוכלין בהם ואין שותין בהם ואין מטיילין בהם ואין נכנסין

בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, [ועיין בפירוש רש"י שם] עכ"ל.

והטור כתב (בא"ח סי' קנ"א) בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה ואין אוכלין ושותים בהם.

והרמב"ם פרק י"א הלכ' ו' הביא את דברי המשנה במגילה להלכה שמפני קדושת בית הכנסת נוהגין בהם קדושה.

ובסמ"ק כתב שבעוון דיבור בביהכ"נ מתהפכין בתי כנסיות ח"ו לבתי עבודה זרה.

וכתב הרב ערוך השולחן סי' קכ"א סעי', ולפיכך בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטלה. והאר"י ז"ל היה נוהר מאוד שלא לדבר בביהכ"נ רק דברי תורה ותפילה ואפ"י דברי מוסר לא דיבר פן ימשך ממנו לדברי חול.

והרב עבד המלך כתב "ומקדשי תיראו אני ה'" נצטוינו בזה לירא מן בהכ"נ ובהמ"ד מאוד עד שנשים בנפשינו מלא הפחד והיראה, ולא מבהכ"נ ובהמ"ד אתה ירא אלא ממי ששוכן בו והזהיר על יראתו עכ"ל.

ובשו"ע הרב (סי' קכ"ד סי' ע"ו) **ויש לגעור באנשים שלומדים בעת חזרת הש"ץ** או אומרים תחנונים ואפ"י אם

מכונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי ושלא יהיה אמן יתומה לא יפה עושין שאם הלומדים יפנו ללימודם עמי הארצות ילמדו מהם שלא להאזין לשי"ץ ויעסקו בשיחה בטלה ונמצאו מחטיאים את הרבים עכ"ל.

והרב חיד"א בספרו קשר גודל, הביא בשם גורי האר"י, שחטא גמור לדבר בין לחש וחזרה. כדי שלא יפסיק בין גאולה לתפילה ויהיה היחוד שלם ותפילת לחש ותפילת חזרה יחוד שלם בלא הפסק.

והרב בן איש חי פר' תרומה כתב שאפי' בדברי תורה אסור לשוח.

והרב עבודת ישראל כתב, שצריך להזהר שלא לדבר בביהכ"נ שום דבר קל חוץ מתפילה וגם אם כל הצבור מתפללים בכונה תפילתן ג"כ יכול להיות שלא יקובל ח"ו בעוון האחרים, ומכ"ש בשעת התפילה וקריאת התורה כי קריאת התורה הוא דוגמת קבלת התורה כמו שעמד משה רבינו ע"ה בהר סיני והשמיע מפי הגבורה עכ"ל.

והרב ווי העמודים כתב, מן הראוי שבכל קהילה וקהילה ישימו אנשים אשר יענישו בעונשים על המדברים ויבישו אותם ברבים. ועוד כתב שם בהמשך שמי שמדבר בשעה חזרת השי"ץ ואפי' מי שלומד ומשלים תפילתו בשעת החזרה מפסיד את כל הבקשות שבקש מהקב"ה עכ"ל.

והשל"ה הקדוש כתב על הפסוק "ויירא ויאמר מה נורה

הקום הזה אין זה אם כי בית אלקים" המספר שיחת חולין
בבהכ"נ או בבהמ"ד אף שלא בשעת הלימוד והתפילה מסלק
מורא שמים ממנו והוא איסור מוסיף של שיחת חולין. עכ"ל.

ובספר טעמי המנהגים עניני תפילה ע"מ נ' כתב בשם גורי
האר"י זצ"ל, שחטא גמור למי שגמר תפילתו בלחש ועדיין לא
התחיל החזן להתפלל חזרה ומדבר דברים בטלים. וכן כתב ר'
חיים פלאגי בספרו תוכחת חיים פרי תרומה.

והרב ראשית חכמה כתב שאדם המדבר בביהכ"נ גורם
לפירוד בין ישראל לקב"ה וזה אחד מהדברים שבגללו
ישראל מתעכבים בגלות וסובלים תוקף הצרות. [ואליכם
אחים אקרא כמה אנו קוראים ומתפללים ומפילים תחינה
לפני צור שוכן מעונה שיפדנו מהגלות הקשה והמרה הזאת
ועושים כל מיני תפילות ותיקונים ומחשבים חשבונות הקץ,
ובידינו אנו גורמים להאריך גלותינו ע"י דיבורים בביהכ"נ
ולב מי לא ירעד על שיתבע על עניין שבגללו התארכה הגלות
ובנ"י סובלים צרות קשות ושכינתא בגלות צועקת אוי להם
לבנים שגלו מעל שולחן אביהם וכמאמר הגמ' בשעה שבנ"י
בגלות אומר הקב"ה קלני מראשי קלני מזרועי. ולכן צריך כל
אדם לזכור זאת ולדעת שבידו על ידי התגברות קלה של
תאות הדיבור לקרב ביאת משיח צדקנו ולומר די לצרות עם
ישראל אמנן]. ובשער הקדושה הביא שהמדבר בביהכ"נ אפי'
שלא בשעת התפילה עובר על מצות עשה ועיי"ש.

וכתב ר' חיים פלאגי בספרו תוכחת חיים פרי תרומה
מאמר הזוהר בתיקונים תיקון י"ח. שכתב שבזמן חזרת תפילת

שמונה עשרה יש **שלשה סוגים של צדיקים גמורים** שהקב"ה מכניס אותם לפניו ונותן להם שאלתם. **והבינונים** הקב"ה נותן להם שאלתם מבחוץ בלי להכניס אותם. **והרשעים** הקב"ה דוחה מפניו ואינו נותן להם שאלתם, ועליהם נאמר "מי בקש זאת מכם רמוס חצירי" **ומי נקראים הרשעים** אותם האנשים שפוסקים לשמוע את הברכות והשבח של הקב"ה בחזרת התפילה ומדברים דברים בטלים. עכ"ל הזוהר (בתרגום). ובמדרש אמרו שפעם פגש ר' יוסי את אליהו הנביא זכור לטוב, ועמו ארבעת אלפים גמלים טעונים. אמרתי לו במה הם טעונים, אמר לי **באף ובחימה לעשות נקמה באף ובחימה למי שמדבר בין קדוש לברוך ובין ברכה לברכה, בין פרק לפרק. ובין אמן יהא שמיה רבה ליתברך. ובין גאולה לתפילה.** ולא עוד אלא שאין תפילתו נשמעת שנאמר לא אותי קראת יעקב. השומע דברי חז"ל אלו תסמר שערות בשרו וראשו וכל דבריהם כגחלי אש וכל אחד יהיה זהיר וזריז שלא ידבר בתפילתו ואפי' אחר התפילה אסור.

ובספר יש נוחלין בהג"ה כתב וזה לשונו והאלוהים, מכל עבירות לא ראיתי לרוע כהנה (כדבור בבהכ"נ ובהמ"ד) כי בשאר העבירות כגון גזל, עריות, מאכלים אסורים וכיוצ"ב, יצרו מתגבר עליו ומחטיאו או שמתאוה לתאות הגוף. אבל בדיבור אין שום הנאה אלא רק שמכיון למרוד במלכו, ומושך על עצמו יצה"ר. ועוד שבחטא זה הוא חוטא ומחטיא אחרים שאי אפשר לאדם לדבר לבד ללא חבר. ועוד שמזלזל בכבוד ה'. וישים נגד עיניו מה שכתבו המקובלים, בסדר הברכות והתשבחות והזמירות שבתפילה בין בישיבה ובין בעמידה שהכל מחובר אחד אחר השני לחבר העולמות ואף מי שלא יודע לכוון מכח תפילתו מתקן העולמות, על כן צריך האדם לשמור עצמו ולשים לב שח"ו לא

יפגום ולא יהרוס את העולמות ע"י כוונות זרות ושיחה בטלה ומי שלא נוהר בדבר זה אוי לו ואוי לנשמתו היה טוב לו לא היה נברא והוא נקרא מפגל בקדשים, על כן ראוי לאדם ליחד שעה זו של התפילה לכבוד הקב"ה שלא יחשוב מחשבות זרות ושיחה בטלה אלא בשבח והודיה לבורא עולם על כל הטוב והחסד והחיים המתוקנים והפרנסה שמשפיע עלינו ברוב חסדיו ולהתפלל במתון ולא במרוצה ויתפלל כמונה מעות מלה במלה שח"ו לא ידלג ולא יבלע שום דבר ולא יאבד טובה הרבה וישים ליבו על הברכות שיענה אמן כראוי שלא יהיה לא אמן יתומה ולא חטופה ולא קטופה שעונשם קשה מאוד כמבואר בספרים הקדושים, והנה דעת רבים מעמי הארץ הופכין הקערה על פיה ובמקום לשבת בכבוד וביראה יושבים ומדברים שיחה בטלה ושחוק ולה"ר ורכילות בתוך התפילה והופכים התפילה לטפילה ח"ו ויש גם רבים מהחכמים שלא שמים לב ומדברים דברים בטלים בתפילה וממהרים לענות אמן וברכו וקדושה כדי שיוכלו לחזור מהר לשיחתם אוי לאותה בוושה עד מתי יהיה זה לנו, הפגם והחטא הזה למוקש תחת ידינו להסיר העירון מעיניהם ויפקחו עיניהם על העונש המגיע לאדם מדבר זה שהרי חטא זה לבד מאריך גלותינו הקשה והמרה. ולכן מכיון שדבר זה קשה עד מאד וכל מי שיכול להוכיח את הצבור יחוס על כבוד קונו ויוכיח את האנשים עד שיחדלו מדרכם זאת **ומי שלא מוכיח את האנשים ח"ו יענש כמותם** כי כל ישראל ערבים זה לזה.

והרב פרי מגדים כתב, שיש לגעור במי שמדבר דברים בטלים בביהכ"נ, שהרי דברים בטלים גם בחוץ אסור לדבר אלא אפילו דברים המותרים כגון לצורך פרנסה בביהכ"נ לא ידבר. ועל

הרבנים וראשי הקהל המצוה יותר מפני שאם אחד מהקהל יוכיח יאמרו לו, הרבנים לא מעירים לנו ומי שמך לאיש שר ושופט עלינו, והרב פרי מגדים בספר דרך אמונה (נתיב י"ד סע"י כ"ב), אחר שהביא דברי החכמים על העונש המגיע לאדם המדבר בביהכ"נ סיים וכתב שם וז"ל ודי בהערות אלו לכל איש משכיל שיתן אל לבו אזהרות אלו והעונשים שהוא ח"ו **כנופר בעיקר וגורם אריכות הגלות** ואמרו חז"ל כל דור שלא נברא ביהמ"ק בימיו כאילו נחרב בימיו ואי אפשר לפרוש מעבירה זו אלא רק ע"י שיקדש עצמו במותר לו כי כבר אמרו חז"ל כיון שעשה אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר מפני שהמשחיתים הנבראים מהעבירה הזו מושכים אותו לעשות עוד עבירה. ולכן הירא את דבר ה' יחשוב שלא לדבר בביהכ"נ אף חשבונות של מצוה שהתירו בביהכ"נ שלא בשעת התפילה ומזה למדו הרקיס והליצנים ומדברים לא רק בשעת התפילה וקריאת התורה שעונשם גדול ומר עד למאוד אלא גם אחר התפילה יצאו לחוץ וידברו דברים בטלים ולא על זה אמרו שחסידי הראשונים היו שועים שעה קודם התפילה ושעה אחר התפילה אלא היו יושבים וחושבים בגודל הבורא ישתבח שמו. והארכתי בזה להאריך שיחה מפני שהוא חטא גדול ונעשה כהיתר גדול. ואין אדם מתבייש מחברו כמו משאר העברות שמתבייש מחברו וכל פעם עובר בלא תעשה מהתורה כמבואר במנחות [ודברת במ ולא בדברים בטלים] ועל כן כתב הרוקח שילקה מלקות ארבעים. וידעתי גם ידעתי שאם נאריך בזה בכפליים וכמה ניירות יכלו, ועוזבי ה' לא יכלו לעזוב את דרכם מרוב הרגלם. ויש כמה מהם שאוחזים בזה מעשי אבותיהם ולפי הזוהר שדבר זה מאריך את הגלות השם יודע מתי יהיה קץ הפלאות ולא יוכל הדבר לתקן אלא אם כן יקבלו עליהם חכמי הדור ופרנסיו ומנהגיו לאסור

באסור גמור לדבר בביהכ"נ אף בדברי הרשות וצרכי הרבים. ולהוכיח את הרבים ע"י שימנו אדם מיוחד שיוכיח את העם בתוכחות מוסר ולהודיע לעם גודל העוון וישראל קדושים שומעים מוסר וישובו אולי מדרכם הרעה וזכות הרבים תלוי בהם ובשעת מעשה על כל אחד מצוה להוכיח מדין ערבות. ובדידי הוה עובדה פעם אחת מחיתי בקופה של שרצים קבוצה של ליצנים, שהיו מדברים הבל ורעות רוח בשעת קריאת התורה, והתריס אחד מהם כנגדי כמו שנאמר עשיר יענה עזות, ובייש אותי בדברים קשים יותר מנויפה והכאה, אשר מאז והלאה אף אם הייתי רואה אותם מדברים בתפילה הייתי מעלים עיני מהם ובודאי אם היה אחד ממונה מטעם הציבור היה מוכיחם ולא היו עונים כנגדו בעזות עכ"ל. הנה מבואר מדברי הרב שצריך להזהיר גדולים על הקטנים שימנעו מהם לדבר בביהכ"נ ויזהירו אותם לענות קדיש וקדושה כמו שנאמר בגמ' סנהדרין (ק"י ע"ב) **קטן מאימתי הוא בא לעוה"ב** משום ר"ע אמרו משעה שיאמר אמן שנאמר "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקראי אמונים אלא אמנים הרי לך שמשעה שהילד עונה אמן הוא בן עוה"ב. ואוי להם למדברים בשעת התפילה ומונעים מבניהם להיות בני עוה"ב על ידי שלא שמים לב שיענו אמן [ועיין בדברינו בהמשך בערך עניית אמן מעשה נורא מתנא דבי אליהו על אדם שלא השגיח בבנו שיענה אמן]. **כי ראינו בענינו כמה בתי כנסיות שנחרבו על שנהגו בהם קלות ראש, ונהפכו לבית עבודה זרה.** ועליהם אמר הנביא המערת פריצים היה הבית הזה.

ו**כתב בספר חסידים**, (סי' תשפ"ו) מעשה במקום אחד היו

עשרה והיה אחד מתפלל להם, ויש מהם שהיו מדברים בביהכ"נ בעת התפילה ולא רצה להתפלל להם. עד שקבלו עליהם שלא לדבר. עכ"ל.

וכתב הר' עדות ביהוסף (ח"ב סי' ל"א) תוכחות מוסר על האנשים החטאים בנפשותם אשר זלזלו בכבוד ביהכ"נ על ידי דבור וזלזול בכבוד השכינה. דמי התיר להם לדבר בשעת התפילה הרי אמרו בג"מ ברכות (ע"ו ע"ב) על אותו אדם שהיה מתפלל אחרי ביהכ"נ ובא אליהו ונדמה לו כמו טעייא ואמר לו ח"ו שני רשויות יש והתיז לו את ראשו אתה רואה שאותו אדם היה מתפלל עם הציבור אבל בגלל שהיה נראה כבזיון התיזו את ראשו, ומכאן ילמד האדם ק"ו לאלו החטאים הבאים לביהכ"נ ומדברים בו דברי בטלה ולא רוצים לשמוע התפילה מהש"ץ אין לך שכן רע מזה ללכת לבית ה' ולהכעיסו בפייהם ובלשונם יכזבו לו. ועוד אמרו בגמ' ברכות (ל"ב ע"ב) גדולה תפילה יותר מכל הקורבנות שנאמר "למה לי-רוב זבכחם"וכו' ומכאן ילמד האדם, דאם הכהן יפסיק באמצע הקרבן וידבר דברים בטלים במזיד מתחייב בכרת מפני שהפסיק באמצע הקרבן במזיד דהקרבן אפי' מחשבה פוסלת בו כל שכן דיבור, ומכל שכן שהתפילה שהיא במקום כמה צריך להזהר שלא יפסיק באמצע בדיבור כמו בקרבן ומכל שכן שבזוהר החמירו באדם שמדבר דברים בטלים בשעת התפילה. וידוע שכתב הרמב"ם **שהעובר על דבר אחד מדברי תורה חייב נידוי**. וזהו אחד מכ"ד דברים שב"ד מנדין עליהם, ואותם האנשים המדברים בביהכ"נ בשעות התפילה ומפריעים לחבריהם להתפלל ולהאזין לש"ץ הרי הם כירבעם בן נבט ועדתו שחטא והחטיא את הרבים. וכתב הר' עוד שהוא תמה מדוע הקב"ה לא מכה את האנשים שמדברים בביהכ"נ מכה

ופצע וחבורה שיראו כל האנשים ויזהרו, וידוע שבגמי ברכות (דף ו' ע"ב) מובא שהקב"ה יושב בבהכ"נ ושם מדובר שאין בו ספר תורה וק"ו בבתי הכנסיות שלנו שיש להם גם דין של ביהמ"ד מפני שלומדים בהם תורה וגם יש בהם ספרי תורה וידון אדם ק"ו שמי שמבזה ת"ח יהיה בנידוי ומי שמבזה ס"ת על ידי שמדבר בבהכ"נ ומבזה השכינה שנמצאת בודאי גדול עוונו עד אין שיעור וקץ.

וכתב המהרש"ך שבמקומו מי שמדבר בבהכ"נ שמים אותו בחרם ומשלם קנס כאשר יושת עליו, והנזהר בכבוד ביהכ"נ שלא לדבר בביהכ"נ יזכה ויראה זרע ויארין ימים וחפץ ה' בידו יצלח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו ואף בשרו לעתיד לבא בקבר ישכון לבטח.

והר' ראשית חכמה בשער הענוה (פ"ג) כתב בשם חופת אליהו וזה לשונו ר' נחמן בר יצחק היה לו תל עפר בתוך כרמו. הביא הר' פועלים שיחפרו את התל וחפרו אותו במשך כל היום וביום השני כשהתחלו לחפור את התל בא אדם אחד וישב על התל, והיה אומר שמא הגיע זמן של תחיית המתים! רצו הפועלים לר' נחמן וסיפרו על המעשה. בא ומצאו אמר לו ר' נחמן מי אתה אמר לו אני מת, אמר לו ר' נחמן מה אתה עושה בתל הזה אמר לו אמרתי לך שאני מת אמר לו ר' נחמן הרי מת מרקיב ואתה לא רקוב. ואמר לו המת לר' נחמן האם לא הלכת לישיבה ולא למדת ספר משלי שאמר שלמה שרקב עצמות קנאה [שהדבר הגורם לרקבון הוא הקנאה] אמר לו המת מימי לא הקפדתי על חברי, ולא קבלתי בלבי על חברי, ולא ספרתי דברים

בטלים בבהכ"נ ובבהמ"ד ולא נתתי לבי אלא לדברי תורה שנאמר "ושומע לי ישכון בטח ושאנן מפני רעה" אמר לו ר' נחמן אני יבנה לך קבר אחר אמר לו המת תעזוב אותי פו שברשות נקברתי פה. ור' נחמן החזיר את העפר והיה כל היום מצטער שמא הרגזתי את הנפטר עד שבלילה חלם וראה שהוא יושב בסוכה וטוב לו אז קרא את הפסוק אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום, וילמד מהמעשה הזה על אדם ששתק בביהכ"נ והעביר על מידותיו כמה שכר גדול ועצום ורב זכה שזוכה שאף לאחר מיתתו קרוי חי עד כאן מספר תוכחות חיים לר' חיים פלאג"י.

והרב אהבת חיים הביא בפר' חיי שרה ע"מ פ"ו מעשה בחסיד אחד שבא לחסיד אחר כמותו בחלום וראה שהיו פניו מוריקות אמר לו מדוע פניך מוריקות אמר לו החסיד מפני שלא הייתי מקפיד והייתי מדבר בשעה שהש"ץ היה אומר ויכולו וברכת מגן אבות ובקדוש.

ובספר מטה משה (סי' תי"א) הביא בשם מדרש, כי חכם אחד נראה לתלמידו בחלום וראה התלמיד שהיה כתם במצח של הרב ואמר לו רבנו מפני מה נהיה לך כך, אמר לו הרב מפני שלא הייתי נזהר לדבר בשעת הקדיש **ואפי' להרהר בדברי תורה בשעת הקדיש אסור** מפני שצריך לכוון למה שהחזן אומר. ומעשה היה בשני גאוני עולם ר' יבא זצ"ל ור' פנחס זצ"ל היה ויכוח בניהם, ר' יבא אמר לר' פנחס הנה בעוונותנו הרבים הרבה אנשים מדברים בביהכ"נ בשעת התפילה וזה אחד מהדברים המעכבים את הגאולה מה נעשה לתקן את הפרצה הזו? אמר לו ר' פנחס יש איסור יותר גדול מזה שבאותו הזמן היו הולכות

בנות ישראל אל בתי הנכרים ומוכרים להם עופות דגים וכיוצא ב
ועוברים על איסור של יחוד, וכל אחד מהרבנים חשב שהוא זה
הצודק עד שאמרו הנה יש כאן חומש בראשית נפתח אותו
ובפסוק שיפול לפנינו נדע מה החטא היותר גדול ופתחו ונפל
הפסוק "הכזונה יעשה את אחותינו" ונמצא שר' פנחס צדק אמר
לו ר' יבא תראה מה כתב תרגום יהונתן על הפסוק הזה מתאמרת
בכנישתהון דישראל [פיי שמדברים בבתי כנסיות של ישראל]
ערשאין סאיבו ברתה דיעקב, וצדקו דברי שנהיים ורואים אנו
מהמעשה הזה **שהדבור בביהכ"נ חשיב ח"ו כזנות** ולכן ישמע
חכם ויוסף לקח עכ"ל.

וכתב הר' וימהר אברהם שהמדבר בביהכ"נ לעתיד לבא
יקיפו את כל גופו בקוצים ולכן שיר השירים אין כנגדו בקדושה
ככתוב ושיר השירים קודש קדשים וכנגדו מי שלא שר לכבוד
בורא עולם בביהכ"נ אין קץ וגבול לעונשו.

ובבתיבת יד יורה חטאים כתב שמי שדבר דברים בטלים
בביהכ"נ צריך להתענות 40 יום רצוף או הפסקות וילקה בימים
אלו ושב ורפא לו.

ומר"ן ר' יוסף קארו בשו"ע סי' קכ"ד סעי' ז' כתב לא
ישיח שיחת חולין בשעה שהחזן חוזר התפילה ואם שח הוא
חוטא וגדול עוונו מנשוא וגוערים בו והשומע ירעד שעל דבר זה
שנראה קל בעוונותינו בעיני הרבה אנשים שמרשים לעצמם לדבר
באמצע החזרה ועליהם נאמר גדול עוונו מנשוא מה שלא נאמר
בהרבה הלכות.

ובסי' קנ"א הלכ' א' כתב מר"ן בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטלה. הרי לך אחי הלכ' מפורשת בשו"ע שאסור לדבר שיחה בטלה בבהכ"נ ואין דבר זה רק ממדת חסידות כמו שטועים המון העם. וכתב על זה מר"ן המשנה ברורה אות ב' ושיחה בטלה היינו אפי' שיחת חולין לצורך פרנסה דבחוץ שרי בבהכ"נ אסור ובפרט שיחה בטלה בכלל שתמיד ראוי לאדם להמנע ממנה. ובזוה"ק הפליג בעניין עונש המדבר בבהכ"נ ובפרט צריך להזהר לא לדבר בבהכ"נ לשוה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות כי מלבד שהם עוונות גדולים עוד יותר יגדל העוון שזה הדבר מכשיל את הרבים, ועוונות החמורים הנ"ל כי זה הענין דומה למים שבהתחלה חור קטן ואח"כ המים עושים חור גדול שבהתחלה העניין הוא בן שני אנשים אבל אח"כ זה הופך לחבורות ועד שכל הבהכ"נ הופך למדורה והרבה פעמים באין מזה לבזיונות והלבנת פנים, ובפרט שלפעמים זה לפני ס"ת פתוח שבזה יגדל עונו עד מאוד, והוא בגדר של אפיקורוס שהמבזה ת"ח נקרא אפיקורוס כ"ש מי שמבזה את התורה שמדבר בשעה שהספר תורה פתוח ומי גרם לכל אלה אם לא אותו אדם הראשון שהתחיל ראשון לדבר ונושא עוון כולם לכן ירא האדם ויחרד לכבוד ה' וישים נגד עיניו את גודל ה' ועוזו ולא ידבר שום דבר של בטלה, והמקום יהיה מיוחד רק לתורה ולתפילה.

ובכף החיים סי' קכ"א כתב, בשם הר' פתח עיניים וז"ל **המדבר בבהכ"נ שיחת חולין טוב לו שלא יבא כל עיקר כי** הוא חוטא ומחטיא והשטן מקטרג ואומר היום קצר לדבר עד שצריך גם בשעת התפילה לדבר וגם הת"ח לא יפלפלו בשעת התפילה בקול מפני שמבלבלים את הצבור וגם החשש שמא

ילמדו מהם הבעלי בתים ולא ישמרו על שקט בשעת התפילה.

ובשלמי ציבור כתב, חומר איסור הדיבור בבהכ"נ במיוחד בשבת והביא דברי הזוה"ק בפר' ויקהל (דף ר"ה ע"ב) וזה לשון הזוהר בתרגום כיון שעלו עמא קדישא לביהכ"נ אסור לדבר אפי' לדבר שהוא צורך ביהכ"נ רק במילי תשבחות ותפילה ותורה ושאר הדברים הראויים לבורא עולם, **ומי שמדבר דברים בטלים הוא נקרא אדם שמחלל שבת ואין לו חלק באלקי ישראל, ושני מלאכים ממונים עליו ביום השבת שמים את ידיהם על ראשו של האדם המדבר ואומרים לו וי לפלוני שאין לו חלק באלקי ישראל**, ולכן צריך האדם להשתדל רק להתפלל ולשבח את בורא עולם ע"כ. הנה זה איסור מוסיף שחוץ משיחת חולין שאסור אלא אפי' לצורך ביהכ"נ שביום חול מותר בשבת אסור, ונראה שזה לא חולק על הטור והרמב"ם שכתבו שחשבונות של מצוה מותר לעשות בבהכ"נ וכן פסק מר"ן ונראה שבשבת יש יותר חומרה משום שנאמר ודבר דבר שאסור לדבר בשבת והובא בספרים הקדושים שבקושי התירו לומר שבת שלום בשבת מפני כבוד המקום. וכבוד הבריות. וכן משמע מהזוהר שאסור רק ביום שבת אבל ביום חול דברי מצוה מותר רק דברי חול אסור. והביא הרב בשם הרב דעת חכמה שהסביר מדוע הדברים ביום שבת יותר חמורים מיום חול מפני שידוע שבהכ"נ הוא מקום השראת השכינה וביום חול שוכנת השכינה רק בתוספת נר"ן כל יום ויום לפי בחינתו אבל בשבת התפשטות השכינה הבאה לביהכ"נ היא נר"ן ותוספת של חיה שהיא מאצילות נמצא שהשראת השכינה בשבת היא יותר גדולה ולכן צריך להזהר ביום שבת בתוספת משנה זהירות מדבור חולין וגם בדבר של מצוה.

ומה מאד צריך להזהר מדיבור בבהכ"נ מפני שידוע שיעקר התפילות והבקשות שלנו זה אך ורק לצורך גאולתנו ופדות נפשנו ובעבור כבוד ה' המחולל בין העמים, וידוע שאדם שמדבר בבהכ"נ מאריך אורך הגלות כמבואר בזוהר פ' אחרי מות ואיהך ישים האדם שקר בנפשו שמצד אחד הוא מתפלל על גלות השכינה ומצד שני הוא גורם שהגלות תארך ע"י שמדבר בבהכ"נ.

ובדרשות החתם סופר (ח"יב ע"מ ש"ט) כתב הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו השאיר לנו מקדש מעט בתי כנסיות ובתי מדרשות אם נוהגים בהם בקדושה זוכים שיקבעו בא"י כמבואר במסכי מגילה כ"ט ע"א ויש להם גם עתה קדושת א"י והתפלות נשלחות לשער השמים, **אך אם ח"ו נוהגים בהם קלות ראש ח"ו ומדברים דברים בטלים בבהכ"נ וההבל של דברים בטלים הוא טמא ומתלבש בו שר של חו"ל והוא נעשה בעל הבית בבהכ"נ ר"ל ומקבל התפילות ומכניסם לחיצונים והוא כעובד ע"ז ככל הדר בחו"ל שדומה כמי שאין לו אלוה. וידוע שבזמן התו"ס יום טוב היתה מגפה ונתחדשו גזרות קשות והתו"ס יום טוב תלה את זה בעוון שמדברים בבהכ"נ בשעת התפילה והנהיג מי שברך למי שלא מדבר בבהכ"נ ובזמן השואה שהרבה מאחינו בארצות ארופה נטבחו ונשחטו ובארצות המזרח לא עלה הצורך. אמר האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת זצוק"ל שמה שעמד ליהדות ספרד להנצל מהצורך זה מפני שלא דברו בבהכ"נ.**

ובצוואת הרה"ג והקדוש מוהר"ר ר' אהרון ראטה זצוק"ל כתב לפלא גדול הפלא ופלא שכל האנשים רואים אזהרות נוראות ועונשים גדולים כאלה על המדבר בבהכ"נ ואין שמים על לב היש גודל פתאות מזה. שכמעט אין עונשים כאלו על העברות החמורות והגדולות ובשביל הסבל הקטנה של

שמירת הדיבור בשעת התפילה מכניסים את עצמם ואת נפשם **לסכנות גדולות כאלו**, רח"ל, כי המספר בשעה שהש"ץ חוזר בתפילה או בקדיש או קריאות התורה או אמירת הברכות בלתי אפשרי שלא יענה אמן יתומה או אמן חטופה או אמן קטופה. וכדומה כי אין יודע על איזה ברכה עונה אמן. **ומי שאומר שיכול לכוון אינו אומר זאת אלא רק מגסות הרוח.**

ובספר הקדוש הגן מביא שזה סיבת עיכוב, הגאולה רח"ל כך גילו לצדיק הזה מן השמים וככה כתב הצדיק ר' ייבא מאוסטראה זצוק"ל שזה עיכוב הגאולה עד עכשיו לכן אחי ורעיי ואהוביי חוסו נא ותחמלו על נפשכם והזהרו בזה מאוד ותקבלו שכר כנגד העולם כולו כי זה נחשב עכשיו ממש למת מצוה. וכתבו חז"ל על הפסוק "קחו עמכם דברים" שהקב"ה אומר אין אני מבקש לא זבח ולא קורבנות אלא דברים וכל הצרות הרבות הבאות עלינו שאיננו ניצולים מהם הם מפני שאין לנו מרבים בתפילה ולצעוק עליהם וא"כ כיון שישועתינו תלויה בתפילה עלינו להתחזק בתפילה על פי הכללים שהורו לנו רבותינו בהלכות תפילה ביתר שאת, כך יערב תפילתנו לפניו יתברך, וכמו שחולה לוקח תרופה למחלתו הרי הוא מקפיד לקחת לפי הוראות הרופא כך צריכים אנו לקחת את התפילה בדיוק לפי ההלכות של חכמינו ז"ל. ועל אחת כמה וכמה שצריך להתרחק ביתר שאת ולברוח מין המפריעים לתפילה ובפרט מלדבר בעת החזרה והקדיש וכל זה הוא הגורם הגדול לעכב את הגאולה כמו שבארנו לעייל.

ובספר שומר אמונים במאמר פתחו שערים סוף פרק ז'

כתב וז"ל והתבונן אחי באלו הדברים מאחרים שגורמים להציל אנשים ממיתה ע"י שמתפללים כראוי אם כן אדם שאינו מתפלל כראוי ומדבר בתוך התפילה שגורם לצרות בעולם ודמו ודם זריותיו תלויים בו, כי אם יתפלל כראוי מציל עצמו וזרעו ואם לא אז ח"ו, וע"י מעט התבוננות באלו הדברים בידינו לבטל כל מיני גזרות רעות, ולעורר רחמי שמים ולפעול כל מיני ישועות וכפי שהבטיחו חז"ל הקדושים וכל דברי חז"ל קיימים לעד ודבר אחד מדבריהם לא ישוב ריקם לעולם ולכן אחי אתה הרואה שבידינו לקרב הגאולה על ידי שנתפלל לה' בלא לדבר דברים בטלים והקב"ה יאמר די לצרותינו אמן.

מעשה נורא מאיסור שיחה בטילה בתוך התפילה

(מקונטרס עניית אמן כהלכתה חלק ב' ע"מ י"ט) פעם דרש רב אחד קדוש דרשה גדולה בשבת. מגודל עניית אמן, ואמן יהא שמיה רבה ובתוך הדרשה הביא את מליצת הרמ"ק זצוק"ל שראשי תיבות שיבה הוא יפה שתיקה בשעת התפילה שהשותק בתפילה זוכה לאריכות ימים. ואמר שמכלל הן אתה שומע לאו ולמחרת היה רעש גדול בבהכ"נ כי אחד משומעי הדרשה סיפר שבאותו הלילה היה חולם שעומד לפני ב"ד של מעלה ויצא דינו לחיוב והתחיל להתחנן לפני הב"ד שעדיין לא הגיע לשיבה ומדוע יענש בדבר זה השיבו לו ששח בתפילה דברים בטלים ולא הקפיד לענות אמן והשיב שלא ידע חומר האיסור ואז צעק עלי אחד מהב"ד איך אתה אומר דבר זה הרי הרב שלכם דרש בשבת ואמר לכם את הענין של הרמ"ק ומה שיוצא למי שלא שותק שימות בגיל צעיר ואיך הוא טוען שהוא לא יודע ואז הוא הבטיח שאם יחזירו אותו לעוה"ז הוא יספר את הסיפור הזה שימנעו מלדבר בתפילה וישמעו לדברי הרב, ומי חכם

ודברת במ

שישמע זה ולא יאמר אוי לי ואוי לנפשי ויחזור בתשובה שלמה לעבודת הבורא שלמה ואמיתית.

וכתב ר' סעדיה גאון זיע"א אלו המקומות שאסור לדבר בהם. הלל, ספר תורה, במקרא מגילה, עם התפילין, בשמונה עשרה, ובברכת כהנים, וסימנך הסכ"ת ושמי"ע.

והאורחות צדיקים שער השתיקה כתב וגם ירגיל עצמו לשתוק בביהכ"נ שזהו צניעות וזריזות לעבודת הבורא, ובהמשך דבריו כתב הזהר מאד לפתוח פיך **ושמור לשונך כמו כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות** שהנך שומר בתוך כספת וסוגר היטב כך תעשה לפיך שמירה מעולה שלא לדבר דברים בטלים וכ"ש שלא בשעת התפילה. נראה מהראשונים כמה היו נזהרים בעניין הדיבור והשתיקה היא מעלה גדולה ביראת שמים.

ובסיזור יעב"ץ בפתחת סולם בית אל: דבר אחד הוא שראוי להרעיש עליו את העולם ולצעוק אוי כי חטאנו כולנו כצאן תעינו מה קול הצאן הזה באזני ה' אלוקינו קול שיחה בטילה בשעת התפילה ועושים שחוק וקלות ראש בביהכ"נ כאלו עומדים בבית המשתה ועל זה נאמר "המערת פריצים היה הבית הזה כי תבואו לראות פני" מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. ואפילו הקורץ בעניו והרומז בידו בשעת התפילה נאמר עליו ולא אותי קראת יעקב, כל שכן מי שמפסיק בדיבור באמצע התפילה ואפי" בין הפרקים או בשעת החזרה שמסלק מורא שמים מעליו במקום קדוש זה, וה' הטוב יכפר בעד השוגגים.

ובספר עת ספוד כתב, אחד מהעבירות שאדם דש בעקביו ואף יראים ושלמים נכשלים בזה הוא הדיבור בביהכ"נ אף שיודעים מחומר האיסור כמבואר בזוהר תרומה שאין לו חלק באלקי ישראל והמג"א כתב שהאר"י אפי"י דברי הלכה לא היה מדבר בבהכ"נ שמא יגיע לדברי חול ולענ"ד נראה שזה מהתורה והנביאים אחד העבירות החמורות שהרי בני אהרון נדב ואביהו חטאו חטא קטן אבל בגלל שהיה זה במקום קדוש נהרגו. ובמקרה של עוזה ששלח ידו לאחוז בארון הברית ששמטו הבקר וחשש שמא יפול לארץ ועשה טעות שהיה לו לזכור שהארון נושא את נושאיו ולכאורה קשה מדוע הקב"ה כעס על עוזה הרי הוא היה בהול על הארון ובשעת הבהלה אדם לא שם לב כמבואר בשבת שבשעת הדלקה אדם בהול על ממונו שבזמן לחץ אדם שוכח דברים גדולים וכ"ש קטנים. וכאן שלא זכר עוזה את עניין הארון הוא חטא קטן? אלא רואים שמכיון שזה היה במקום קדוש לקה ומת ומזה ילמד האדם שבכונה בא ומדבר בבהכ"נ מקום ה' צבאות כמה קשה עונשו עכ"ל.

ובספר הישר והטוב כתב, הנה זכרתי שיש כמה עבירות שבזמיננו אינם נחשבים כלל לעבירה ואחד מהם זה המדבר בבהכ"נ שיחת חולין ובזה פירשו את הפסוק ה' ממרום ישאג שאג ישאג על נוהו שהקב"ה שואג ולכאורה למה הקב"ה שואג על הגלות הרי בידיו לגאול אותנו? אלא סוף הפסוק מורה שאוג ישאג על נוהו שהקב"ה שואג על מה שמדברים בנוה שלו שזה בהכ"נ וזה דבר שמעכב את הגאולה, כמבואר בזוה"ק.

ובספר יערות דבש ח"א זרוש ד' כתב, צריך האדם להיות חרד בתפילה כי זה אשר נשאר לנו בגולה וכמה צריך

האדם לעמוד בהכנעה ובקפיפת קומה ובהשתחויה לפני בורא עולם ולבכות שיקבל תפילתנו ולא תשוב ריקם כי רק על זה נבטח בגלות הקשה הזאת ומה יגין עלינו אם לא תפילה ובכיות מקירות הלב ומי שמדבר בשעת התפילה מונע מהתפילה שתגיע למקומה שנאמר סכות בענן לך מעבור תפילה וידוע שהענן נוצר מאדים שהאדם מוציא מפיו בשעת הדיבור יוצא שהענן שמעכב את התפילה נוצר מהדיבורים המיותרים שלנו עכ"ל.

ובספר הקנה ע"מ כ"ג כתב, ובעודו בבהכ"נ יזהר לדבר דברים בטלים עם בני אדם ואם יש בני אדם שמדברים יעשה עצמו כמתפלל וישתדל להשתיק אותם עכ"ל.

ור' יונה באגרת התשובה כתב, ויזהר שלא לדבר מעסקיו ושום דבור חולין בבהכ"נ כי גדול עונו מנשוא וכ"ש שלא לדבר בשעת התפילה וכל הקהל צריכים להוכיח למי שמדבר בבהכ"נ כי הכל נברא אך ורק לכבוד הבורא ישתבח שמו עכ"ל.

ובספר צוואה מחיים כתב, הזקן והחשוב ביותר שיש בבהכ"נ ימנו אותו שיסובב בבהכ"נ בחזרת העמידה שלא ידברו זה עם זה כלל ויענו אמן. ויהיה סבלן ומוחה בכבוד וברמז וכן בעת קריאת התורה בתיבה וישגיח מארבע פינות הקהלה הקדושה שלא ידבר שום אדם עכ"ל.

ועתה נכתוב מקומות שאסור לדבר אפי' כשמתפללים שלא בבהכ"נ בין תפילת שמונה עשרה ובין חזרת השי"ך, בשעת חזרת השי"ך, בין תפילת שמונה לנפילת אפיים, בין תפילת שמונה

עשרה עד עלינו לשבת, אפי' מי שכבר התפלל מכל מקום אסור לדבר בשעה שהצבור מתפלל בשעת אמירת קדיש, בשעה שנפתח ספר תורה ואפי' לא התחיל הקורא לקרוא בו. בין קורא לקורא, בשעת ברכת התורה וברכת ההפטרה, בשעת קריאת ההפטרה.

ובספר דרך צדיקים, הביא על הרה"צ המקובל ר' מרדכי

שרעבי זיע"א שהיה מקפיד מאוד שלא ידברו בבהכ"נ ולא רק בזמן התפילה אלא אף בזמן שאין תפילה בשום זמן וכשראה אנשים מדברים בבהכ"נ, לא שקט על שמריו אלא מיד הוכיחם באומרו מי שרוצה לדבר "שיצא לחוץ ידבר" רק בחוץ אפשר לדבר והיה זה הדבר היחידי שבו חרג רבנו ממנהגו ולא המתין במצות התוכחה עד לשעור המוסר "בראשית חכמה" אלא מיד זעק שאסור לדבר בבהכ"נ ובזאת לא נשא פנים לאיש. וכל זאת בגלל חומרת העוון של שיחה בטילה ודבורי חול בבהכ"נ. והביא דברי הזוהר בפר' תרומה ודברי הרב פתח עיניים שכתב שהרוצה לדבר בבהכ"נ מוטב לו שלא יבא כלל ועיקר לביהכ"נ כי הוא חוטא ומחטיא וגורם לשטן לקטרג ולהביא גזרות קשות על שונאי ישראל מי חכם וישמע דברים קשים אלו ולא ישים על לב שגורם רעה לעצמו ולעמו ומוטב לו שלא יבא כלל ועיקר לביהכ"נ.

וספר הרה"ג רבי יהודה צדקה זיע"א, על הגאון כפ

החיים סופר זיע"א שהיה נוהג להתפלל תמיד מנחה בשעה 4 אחה"צ בין בקיץ ובין בחורף והיה מגיע בדיוק בשעה 4 כשהיו מתחילים למנצח או פתח אליהו וכשהיו מגיעים לעלינו לשבח ישר היה יוצא מביהכ"נ. וכששאלו אותו מדוע הוא כל כך ממהר אז הוא ענה שהוא מגיע מיד בתחילת מנחה ויוצא בסוף מנחה

כדי שלא יהיה לו זמן מיותר קודם התפילה או אחר התפילה
ויכשל ח"ו בדיבור אסור בבהכניס וישמע חכם ויוסף לקח.

ובספר מורא מקדש הביא שהרב תו"ס יום טוב, הדפיס
מי שברך מיוחד לאומרו במשך כל שבת למי שלא מדבר בבהכ"נ
דברים בטלים בשביל המעשה שנהרגו רבבות מישראל בשנת ת"ח
ע"י הצורר חמליצקי ימ"ש אמרו למעלה בשמים בשביל שדברו
ישראל בבתי כנסיות ובתי מדרשות נתחייבו שונאיהם של ישראל
בדבר שפגמו באות ואוי של המילה דבור ונשאר אותיות דבר
ובשביל שעשו שאר עבירות היה רציחה הרחמן הוא יצילנו עכ"ל.

נוסח מי שברך שתקן הר' תו"ס יום טוב, מי שברך
אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה אהרון דוד ושלמה, הוא
יברך את כל מי ששומר פיו ולשונו שלא לדבר בעת התפילה
וקריאת התורה, הקב"ה ישמרהו מכל נזק וצרה וצוקה ומכל
נזק נגע ומחלה ויחולו עליו כל הברכות הכתובות בספר תורת
משה רבינו ובכל ספרי הנביאים והכתובים ויזכה לראות בנים
חיים וקיימים ויגדלם לתורה לחופה מצוות ומעשים טובים
ויעבוד את ה' אלוהיינו תמיד באמת ובתמים ונאמר אמן.

ובזוהר הקדוש פר' ויקהל (ע"מ ר"ה ע"ב) כתב,
כשנכנסים אנשים לבית הכנסת אסור לעסוק אפי' בדברים שהם
צורך ביהכ"נ אלא רק בדברי שירות ותשבחות תורה ותפילה
כראוי להם ומי שעוסק בדברים אחרים ובדברי העולם. זהו
האדם שמחלל שבת ואין לו חלק בעם ישראל ושני מלאכים
ממונים על זה ביום השבת והם משימים ידיהם על ראשו

ואומרים אוי לפלוני שאין לו חלק באלוקי ישראל ועייכ צריכים להשתדל בשירות ותשבחות לאדון הכל, ויום זה הוא יום של הנשמות שנתעטר צרור הנשמות בשבח אדונם ועייכ אנו משבחים להקב"ה בשבח הנשמות. וזה מה שאומרים נשמת כל חי תברך את שמך ורוח כל בשר. ואין השבח הזה אלא מצד הרוח והנשמה והיום הזה יום השבת הוא מצד הרוח והנשמה ולא מצד הגוף ומטעם זה מובן מדוע אסור לשאול לאדם את צרכיו בשבת שאין מתפללים בשבת אלא שבע ברכות מפני שהשבת היא יום של הנשמות ולא של הגופות ולכן אין שואלין צורך הגוף ומכאן ילמד האדם ק"ו כמה צריך להחמיר על שיחת חולין שאם על צורכי עצמו לא התירו להתפלל ולבקש בשבת וכל שכן שיחת חולין והשומע ישמע שאדם שמדבר בביהכ"נ בשבת נקרא מחלל שבת ומלאכי מעלה מכריזים עליו שאין לו חלק באלוקי ישראל ובמדרש תנחומא מובא שאמר ר' יוחנן שבקושי התירו להגיד שבת שלום בשבת ורק מפני כבוד האדם התירו, ורשב"י הקדוש כשאמו הייתה מדברת בשבת היה רשב"י זיע"א אומר לה אמא שבת היום והיתה שותקת ולכן צריכים אנו לדון ק"ו בן בנו של ק"ו בעצמנו שלא ניעול בכיסופא לעלמא דאתיי.

ובתיקוני הזוהר נכתב, עונש חמור למי שמפסיק לשמוע חזרה שמונה עשרה ושומע או מדבר דברים בטלים זורקים את תפילתו לחוץ, ועליו נאמר מי בקש מכם זאת רמוס חצרי עכ"ל.

ובספר הרוקח הביא בשם בעלי התו"ס שמי שמדבר בשעה שבבהכ"נ משוררים אל הקב"ה "הוי על כל שכני הרעים כי ישרים דרכי ה' ישרים ילכו במ ופושעים יכשלו בה, ולא נהנה עם חברו ומואס לשבח קונו" הוא המסיג גבול הבורא בר מינן. והמדבר

כאילו הופך עורפו להקב"ה ועליו נאמר למה יקצוף ה' עליך ומי בקש זאת מכם רמוס חצרי.

ובתיקוני הזוהר. (תיקון י"ח) נאמר ואשר כח בהם דא שכינתא עילאה דאיהי כ"ח אתון דמעשה בראשית וכתב שם שצדיקים הקב"ה מעלה אותם להיכל המלך העליון ומכניסם ונותן להם את שאלתם ובקשתם, והבנוניים מקבלים את שאלתם מבחוץ מבלי להכנס לבפנים, והרשעים דוחים אותם משם ולא נותנים להם שאלתם ועליהם נאמר "מי בקש מכם זאת רמוס חצרי" והם נקראים הרשעים שמבזים את הקב"ה. שמפסיקים לשמוע את התפילה ושומעים דברים בטלים. הרי לך כמה מפסיד אדם שמדבר בשעת התפילה שנקרא רשע ולא נותנים לך את בקשתו בשביל תאוה של רגע ואם חברו יגיד לו שהוא רשע הוא יכעס ויריב עמו ויתבע אותו למשפט. ופו הוא גורם לעצמו שהקב"ה קורא לו רשע. והוא מבזה את בורא עולם, ומראה שלא מאמין שהקב"ה נמצא מולו כמו שנאמר "שויתי ה' לנגדי תמיד" שאם היה מאמין איך הוא יכול לעזוב את בורא עולם וללכת לשמוע דברים בטלים, ויש בו גם צד של חוטא ומחטיא את הרבים שרואים ממנו ולומדים ממנו לעשות כך.

ובספר חרדים כתב, שאם אדם מכוין בתפלתו **ולא מדבר דברים בטלים מובטח לו שתתקבל תפלתו,** שנאמר "תכין לבם תקשיב אזנך".

ובספר וחי בהם כתב, שיש אנשים שרוצים לקבל עליהם לא לדבר בבהכ"נ ומתחילים בזה. וכשבא בן אדם לדבר עמו הוא

מדבר עמו מפני שחושש שאותו אדם יאמר לו וכי גם אתה נהייתה מהצדיקים ויראה לו שזה גאווה ויוהרא ואז הוא מדבר אבל אם ידמה האדם הזה שהאדם הזה רוצה לאבד ממנו ממון הרבה האם היה מתבייש ממנו בודאי שהיה נלחם עמו בכל עוז כך צריך האדם להרגיש שמי שרצה לדבר עמו בבהכ"נ רוצה לאבד ממנו שכר הרבה בעוה"ב כמה צריך לאזור כגבר חלציו ולא יבוש בעבודת ה' ועליו נאמר "הוי עז כנמר" והבא להטהר מסייעין בידו.

סוף דבר. הרואה דברים אלו וקוראם ונתון יתן את לבו דברי חכמים עד כמה החמירו בעונש אדם שמדבר בבהכ"נ אפי' שלא בשעת התפילה וק"ו בן בנו של ק"ו בשעת התפילה שדבר זה גורם א) לאריכות הגלות הקשה והמרה כמבואר בזוהר פ' אחרי מות. ב) שגורם לפמליה של אומות העולם להתגבר על עם ישראל שעל דבר זה של דיבור בבהכ"נ כביכול אין להקב"ה תשובה לאומות. ג) נקרא רשע ואין מקבלים את תפילתו ועליו נאמר "מי בקש מכם זאת רמוס חצרי" ד) נקרא בגדר של חוטא ומחטיא את הרבים. ה) נאמר עליו גדול עוונו מנשוא כמבואר בשו"ע הלכ' תפילה. ועוד דברים קשים ומרים והרי לך אחי שכל תפילתנו לבורא עולם שיאמר די לצרותינו ויגאלנו גאולת אמת, ובידנו אנו מאריכים את קצנו וגורמים דברים קשים וצרות רבות על עצמנו ה' ישמור ואתה בן אדם בא לבהכ"נ כדי לבקש מבורא עולם שימלא בקשתך וע"י הדיבור גורם אתה לעצמך להקרא רשע לפני המקום. ושתדחה מפני המקום ולא יתמלאו משאלות לבך והכל בשביל תאוה של רגע לדיבור של בטלה. ולך נא ראה מה נאמר בספרים הקדושים על מי שחוטא ומחטיא את הרבים שאין מספקין בידו לעשות תשובה ואחריתו קשה ומרה. לכן הרוצה

שהקב"ה יקבל תפילתו ויקרב לנו ביאת משיח צדקנו יקח ויקבל
על עצמו שיותר בעז"ה לא ידבר בבהכ"נ דברים בטלים ומי
שמדבר יגער בו ואז ישמע ה' בקולנו וימלא משאלות לבנו
ויגאלנו גאולת עולמים לעבודתו יתברך אמן.

חומר איסור דברים בטלים

ת"ר "ודברת במ" בס ולא בתפילה "ודברת במ" בס יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים, רבי אחא אומר "ודברת במ" עשה אותן קבע ואל תעשה אותן עראי. **אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה** שנאמר "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר" ובמאיורי כתב לעולם יזהר אדם שלא יהיה מיושבי קרנות ולא לדבר בשיחה בטילה, אלא כפי מה שיכרחינו הצורך ודרך צחות אמרו השח שיחת חולין עובר בעשה שנאמר ודברת במ ולא בדברים בטלים.

ובמסכת סוכה (כ"ח ע"א) אמר ר' אלעזר מימי לא שחתי שיחת חולין וכן אמרו בגמרא על רבן יוחנן בן זכאי שמימיו לא שח שיחת חולין.

ובמסכת חולין (פ"ט ע"א) אמר ר' אילעא אין העולם מתקיים אלא על מי שבולם פיו בשעת מריבה שנאמר "תולה ארץ על בלימה" אמר ר' יצחק מאי דכתיב האמנם "אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם" מה אומנתו של אדם בעוה"ז שישים עצמו כאלם יכול אף בדברי תורה ת"ל צדק תדברון.

וכתב הרב ליקוטים מפרדס (למהריץ שרים זיע"א) שהמדבר דברים בטלים פוגם בשם ה' שגימטריא **בטלים** יוצא צ"א (91) שהם **הויה אדנות** שביחד זה צ"א והמדבר דברים

בטלים פוגם בשם הויה אדנות ועוד כתב שם שכל דיבור חול שנכנס לאדם שוכח דבר תורה שנאמר. "רק השמר לך ושמור נפשך" וידוע שכל מקום שכתוב רק זה מיעוט וכאן רמז רק שימעט בדיבור והסיבה היא "פן תשכח את הדברים האלה" שהם בדברי תורה וידוע שהאר"י הקדוש כתב שכל אדם מקבל סך מילים במשך חייו וכשגומר לדבר את הסך שהקציבו לו הוא נפטר מהעולם ולכן צריך האדם להזהר מאוד בדבר זה שלא יגרום ח"ו מיתה לעצמו וזה כוונת הפסוק רק השמר לך ושמור נפשך שצריך האדם לשמור את נפשו ע"י זה שימעט בדברים בטלים, וזהו רמז "ישב בדד וידום" אותיות ראשונות חי שעל ידי שישב בדד ולא דבר זוכה לחיים טובים ומתוקנים. ובזה אפשר לפרש את המשנה באבות ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה שהרי טוב לגוף שיאריך ימים זה השתיקה, שע"י זה זוכה להאריך ימיו בטוב. ובזה יש לפרש שומר פיו ולשונו שלא לדבר דברים בטלים אז זוכה ששומר מצרות את נפשו שלא ימות ח"ו בקיצור ימים וכל זה לא נאמר אלא רק בדברים בטלים אבל בדברי תורה כמה שאדם מדבר זוכה לשכר כמבואר בגמ' בחולין צדק תדברון שבדברי צדק שהם התורה והמצוה אז תדברון, רואים אנו סגולה גדולה לאריכות ימים זה לשבת ולא לדבר. ויזכור האדם שע"י שהוא מרבה לדבר גורם רעה לעצמו ומקצר ימיו.

ובאגרת התשובה לרבינו יונה החסיד כתב, (יום א' אות י"ג) וכשבני אדם פוסקים ממלאכתם, ומעסקיהם והולכים לבתיהם או יושבים בטלים בקרנות או משיחים שיחה בטילה רעתם רבה מאוד וחטאתם כבדה מאוד לפי שהם מבזים את התורה שאילו היו מאמינים שאין תכלית למתן שכרה למה לא

ודברת במ

מא

ישיבו רגליהם לבית המדרש, ללמוד הלכות. או לקרוא מקרא, או לסדר תפילות, הלו האדם זריז ורץ לעסקיו ויודע כי הכל הבל, ואיך ישכח חיי עוה"ב ולא יתן להם חלק מהימים או שעה מן השעות ללמוד, אף כי בעת ההיא בטל ממלאכתו, ולא יאמר בליבו עת לעשות להי לקרוא בתורה ולהתנות צדקות אשם הוא אשום אשם להי. ועל כן אמרו חז"ל בסנהדרין. כי דבר הי' בזה ואת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה. כי זה נאמר על מי שאפשר לו לעסוק בתורה. ואינו עוסק שהוא מבזה את דבר הי' על כן צריך כל אדם להתקין בביתו מקום וישים שם ספרים מקרא משנה ותהילים, או סידור תפילות וכאשר יפנה ממעשיו או יתבטל ממלאכתו, יסור שמה לשנות או לקראות, וגם בזאת יפליא עצה לנפשו לחשוך נפשו מרדת שחת ויחשוב על קצו ויבין על אחריתו כמו שאמרו רז"ל הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא ידי עבירה, דע מאין באתה, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. גם יכין את ליבו לקרוא את הספר הזה ואם יראה כי הוא מקיים את כל תוקף דברי הספר הזה. ישמח לבו ויגל כבודו והיה אם אשם לאחד מכל אלו והתוודה את אשר אשם, ואמרו חז"ל ישוב היום שמא ימות מחר ונמצא כל ימיו בתשובה שנאמר בכל עת יהיו בגדיך לבנים, ושמן על ראשך לא יחסר, ונכון שיקנוס את עצמו בסכום מסוים על כל יום שלא ילך לביהכ"נ ללמוד בדברי האלקים. עכ"ל.

והרב ראשית חכמה כתב בשער התשובה פרק וי שע"י

שאדם נעשה צמא מחמת הקריאה אז יכוין האדם שזה כנגד הדברים הבטלים שדבר, כמו שאמרו ביומא (ע"ז ע"א) ר' נחמן אמר מהכא מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמא, מנעי עצמך מהחטא כדי שלא תגיעי לילך יחף מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא

יבא גרונך לידי צמא עכ"ל. ופרש"י שלא יצא רגלך יחף כשתלכו בגולה פירוש שלא יקרע הנעל ותצטרכי ללכת יחף וכן בענין הגלות שהצמא של הגלות מכפרת על דברים בטלים. וכן העניין בתענית כשתהייה צמא ע"י הקריאה יכפר על דברים בטלים.

ובשער הקדושה פרק י"ב כתב ובעניין מהות הליצנות יש כמה בחינות האחד הוא הקובע עצמו לשיחה בטילה בקרנות הרחוב וזה נקרא לץ שנאמר שניים שיושבים ואין בניהם דברי תורה הרי זה מושב ליצים, ודקדקו לומר שאפי' שאינם עוסקים בדברי ליצנות, אבל אם לא עוסקים בדברי תורה זה נקרא מושב ליצים, כל שכן שמי שיושב ועוסק בדברים בטלים בזמן שיכול לעסוק בדברי תורה שנקרא לץ. ובפרט צריכים הלומדי תורה להזהר מהדברים הבטלים. שאמרו במדרש (שרה"ש א.ב.) "לריח שמניך טובים" מה השמן כוס מלא אינו מקבל משקה אחר שהשמן אין טבעו להתערב במשקה אחר. כך דברי תורה שנמשלו לשמן אין מתערבים בדברים בטלים ובדברי ליצנות, ומה הכוס של השמן אם נכנסה טיפה של מים יצא טיפה של שמן כך התורה אם נכנס דבר של בטלה יוצא במקום זה דבר תורה. ואם נכנס דבר של תורה יצא דברי הליצנות.

ובשער הקדושה פרק י"א הביא דברי הזהר בפרי' נשא שכתב בא וראה בשעה שבני אדם ישנים וטועמים טעם מיתה הנשמה עולה למעלה ועומדת במקום שעומדת ונבחנת על המעשים שעשתה במשך היום וכותבים אותם בספר, ומהו הטעם מפני שהנשמה עולה למעלה ומעידה על כל מעשיו של האדם ועל כל דיבור ודיבור שהוציא מפיו מפני שהדיבור שהאדם מוציא

מפיו. עולה ובוקע רקיעים ועומד במקום שעומד עד הלילה והנשמה עולה בלילה ואוחזת באותו הדיבור ונכנסת לפני הקב"ה. וזה שאמר הכתוב משומרת חיקך שמור פתחי פיך דהיינו מהנשמה ששוכנת בחיקך שהיא מעלה הדיבור לפני הקב"ה ואז אותו הדיבור נרשם ואותו העוון נרשם בגופו של האדם ומשום זה כתוב אשרי אדם לא יחשוב לו ה' עוון ומתי הדבר הזה כשאינ ברוחו רמיה ונמצא שבשעה שאדם מדבר דברים בטלים נרשם העוון על גופו ממש ואע"פ שלא עשה מעשה הדיבור קשה מהמעשה כמבואר במשנה בערכין (פ"ג משנה ח') "נמצא האומר בפיו יותר מהעושה מעשה" וכן מצינו שלא נחתם גזר דינם של אבותינו במדבר אלא רק על עוון לשון הרע שהוא בפה וזה מה שאמר הכתוב ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך דהיינו באותו עוון שנרשם על הגוף של האדם שלא יראה כי כשהגוף בעל מוס הקב"ה מתרחק ממנו שנאמר כל אשר בו מוס לא יקרב וזה הפירוש ושב מאחריך שהקב"ה יעזוב וילך ממך.

ובשער היראה פרק י"ג כתב שיש מלאך ממונה ששומר את כל הדברים הבטלים הליצנות והדברי נבלה שאדם מוציא מפיו וכשאדם מוציא מפיו דברי תורה או תפילה. אז מטמאין אותם באותם דברי האיסור ומחלישין את כוחם.

ובשער האהבה פרק ו' כתב שמי שמדבר דברים בטלים שכינה מסתלקת ממנו.

ובשער הקדושה פרק י"ד כתב על חומר האיסור דיבור בשבת קודש והביא המדרש תנחומא "וכבדתו מעשות דריכך ודבר דבר", ואמרו ודבר דבר כמו אמו של רשב"י הקדוש כשהייתה מדברת בשבת היה אומר לה רשב"י הקדוש שבת היום

ומיד היתה אמו שותקת ואמר ר' יוחנן בקושי התירו לומר שבת שלום ביום שבת. ואמרו עוד במדרש מה הקב"ה שבת מדיבור ביום השביעי כי זה היה מלאכתו שנאמר בדבר ה' שמים נעשו ובעשרה מאמרות נברא העולם רואים אנו שהעבודה של הקב"ה הייתה הדיבור ומאותה מלאכה נאמר שבת וינפש אף אתה תנוח מאותה מלאכה ביום השבת ולא תדבר דברים בטלים ח"ו ביום שבת עכ"ל.

ובספר הקדוש שבט מוסר פרק מ"ג כתב יוצר האדם וחונן הדעת אשר חנני לכתוב בעניין דצריך האדם לשתוק ולמעט בדיבורו בכל מה שיוכל כדי שלא להוציא מהפה דברים בטלים. כמו שאמרו חז"ל סייג לחכמה שתיקה. וכן "ברוב דברים לא יחדל פשע" אכתוב בפרק זה עד כמה מגיע אדם המדבר דברים בטלים ויותר דברי נבלות כאשר ראיתי רעה חולה אצל בני אדם, **אשר הם מוציאים "זרע לבטלה" במה שמדברים ומנבלים פיהם ימלא שחוק, עיניהם ימלאו מים מרוב שחוק אשר שמעו מהלץ.**

ובלתי ספק כשם שנפרעים מהאומר כך נפרעים גם מהשומע שאם הם לא היו שומעים הוא לא היה עושה צחוק ודברים בטלים, וכדי שתדעו עד כמה קשה הדבר הזה של דברים בטלים, אכתוב מה ששמעתי ממורי ורבי, שכל הדברים שאדם מדברים הם כמוסים בלב ומיד שעולה ברצונו של אדם לדבר מיד נאצלת הדיבור מהלב וזהו מבחינת עולם האצילות והוא בחינת יי של שם ה' ה-ו-י-ה וכשמגיע הדיבור לחוזה הוא מבחינת עולם הבריאה. והוא כנגד ה' שבשם ה-ו-י-ה וכשמגיע הדיבור לגרון,

הוא מבחינת עולם היצירה וכנגד אות ו' של שם ה-ו-י-ה, וכשמגיע הדיבור לפה הוא מבחינת עולם העשייה והוא כנגד אות ה' אחרונה כנגד השם ה-ו-י-ה הרי שבאדם יש רמז לארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה ועשייה ומכל דיבור ודיבור יוצא שם ה-ו-י-ה ב"ה ראה מכאן עונש אדם שמנבל פיו ומוציא דברים בטלים, שמצרף שם ה-ו-י-ה באותו הדיבור הטמא שמוציא מפיו, ונראה שלכן אמרו חז"ל כל המנבל את פיו מעמיקים לו גיהנם ניתן לו העונש החמור כזה כי הוא חמור ממעשה מפני שבכל דיבור ודיבור מצרף השם הקדוש עם דברים טמאים, ובוה מובן מדוע אסור לדבר בבית הכסא מפני קדושת הדיבור.

והנה שלשה דברים גורמים לאדם להרבות בדברים בטלים והם הקנאה התאוה והכבוד ואמרו חז"ל ששלשה דברים אלו מוציאים את האדם מהעולם, והטעם הוא ששלשת הדברים האלו גורמים לאדם לדבר דברים בטלים מפני שמי שיש בו מדת הקנאה תמיד לא יפסיק מפיו לשה"ר כדי להשפיל בעיניו את הכל, כל מי שהוא גדול ממנו בחכמה או בעושר או כבוד או איזה מדה טובה. וכל זה מחמת הקנאה וגם מי שיש בו מדת התאוה כדי להשיג תאוותו צריך להרבות דבורים אם אלפים ורבבות להשיג תאוותו והרודף אחר הכבוד כל היום מדבר ומשפיל את כל האנשים שע"י זה יתמעט כבודם וכביכול ירבה כבודו הרי לך מה גורם לדבר דברים בטלים. וחוף ממה שאמרו חז"ל שהקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מהעולם כמשמעו שאדם שיש בו דברים אלו חיו אינם חיים. וכתב הרב בפרק מ"ד **שהדברים המועילים לתיקון עוון זרע לבטלה נראה שיועילו גם לאדם שדבר דברים בטלים מפני שאדם שמדבר דברים בטלים כמוציא שז"ל.**

ובפרק כ' כתב הרב שבט מוסר יהא אדם זהיר בדיבור היוצא מפיו שיהא בדחילו ורחימו והבט נא וראה מה שכתב הרב ראשית חכמה בשם התיקונים שכל אבר שלא נתקן כראוי חוזר עליו בגלגול, ואפילו קול הדיבור שלא יצא כראוי בדחילו ורחימו יחזור עליו בגלגול. ועונש הגלגול הוא מר וקשה לנשמה יותר מעונש הגהינום וקל וחומר בן בנו של קל וחומר שמי ששומר פיו שלא לדבר לה"ר ורכילות וליצנות שלא יהיה ח"ו בגדר של "טמא טמא יקרא" ולכן יחרד כל אדם מיום הדין הגדול והנורא. ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. ויעשה מסגרת לפיו וישקול כל דיבור ודיבור היוצא מפיו.

ובפרק כ"ז כתב הרב וז"ל ובענין הנוגע לנשים כשמתחברות יחד לדבר צריכים האנשים להפריד החבילה כדי שלא ירגילו עצמן בדברי חלקלקות ברואה אותן מתעסקות בדברי תפלות ועניינים רעים, ובפרט אם יש אשה רעה מדברת בבתים ומספרת שמקללת לבעלה. ואין יראתו עליה והשומעות לומדות לעשות כן. ודעתן של נשים קלה ונמצא אחת מעזה לכולן ומכנסת פירוד בין איש לאשתו. לכן החיוב מוטל על השומעות למחות ולהשתיק פיה של אותה רשעה הדוברת נבלה וליסרה ולומר לה. לא טוב הדרך שאת הולכת בו. ואדרבה יוכיח לה את הדרך הטובה אשר ילכו בה. וירבה עליה את חומר האיסור של הדברים בטלים. עכ"ל.

בספר חסידים סי' ק"י כתב שאסור בשבת לדבר דברים בטלים דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר ובירושלמי כתוב שאמו של ר' ישמעאל היתה מדברת הרבה בשבת ואמר לה בנה אמא

שתקי שאסור לדבר דברים בטלים בשבת ואמר ר' אמי בקושי התירו לומר שבת שלום בשבת אלא רק מפני שהפה טרוד ורגיל לדבר. עכ"ל.

הרב ראשית חכמה בשער האהבה פרק ו' הביא מעשה על הרב החסיד החכם ר' יהודה בן שושן ע"ה שנפטר פו בגליל העליון ונראה בחלום לאחד החכמים והיה מראהו מבריק כאור החמה וכל שעה ושעה מזקנו היה מבריק כמו אבוקה ושאל אותו באיזה זכות זכה לזה. ואמר לו שזה בזכות השתיקה שמימיו לא דבר דברים בטלים. וידיד נפשי הרה"ג ר' יוסף שעשוע נר"ו העיר עיני בדברי רבי חיים פלאגי זיע"א בספרו נפש חיים שבאר על המעשה הזה שבזהר מובא דברי הג"מ בשבת הנעלבין ואינם עולבין שומעים חרפתם ואינם משיבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש. רואים שאדם שאינו משיב זוכה שיהי' פניו לעתיד לבא כשמש, ודפח"ח.

ועוד כתב הרב ראשית חכמה בשער הקדושה סוף פרק י"ד צריך האדם להזהר בשעה שעוסק בתורה שלא יפסוק בה בשיחה בטילה. כי הוא מערב דברי חול בדברי קדש ועונשו כך כמבואר בזהר פ"י שלח. שבת קול יוצאת כל יום בגן עדן ואומרת ג' דברים, עוד קודם שבצלאל פותח בסודות התורה. ואחד מהם מי שפוסק יתפסק ופירוש הדבר מי שפוסק מדברי תורה ועוסק בדברים בטלים יתפסקו ימיו. מהעולם הזה ודינו עומד לעוה"ב וזה מה שאמרו חז"ל שכל הפוסק מדברי תורה ומדבר דברים בטלים מאכילים אותו גחלי רתמים, שנאמר הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם, "והטעם שהעונש חמור כל כך מפני שהתורה היא כמו אש, כמו שנאמר הרי כל

דברי כאש נאום ה', ומימנו אש דת למו, והדברים הבטלים הם כגחלי אש כי הדיבור יוצא מהלב לכן כשעוסק באש התורה ומערב בה אש של דברים בטלים עונשו קשה מאוד. עכ"ל.

והרב ח"ח בספרו שמירת הלשון הביא שאדם צריך כל ימי חייו להרגיל עצמו באומנות של השתיקה. והר"י רבי חיים פלאגי בספרו מועד לכל חי חודש סיון אות ד' כתב, שצריך האדם להזהר מאד בחודש זה שנתנה בו תורה, שחש וחלילה לא ידבר דברים בטלים, ולא דברים האסורים, וכל שכן שלא ירבה שיחה עם נשים כדי להסתכל על יופיין. שדברים אלו אסורים בכל השנה, וכל שכן בחדש זה שאנו צריכים לקבל בו את התורה, עכ"ל.

והרב חמדת ימים, בפרק ה' בחלק איסור הדיבור בשבת כתב וז"ל וכל עוד שלא ישמור האדם שבת כהלכתו אף שיהיה בעל תשובה וצדיק וחסיד, ולא עשה כלום עד שלא ישמור שבת כראוי ובפרט צריך לשמור עצמו מפגם הלשון וישמור את נפשו עד מאד, ובכך ישוב ורפא לו. ולמה יענה עצמו בכמה תעניות וסיגופים ולא ישמור עצמו על דבר קל כזה וישים מחסום לפיו, ובפרט לשים מחסום לפיו ביום השבת אשר היא תועיל לו עשר ידות מכל התעניות והסיגופים, הקשים אשר תעשה הנפש לכל עוון ולכל אשמה וידוע שכח שמירת שבת כהלכתו מכפר אפ"י על ע"ז שנאמר אשרי אנוש וכו' שאפ"י עבד ע"ז כדור אנוש ושמר שבת מוחלים לו. הרי לך כמה צריך האדם לשים מחסום לפיו ובפרט ביום שבת קדש. עכ"ל.

ומסופר בשם הגאון הצדיק כמוהר"ר ר' אליהו מני זיע"א שהיה הרב הראשי של חברון, מעשה היה באשה אחת שהלכה לטבול במקוה וכשיצאה מבית הטבילה פגע בה גוי אחד וחטף אותה והוליך אותה למערה וסגר את פי המערה בדלת ובאבנים כדי שלא יוכלו אנשים לפתוח את הדלת, והיה משתדל להביא אותה לידי עבירה. והיא היתה צועקת ובוכה קול גדול עד שנשמע קולה למרחקים והנה תוך כדי שהגוי היה מנסה לפתוחה נפתחה הדלת ונכנס למערה אדם שהיה מוכר ומפורסם לשודד גדול, וכשראה הגוי את השודד אחז אותו רעד וחלחלה ונשבע לשודד שהוא לא עשה לה שום דבר והשודד שהיה יהודי פנה אל האשה כדי לברר עמה האם נכון הדבר ובנתיים כשפנה לדבר עם האשה ברח הגוי מהמערה השודד לקח את האשה והחזיר אותה לביתה, ואמר לבעלה שכך וכך היה המעשה והגוי לא עשה כלום, והלך השודד לביתו לישון, אבל הבעל היה חושש ולא האמין לדברי השודד ולא קרב מאז לאשתו. והנה כשקם בבקר השודד ורצה ללכת לחבריו השודדים שהיו מצויים בהרים ולעשות עמם את הגניבות, והנה הוא מרגיש שליבו אומר לו ראה אתה יהודי וכבר עברת יותר ממחצית חייך ועדיין לא קיימת תורה ומצוות וכל חייך עברו לך בעבירה אבל השודד היה חושש שאם הוא לא ילך לחבריו בהרים הם יהרגו אותו מהחשש שמא הוא יגלה עליהם כל מיני דברים והיה כל אותו היום חוכך בדעתו מה לעשות והנה הגיע הלילה ובשוכבו על מיטתו החליט שהוא יקום מחר בבקר ויעשה את עצמו לאלם וכך חבריו לא יעשו לו כלום וגם יוכל לחזור בתשובה. וברוך אומר ועושה בבקר כשקם ממטתו עשה עצמו כאלם ולא דבר עם רעיתו כלום רעיתו ראתה שהוא נעשה אלם אמרה הדבר הזה מגיע לך מפני שאתה הייתה רשע גדול והקב"ה החזיר לך כגמולך וכך התפרסם הדבר

בין האנשים שהשודד המפורסם הפך להיות אלם וגם חבריו השודדים כששמעו שהוא נהפך לאלם עזבו אותו לנפשו וכך היה השודד הולך ועובד את ה' בצנעה והאנשים היו מקללים ומבזים אותו והוא היה שותק ושומע עלבוננו והנה לאחר ג' שנים נפטר השודד לבית עולמו, והאנשים לקחו אותו לבית הקברות ומרוב שנאתם לא רצו לקחת אותו אפי' עד בפנים בית הקברות וקברו אותו ממש מיד בכניסה, ומרוב שנאתם לשודד לא עשו לו אפי' מציבה וקבר, וכך במשך הזמן נשכח הדבר של השודד והנה לאחר כמה שנים נפטר בבבל רב גדול מאוד, שהיה מפורסם בצדקותו, והיו הרבנים מרבים להספיד אותו עד שהגיע השקיעה ונהיה חושך וכשלקחו אותו לבית הקברות בטעות חפרו במקום שהיה קבור השודד מפני שלא היה שם שום סימן וכשחפרו ראו פתאום את הגופה שהיא שלימה והיה שם זקן אחד ואמר בודאי זה רב צדיק שקבור פו בואו ונקבור את הרב לידו כי זה זכות וכך עשו ובערב כשהיה רב העיר ישן על מיטתו בא אליו בחלום השודד וסיפר לו מה עבר עליו במשך כל ימי חייו ומה עשה בסוף ימיו ואמר לרב שהוא זכה לכל הדבר הזה רק מפני ששמר על לשונו רואים אנו מה כוח השתיקה שבכוחה לכפר אף על עבירות קשות.

ובאגרת הגר"א כתב, ולכן אני מזהירך שתרגיל בכל היותר לישב יחידי כי חטא הלשון על כולו [דהיינו חטא הלשון קשה מכולם] כמאמר חז"ל (תוספתאה פאה פ"א) אלו דברים שאין להם שיעור וכו' ולשון הרע כנגד כולן ומה לי בזה להאריך בעוון הזה החמור מכל העבירות "כל עמל אדם לפיהו" אמרו חז"ל שכל מצוותיו ותורותיו של אדם אינו מספיק למה

שמוציא מפיו. ומה אומנותו של אדם בעולם יעשה עצמו כאלם, וידביק שני שפתותיו כשני רחיים וכו' וכל כף הקלע הכל בהבל פיו של דברים בטלים. ועל כל דיבור של הבל צריך האדם להתקלע [דהיינו להזרק] מסוף העולם ועד סופו. וכל זה בדברים יתרים [דהיינו שאינם דברים אסורים] אבל דברים אסורים כגון לשון הרע ורכילות וליצנות ושבעות ונדרים ומחלוקת וקללות ובפרט בבית הכנסת וביום השבת וביו"ט על זה צריך לרדת לשאול למטה הרבה מאוד ואי אפשר לתאר גודל היסורין והצרות שסובל אדם בשביל דיבור אחד, ולא נאבד אפי' דיבור אחד שלא נכתב כי בעלי גדפין הולכין תמיד אצל כל אדם ואדם ואין נפרדים ממנו, וכן אמר שלמה המלך אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצוף האלקים על קולך וחבל את מעשה ידיך. וכל מה שאתה צריך תקח ותשלח ע"י שליח ואפי' שיעלה לך פי שלשה כי "היד ה' תקצר" והשם יתברך זן מביצי כינים ועד קרני ראמים, ונותן לכל אחד די מחסורו, ובשבת וביו"ט אל תדברו בכלל מדברים שאינם צריכים לכם וגם במה שצריך לדבר תקצרו כמה שאפשר ובקושי התירו לומר שבת שלום בשבת, וראה כמה החמירו בדיבור אחד בשבת.

ובהמשך האגרת כתב, כי הדיבור והמדות צריך להרגל רב וההרגל על כל דבר הוא שלטון וכל ההתחלות קשות ואחר כך "ואוזל לו אז יתהללו" כי הרשע יודע שמר ורע דרכו אך קשה לו לפרוש וזה כל האדם לא יניח לו לחפצו ובמתג ורסן עדיו לבלום ועד יום מותו צריך האדם להתיישר ולא בתעניות וסיגופים אלא רק לרסן את פיו בתאוותיו וזהו התשובה וזהו כל פרי העולם הבא. וכל רגע ורגע שאדם סותם את פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריאה יכולים לשער את

גודל השכר. וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה "מי האיש החפץ חיים וכו' נצור לשונך מרע" **ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאול תחתית** כמו שכתוב במשלי שומר פיו (מאכילה ושתיה שאינם כשרים) ולשונו מדברים בטלים שומר מצרות נפשו, ומות וחיים ביד הלשון. עכ"ל.

והרא"ש כתב, שלא ישיח שיחה בטילה ויזהר ללמוד בלילה עד שישן מתוך דברי תורה ולא מתוך דברים בטלים.

וכתב רבי מרדכי מטשעראביל זצ"ל, והתיקון בעד פגם הדיבור שיהיה ניעור כל ליל שישי וילמוד כל הלילה ובאם אין ביכולתו להיות נעור כל הלילה אז יגמור ספר תהילים כולו מהתחלה עד הסוף ביום שבת קדש בלי הפסק עכ"ל.

ורבינו אשר הכהן זצ"ל כתב תרופה לדברים בטלים, ולשה"ר והסתכלות בעריות ושיחה עמהן שיקדים כל בקר תפילה רבש"ע הנני הולך בגיא צלמוות ומקום מסוכן אנא הושיעני מיצה"ר ומחטאים ומעוונות ובפרט מעוון פלוני של דברים בטלים והסתכלות בעריות ויתפלל מקירות ליבו ויושיעהו ה'. עכ"ל.

וכתב הרב חמדת ימים בחלק השבת וז"ל, ומתנאי הדיבור שיתקדש בו האדם בששת ימי החול הוא. לשמור פיו ולשונו משיחה בטילה כמו שנאמר משוכבת חיקך שמור פתחי פיך, שהשיחה היא חלק מהנפש שיוצא לחוץ, ובכל דיבור ודיבור אם הוא דיבור של מצוה נברא מלאך טוב ואם הוא שיחה של

טומאה ח"ו נברא מלאך רע, ואם זה דיבור של בשיחה בטילה נברא מלאך של בטלה, וכו' ובהמשך דבריו שם כתב שאם אדם מדבר דברים רעים ואח"כ מתפלל דיבור הקדושה עולה למעלה ונתפס בדיבור של הטומאה הדומה לו ונשאר אותו חלק הקדוש חבוש בבית האסורים. וכמה מטריח לקונו כביכול שיוציאו משם והוא "מחלל ברית הפה שהוא יותר קדוש ומעולה מברית המעור" ובהמשך דבריו הביא טעם מדוע בזמן חכמי התלמוד והראשונים היתה תפילתם נשמעות במהרה מפני שהיו שומרים על קדושת כ"ב האותיות שהם ה' מוצאות הקבועות בפיהם משיחה בטילה ושאר דברים הפוגמים את הלשון, ולפיכך היתה תפילתם בוקעת רקיע השמים ועולה למעלה למעלה. לעורר הרחמים, ועל כן אמרו בזוהר כי בשעה שהיה רשב"י זיע"א עוסק בתורה היו כמה אלפים ורבבות מלאכי מרום שומעים קולו, והוא כי מוצא שפתיו היה קדוש וטהור והיו קושרים ומיחדים כל העולמות כי כל דיבור וקול שהיה יוצא מפיהם היה עושה נחת רוח גדול למעלה לא כן אדם שפוגם בלשונו ובדיבורו שהדבר קשה יותר שתתקבל תפילתו. עכ"ל.

ובזוהר פר' פקודי כתב, שיש ממונים שאוחזים מכל הרעה או נבלות הפה, שמוציא אדם מפיו ואחרי כן אדם מוציא דברי תורה וקדושה מפיו אוי להם ואוי לחייהם אוי להם בעוה"ז ואוי להם בעוה"ב, ובגלל שאותם הרוחות הטמאות תופסים את המילה הטמאה. ובזמן שאדם מוציא מילה קדושה מפיו מקדימים אותם המלאכים עם המילים הטמאות ומטמאים את המילים הקדושות ולא זוכה האדם לאותה מילה קדושה.

ובספר קב הישר, פרק כ"א כתב כשם שהמעשה הרע מעכב

על הנשמה מלעלות אל הקדושה. כך הדיבור הוא פוגם כלשון הרע ורכילות ונבלות הפה שמחרימים את האדם בשמים ארבעים מלאכי השרת ומנדים אותו עד שיעשה האדם תשובה. ויתחרט על מעשיו. עכ"ל.

וכתב הרב חובת הלבבות בשער הפרישות, וראוי לך שתשתדל לאסור חושיך ותנועת אבריך הנראים כמו שאספר לך. והדבר הראשון שצריך האדם לאסור ולהתגבר עליו הוא הפה וצריך לפרוש האדם מהדברים הבטלים עד שתהיה בעיניו הנעת האבר הקשה ביותר שבגופו יותר קל מהנעת הלשון, כי הלשון היא ממהרת לחטוא ומרוב הקלות של הדיבור העבירות והחטאים שנכשלים בה הם רבים ויכול הלשון לדבר טוב ורע בלי סוף. לכן צריך האדם לדעת ולהשתדל לבלום את פיו ולא לדבר אלא רק דברי תורה והדברים הנצרכים לו לאדם ביותר שבלי הדברים ההם לא יוכל להחזיק מעמד, וקצר בכל הדיבורים ככל שתוכל ובכל זאת אולי תנצל מהנזק של הלשון. עכ"ל.

ובספר זרן אמונה, (רי יעקב דוויק הכהן זצ"ל) כתב וצריך האדם שלא יהיה דיבורו אלא בדברי תורה לעלות ריח ניחוח לפניו והביאו משל נאה למלך שהיתה לו דירה נאה ומפוארת והיו בה ציורים מראות וגנים מפוארים ביותר ואמר המלך לעבדו אני מבקש ממך שתעשה פו משהו שיעלה מהבית הזה ריח ניחוח והלך העבד ועשה הפוך והיה עולה מהארמון ריח רע מאוד. וכשבא המלך וראה מה שעשה כעס עליו מאוד וגרשהו מביתו. והנמשל הוא הקב"ה ברא את האדם מושלם בכל ובקש ממנו שיעסוק בתורה כדי שיעלה ריח ניחוח ממנו והולך אותו האדם

ומדבר דברים בטלים ומעלה ריח רע מגרונו. ומכעיס את בוראו, ואמרו חז"ל שאם רוצה האדם שיכנסו דברי תורה לגופו ומוחו צריך האדם שלא להכניס דברים בטלים כי כשנכנסים דברים בטלים יוצאים דברי תורה כמו כוס מלא שמן שכל טיפת מים שנכנסת מוציאה טיפת שמן, כך התורה שכל דיבור של בטלה מוציא מהאדם דיבור של קדושה. וכבר אמרו חכמים סייג לחכמה שתיקה. עכ"ל.

וכתב הר' יסוד ושורש העבודה, שצריך האדם לזכור תמיד שיבוא יום והוא יתן את הדין בשמים על כל מעשיו שעשה בזה העולם וכמה דברים בטלים דבר וכל דיבור של בטלה שאדם מדבר הוא עובר על עשה ועל לא תעשה שזה שני עבירות כמבואר בגמ' יומא ובגמ' מסכ' חולין אמרו חז"ל שמה צריכה להיות האומנות של האדם בעוה"ז שיעשה את עצמו כאלם שלא יוציא דברים בטלים מפיו, כמבואר לעיי"ל. ולכן צריך תמיד לזכור יום המיתה ולשקול במאזני פלס כל דיבור ודיבור שרוצה להוציא מפיו האם הוא הכרחי או לא והאם הוא לרצון הבורא ישתבח שמו וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. והבא לטהר מסייעין בידו. ובהמשך דבריו הביא הרב דברי הזוהר הקדוש בפר' נשא. שכל מי שעבר על מצוות התורה כביכול פוגם למעלה ופוגם למטה [דהיינו בעוה"ז ובעוה"ב] פוגם לעצמו ופוגם בכל העולמות, ובהמשך הזוהר מובא פתח ר' יצחק ואמר "כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור" מה כתוב אחריו בעל הבור ישלם, ומה זה שלא הזיק לכל העולם אלא רק ליהודי אחד צריך לשלם אדם שמדבר דברים בטלים וגורם נזק לעצמו ולכל העולמות כמו שכתבנו כמה צריך להיות העונש שלו קשה מאוד.

ודברת במ

ובזהר פר' משפטים כתוב, כל דבור ודבור שאדם מוציא מפיו אפ"י ההבל שיוצא מפיו אינו הולך לאיבוד אלא הקב"ה לוקח ושם את זה במקום שלו וכן כל דיבור ודיבור הקב"ה לוקח ושם במקומו עכ"ל.

ובזהר פר' צו כתבו, שכל דיבור ודיבור שאדם מוציא מפיו עולה ובוקע עד הרקיע ואם זה דיבור טוב עושה דברים טובים, ואם ח"ו רע אז גורם לרע וזה מה שאמרו ונשמרת מכל דבר רע דהיינו מכל דיבור רע וגורם ח"ו לצרות רבות ורעות. עכ"ל.

ובספר תומר דבורה, למורנו הרמ"ק זיע"א כתב בשער השני, פ"ו לא יוציא אלא טובה וגזרת אמריו תורה והפקת רצון טוב תמיד ולא יוציא מפיו דבר מגונה ולא רוגז כעס כלל ולא דברים בטלים ויהיה דומה לפה העליון שאינו נסתם כלל ולא ימנע טוב תמיד, ולכן צריך שלא יחשה מלדבר טובה על הכל ולהוציא מפיו תורה טובה וברכה תמיד עכ"ל.

ובספר תיקון חצות כתב וז"ל, ועיין בספר אור צדיקים שכתב שהשגת החכמה היא ע"י שממעט בדיבור ומרבה בשתיקה, וריבוי הדברים הבטלים גורם לשכחת התורה והשתיקה מרבה את הזכירה, וכל בעל נפש יאנח בשברון על זה, ועתה זכור דבר זה כי מי שלומד ועוסק בתורה שלא יאבד ח"ו את הזכות של הלימוד ע"י דברים בטלים, וגם ע"י זה שוכח לימודו מליבו וזה האדם ע"י דברי הבטלה גורם לעצמו השכחה והדברים הבטלים גורמים לאדם שני רעות אחד שלא לומד ומתעלה בתורה, והשני ששוכח גם את מה שלמד. עכ"ל.

ובספר שמירת הזמן כתב, צריך לברוח תמיד, מחבורת בני האדם המרבים בדברים בטלים, כי הסטרא אחרא נמצאת שם, וקל לו לאותו אדם הנמצא בחברתם ליפול ממדרגתו. כי בכח הדיבור לקרב את האדם לבוראו וח"ו להפילו ממדרגתו. ואדם שמרבה לדבר דברים בטלים, מראה שאין לו יראת שמים כי אם האדם יודע שאין בלעדי הבורא כלום. והקב"ה נמצא על יד האדם כמו שכתוב מלא כל הארץ כבודו. בודאי היה מקפיד שלא לדבר דברים בטלים. עכ"ל.

וכתב הרב וחי בהם, שאם יבא אדם ויאמר לך מה אתה עושה את העניין של הדיבור קשה כל כך מה זה הדיבור הרי אין בו ממש, אף אתה הקהה את שיניו ותאמר לו מדוע כשיש לך צער או ח"ו מחלה אתה עוזב את הכל ופונה לבורא בתפילות ותחנונים וכי מה יש במילים האלו ואם אתה וטוען שהדיבור אינו כלום אז גם תפילתך היא לא כלום ולא מקבלים אותה בשמים. ונראה להוסיף על דברי הרב וחי בהם שיש אנשים שבשעה שהרב מדבר דברי תורה ומוסר הם מדברים בינם לבין עצמם וכשאומרים להם מדוע אתם לא מקשיבים לרב הם אומרים אנו כבר יודעים את הדרשה הזאת ושמענו אותה כבר ואינם יודעים אותם האנשים שמר ורע גורלם שהקב"ה אינו מקבל את תפילתם, כמבואר בדברי הגר"א זיע"א שפירש על הפסוק "מסיר אוזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה" שאם אדם אומר אני כבר מכיר את הדרשה הזאת ומה לי לשמוע אותה שוב ומסיר אוזנו אז גם הקב"ה מסיר עצמו מתפילתו ואומר הרי אתה כל יום חוזר בתפילה על אותם הבקשות ואני גם לא רוצה לשמוע. אבל אם אדם שומע אז גם הקב"ה מטה אוזנו ומקבל בקשתם. הרי לך אחי מה ההפסד של האדם שאומר כך וחוף מזה

שאדם גורם לעצמו רעה זאת הוא יענש אף על זה שדבר דברים בטלים שאין קץ לעונשו ואף גרם לחברו ביטול תורה שלפעמים חברו רוצה לשמוע רק מחמת הבושה הוא מקשיב לחברו ואינו מקשיב לדרשה ולפעמים גבר אויב שאותו אדם צועק לרב ר' חנניה בן עקשיא דהיינו שתגמור את הדרשה ואינו יודע שחטא ביטול תורה של הרבים עומד ותלוי בצוארו ונעשה חבר לאיש משחית שזהו ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים. ומסופר על השמש בישיבה של החפץ חיים שהיה אדם ירא ה' ופעם אחת הקדים בחמש דקות להזכיר לתלמידים שהגיע זמן התפילה והיה הדבר בטעות, וכשנפטרה השמש אמר החפץ חיים בהספד שלו מי יודע איזה עונש הוא מקבל בשמים עבור החמש דקות של ביטול תורה שנגרם על ידו. ולכן ישמע חכם ויוסיף לקח להטות אוזן לדברי הרב וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. עכ"ל.

וכתב הרב פלא יועץ זיע"א בערך הדיבור, וז"ל הדיבור מיעוטו טוב ורובו קשה. ואבאר אותם, קודם כל שידבר האיש הירא את ה' יברר האם הדיבור הזה, הוא מחלק ההיתר בלי שום חשש או צל של איסור ואם ח"ו יש צד של איסור יחשוש וילפת ויחרד האדם ויעשה עצמו אלם ולא יפתח את פיו כי כל עמל אדם לפיהו ואמרו חז"ל שכל הצרות שבאות לאדם בעוה"ב זה בעבור הדיבור. שלא יעמוד לאדם בעוה"ב כל התורה והמצוות ומעשים טובים כנגד הדבור של בטלה וזה כונת חז"ל כל עמל אדם לפיהו דהיינו כל העמל של האדם בתורה ובמצוות זה יכול ללכת כנגד פיהו דהיינו כנגד דבור של בטלה, והדיבור החשוב ביותר זה מילת הדיבור בדברי התורה, כי מה שאדם מרבה ללמוד ולדבר בדברי תורה מרבה חיים כמו שנאמר מרבה ישיבה

מרבה חיים וגדולה תורה שנותנת גדולה לאדם בעוה"ז ובעוה"ב ומשמרת את האדם מהחטא ומצילה אותו מהיצה"ר ומבערת אותו מהאדם ומטהרת אותו ולכן היצה"ר שרואה שע"י התורה הוא נגמר ואינו יכול להשפיע עוד על האדם אז הוא נלחם עם האדם בכל הכוחות שלו על הדבר הזה, ובוא וראה שהאדם יכול לעמוד במשך שעות ולפעמים רוב ככל היום, ולדבר בדברים בטלים ובדברי שחוק ולא יחוש שום דבר של עייפות וכשירצה לעסוק בתורה, אז אחרי שעה אחת הוא כבר מרגיש עייף ואינו יכול עוד לעסוק בתורה וישאל האדם את עצמו איך יתכן הדבר הרי כשדברתי לא התעייפתי ועכשיו כשאני עוסק בתורה כבר אני נעשה עייף והרי בתורה זה דיבור ובבטלה זה דיבור ומדוע זה מעייף ובבטלה לא מעייף. אלא אחי העניין מובן בדברי תורה שהם חיי עוה"ב ושכרם רב עד למאוד היצה"ר מעייף את האדם אבל בדברים בטלים שאין להם שכר אלא אדרבה עונש היצה"ר נותן לאדם כוחות רבים שיוכל להרבות בדברי בטלים, ויזכור שעתיד האדם ליתן את הדין אפ"י על שיחה קלה, ויזכור שהקב"ה ברא את היצה"ר רק כדי שנכוף את התאוות והרצונות שהוא מביא עלינו ונזכה לעשות. מצוות ולקבל עליהם שכר טוב לחיי עוה"ב. והסגולה הגדולה היא שהאדם ירגיל את עצמו עד למאד לא לדבר דברים בטלים אלא כל רגע פנוי לנצל לדברי תורה ותפילה ואז הקב"ה ישמע תפילתו ויצילהו מיצה"ר אמן. ובהמשך כתב הרב שמחלק המותר לדבר הוא רק מה שמוכרח לאדם לדבר לצורך פרנסתו ותיקון גופו, וגם בזה צריך לקצר ולדבר בדרך קצרה ועל זה נאמר יהיו דבריך מעטים, וגם אם צריך לדבר עם אשה באיזה עניין יקצר בדיבור הרבה. שהרי שנינו ואל תרבה שיחה עם האשה, וברוריה אשתו של ר' מאיר בעל הנס כששאל אותה ר' יוסי הגללי באיזה דרך נלך ללוד קראה

לו גלילי שוטה שהיה לך לומר באיזה ללוד ומדוע הארכת בעוד שני מילים והאם לא ידעת שאסור להרבות שיחה עם האשה [ומזה ילמד האדם כמה חמור העונש של האדם שמדבר עם נשים שגורם רעה לעצמו וסופו יורש גהינום ה' ירחם. ולא יהיה כאותם השוטים והטוענים שמה עשיתי אז מה עם דברתי עם האשה וחושבים שרק דיבור של רבע שעה או יותר זה בגדר של אל תרבה שיחה עם האשה ואינם יודעים כמה חמור העונש כי בשעה שמדבר עמה ומסתכל עליה נכשל גם באיסור של ולא תתורו, ואמרו בגמ' המרצה מעות מידו לידה כדי להנות באצבע קטנה אפי' יש בו תורה ומצוות כמשה רבינו לא ינקה מדינה של גהינם ואיך יאמר האדם אני ארבה שיחה עם האשה ולא אסתכל ולא אתבונן על חלק מגופה. ולכן ישמע חכם ויוסף לקח וירחיק עצמו עד תכלית הריחוק מנשים כדי שלא יפול ח"ו ברשתם] וגם צריך להקפיד בשעה שמדבר שלא יהיה ח"ו דיבור של איסור מעורב בזה, ואדם שמקפיד לקצר בשיחה בעניני העולם ולא מדבר רק דברים ההכרחיים אז כל דיבור ודיבור יחשב לו למצוה. ועוד כתב שם ובחלק האיסור רב מאוד מחנהו, והראשון המפסיק בתפילתו ואומר מה נאה אילן זה מתחייב בנפשו ומאכילים אותו גחלי רתמים, וכתב בספר חסידים שהלומד ובאמצע הלימוד מפסיק לדבר דברים בטלים או מסתכל בנשים נענש גם על הלימוד וחבל על אלו שלא נזהרים בזה ונמצא שירשים פעמיים גהינום, ולכן צריך האדם להזהר מאוד ובפרט אם אמר קודם הלימוד לשם יחוד שלא יפגום בשמות הקדשים, ואם צריך האדם דחוף לדבר יסגור הספר ויעשה עצמו כמו שגמר ללמוד ואח"כ חוזר ללמוד מחדש, אולי בזה תהיה ארוכה וניקה כלומר אולי דבר זה יציל אותו מהעונש עכ"ל והשומע דבר זה

יחד ויפחד מאוד שיכול האדם להגיע ח"ו אחרי אריכות ימים ושנים לשמים ויאמרו לו לא רק שלא מגיע לך שכר על הלימוד אלא אפ"י תקבל עונש על מה ששלחת את תורתך לחזק חלק הסט"א וה' ישמור ויציל שכל זה בא לו על שלא מתגבר על תאוה של רגע אחד שיבלום את פיו. ואם יאמר האדם והרי יחשבו אותו ח"ו למשוגע שאינו מדבר יזכור לעצמו מאמר חז"ל מוטב שאחשב כל חיי שוטה בעייני האדם ולא שעה אחת לפני המקום ואדרבה מי שבאים לדבר עמו בשעת הלימוד יסחוב גם את חבריו שיעסקו עמו בתורה ואז נמצא האדם זוכה ומזכה.

ועוד כתב שם נבלות הפה את נפש המדבר יספה דכתיב "על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת אלמנותיו לא ירחם כי כל פה דובר נבלה" ואמרו חז"ל שכל המנבל את פיו מעמיקין לו גהינם והעונש הוא בין על המדבר ובין על השומע. ואפ"י אם נגזר על האדם גזר דין של שבעים שנה לטובה ולברכה נהפך הכל ח"ו לרעה בעבור דיבור של נבלות פה **ומי שמדבר נבלות הפה מנדין אותו בשמים במשך ארבעים יום** ה' ישמור ויציל אמן.

והליצנות דהיינו אנשים העוסקים בצחוק שתמיד צוחקים על חברים וכיוצא בזה מיני שחוק תחילתן יסורים וסופם כליה בר מינן.

והמכנה שם רע לחברו אפ"י שרגיל בכינוי של השם ומלבין פני חבריו ברבים כגון שלפעמים צוחקים ומתלוצצים על אחד מהחבורה ואותו אדם נפגע האנשים ההם אין להם חלק לעוה"ב ה' ירחם וכמה אדם נכשל בזה כשיושבים כמה בני אדם בחבורה ומספרים כל מיני דברי שחוק וליצנות והרבה פעמים פוגעים

אחד בשני ואינם יודעים העונש הקשה שעתידיים לקבל.

ואסור לדבר עם הנשים ובפרט דברי שחוק וליצנות וקלות ראש שהם מרגילים את האדם לערוה ואפ"י לשאול את הבעל מה שלום אשתו אסור שאין שואלים בשלום אשה כלל וזה דין בשולחן ערוך ולא ממידת חסידות. ואסור לאדם ח"ו לדבר קטגוריא על עם ישראל דהיינו שעם ישראל עושים כל מיני דברים לא טובים אלא אדרבה תמיד ידבר בזכות של עם ישראל כי הדברים שאדם מדבר למטה משפיעים למעלה בין לטובה וח"ו להפך. ואסור ללעוג על דברי חכמים דהיינו לומר דברי צחוק על דברי החכמים או ח"ו לדבר נגד החכמים שעונשו שנידון בעוה"ב בצואה רותחת ה' ירחם. וראה בעניין כבוד ת"ח באורך בהמשך.

וכן מי שמתלוצץ על אדם שעושה מצוות ואומר לו גם אתה נהייתה חסיד או כל מיני דיבורים כאלו שמחלישים את האדם מעבודת ה' שעונשו קשה ודומה לליסטים מזויין. ששודד את האנשים ולעולם ידבר האדם בלשון נקיה שהרי התורה האריכה וכתבה "ומן הבהמה אשר איננה טהורה" ופיו של אדם מעיד עליו אם מדבר דברים טובים ודברי תורה סימן שהוא יהודי כשר ואם ח"ו מדבר כל הזמן דברי נבלות מראה על מצבו הרוחני של האדם וכתב הרב בסוף דבריו ואבי אבות הטומאה זה השיחה והדברים הבטלים שהרי ברוב דברים לא יחדל פשע וגם אם יאמר האדם אני ידבר דברים בטלים ולא נדבר לה"ר ודברים האסורים הרי ידועים דברי חז"ל שכל יהודי מאמין בהם ובדבריהם שהם אמת ויציב והם אמרו שהמדבר דברים בטלים עובר בלאו ובעשה שנאמר ודברת במ ולא בדברים בטלים, וכתוב כל הדברים יגעים

לא יוכל איש לדבר ואמרו במדרש על הפסוק הוגעתם ה' בדבריכם אמר הקב"ה בראתי כל העולמות ולא היה יגיעה לפני שנאמר ולא יעף, ולא יגע במה אני יגע בדברים בטלים. ואוי לו לאדם יציר כפיו של הקב"ה שגורם להקב"ה שיהיה יגע ועייף ברוב דבריו. ולמדנו ששיבת בתי כנסיות של עמי ארצות שמדברים דברים בטלים מוציאים את האדם מהעולם ולפי משנת חסידים הדברים הבטלים נכלל בהם גם איסור של ליצנות שלמדנו שניים שיושבים ואין בניהם דברי תורה הרי זה מושב ליצים, [ושמעתי מהרה"ג ר' יעקב חיים סופר שליט"א שלא כתוב כאן שהם מדברים דברים בטלים אלא יושבים ושוקקים ולא עוסקים בדברי תורה ואפי' הכי זה נקרא מושב ליצים] ואמר ריב"ל בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שלא עוסק בתורה נקרא נוזף ואמרו חז"ל שעוון ביטול תורה שקול כנגד ג' עבירות גילוי עריות שפיכות דמים ועבודה זרה, אי לזאת אומר לכם אוי לנו מיום הדין שכל כך גבר אויב שזה היצה"ר שיש לו לאדם לשמוע דברי תורה ומה יתן ומה יוסיף לו לשמוע ולדבר דברים בטלים, ובא וראה כמה גבר היצר עלינו שאם ישבו שני אנשים ואין להם נושא שיחה ידברו על מזג האויר שהרבה חם או הרבה קר או כל מיני נושאים של פוליטיקה, והעיקר שלא ישבו בשקט וגם מי שלא רוצה לדבר אומרים לו מדוע אתה לא מדבר ואז הוא מתבייש ומתחיל וברוב דברים לא יחדל פשע ומגיעים אח"כ לדברים אסורים, וזהו דבר של טפשות, שהאדם יכול לפטור עצמו ולאמר איני יודע ואין לי מה להוסיף. [ובא וראה כמה קשה יצה"ר שהרבה פעמים תראה אנשים שיושבים ומדברים על ענייני העולם כמו האם ראש הממשלה טוב והאם להחזיר שטחים או לא ואינם יודעים שאין מי ששואל אותם והרבה אנשים צועקים

וכועסים ואינם שמים על לב שאין מי שישמע ויקשיב לדבריהם כי הם עושים מה שרוצים. וגם שנינו לב מלך ושרים ביד ה', ובודאי כל מה שעושים זה אך ורק מה' ובא וראה כוחו של השטן שעושה כמה סוגים של בחירות לכנסת, ולעיריה ולהסתדרות, וכיוצ"ב והאנשים כמה חודשים לפני וכמה חודשים אחרי יושבים ודנים ודשים בדברים בטלים וכמה עוון של לה"ר ורכילות ושנאת חנם יוצא מזה ה' ישמור. ולכן יזכור האדם דברי אשתו של און בן פלת וכי מה נפקא מינה לך אם משה שר או קרח הרי תמיד אתה לא תהיה, וכך נאמר לנו לעצמנו הרי תמיד אני בצד ומה אכפת לנו כי נאבד את זמננו לשוא וכל אדם יקיים ביום הבחירות את הציוי של רבותיו ויחזור ללימוד וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים ועיין בדברינו בהמשך עוד מעניין זה.] ולכן צריך האדם להרחיק את עצמו עד כמה שאפשר מכת אנשים ויושבי קרנות אשר פיהם מדבר דברים בטלים, ואדרבה ילך לחכם ויחכם או ישב בביתו ואם כבר נקלע לחבורתם יעשה עצמו כאלם ואע"פ שגם דבר זה הוא לא טוב כי תחילה נכוות האוזניים ששומעים דברים בטלים אבל כשאין ברירה ובוחר בדבר המעט ולפחות לא ידבר ואדרבה יהרהר בדברי תורה והוא רחום יכפר עוון, ואם יוכל להטות את דבריהם לדברי תורה אשריו ואשרי חלקו. וימשוך ליבם בדברי אגדה ומעשי החכמים ויאמר להם חומר האיסור של דברים בטלים, והבא להטהר מסייעין בידו וה' יהיה בעזרו. ומסיים הרב ואלים אישים אקרא, אחים ורעים צר לי מאוד עליכם על כי חטא זה של דברים בטלים יהיה בעוכריכם ורעה נגד פניכם ויותר מזה גדול צערי על צער אבינו שבשמים כי הוא מחכה לחוננו ולגאולנו ועוונותינו מונעים הטוב ממנו. מלבד גודל הפגם והקלקול, ולכן שיתו לבכם ותנו כבוד להקב"ה ובפרט בשבתות וביו"ט ובלילות הארוכים, ובפרט במוצאי

שבתות, ויהיה הזמן יקר לכם יותר מאבנים טובות ומרגליות כדי להוציאו לדברים של בטלה ושחוק וכיוצ"ב וכל שכן כשמתקבצים הרבה אנשים ועושים צחוק וכיוצ"ב **כי כמו המצוה שמקבלת כח גדול יותר כשנעשת בקדושה וברוב עם כך העבירה קשה יותר כשנעשת ברוב עם**. ואדרבה יקחו חכם אחד שילמדם חכמה ומוסר ודברי אלקים ויאמרו אח"כ קדיש ויזכו לעלות מבירא עמיקתא לאגרא רמה ולחזות בנועם ה'.

והרב מנורת המאור כתב בספרו באות נ"ט, כל הקובע עצמו לשיחה בטילה ולהרבות בה דברים בלי תועלת מדמה עצמו לבהמה שאין לה דיבור מאחר שמוציא דיבורו בלא צורך וברוב דברים יבא לדבורים של חטא כמו שאמר החכם "וברוב דברים לא יחדל פשע" כי כשירבה האדם בדברים לא יתכן שלא יגיע לאיזה דיבור של איסור ואמרו באבות "מרבה דברים מרבה חטא", ואמרו חכמי המוסר ממופתי החכמים מיעוט דברים וממופתי הכסילים רוב דברים, שנאמר "וקול כסילים ברוב דברים". ואמרו חז"ל שאדם שממעט בדיבור זה מראה על יחוס טוב ומעלה מאבותיו. כמו שאמרו בגמ' מסכ' קידושין (ע"א ע"ב) על עולא שהגיע לפומפדיתא לבית ר' יהודה וראה את ר' יצחק בנו של ר' יהודה שלא התחתן ואמר לו מדוע לא חתנת את בנך? אמר לו ר' יהודה אני לא יודע אם מי לחתן את בני כי איני יודע מי אשה מיוחסת או לא ואז אמר לו עולא שהסימן יהיה אם תמצא משפחה שהם מצטיינים במידת השתיקה. תקח מהם אשה לבנך. כמו שמצינו שבבל כשהיו שניים רבים היו בודקים מי מהם שותק ראשון ויודעים שהוא מיוחס יותר, ואמר רב השתיקה של אנשי בבל זה הייחוס שלהם, וממשיכה הגמ' שרב

הלך לבדוק משפחה ואמר לבדוק אותם במידת השתיקה, הרי לך מדברי החכמים שאדם ששותק זה מראה על מעלתו ויחוסו.

וכן כתוב בספר המדות שאחד החכמים לא היה מדבר אלא מעט מזער והיו כולם שואלים מדוע הוא כל כך שותק, ואמר להם החכם בדקתי את הדברים ומצאתי שנחלקו לארבע דברים הראשון הוא שאינו מועיל כלל וכולו נזק כגון דברים האסורים שקר ליצנות לשה"ר וכיוצ"ב. והחלק השני שיש בו קצת תועלת וגם נזק כגון אדם שמדבר לטובת חברו אבל יש בו כנגד הבורא שמועיל לחברו ומכעיס לבורא, והחלק השלישי דברים שאין בהם לנו תועלת ולא נזק כגון איך בנו את הבית הזה, ואיזה יופי הבית הזה וכיוצא בו דברים שאין בהם תועלת ולא נזק. והחלק הרביעי זה מה שאדם מדבר בדברי תורה וחיזוק איך לשפר את המעשים, ואיך להתעלות בעבודת הבורא ובשבח הצדיקים שזה הדבר היחדי שבו טוב הדיבור, ואני בודק אם הדברים הם מחלק הרביעי אני מדבר ואם לא אז איני מדבר.

ועוד כתב הרב ואני אומר שאף בדברי תורה יש פעמים שהיא אסורה כגון במקום מטונף, או במקום שאסור להפסיק שם, כגון בין תפילין של יד לתפילין של ראש, או בקריאת שמע או באמצע התפילה או בהלל או באמצע קריאת התורה. ואמרו בגמ' מסכ' מנחות שמי שהיה מדבר בין תפילין של יד לתפילין של ראש היו מחזירים אותו לביתו ולא לוקחים אותו יחד אתם למלחמה. רואים אנו שדבר זה שאדם מדבר באמצע התפילה קשה עד מאוד ואפי' אם מדבר דברי תורה, לא היו לוקחים אותו למלחמה מפני שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ויוסף חכם ויקח

לקח שאם אדם מדבר ח"ו דברים בטלים באמצע התפילה כמה וכמה עונשו גדול ורב.

ובסיום דבריו כתב הרב רואים אנו שאפי' בדברי תורה צריך האדם לבדוק היכן הוא נמצא ולא בכל מקום מותר לומר דברי תורה. אז על אחת כמה וכמה צריך האדם להקפיד שלא ידבר דברים בטלים, ולהתרחק ממושב אנשים שמדברים דברים בטלים ועושים בנהיים מחלוקות שברוב דברים לא יחדל פשע, ואם יוכל האדם לעשות את עצמו כאלם, כמו שהיה ר' חייא מתפאר שמעולם לא שח שיחה בטלה, ואדם שבוחר בדרך זו של השתיקה אשריו ואשרי חלקו.

ובספר לשכנו תדרשו (ע"מ קני"ז) כתב ועוד זאת זכרון בספר מאאמו"ר ר' שכנא זצ"ל שהיה רגיל להזהיר בזה מה ששמע מרבו הגה"צ ר' שבתאי ורניקובסקי זצ"ל הי"ד שהיה ת"ח מופלג וירא אלקים באמת, והיה זהיר מאוד בשמירת הדיבור וגדולי דורו העידו עליו שהוא בבחינת החפץ חיים השני ור' שבתאי היה אומר שקבל מרבותיו שבזמן שמתעורר מחלוקת בעניני ציבור ואפילו שהיא לשם שמים אז צריך האדם לשתוק ולשבת בדד כי הדבר מסוכן מאוד שיפול ויגיע למצב של דברים אסורים, וירחיק מדברים אלו כמטחוי קשת, ומעשה היה בזמן שפרצה מחלוקת באחת העיירות, ותלמידו של החפץ חיים היה צריך לנסוע לאותו מקום, הזהירו החפץ חיים שלא ישן באותו מקום בשום פנים ואופן כי אם ישן שם יכול לבוא ח"ו לידי דיבורים של לשון הרע ודברים בטלים.

ומסופר על אחד מגדולי הרבנים שנכנס פעם לבית מדרש

ושמע שיש שם ענייני מחלוקת נבהל מאוד וקבל במקום חום של ארבעים מעלות, ובמיוחד צריך האדם להזהר בדבר שפרץ בימינו שכל פעם אומרים ששמעו מפלוני שאמר והרבה פעמים אנשים מוסיפים ומגזימים ואם אדם הולך ומברר במקור נראים הדברים בכלל באור אחר. והכל נגרם מחמת זה שכל אחד הוסיף עוד דבר ועוד דבר, לכן החכם עיניו בראשו שלא לשמוע שום דבר על שום אדם, אלא ילך ויברר בעצמו, עכ"ל.

בעניין אדם ששומע דברים בטלים ואינו מדבר מה דינו

בגמ' מס' כתובות (ה' ע"ב) ת"ר אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחילה לאברים. וכתב המהרש"א בחידושו אחר שכתב שאסור לאדם לשמוע דברים האסורים, הוסיף שאף דברים המותרים שאינו צריך להם שהם דברים בטלים יסיר אוזנו ולא יטה את אוזנו אלא לדברי תורה ומצוות, מה שאין כן בשאר החושים שהרי מותר לאדם לראות דברים המותרים והטעם שרק באוזן צריך הרבה זהירות, הוא מפני שהאוזניים נכוות תחילה מפני שהאדם בקלות יכול להגיע מדיבורים אף המותרים לדברים אסורים ולכן כיון שהוא הקל מכולם עונשו קשה מכולם, עכ"ל.

ובפלא יועץ ערך שמיעה כתב, שמצוה לשמוע דברי חכמים המלמדים לאדם לדעת את חוקי האלקים ואת מצוותיו ואת הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו, ומה שלא יעשה האדם, בכל זאת צריך האדם לדעת שאמרו חז"ל אל ישמיע אדם לאוזנו דברים בטלים שהם נכוות לאברים תחילה, ואמרו מדוע האצבעות נראות כיתדות והאוזן כולה קשה ורק החלק התחתון שנקרא האליה הוא רך ללמדך כי בשעה שאדם שומע שמדברים דברים בטלים יכוף את האליה שהיא רכה לתנוך האוזן וילחץ עם האצבע הדומה ליתד ולא ישמע את הדברים, ויש בני אדם שאוהבים לשמוע דברים של סיפורים וכיוצא בזה ויש אדם שלא

שמע מה מדבר חברו או שמע רק חצי מהדברים, ונפשו אינה נרגעת ומחפש כל מיני הזדמנויות ואפשרויות איך לשמוע מה דברו האנשים ההם ודבר זה הוא חולי קשה מאוד, שהרי יחשוב האדם אם הדבר הזה נוגע גם לי הם יבואו ויספר גם לי ואם אין הדבר נוגע לי מה לי לדעת ולהוסיף דברים בטלים, ומי שיש בו המדה הרעה הזאת גורם לעצמו הרבה צרות כגון, שבמקום לעסוק בתורה תמיד יבואו ויעלו במוחו כל מיני סיפורים ודברים שסיפרו לו אחרים ואז דעתו מטרפת ומתבלבלת ואינו יכול לעסוק בתפילה מרוב מחשבות, וכן לא ימלט נפשו מכל מיני דברים של איסורים שעונשם קשה ומר, ולכן צריך האדם שלא יטה אוזן לדברים בטלים אלא אך ורק לדברי תורה וקדושה והי הטוב יכפר עליו ויזכה לחיי הנצח. [ומכיון שהזכיר הרב את העניין שהדברים הבטלים באים לאדם בשעת התפילה אומר חידוש ששמעתי ממו"ר הגאון ר' שלמה משה עמאר שליט"א שאמר על הפסוק אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' נזכיר, שידוע שאם אדם רוצה להגיע למקום מסוים נוסע או ברכב או במטוס או באוטובוס או ברגל וכשהמקום הוא בהרים אז רוכב על סוסים יוצא שלכל מקום יש כלי תחבורה משלו אבל אנחנו היהודים לא צריכים את כל זה אל אנחנו בשם ה' נזכיר, שרק מתחיל האדם ה' שפתי תפתח וכבר עולים בדמיונו כל מיני מקומות וכל מיני דיבורים ומעשים שעברו עליו והתפילה ממנו והלאה. ולכן העצה היעוצה שכתב הרב חפץ חיים זיע"א שיתפלל האדם מתוך סידור ואז לא יעסוק במחשבותיו וסימן לדבר "אמר עם הספר תשוב מחשבתו הרעה"].

וכתב הר' חפץ חיים זיע"א, בשער הזכירה פרק י"ד

ודברת במ

עא

שמאוד צריך האדם להרגיל את עצמו שלא ישמע דברים בטלים כמבואר בגמי כתובות שהאזנים נכויים תחילה והטעם הוא שכמו בעוה"ז כשפורצת אש בבית אז מה שנקרה ראשון בדרך האש אוכלת. כך בעוה"ב האש הגיהנום מי ששמע ונטמא ראשון בדברים בטלים זה האוזן והוא מעביר את הטומאה לשאר האברים לכס הם נכויים תחילה. ולכן כיון שאנו רואים היום שיש הרבה אנשים אשר יושבים ומתקבצים בקבוצות ומדברים דברים בטלים לכן מי האיש הירא לנפשו ימלט נפשו מהם ולא ישב ולא יעמוד במחיצתם כדי שחס וחלילה לא יתפס אף הוא בקלקלתם ויגרום נזק וצער לנפשו בעוה"ז ובעוה"ב ואם יודע שיכול להשפיע עליהם ילך וישפיע ואם יודע שלא ישמעו לו **יברח מהם כבורח מפני האש**, וידמה האדם לעצמו שאם היו יושבים עשרה בני אדם ביחד ואחד מהם גנב או עשה דבר אחר ותפשו אותו ושמו אותו בבית הסוהר והחלו לחקור אותו ולא גלה להם דבר והלכו השוטרים וחבשו בבית האסורים את שאר החברים שלו, שאולי הם יגלו מה עשה חברים אע"פ שהם לא עשו כלום וכשיצאו מבית הסוהר כמה צער יהיה להם ביודעם שרק בגלל שהיו בחברת הפושע הם נענשו ויזהרו מכאן ולהבא שלא להפגש עמו כך האדם צריך לדעת שע"י זה שהוא הולך ומתחבר עם אנשים שאינם מהוגנים שמדברים דברים בטלים ודברים אסורים הוא יענש גם עבור הדיבור שלהם כי שומע כעונה, ואם יפתה אותך יצה"ר ללכת תאמר לו מספיק לעמוד ביום הדין על עוונותי שלי ולמה יגרע חלקי בעבור חברי שהם החוטאים ויברח מהם. ושומר נפשו ירחק מהם עכ"ל.

והרב ראשית חכמה בשער הקדושה פרק ט' כתב, בעניין

תיקון השמיעה ששמע אדם. כתב הר' החסיד בעל חובת הלבבות

בשער הפרישות וז"ל והשתדל אחר כך לאטום אוזנך משמוע דברים שאינך צריך להם ופרוש מדברים בטלים ושקר ורכלות ולשה"ר הגורם לך ביטול תורה, וכן ממייני זמר ושחוק שגורמים ביטול קיום המצוות. אבל הטה את אוזנך להבין ולהשכיל דברי אלקים חיים. ואמר שלמה אוזן שומעת דברי חכמים. ובאר הרב ראשית חכמה דברי הרב חובת הלבבות שצריך אדם לאטום אוזנו משמוע דברים בטלים פירשו רבותינו ז"ל מאי דכתיב "ויתד תהיה לך על אוזנך" שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון. יניח אצבעו באוזנו וזה מה שאמר ר' אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות כיתדות ואמרה הגמ' כדי שאדם ידע להבדיל בין אצבע לקמיצה וזרת וכו' אלא אומרת הגמ' מדוע האצבעות משופעות כיתדות כדי שאם ישמע אדם דבר שלא צריך לשמוע יניח אצבעותיו באוזנו כדי שלא ישמע. ותנא דבי ר' ישמעאל מפני מה אוזניו של אדם כולה קשה והאליה רכה [דהיינו החלק התחתון של האוזן] שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף האליה לאוזנו ולא ישמע. ות"ר אל ישמע אדם דברים שאינם מהוגנים ושאינן בהם תועלת שהאוזנים נכוות תחילה לכל האברים. עכ"ל. הרי לך קורא יקר מפורש מפי סופרים ומפי ספרים שלא רק לדבר דברי בטלים אסור אלא אפ"י לעמוד ולשמוע דברים בטלים מאנשים זרים הוא עוון חמור וישמע חכם ויוסף לקח וירחיק עצמו מדברים בטלים ויעסוק בדברי תורה. ויזכה לחיי עולם הבא.

ובספר קונטרס היחיאלי (של הרה"ק כמוהר"ר ר' יצחק אלפיי זיע"א) כתב שיש דברים שאדם דש בעקביו ואינו שם על לב שהוא חוטא והדבר נעשה לו כהיתר עד שלא נותן דעתו כלל שהוא חטא ועוון פלילי ועליו יהיה לתת דין קשה ומר עליו. **ובזה**

ודברת במ

עג

גורם צער השכינה ואורך הגלות וגורם שלא ירד השפע לבני אדם, והוא לא יודע עד כמה הוא גורם לדבר זה וע"ז אמר דוד המע"ה בפרק ל"ח "כי עוני אני אגיד אדאג מחטאתי" שהיה דוד אומר עוונותי הגדולים אני אגיד ויתודה עליהם ואתה תמחל לי אבל על חטאתי שנעלמה ממני ואיני שם לה לב אדאג ואחד הדברים שאדם דש בעקביו בין גדול ובין קטן הוא העניין של עוון דברים בטלים עד שאין אדם אומר לעצמו האם אני בסדר או לא. ואם המצא ימצא אדם ששותק בוז יבוזו לו ויחשבו שאינו מן הישוב. ה' ישמור ויציל לכן בן אדם אזור כגבר חלציך ולך נא ראה בספרים הקדשים חומר דברים בטלים אפי' שאינם דברים של לשה"ר שקר וכדומה ושומר נפשו ירחק מהם.

וספר הגאון הצדיק רבי חיים ברלין זיע"א שכשנפטר רבי יצחק בלאזר זיע"א, והרב צווה שלא יספידו אותו בכלל, והיו הקהל לוחצים על ר' חיים שלא ישמע לצוואה ויספיד את ר' יצחק. הלכו הרב והקהל לשאול את רבי שמואל סלנט זיע"א שהיה הרב של ירושלים, והרב אמר להם שלא להספיד, עד שקם ר' חיים ברלין ואמר שהרי מצינו שבהספד יש שני צעדים אחד ההספד שאומרים דברים טובים ובשבח הנפטר. והשני הבכי שבוכים על העדר הצדיק. וגם אנו נעשה כך שלא נספידו אלא נתעורר לראות בגודל האבדה. וכך היה הרב הולך ודורש עד שכל הקהל הקדוש געה בבכיה. ולאחר מכן הלכו לקבור את הרב. ובערב שבת בא ר' יצחק בחלום לר' חיים ברלין ואמר לו, חזק וברוך על ההתעוררות שהרב עשה, ושאלו ר' חיים איך הדין בשמים, אמר לו הרב אין אדם יכול לתאר את גודל הדין הקשה בשמים, **ובמיוחד מקפידים על דברים האסורים שאדם דבר שלא כהוגן.** ואח"כ נעלם מעיני הרב והוסיף חתנו של ר' יצחק

זיע"א שרבי חיים אמר כך אמר לי ר' יצחק שעל תלמיד חכם יש הרבה מליצי יושר, אולם מקפידים מאוד על חטא הלשון. והיה ר' אליהו לופיאן זיע"א מספר את הסיפור הזה ואומר פעמים רבות **חטא הלשון נורא מאוד, ואין מי שימליץ טוב עליו**, אכן מה נורא חטא הלשון.

מעלת התענית דיבור וקריאת התהילים

הנה ידוע ומפורסם מדברי הרב האר"י זיע"א שכל עבירה ועבירה שאדם עושה גורם לפגמים רבים בעולמות העליונים לאין שיעור ועל כל חטא וחטא בין באונס ובין ברצון ובין בשוגג, צריך האדם להתענות תעניות הרבה לתקן כל פגם ופגם. והובאו דבריו בספרי המקובלים וכל ספריהם מלאים מעניין התיקונים שצריך האדם לעשות על עוונותיו בין בגלגול זה ובין בגלגולים אחרים, ואם יאמר האדם אלך אני ואתענה תעניות אלו ויכופר לי עווני, אמר יאמר לו יכלה הזמן והמה לא יכלו מפני שבכל יום ויום אדם נכשל בכמה וכמה עוונות בין באונס ובין ברצון ואין לך יום שקלקלתו מרובה מחברתו בעניין של העבירות. ובפרט מן הפרט אנו בימנו שפרצו כל הגדרות בעוה"ר "וצרו צעדינו מלכת ברחובותינו" ואין לך כמעט אדם שלא נכשל בכל יום אם במראות אסורות ואם בשמיעת כל מיני שירי זמר טמאים ולשה"ר ורכילות כי מה יעשה האדם ולא יחטא הרי אין לנו ברירה וחייבים אנו לצאת לרחובה של עיר אם לתפילה ואם לקניות ואם ללמוד תורה וכיוצ"ב ולכן מה נענה ומה נאמר על המצב, ושמעתי בשם הרב הצדיק המקובל האלקי כמוהר"ר רבי אפרים הכהן זיע"א וזצוק"ל שהיה אומר לתלמידים בישיבת פורת יוסף לפני 50 שנה בערך שאדם שיוצא לרחוב **נכשל בהמון עבירות** ולב מי לא יצטער שדבר זה נאמר לפני כחמישים שנה שעדיין היה צניעות ברחובות ולא היה מצב כמו היום ומה נאמר על מצבנו אנו, וה' הטוב יחזיר את עמו ישראל בתשובה שלימה

והנח להם לישראל כי לכל העם בשגגה. ולכן קורא יקר הרי לנו שאנו נכשלים בהרבה עבירות ואם נרצה לצום עליהם מה יהיה בסופינו. וידוע גם שתענית האוכל מחליש את גופו של האדם ומבטלו מעבודת ה' ומלימוד התורה ובגמ' אמרו היושב בתענית נקרא חוטא. ובפרט בדורות שלנו שנחלשו הגופות ובקושי אנו מצליחים לעמוד בחובתינו במניין הצומות שקבעו לנו חכמים ובמיוחד בימות הקיץ החמים, שקשה הצום עד למאוד, ופטור בלא כלום אי אפשר שהרי בכל זאת צריכים אנו לתקן את אשר פגמנו, לכן זכינו אנו בדורינו שהקב"ה זימן לנו לפני כדור אחד את הרה"צ המקובל רבי יצחק אלפייה זיע"א שתיקן ויסד לנו את התענית דיבור שזה דבר גדול ומציל את נפש האדם מרדת שחת ואת גופו מעונשי הגהינם, בדבר קל שלא יצריך את האדם להחליש את גופו. וגם אם ירצה האדם לפדות אלו התעניות בכסף יעלה הדבר להון עצום ורב ואין ידינו משגת כל זה. ולכן אומר לך את דברי הרב אלפייה זיע"א שמעלת תיקון תענית דיבור עולה לחשבון של ששים וחמש אלף ושש מאות תעניות [65.600] ועיין בקונטרס היחאלי חלק בית השם שעשה את החשבון. [אומנם בתהילים איש מצליח בסופו הביא את דברי הרי' הגאון ר' מאיר מזוז נר"ו שכתב שחשבון זה בטעות יסודו וקשה לומר שאדם שעושה תענית דיבור אחד יעלה לו לסך כזה שזה כפלים ויותר מכדי חייו והביא שם בשם הרב הצדיק המקובל כמוהר"ר רבי סלמאן מוצפי שאמר שמי שאומר שתענית דיבור עולה לסך של כך וכך תעניות אינו אלא מטעה את הציבור ועיין שם עוד בדבריו. ושם הביא שכן נראה דעת הרב הצדיק המקובל כמוהר"ר אביר יעקב ור' יעקב אבוחצירא זיע"א שכתב שעולה לסך של 65.600 תעניות] הרי לך שע"י תענית דיבור אחד

יכול האדם לתקו מה שפגם בהרבה עבירות ובמיוחד אם עושה האדם את התענית דיבור בימי השובבים שמעלתם גדלה עד למאוד והובא בספרים הקדושים שמעלתם כעשרת ימי תשובה. ובחק לישראל בחלק המוסר כתב בפר' שמות יום א' ימי השובבים ועוז הדרם נאמנו מאד, ומרבית העם נגשים לשוב אל ה' מחטאות נעורים. וביום ב' פר' בשלח כתב מנהג ישראל תורה להתעורר לתקן פגם הברית בשבועות אלו של שובבים. ובתהילים איש מצליח הביא דברי הרי בעל התניא זיע"א שכתב באגרת התשובה שהדרך המקובלת שאדם שעבר עבירה יתענה עליה ג' פעמים כמספר הצומות של אותו החטא דהיינו רנ"ב צומות על הוצאת זרע לבטלה שזה ג' פעמים פ"ד שכל פ"ד תעניות זה תיקון לפעם אחת, ולכן ישתדל האדם להשתתף ג' פעמים בתענית דיבור בימי זשובבים ויעלה לו למספר הצומות. עכ"ל. ומי יכול לומר אני נצלתי מחטא זה, ולכן יאזור אדם כגבר חלציו ויתן עוז למלכו לשוב בתשובה שלימה בימים אלו וה' הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים.

ועתה נבאר גודל מעלת קריאת התהילים בתענית דיבור
בפרט ובכל זמן בכלל: כתב הרי קונטרס היחאלי זיע"א ידוע שסגולת התהילים שזימר דוד המע"ה מעלתה נפלאה מאוד לבטל כל המשטיניים מעל האדם ולכן נקראו בשם זמר עריצים, שמכלים כל הקוצים, והחוחים, וכתב השל"ה הקדוש שצריך האדם לקרוא תהילים קודם התפילה כדי שיכחיד את המקטרגים ואז תעלה תפילתו למרומים ללא מקטרגים, וכתב הרב שזה הטעם שתקנו פסוקי דזמרה קודם התפילה כדי שיכחידו כל המשטיניים. וכתב עוד הרב קונטרס היחאלי וגם אתה בעל ספר ובעל תורה בקריאתך התהילים הרי מעלה עליך כאילו עסקת

בנגעים ואהלות שמימך לא למדת אותם, (כי הם כהלכתא למשיחא) כמו שאמרו חז"ל שבקש דוד המע"ה שכל הלומד תהילים יעלה עליו כאילו עוסק בנגעים ובאהלות. ובילקוט שמעוני על תהילים [רמז תרי"ג] וז"ל יהי לרצון אמרי פי [אמר דוד] שיעשו [מזמורי תהילים] ויחקקו לדורות ואל יהיו קורין בהם ח"ו כשירי גויים אלא יהיו קוראים בהם. והוגין בהם ונוטלים שכר עליהם כעוסקין בנגעים ואהלות שנאמר יהיו לרצון אמרי פי. וכתוב אגורה בעולמך עולמים וכי תעלה על דעתך שדוד בקש לגור בשני עולמות אלא אמר יהיו קורין ומזכירין אותי בעוה"ז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וכאילו אני קיים עכ"ל. וקשה מדוע בקש דוד דוקא שיהיה כנגעים ואהלות ולא אמר ככל התורה! אלא הטעם שצפה דוד ברוה"ק שיעלה בדעת לומדי התורה והרבנים הגאונים שיותר טוב לעסוק בלימוד סוגיה בש"ס בפילפול וסברה ממה שלעסוק בקריאת תהילים, והתהילים נאמרו רק לאנשים בטלים ויושבי קרנות ועמי מארץ לכן בקש שיהיה השכר כנגעים ואהלות שאין להם גמי ורק משנה ויצטרך האדם אפילו הגדול ביותר לעסוק בתהילים כדי להשלים תיקון נפשו בחלק נגעים ואהלות. וידוע גם שפעמים אדם מתקשה בלימוד התורה ורואה שאינו מבין וכתבו חז"ל שזה מפני הטומאה והעוונות וצריך האדם לעסוק בתשובה ואז יאיר ה' עיניו. ואחד מהדברים שמועילים לזה לימוד התהילים.

ומסופר על מר"ן הצדיק רבינו החזון איש זיע"א שבשעה שהיה עוסק בתורה והיה מגיע לקטע שאינו מבין היו הוא והחברותא שלו סוגרים את הספר, ופורשים כל אחד לפינה אחרת בחדר וקוראים כמה פרקי תהילים כראוי ואז היו חוזרים ללמוד

ומבינים את הסוגיא ומי לנו גדול מהחזון איש זיע"א שעשה כך ומה נענה אנן אבתרייה.

והרב ראשית חכמה שער האהבה פרק י' כתב, וז"ל וכן יתמיד במשך כל יום לקרוא בספר תהילים בכוונה ובקול רם בביה"כ. ואם יודע לכוון על פי הסוד יכוון.

וכתב הרב פלא יועץ בערך תהילים הנה כי כן לא יגרע מצדיק ללמוד כל ספר תהילים בכל שבוע ושבוע מדי שבת בשבתו ואף שכתבו הפוסקים שמי שיכול ללמוד הלכות ופילפולים וקורא תהילים נחשב לו הדבר לביטול תורה. מכל מקום ללמוד אותם פעם בשבוע. לא נאמר זה, ועת לכל חפץ, ומה גם עם קוראים אותו ברבים שיתעלו המה יעלו, לרצון יותר מעוסק בנגעים ואהלות ביחיד וכתבו **שהרגיל בהם בכל זמן דוחה כל מיני פורענויות ופגעים קשים מעליו ומעל בני ביתו, ומעל משפחתו ומעל כל בני דורו,** ומגלגל עליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות ואין דבר שיכול להגין מפני המזיקים כאמירת קדיש על התהילים. **ויש קבלה מאנשים שם הקדושים, שמי שיש לו דוחק או צער יקרא את כל התהילים בכל יום בלי הפסק ובכונה ובהכנעה יראה נפלאות וזה בדוק ומנוסה.** עכ"ל.

והרב חיד"א בנחל קדומים פר' שלח כתב, שסופי תיבות של הפסוק ציצת על כנפי בגדיהם סופי תיבות תלים כי מצוה מהמובחר לקום בבקר להתעטף בציצית ולקרוא תהילים. (רי אפרים) ואפשר כי ראשי תיבות של ציצית על כנפי בגדיהם גימטריא יעקב וסופי תיבות תלים לרמוז שיעקב אבינו היה קורא תהילים וזהו שנאמר ואתה קדוש יושב תהילות ישראל עכ"ל.

והר' חיד"א בספרו הקדוש יוסף תהילות הביא בהקדמה שמונה דברים במעלת אמירת התהילים (א) דוד המלך ע"ה התפלל עליו שיהיה כנגעים ואהלות ויתן להם שכר כאילו למדו נגעים ואהלות וזה תיקון לפגם הברית. (ב) האומר תהילים בכל יום כאילו קיים כל התורה וזוכה להיות תחת כסא הכבוד ומצוה לומר אותו עם שחר בהשכמה מעוטף בטלית. (ג) החושק להדבק בה' יתברך ובשבחיו ידבק בלימוד התהילים ומסוגל ומרחיק הת"פ הידוע מהשכינה. (ד) יזהר לומר כל ספר תהילים בשבת ואם יוכל לומר אותו ב' פעמים בשבוע פעם אחת בשבת ופעם אחת בחול אשריו. כי ב' פעמים תהילים זה כנגד כפ"ר ומבטל יצה"ר (ה) הרגיל בתהילים דוחה כל מיני גזרות וכמה פגעים רעים ממנו ומבני משפחתו וכל בני דורו ומגלגל עליו ועליהם כל מיני שפע ברכות טובות והצלחות ורחמים וחסדים ואין דבר להגין מהמזיקים כמו קדיש שאומר על תהילים. (ו) ההולך בדרך ים ילמוד בכל יום בספינה תהילים מתוך הכנעה וכוונה. (ז) יש ותיקין שקורין כל התהילים באשמורת ובארץ ישראל יש בכל ביהכ"נ חבורה שקורין תהילים בביהכ"נ באשמורת. (ח) בשנת קי"ב היה בכפר אחד יהודי עני זקן וירא שמים ומסכן ולא היה יודע רק פשט של פסוקים והיה בכל יום גומר את התהילים ונפטר בשיבה טובה. ולאחר שלושים יום בא בחלום לחכם אחד מופלג והיה בתרכיכין וספר קטן בידו. אמר לו החכם האם אתה אינו פלוני שקברנו אותך ומה זה הספר הקטן שבידך אמר לו זה ספר תהילים ואמר לו הזקן באתי לומר לך שתזהיר את כל אנשי העיר שיברחו מכאן וינצלו. מפני שבשעה שהייתי עמכם וקראתי תהילים זכות התהילים עמדה לנו אבל כשנפטרתי ואין מי שיאמר תהילים ועכשיו כשאני עוד

מגן על הדור והתושבים על ידי קריאת התהילים שלי, מהר תברחו מהעיר מפני שהעיר עומדת להחרב וחלק שמעו לרב וחלק לא האמינו ואלו שברחו ניצלו ואלה שנשאר נפלו בחרב ובשבי ובביזה. עכ"ל.

ובספר גדולת מרדכי הובא מעשה נורא מעניין קריאת

התהילים, וז"ל שמעתי שמספרים בשם הגאון הצדיק ר' יעקב מרדכי זצ"ל האב"ד ק"ק בילגורייא, שהיה נקרא העילוי ממאציב, שהיה לו חבר טוב ולמדן וירא שמים, וכשנתקבל ר' יעקב מרדכי לאב"ד בעיר הני"ל, סדר לחברו תי"ח אחר למדן מופלג כדי שימשיך ללמוד עמו. והנה אחר כמה שנים רצה ר' יעקב מרדכי לפגוש את חברו הת"ח ולראות מה מצבו והאם עדיין לומד עם הת"ח שסדר לו, חזר לעירו ונכנס לביהמ"ד ביום שבת בבקר, וראה את חברו הת"ח יושב וקורא תהילים בחשק גדול המתין לו עד שגמר לקרוא את כל התהילים, ואמר לו מה קרה לך הרי אתה הייתה קורא בכל שבת בבקר גמרא ומפרשים, ומדוע אתה קורא תהילים כמו פשוטי העם? אמר לו הת"ח בא ואספר לך מה קרה אחרי שסדרת לי את הת"ח ללמוד עמו ב"ה היינו לומדים כראוי ובשקידה, והנה נחלה החבר ונטה למות, וכשראיתי שקצו קרב בקשתי ממנו בתקיעת כף שיבטיח לי שיחזור ויספר לי מה קרה לו בעוה"ב. והנה נפטר החבר ולא בא אלי בחלום, וגם אני שכחתי מהכל, והנה לימים נטיתי למות גם אני, והנה בא חברי בחלום ואמר לי אל תפחד אתה תקום ממטת חוליך, ואז נזכרתי בתקיעת כף, ובקשתי ממנו שיספר לי, אמר לי תדע לך שאני לא יכול לספר לך כלום רק אומר לך דבר טוב ודבר רע מעולם האמת, הדבר הרע שאין עונש גרוע מאדם שגוזל וגונב מחברו, והדבר הטוב שאין דבר יותר טוב בשמים מאדם שיושב

בשבת וקורא את כל התהילים בלי הפסק, והשומע דברים אלו יחזק עצמו בדבר זה וה' יצליח דרכו.

ומסופר על הגאון הצדיק מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א. שכידוע היה גאון בתורה ובהנהגת עם ישראל בתקופה קשה והיה עסוק כל היום הן בלימודו, והן במסירת שיעורים לרבים, והן בצרכי ציבור שהיה עוסק בהם באמונה. ועם כל זאת היה מסיים במשך כל יום את כל התהילים. פעם שאלו הרב משה בלוי זצ"ל מדוע הרב מקפיד כל יום לגמור את התהילים? ומתי הרב מספיק? וענה לו ר' יוסף חיים, אני מקפיד לגמור כל יום את התהילים מפני שאני נשאתי אשה אחרי גיל עשרים, וזה פגם שאני מרגיש שצריך לתקנו. ואמר לו הרב תדע **שאינ דבר ששוטף ומזכך את הזוהמא והקליפות כמו אמירת תהילים**. ובאמת ראו שהקב"ה הצליח דרכו, וכל אשר עשה ה' הצליח בידו, ורואים אנו עד כמה גדלה מעלת התהילים.

בעניין כבוד ת"ח

ראיתי לכתוב בסוף עניין הדברים הבטלים על דבר שנהפך לפרוץ מאוד בדורנו וזהו הדיבור על ת"ח שכמעט כל בר בי רב שלא שנה ולא קרא פותח פיו ללא חוק על כל מיני ת"ח שמכהים גלגל חמה בחכמתם ובצדקתם ועליהם העולם עומד כמו שנאמר "וצדיק יסוד עולם" שהצדיק הוא יסוד העולם שעליו נשען העולם. וכל אחד אומר הרב שלי טוב והרב השני אין לו דעת תורה וחכמה וכל אחד מרבה לדבר ולגנות הת"ח וחוף ממה שדבר זה גורם לחילול ה' גדול שהחילוניים אומרים תראה מה אומרים הם עצמם על הרבנים שלהם ומה נאמר לנו וידוע בשם הרב הצדיק ר' נחמן מברסלב זיע"א שהבחינה לפני ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, יהיה באמונת חכמים ועינינו הרואות שבדורות האחרונים שהם עקבתא דמשיחא פרוץ ומרובה הדבר הזה של ביזוי ת"ח לכן אמרתי אאסוף מדברי חז"ל על עונש דבר זה וה' יהיה בעזרנו שלא נדבר על ת"ח.

בגמ' ברכות ע"מ י"ט ע"א אמר ר' יצחק כל המספר דברים רעים אחרי המטה של המת כאלו מספר אחר האבן. איכא דאמרי דלא ידע ואיכא דאמרי דידיעי, דהיינו שיש אומרים שהמתים מרגישים מה שמדברים עליהם ויש אומרים שלא מרגישים מה שמדברים עליהם. ומקשה הגמ' איך אתה אומר שהמתים לא מרגישים הרי היה אדם אחד שדבר בהלויה של מר שמואל בגנותו ונפל קורה מהגג ושברה לו את הארנק של המוח ומתצת הגמ' שדין של ת"ח שונה מכל אדם אחר שת"ח הקב"ה תובע את עלבונו.

ובאדרא זוטא מובא אמר ר' שמעון בוא וראה שבשעה שירעבם רצה להכות את עידו הנביא התייבשה ידו. ואילו כשעמד והיה מקטר ומזבח לעבודה זרה הקב"ה לא יבש את ידו. אלא מכאן שת"ח קודשא בריך הוא תבע יקריה.

ועוד בגמ' שם אמר רבי יהושוע בן לוי כל המספר אחר מיטתו של ת"ח [דהיינו שמדבר בגנותם] נופל בגהינום שנאמר "והמטים עקלקלותם יולכם ה' את פועלי האון" שאפי' בשעה ששלום על ישראל יולך ה' את פועלי האון לגהינום.

ובברכות נ"ח ע"א מסופר על ר' ששת שהיה עיור פעם הלכו כל תושבי עירו לקבל את פני המלך והלך עמם ר' ששת שאלו מין אחד כדים שלמים הולכים לשאוב מים אבל כדים שבורים מה עושין כאן, דהיינו מי שרואה בא לכאן אבל אתה שאינך רואה מדוע באתה לכאן, אמר לו ר' ששת בוא וראה שאני יודע יותר טוב ממך עבר גדוד ונשמע רעש אמר לו המין המלך הגיע, אמר לו ר' ששת המלך עדיין לא הגיע. וכשעבר הגדוד השני אמר לו המין המלך הגיע, אמר לו ר' ששת המלך עדיין לא הגיע. וכשעבר הגדוד השלישי, היה דממה אמר לו ר' ששת עכשיו המלך עובר אמר לו המין מיניין לך אמר לו ר' ששת שמלכות העוה"ז כמו מלכות הרקיע, ובמלכות השמים כתוב ואחר הרעש אש לא באש ה', ואחר האש קול דממה דקה כשעבר המלך פתח ר' ששת וברך עליו. אמר לו אותו המין למי שאינך רואהו אתה מברך? ואומרת הגמ' מה היה סופו של אותו המין שלעג על ר' ששת יש אומרים שנקרו חבריו את עיניו ויש אומרים שר' ששת נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות.

ובשבת קי"ט ע"ב אמר ר' יהודה לא חרבה ירושלים אלא משום שביזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מעליבים במאלכי האלקים ובזזים דבריו ומתעתעים בנביאו עד עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא מאי לאין מרפא, אמר רב יהודה אמר רב **כל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו** אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו, אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן. ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח.

ובעירובין כ"א ע"ב אמר קרא (קהלת י"ב) עשות ספרים הרבה אין קץ ולעג הרבה יגיעת בשר. אמר ר' פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא **מלמד שכל הלועג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת** דכתיב ולעג הרבה יגיעת בשר אמר לו רבא מי כתיב לעג להג כתיב אלא כל ההוגה בה טועם בה טעם בשר כל שעה שאדם חוזר על דברי תורה מוצא בה טעם.

וביומא (פ"ז ע"א) לרב היה לו מקרה עם טבח אחד שפגע בו. חכה רב שנים עשר חודשים אולי יבא הטבח ויבקש סליחה כיון שהגיע ערב יוהכ"פ ולא בא הטבח לבקש סליחה אמר רב אני אלך ואפייס אותו. פגש אותו רב הונא אמר לו רב הונא להיכן אתה הולך? וספר לו רב שהוא הולך לפייס את הקצב. אמר לו ר' הונא תדע לך שאתה הולך להרוג אותו כי ידע ר' הונא שהוא לא יקבל תוכחה ולא יתפייס, וכשהגיע רב ורצה לפייס אותו אמר לו אותו הטבח תלך מכאן אין לי מה לדבר עמך. והיה באותו זמן הטבח מבקע ראש של בהמה עם גרזן ונשמט הגרזן מהעץ ונפל לו על הראש ומחץ את ראשו ומת.

ובמועד קטן כ"ה ע"א מסופר כשנפטרו רבה בר רב הונא,

ורב המנונא העלום לקבורה בארץ ישראל, ובדרך הגיעו לגשר צר שרק אחד יכול לעבור נעמדו הגמלים שהיו נושאים את הארונו. היה שם סוחר גוי אחד ושאל מדוע הם לא עוברים אמרו לו מפני שהמתיים מכבדים זה לזה שכל אחד יעבור קודם לחברו אמר הגוי לפי דעתי מי שהוא רב בן רב יעבור תחילה ועבר ארונו של רבה בר רב הונא, ומפני שבזה אותו הגוי את ר' המנונא נשרו לערבי לחייו ושינייו.

ובנדרים נ' ע"ב אשה אחת באה לפני רב יהודה שידון אותה. ופסק רבי יהודה לחובתה, אמרה לרבי יהודה האם שמואל רבך גם כן היה פוסק כך. שאל אותה רבי יהודה האם את מכירה את שמואל, אמרה לו כן הוא איש נמוך בטנו גדולה שחור ושניים גדולות יש לו. אמר לה רבי יהודה האם באת לכאן לבזות את ר' שמואל תהיי בחרם ובמקום אותה אשה פקעה ומתה.

ובקדושין (מ' ע"א) מובא מעשה באיש אחד מנהרדעא שבא לקנות בשר באטליז בפומבדיתא אמרו לו המתן עד שיתנו לשמשו של רב יהודה בן יחזקאל ואחר כך יתנו לך, ולגלג האיש ושאל מי זה ר' יהודה בן שויסקאל [פירוש גרגרן] שיקבל את הבשר לפני? סיפרו זאת לר' יהודה נידהו ר' יהודה, אמרו לרב יהודה רגיל הוא לקרוא לאנשים עבד הכריז עליו רב יהודה שהוא עבד הלך האיש והזמין את רב יהודה לדין אצל רב נחמן שאלו רבי נחמן מדוע נידית אותו? ענה לו בגלל שצער שליח של חכמים, שאלו ר' נחמן מדוע לא הלקית אותו שהרי רב היה מלקה על זה ענה לו: החמרתי עליו יותר, שאלו ר' נחמן: מדוע הכרזת עליו שהוא עבד? ענה לו ר' יהודה מפני שהוא רגיל לומר לאנשים שהם

עבדים ואמר שמואל שכל הפוסל במומו פוסל.

ובסנהדרין צ"ט ע"ב אומרת הגמי' מה נקרא אפיקורוס רב ור' חנניא אמרו זה המבזה ת"ח, ור' יוסף אמר שאפיקורוס זה מי שאומר מה מועילים לנו החכמים [ואינם יודעים שעליהם עומד העולם] ואומרים מה שהם לומדים וקוראים זה אך ורק לעצמם ומה יוצא לנו מזה, הרי לא התירו לנו את העורב ולא אסרו לנו את היונה מה יוצא לנו מזה.

ובירושלמי ברכות פ"ב ה"ח מובא, ר' זעירא, כשעלה לארץ ישראל הלך להקיז דם והלך לקנות ליטרה בשר, שאל ר' זעירא את הקצב כמה עולה בשר א"ל הקצב חמישים כסף ומכה אחת, אמר לו ר' זעירא קח שישים ואל תלקני לא הסכים הקצב אמר לו ר' זעירא קח שבעים ואל תלקני. וכך העלה עד מאה ולא הסכים אמר לו ר' זעירא תעשה כמנהגך הלקהו הקצב ונתן לו את הבשר, נכנס ר' זעירא לביהמ"ד ואמר כמה מנהג רע יש במקום הזה שאדם צריך לקבל מכות בכדי לקנות בשר, שמעו זאת החכמים והלכו לקרוא לקצב שיבוא לפניהם, כשהגיעו לביתו ראו את מיטתו יוצאת להקבר. אמרו החכמים לר' זעירא האם כל כך כעסת עליו אמר להם ר' זעירא יבא עלי ח"ו דברים לא טובים ומעיד אני שלא כעסתי עליו כלל כי חשבתי שכך מנהג המקום. והשומע זאת יחרד מה עצום וקשה הפגיעה בת"ח שאין רפואה למכתו.

ובבא מציעא פ"ד ע"ב מסופר על ר' אלעזר ברשב"י שבשעה שמת אמר לאשתו אני יודע שחכמים כועסים עלי שבגללי היו נלקחים גנבים למלך ולא יתעסקו בי בכבודי אני מבקש

שתשימי אותי בעליה של הבית, ואל תפחדי ממני. ואמר ר' שמואל בר נחמני אמרה לי אימו של ר' יונתן שאמרה לה אשתו של ר' אלעזר שלא פחות משמונה עשרה שנה ולא יותר מעשרים ושתיים שנה הוא שכב בעליה ולא הסריח, וכשהיה נופל שערה היה יוצא מהמקום ההוא דם. יום אחד כשעלתה לעליה ראתה שמהאוזן של ר' אלעזר יוצאת תולעת פחדה האשה וחשבה שהנה בעלה עומד להסריח, ובלילה בא ר' אלעזר בחלום ואמר לה אל תפחדי אני לא עומד להסריח. אלא בפעם אחת שמעתי שמבזים ת"ח ולא מיחיתי כראוי ולכן יצאה לי תולעת מהאוזן, והשומע דבר זה יחרד שר' אלעזר מיחה אך לא מיחה כראוי מה עלתה לו אדם ששומע כל הזמן רדיו וחדשות שבהם מבזים את דת משה ורבנים ובודאי שאינו מוחה, אלא אדרבה מטה אוזנו אוי לו ואוי לנפשו מה יענה ליום הדין. ולכן צריך האדם להסיר אוזנו משמוע רדיו. ולבקש מהקב"ה שימחול לו על מה שמע עד היום ולא יתפתה לדברי היצר שאלו רק דברי חסידות וכי איך אפשר בלא רדיו, כי בנפשו הדבר.

ובגמרא יבמות (ק"ה ע"ב) מסופר ר' חייא ור' שמעון בר רבי היו יושבים, ובנתיים בא ר' ישמעאל בן ר' יוסי. ואחרי הגיע רבי יהודה הנשיא ר' חייא ור' שמעון שהיו קלים קמו והלכו מהר למקומם, ור' ישמעאל שהיה בעל בשר היה הולך לאט. אמר לו אבדן (תלמיד רבנו הקדוש) מי הוא זה הפוסע על ראשי עם קודש [מפני שהתלמידים היו יושבים על הרצפה ומי שהולך נראה כאילו פוסע על ראשם] אמר לו ר' ישמעאל אני הוא שבאתי ללמוד תורה מפי רבי. אמר לו אבדן וכי ראוי אתה ללמוד תורה מפי רבי. אמר לו ר' ישמעאל וכי משה רבנו היה ראוי ללמוד מפי

השכינה. אמר לו אבדן וכי אתה משה רבנו, אמר לו ר' ישמעאל וכי רבך אלקים הוא, אמר ר' יוסף קבל רבי את גמולו על ששמע שמיחו את ר' ישמעאל ולא מיחה בהם, שאמר לו רבך ולא אמר רבי. וכך היה שבאותו הזמן נשאלה שאלה בעניין של יבמה ולא ידע רבי את התשובה. והיה צריך לשאול את ר' ישמעאל ומה קרה לאבדך? אומרת הגמי שבאותו הרגע נצטרע אבדן מפני שבשעה שבזה ת"ח יש בזה לשה"ר. ועל הבזיון מתו שני בניו ומאנו כלותיו. אמר ר' נחמן ב"ה ששלם לאבדן בעולם הזה מפני שבעולם הבא העונש שלו היה צריך להיות קשה ובהרבה יסורים. והדבר הזה איום ונורא ומה אבדן שלא נתכוון לשום נגיעה או חשבון פרטי אלא בודאי היה הכל לשם שמים ואם כל זה הגיע לו כך אדם שאינו מקפיד על כבוד החכמים על אחת כמה וכמה ה' ישמור.

וכתב הרמב"ם הלכ' ת"ת (פ"ו הלכ' י"א) וז"ל עון גדול הוא לבזות את החכמים או לשנאותן. לא חרבה ירושלים אלא על שביזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מעליבים במלאכי האלהים ובזוים דבריו ומתעתעים בנביאיו. כלומר מבזים מלמדי דבריו, וכן זה מה שאמרה תורה אם בחוקותי תמאסו מלמדי חוקותי תמאסו. וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא והרי הוא בכלל כי דבר ה' בזה. עכ"ל.

ובזוהר הקדוש פר' שלח לך (קס"ז ע"א תרגום) רבי רבי בזמן שפרחנו ממך עלינו וראינו כל בני הישיבה שהם מתכנסים לתוך היכל אחד שבו נמצא המשיח. ודנו דין של אותו בן אדם שעומד על הפתח. את שמו אין לנו רשות לגלות. נצטער ר' שמעון. אמר לו אל תצטער על זה אתה תדע בזה הלילה בחלומך, אבל

דין דנו עליו. דגור עליו המשיח שיהיה אותו אדם בחוץ באותו צער ארבעים יום, ולאחר ארבעים יום וצערו אותו בצער גהינם שעה וחצי, וכל זה עבור שיום אחד שמע מאחד החברים שהיה מפרש בתורה, וכשהגיע לאיזה עניין ידע השומע הזה שהת"ח יכשל בה, ואמר לחכמים תשתקו ואל תעזרו לו, ובגלל שהחברים שתקו, נכשל הקורא באותו עניין ונתבייש. ועל אותה בושה שגרם האדם הזה, דנים אותו בזה הדין הקשה, מכיון שאין הקב"ה רוצה לעזוב חטא התורה אפילו כמלוא נימא עכ"ל.

הרב פלא יועץ בערך כבוד חכמים כתב, שאדם צריך להקפיד מאוד לכבד ת"ח. ואם אדם מכבד ת"ח זוכה ליראת שמים ואם ח"ו מבזה עונשו רב וקשה כמבואר בספרים הקדושים, וראה שבפני אביו התירו לאדם להיסב בליל הסדר ובפני רבו לא התירו. ומובא באבות דר' נתן שהיה תלמיד אחד שהיה אוכל בפני רבותיו ולא נוהג בהם כבוד בדקו ומצאו שהוא ממזר ובן הנדה הרי לך כמה חמור עניין אדם שמזלזל בכבוד ת"ח

ובספר שיחות חיים להרה"ג ר' נתן חיים אינפלד שליט"א הביא מאמרים על עניין החומר ביזוי ת"ח וז"ל:

א) אמר ר' יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שבזו בה ת"ח (שבת קי"ט)

ב) אמר ר' יצחק לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהשוו בה גדול וקטן (שם)

ג) ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח (שם)

ד) "אפיקורוס" רב ור' חנינא אמרי תרוויהו זה המבזה ת"ח (סנהדרין צ"ט ע"ב)

ה) אפיקורוס כגון מי? אמר רב יוסף כגון אלו שאומרים מה מועילים לנו החכמים לעצמם לומדים לעצמם קוראים (שם) וברש"י במס' סנהדרין פירש והם אינם יודעים שעל החכמים עומד העולם.

ו) אר' ירמיה החמיר הקב"ה בכבודו של צדיק יותר מכבודו (מדרש רבה בראשית ל"ט)

ז) אמר ר' חנינא שכל מי שענינו צרות בת"ח בעוה"ז עיניו מתמלאות עשן בעוה"ב (סנהדרין ע"א ע"א).

ח) שאני צורבא מדרבנן דקב"ה תבע ביקריה [פירוש שונה הת"ח שהקב"ה תובע את הכבוד שלו] (ברכות י"ט ע"א)

ט) ללמדך שכל מי שעושה מריבה על ת"ח כאילו עושה מריבה על מי שאמר והיה העולם. (תנא דבי אליהו י"ח)

י) וזה מה שאמרו שהמבזה ת"ח הוא בזה דבר ה' ואין לו חלק לעוה"ב (שערי תשובה)

יא) "צדיק כתמר יפרח" מה התמר עושה פירות ועושה קוצים וכל מי שרוצה לקחת תמרים נדקר בקוצים כך הת"ח כל מי שאינו נזהר בכבודם נופל בגהינם ולוקה בעולם הזה (מדרש תנחומא במדבר).

יב) הרב הצדיק ר' מרדכי לייבוש חריף זצוק"ל בשעה שהספיד את הגאון הצדיק הנודע ביהודה זיע"א הסביר את דברי הגמ' במס' שבת שכל המבזה ת"ח אין רפואה למכתו. **הכוונה שלא יקום לתחיית המתים** וכתב שם בזה הלשון. **על כן מי האיש החכם וירא בעיניו ובלבבו יבין כמה עצום ורב עונש מבזה ת"ח עד אשר לא יזכה לראות באור החיים הנצחיים**

יג) אמר רבי יהושוע בן לוי פעם אחת הייתי ליד שער הגהינם ושמעתי קול מכריז אותן האנשים שהיו מלעגים על ת"ח היו נידונים ביסורים קשים יותר מכל הרשעים, [קב

[הישר בשם הזהר הקדוש]

במנורת המאור כתב מצינו שחכמי ישראל וגדוליהם היו מבקשים לראות את כל התלמידי חכמים ולכבד אותם, ובודאי בזמן הזה שנתמעטו תלמידי חכמים ואין לנו אלא אחד בעיר ושניים ממשפחה. ויש לנו ללמוד מרבנו הקדוש, שאף על פי שהיה נשיא ישראל וגדול הדור, בכל מקום שהיה הולך היה שואל האם יש כאן ת"ח כדי שנלך ונכבדו ומסופר בגמ' חגיגה (ה' ע"ב) שרבי ר' חייא היו הולכים בדרך והגיעו לעיר אחת אמרו האם יש כאן ת"ח שנלך ונקבל פניו ונקבל ממנו ברכה, אמרו להם יש כאן ת"ח אבל הוא עיור. אמר ר' חייא לרבי תשב אתה כאן ואני אלך אליו ואל תזלזל אתה בנשיאות שלך, אבל רבינו הקדוש לא ויתר והלך עם ר' חייא, כשקמו ללכת מלפני הת"ח, אמר להם, אתם באתם לכבד אדם שנראה ואינו רואה, יהי רצון שתזכו לראות פני שכינה שרואה ואינה נראת. אמר לו רבינו הקדוש אם לא הייתי בא אתך לכאן הייתי מפסיד את הברכה אמר לו ר' חייא מאיפה אתה יודע שכל כך גדול הזכות לראות ת"ח ולקבל מהם ברכה. אמר לו רבינו הקדוש את זה למדתי מרי יעקב איש כפר חנניה שהיה רגיל במשך כל יום ללכת ולראות את פני רבו, כשהזקין ר' יעקב. אמר לו רבו שלא יצטער כל כך שלא יכול לבוא לראותו, אמר לו ר' יעקב וכי דבר קל זה לראות פני צדיק. הלא נאמר ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו. ומה אדם שזוכה לראותם במיתתן כך. בחייהם לא כל שכן. וכן ראינו שבזכות זה שזכה רבינו הקדוש לראות את ר' מאיר מאחוריו זכה להיות גדול יותר מחברו. הרי לך הזכות הגדולה של אדם שזוכה לראות פני צדיק ולכבדו ומזה ילמד האדם שאם ח"ו

לא מכבד ת"ח מה רב ועצום עונשו.

ובספר ילקוט לקח טוב (ח"ג ע"מ ע"ז) הביא מעשה נורא מכבוד חכמים וז"ל המעשה אירע בשנת ה' אלפים ש"ה בעיר סאלוניקי. איש בליעל אחד, שהרב יוסף בן לב זיע"א (המהר"י בן לב זיע"א) הוציא פסק דין נגדו, פגש את המהריב"ל ברחוב וסטר לו על פניו לעיני קהל ועדה ואף אחד לא מחה בידו משום שהיה עשיר גדול ואדם תקיף. המשיך המהריב"ל בדרכו והגיע ליד חנות של מוכר בשמים וקרע את בגדיו וצעק הרב שומו שמים על זאת, ובאותו לילה נכנס בעל חנות הבשמים לחנותו וראה שם עכבר, כאשר ניסה להתקרב לעכבר עם הנר שבידו התלקחה החנות והכל נשרף ופרצה שריפה גדולה ובאותה שריפה נשרפו כחמשת אלפים בתים, של יהודים ועוד כמה בתי כנסיות ובתי מדרשות ונהרגו שלוש מאות וארבע עשרה אנשים (כמנין ש-ד-ו), ובאותו הזמן כבר נודע שמו של המהריב"ל זיע"א שחבר הרבה ספרים, וביום ו' כ"ח שבט תרמ"א אחרי שלש מאות שלושים ושש שנה נשלחה אגרת מהרב הקדוש ר' מרדכי מאושמינא זיע"א שהיה מפורסם לבעל מופת להרה"ק ר' פנחס מיכאל מאנטיפאלע וזה לשון האגרת בליל ערב יוהכ"פ בלומדי אז בשעור הקבוע לי נפלה עלי תרדמה וישנתי. בחלומי בא אלי איש הדר בתואר פנים וזקנו מגודל, בהביטו אלי נרתעתי ואחז בידי ואמר: מה לך נרדם קום קרא אל אלקים, ונרתעתי מאוד, ואיקץ והנה חלום ואמרתי חלומות שוא ידברו בכל זאת היה לבי נוקפני וחרדה גדולה נפלה עלי והלכתי לישון על מיטתי והנה בחלומי בא אלי שוב האדם הנ"ל ואמר לי: שזה חלום אמת ושלא אומר נואש. ונשתוממתי נורא אז קרא אלי האיש הנ"ל, ואמר לי הוה מפשפש במעשיך שאני שלוח אליך מעולם האמת אז התחזקתי ואמרתי לו, באיזה

שליחות באתם אלי, ומחמת הקול הגדול שדברתי עמו התעוררתי וארא והנה חלום, ואמרתי שוב דברי חלומות לא מועילים ולא מורידים ומהפחד לא נרדמתי עוד באותו לילה, וביום הכיפורים בכיתי בכיה גדולה שלא הורגלתי בה מעולם, ולא ידעתי מדוע אני בוכה כל כך ואמרתי כנראה מחמת החלום, ועד שמיני עצרת לא חלמתי שוב, ובשמיני עצרת בא אלי שוב האדם הנ"ל בבגדים לבנים, ואני נבהלתי מחמת יופיו ומראהו הנורא והנשגב ואז קרב אלי ואמר לי שהבכי שבכיתי ביוהכ"פ הועיל מאוד ושלחו אותו לומר לי שאפשר לתקן את הגזירה. ואמרתי לו מה אתקן ומה הגזירה ועמד האיש ההוא ושתק בערך כרבע שעה ואז התחלתי לבכות בחלום ולומר מה הדבר הקשה שעשיתי ששלחו לי שליח מעולם העליון ובכיתי הרבה מאוד עד שהתעוררתי מחמת הבכי. וביום שמיני עצרת היתה לי שמחה מיוחדת ולא ידעתי מאין השמחה הזאת, ובשמחת תורה כשישנתי על מיטתי. בא אלי שוב האדם הנ"ל ואמר לי עד מתי אצטרך לטרוח בגללך ולצאת ממקומי הנכבד, ואז נתחזקתי ואמרתי לו בכח התורה ובכח התנאים והאמוראים שלמדתי אותם ויגעתי בהם הנני מבקש שתאמר לי ענין השליחות ולבאר לי באר היטב שאוכל להבינם ואז הלך איתי לחדר יפה ונעים מקושט בתכשיטין לא ישבע עין מלראות, ואמר לי שב בני שב ואומר לך ענין השליחות והוא ישב אצלי ואמר לי אני מגלה לך מסתרים תדע לך שאני מהר"י בן לב, ובעת שהייתי בעוה"ז ישבתי על כסא דין לשפוט בין איש לבין רעהו, ובאו אלי שני אנשים ויצא אחד מהם חייב. ואותו אדם לא קבל הדין והזהרתי אותו ואז הוא קם וסטר לי על לחיי ועניין זה חקוק על עצמותיו עד היום הזה ואין לו תקומה עד היום. ונגזר עליך שאתה מיוצאי חלציו לתקן אותו ואז תהיה

לו תקומה. ואז נדהמתי ועמדתי שומם כרבע שעה ואז נגע מהריב"ל על שפתי ואמר לי מדוע שתקת ואז התחלתי לבכות ואמרתי לו שאני לא יודע מה לעשות ואז אמר לי המהריב"ל שאני צריך ללמוד בשו"ת מהר"י בן לב ובזה יהיה תקומה לנפטר ויעלה ממדרגה למדרגה ותלמד בו עד שיהיה שגור על פיך בע"פ, ואמרתי לו כמה שנים אלמד אותו עד שיהא שגור על פי ואמר לי ארבע שנים ואת הספר תשיג אצל הרב דאנטיפלעא שיש לו את השו"ת. והקצתי ואמרתי לעצמי אפשר שמה שאמרו שלקנות דוקא מהרב דאנטיפלעא זה שוא ואפשר לקנות מכל אדם ובין כה וכה רבתה עלי משא העיר ולא הצלחתי להשיג הספר הנ"ל אף שבקשתי מאנשים שיקנו עבורי והנה אחר כשבועיים בא אלי הרב הנ"ל בחלום ואמר לי מדוע אתה מעכב, ומדוע לא הלכת לרב דאנטיפלעא ואמרתי לו מדוע דוקא מהרב צריך לקנות ואמר לי שבשמים יש עליו גם דברים שהוא הכין פירוש על מסכי מעילה ותמורה ולא הוציא אותם והכסף שאתה תתן לו הוא יתחיל להדפיס, ושאלתי אותו מה הקשר בין זה לזה ואמר לי "בהדי דכבשי רחמנא מה לך" ושאלתי אותו מדוע הוא לא הולך לרב לבד ואמר לי בהדי דכבשא רחמנא מה לך" וחזר וצעק בקול, תראה למען השם לקיים אזהרתי תיכף ומיד ולא תשנה מכל דברי אף כקוצו של יו"ד ואז יהיה טוב לך וגם לאחרים ומחמת הקול התעוררתי משנתי ולמחרת רציתי לכתוב לך אבל מחמת עסקי הציבור לא הצלחתי ואז גם חלתה אשתי בחולי גדול ואז בא אלי מהריב"ל ואמר לי שזו אזהרה אחרונה ומה שחלתה אשתי זה סימן משמים. ולכן מבקש אני מכבודו שיזרו זה העניין וישלח לי עם המוסר כתב זה את התשובות ואזכה ללמוד בהם גם לרפואת רעיתי. עכ"ל.

ומעשה היה עם הצדיק ר' נחום מהורודנא זיע"א שהיה צדיק ות"ח וגבאי צדקה. ר' נחום היה אפורופוס של כל העניים שהיו בעיר. והיה דואג לכל מחסורם והיה מכתת רגליו לאסוף כספים עבור העניים. והרבה פעמים היה נכנס לבית המלון שהיה בעיר ומתרים את האורחים. פעם אחת דפק על אחד החדרים במלון. בחדר זה ישב עו"ד מבני העיר והיה מדבר עם יהודי בעל משרה גבוהה בממשלה. כשפתח העו"ד את הדלת, וראה את ר' נחום ידע שבא לגבות כספים עבור העניים אמר לו העו"ד אין לי זמן בשבילך וסגר לו את הדלת. אך ר' נחום אינו מרפה איני רוצה כלום רק צדקה עבור העניים אותו העו"ד סגר את הדלת בזעם בפניו של ר' נחום, הדבר נודע בעיר וכל בני העיר כעסו איך העיז העו"ד לפגוע באיש הקדוש ר' נחום, אך ר' נחום אינו מדבר ואינו תובע את עלבונו, וכך נשכח הדבר. והנה לאותו העו"ד היה משפט קשה מאוד שרוב הסיכויים הראו שהוא עומד להפסיד במשפט, ומיד נזכר בחברו בעל התפקיד הרם, החליט לנסוע לפטרבוג ולפגוש את חברו, ולומר שיעזור לו בעניין. וכשהגיע לביתו נתן פתק לשומר שימסור לבעה"ב שהעו"ד מחכה בחוץ, והנה חזר השומר ואמר שבעה"ב עסוק ואין לו זמן עכשיו לפוגשו, העו"ד שאל את השומר האם אמרתה לו מי מחכה לו? אמר לו כן כן! העו"ד היה המום, ונתן לשומר סכום כסף כדי שיכנס עוד פעם לפקיד, נכנס השומר שוב פעם וחזר, ואמר שאין לו זמן כרגע אך אמר לו השומר אחה"צ אני אזכיר לו שוב שאתה נמצא כאן. ואחח"צ חזר העו"ד ושמע מהשומר שגם עכשיו הפקיד אינו מוכן לקבלו, חזר העו"ד לבית המלון, המום ואחוז במחשבות מה קרה לידיד הגדול! אך אמר לעצמו שאסור להתייאש מפני שבוזה תלוי כל עניין המשפט, ואמר לעצמו אני

אשפיל את עצמי ומחר בבקר אחכה לו עד שיצא ואז אפול לרגליו ואתחנן לו שיעזור לי. והנה הוא רואה שחברו הפקיד יוצא הוריד את כובעו ונפל לרגלי הפקיד ובכה והתחנן לפניו שיעזור לו, אבל הפקיד הסיטו ועלה על המרכבה, שהמתינה לו, עמד העו"ד והיה המום מדוע חברו מתנכר לו כך ואינו מוכן אפילו להקשיב לדבריו. אך ידע העו"ד שאין לו ברירה ואם לא יעזור לו הפקיד מי יודע כמה זמן ישב בבית הסוהר. והחליט לעשות נסיון אחרון, והנה כשחזר חברו לביתו התנפל על הארץ ונשק לרגליו והזיל דמעות, ואמר לו שגזרה גדולה עומדת להגיע עליו ומבקש מחברו שיעזור לו, והנה נעמד חברו והסתובב אליו ואמר לו בזו הלשון, "אם העזת לנעול את הדלת לפני ר' נחום מהורודנא ראוי אתה שגם בפניך ינעלו הדלתות. נסה העו"ד להתנצל על המעשה, אמר לו הפקיד איני מקבל שום הסבר רק דבר אחד שתסע לר' נחום ותבקש ממנו מחילה, ואיני מאמין לך עד שתביא מר' נחום פתק שמחל לך ואם לא, אז "אין לי זמן אליך": כמו שאמרת לר' נחום, נסע אותו העו"ד עד הורודנא המרוחקת מאוד מפטרבוג רק כדי לבקש בקשת מחילה מר' נחום שמחל לו בלב שלם, ונתן לו מכתב על כך.

בזמן כהונת רבי יום טוב ליפמן הלר זיע"א בעל

התוספות יום טוב כרבה של העיר פראג, הנהיג הרב את חיי הקהילה במישרים והנהיג בה הרבה הנהגות טובות וסדרים ישרים, בענייני המיסים שהיתה הממשלה מטילה מדי פעם על יהודי פראג, קודם בואו של ר' יו"ט היה הדבר בידי תקיפי הקהל שהיו אנשים שדאגו לעצמם והיו מחלקים את המס בצורה שהעם הדל והבינוני ישלם ואילו העשירים יתחמקו מהתשלום, כשראה ר' יו"ט את המצב כעס על כך והחליט להכנס לעובי

העניין. והעמיד עצמו בראש השמאים, והעמיד את המסים כפי עושרו של כל אחד ואחד, וכך נהייתה חלוקה צודקת, הדבר עורר את חמתם של חלק מהעשירים, הם לא שלטו בעצמם, ובחימה שפוכה הלכו לממשלה והעלילו על הרב ששואף לעורר מהפיכה נגד הממשלה, וכהוכחה הציגו חלק מספרו מעדני מלך, בעיקר חרה הדבר לעשיר בשם רפאל, אשר החליט בכל מחיר לפטר את הרב מרבנותו, אך לא יכל לעשות זאת מפני האהבה הגדולה שהיתה לאנשי העיר לר' יוס טוב, אך הרשע הזה לא נח ולא שקט. וטכס עצות ותחבולות איך להפיל את הרב מכסאו, ויהי מה. מה עשה אותו נבל? זכר כי יש לו קשרי מסחר עם שרי המלוכה בעיר הגדולה וילנא, בהיותו חלפן החצר של הקיסר, שרוב אלו היו חייבים לו כל אחד כארבעים-חמישים אלף דינרי זהב, בא אליהם רפאל בהצעה, שיותר להם על חלק מהסכום אם יעזרו לו להעביר את ר' יו"ט ממשרתו, לאחר מכן הלך לפתות את אחד הדיינים בעיר ולמדן נוסף אשר היו משונאי הרב, אשר היו בקיאים בלשון הגרמנית, למען ישלימו את המלאכה. הם העתיקו וסילפו חלק מהספר מעדני מלך, להוכיח שהרב חוטר נגד הממשלה, הדברים התקבלו בממשלה. ור' יו"ט נתפס והושם בבית הסוהר, רשעים אלו חשבו שעל ידי מעשיהם יפוטר הרב ממשרתו, אך הגיע המצב שעל הרב עמד חייו עונש של מיתה, וכל היהודים היו צפויים לגירוש, אך ה' שומר ישראל, הקדים רפואה למכה, ובנו של הרב ר' שמואל הלר שלא ידע מאומה מהמעשה וחזר משיבתו לבית ובדרכו לביתו הציל ר' שמואל את אשת ציר צרפת בוינה ואת בנה ממות, וכתמורה לכך החליט הציר שהוא יפעל למען הרב בעניין, ולאחר מאמצים קשים וממושכים, שוחרר הרב והוטל עליו קנס כספי גבוה, שהביא את ר' יו"ט

שייצא נקי מנכסיו, אך אותם האנשים שהזיקו לרב פגעה בהם יד ה' ומתו הם ובניהם זה אחר זה, אף שר' יום טוב מחל להם, ובאותם ימים חלה רפאל ראש המורדים והבין שהפעם הגיע תורו על שפגע ברב. רצה ר' יו"ט ללכת לבקר את העשיר שמתחילה היה מאוהביו, אך חשש הרב שמא יחשוב העשיר שהוא בא עכשיו כדי לשמוח בצרתו, והיה מסתפק והנה הגיע שליח מהעשיר שמבקש מהרב שיבוא לביתו, כי יש לו דבר נחוץ לומר לו, ומיד הלך הרב ומצאו שוכב במיטתו ומתפתל בייסוריו, פנה החולה לר' יו"ט ואמר אוהבי מקדם, יודע אני שנודע לכבודו שאני הייתי ראש הרודפים את הרב, ואני גרמתי לרב שיצא נקי מנכסיו בגלל הקנס, וכמעט גרמתי גרוש לכל היהודיים שבפראג, אבל ה' היושב בשמים יודע שלא רציתי להגיע למצב זה ורק רציתי להעביר את הרב ממשרתו. ואז אמר העשיר לרב אומר אני לכבודו מה שאמר המן למרדכי: יותר פעלת עם קומץ המנחה שלך, יותר ממה שפעלתי עם רבבות הכסף שלי, ה' היה עמכם והקדים רפואה למכה, וכאן השתפך הגביר רפאל ובכה, ואתה רבינו הקדוש מחול לי ובקש מבורא עולם שירפאני כדי שאזכה לחזור בתשובה על כל חטאי, ואז מחל לו ר' יו"ט והתפלל עליו שיבריא.

ומסופר על הצדיק הקדוש כמוהר"ר ר' יעקב אבוחצירא

זיע"א. פעם אחת יצא ר' יעקב מביתו, והסתובב בכמה כפרים, כדי לערוך מגבית, לצורך ישיבתו ולעניי עירו. לפני צאתו שכר לו ערבי כדי שילך עמו בדרך, ויעזור לו בכל מה שצריך רבינו. וכן כדי שיראה לרבינו את הדרכים לכפרים, הלך רבינו וההצלחה היתה גדולה מאוד, כשרצה לחזור לביתו, בקש מהערבי שיכין את הבהמה וכל החפצים כי הוא רוצה לחזור לביתו, ועוד אמר

לו רבינו, תדע לך שאנחנו הולכים בדרך פלונית שהיא קצרה יותר, ואני מכיר אותה טוב, כששמע הערבי את שם העיר שרצה רבינו ללכת, נבהל הערבי מאוד ואמר לרבנו האם אתה לא יודע שהדרך הזו היא דרך מסוכנת! ומהדרך הזו אפשר ללכת רק פעם אחת בשבוע בזמן שעוברים שם הרבה שיירות, וגם זה סכנה, כי הדרך מלאה בליסטים ושודדים, אמר לו רבנו, אף על פי כן אני רוצה ללכת מהדרך הזו, סרב הערבי ואמר לרבנו אני לא מוכן בשום אופן ללכת מהדרך הזו, ענה לו רבנו, הלא אני שכרתך ואתה צריך ללכת עמי לכל מקום שאני רוצה ללכת, וגם בדרך הזו, ואם אתה פוחד שיאשימו אותך שאתה לקחת אותי מהדרך הזו ואתה אשם, תביא שני אנשים ואני יחתום להם שאני בקשתי ממך שתקח אותי מהדרך הזו, הסכים הערבי והמשיכו ללכת והגיעו לדרך האמורה, ובלכתם בדרך ראו מרחוק מגיעים הרבה שודדים וליסטים מזויינים. לפני כולם לעבר הרב ומלווהו. השודדים ידעו שרבנו הלך לאסוף כסף ולכן כל הזמן עקבו אחריו כדי לשדוד את הרב, הערבי שראה את השודדים, החל לצעוק הכסף לא נמצא אצלי אלא אצל הרב, והערבי ברח והשודדים המשיכו במרוץ לכיוון הרב והנה כשהגיעו לרב מספרם היה ארבעים שודדים כולם היו מזויינים בנשק אמר להם רבינו מה אתם רוצים ממני? אמרו לו תן לנו את ממונך! אמר להם הרב הנה הכסף לפניכם בואו וקחו אותו! אמרו לו השודדים אנו צריכים קודם להרוג אותך ואחר כך לשדוד אותך. אמר להם רבנו תעשו מה שאתם רוצים, וכך כיוונו כל השודדים את נשקם לרב, והנה ארע הנס כל השודדים שקעו עד חצי גופם באדמה וחלק גופם העליון עם הנשק נשאר בחוץ אך הם הפכו להיות משותקים, וכשראה הערבי את השודדים שנהפכו למשותקים

ודברת במ

קא

קרב בחזרה לעבר הרב, אמר לו הרב אני אמרתי לך שלא תפחד, וכעת תדע לך שהשודדים האלו ישארו כך עד עולם מפני שפגעו בי ויהיו סימן לכל הגנבים שידעו שאסור לגנוב, והנה חזר רבינו לביתנו שש ושמה, והנשים של השודדים ראו שהבעלים שלהם לא חזרו החלו לדאוג להם והלכו לערבי שהיה מלוה את הרב ואמרו לו אנחנו יודעים שהבעלים שלנו הלכו לשדוד את הרב והנה הרב חזר והם לא חזרו. ספר להם הערבי את כל המעשה, ואמר להם אני מציע לכם שתלכו לרב ותבקשו ממנו מחילה, הלכו לרב ובקשו ממנו מחילה על מה שעשו בעליהם לרב, והרב אמר שהוא מוחל להם רק בתנאי שהשודדים יבטיחו שלעולם לא יעסקו יותר בגזל ושוד. והלכו הנשים למקום שהבעלים שלהם שם ואמרו להם מה שאמר הרב והשודדים הניעו את ראשם והבטיחו שיעשו כמו שצוה הרב, והנה נעשה הנס פתחה האדמה את פיה והם יצאו לחיים.

ופעם אחת התארח רבינו בבית אדם ירא ה' בעיר פאס במרוקו. הגיע רבינו עייף מן הדרך החליף את בגדיו ובקש שיכבסו לו את הבגדים. לקחה בעלת הבית בשמחה את בגדי הרב אך מכיון שהיתה עסוקה בצרכי הסעודה, נתנה את הבגדים לשכנה שתכבס אותם. לקחה השכנה את הבגד וראתה עליו כינה בחלק העליון של הבגד (מכיון שהרב היה נוסע על חמור לפעמים היו עולים כינים מהחמור על בגדיו) נגעלה האשה מהמראה וזרקה את בגדי הרב בבזיון, ואף הוסיפה לקלל את רבינו, והנה ברגע שזרקה את הבגדים של הרב נכנסה בה רוח שטות והחלה לזרוק כל מה שבידה ועל ידה, והחלה לצעוק ולקרוע את בגדיה, השכנים שראו את מעשיה נבהלו, ולא הבינו מה קרה לאשה, מיד לקחו אותה לקבר הצדקת ללה סוליקה שכל מי שהיה לו צער

היה מתפלל על קברה ומתרפא. וכשהגיעו לקבר הכניסו אותה לתוך הקבר וסגרו עליה והתפללו שתבריא בנתיים באו אנשים לרבנו וספרו לו על המעשה שקרה לאשה, שבאמצע שהיתה מכבסת נשתגעה, ושלקחו אותה לקבר הצדקת, רבינו זיע"א שמע את הדברים ואמר להם תדעו לכם שהדבר קרה לה מפני שהיא קללה אותי בשעה שהייתה מכבסת את בגדי אני לא בקשתי ממנה שתכבס לי את הבגדים, והיא יכלה לסרב לבעלת הבית ולא לקלל אותי, אז הבינו כולם מה קרה לאשה ובקשו מהרב שימחל לה, הרב מחל לה ואמר להם תלכו לקבר של הצדקת ושם תראו אותה שהבריא, וכשבאו לשם ופתחו את הדלת ראו אותה שבי"ה הבריא, והיא כשראתה את האנשים אמרה להם מדוע הבאתם אותי לקבר הצדקת? אמרו לה האנשים תסתכלי על הבגדים שלך ותזכרי מה שעשית? ותדעי לך שכל הצער נגרם לך מפני שבזית וקללת את רבינו, ואז נזכרה האשה ומיד הלכה לבית הרב ובקשה ממנו מחילה, אמר לה רבינו אני מוחל לך בתנאי שמכאן ולהבא תשמרי לא לבזות תלמידי חכמים.

ספר הרב הצדיק כמוהו"ר רבי מאיר אבוחצירא זיע"א

ששמע מפי חכמי העיר פאס כשהיה ר' יעקב זיע"א בעיר ספרו הקרובה לעיר פאס והיה בדרכו לעיר פאס יצאו כל גדולי וחכמי העיר לחכות לכבוד הרב וקבלו אותו בכבוד גדול ובראשם היה הראש בית הדין כבוד הרב אבנר צרפתי זיע"א שהיה חריף מאוד בלימוד התורה, וחכם עצום מאוד, ובין המחכים היה חכם אחד שלא היה תוכו כברו, והיה איש צבוע, ובנתיים נגש גוי אחד לחכם הצבוע ושאל אותו מדוע כולם מחכים כאן? אמר לו החכם הצבוע "אנחנו מחכים לאריה שיבוא לטרוף הכל" דהיינו על הרב

ודברת במ

קג

שיבוא כמו אריה ויטרוף את כספנו על ידי שיבקש מכל אחד נדבה והמשיך לדבר על הרב עוד דברי בזיון והאנשים שהיו מסביב שמעו ופחדו להעיר לחכם הצבוע, ואותו צבוע לא רק שדבר על הרב אלא לא רצה להמשיך לחכות והלך עם הגוי, והרב הראשי התקדם בנתיים עם שני ת"ח לקבל את פני רבינו ובחוזרם עם רבנו לעיר, באו כל הקהל וקבלו ברכה מרבינו, שאל הרב אבנר צרפתי האם מישהו מהקהל הלך בזמן שאני הלכתי להקביל את פני רבינו? ואמרו לו על החכם הצבוע והגוי ומה שאמר על רבינו, כששמע ר' אבנר אמר לרבינו שיקלל אותו שתמיד הוא מדבר נגד חכמים. אמר לו רבינו אני איני מקלל שום אדם, אלא אתה תקלל ואני יענה אחריך אמן, ואז אמר הרב יהי רצון "שכמו שאמר שיבוא אריה ויטרוף הכל כך יבוא אריה ויטרוף אותנו" וכך היה שאחרי זמן קצר שמעו שאריה טרף את החכם והגוי.

ובספר שערי ישועה להרה"ג ר' ישועה עטיה זיע"א.

הביא מעשה. שהיה בזמן הגאון ר' עקיבא איגר זיע"א, ר' פנחס מקוריץ הקדיש את בנו הצדיק ר' משה ללמוד מלאכה קלה ונקיה מלאכת הדפוס. כדי שיוכל להדפיס את הש"ס, כשרצה ר' משה להדפיס את הש"ס פנה לגדולי ישראל ולר' עקיבא איגר, שיסכימו ויעשו חרם על כל אדם שידפיס את הש"ס במשך עשר שנים מיום ההדפסה וההוצאה של ר' משה הסכימו וחתמו הרבנים על התנאי הנ"ל ופסקו שאסור להשיג גבול, הש"ס הודפס ולאחר זמן קצר מאוד כמעט אזל מהשוק ונשאר ביד ר' משה מספר קטן של עותקים. ר' משה ובניו ר' שמואל ור' פנחס שנעשו שותפים עמו רצו לחזור ולהדפיס את הש"ס מחדש, והנה נודע להם שר' פנחס מוילנא עומד גם כן להדפיס את הש"ס

כשעדיין לא נגמרו העשר שנים מהדפוס הראשון. פנו ר' פנחס ור' שמואל המדפיסים הראשונים לרבנים שיפעילו את עניין החרם. חלק תמכו בהם וחלק בר' פנחס מוילנא. הוחלט שצריכים לגשת לגאון ישראל ר' עקיבא איגר הביאו הצדדים את טענותיהם לפני הרב וכששמע הרב פסק, מכיון שהדפוס הראשון כמעט אזל ור' פנחס מוילנא מוכן לקנות את כל מה שנשאר בכל סכום שיושט עליו, מותר לר' פנחס מוילנא לגשת למלאכה. ידעו בניו של ר' משה שכולם ישמעו לדעת ר' עקיבא. הלכו בעצת כמה אנשים והפיצו שמועות שהגאון ר' עקיבא איגר זקן ואינו שולט במצב והכל נעשה על ידי בנו ר' שלמה שמכתיב לו מה לעשות. כששמע ר' עקיבא איגר את הדיבה. יצא מענוונותו ופרסם פסק שעל כבודו הוא יכול למחול אבל על כבוד התורה אינו יכול למחול ועל זה אני מקפיד. ודברי הרב עשו רושם.

ומעשה שהיה כך היה בבית הדפוס שבסלויטא שבו הודפס הש"ס הראשון היו מדפיסים אך ורק ספרי קדש, ודבר זה היה לצינים בעניי המשכילים שהיו מנסים כל הזמן למצוא דברים ולהלשין על בעלי הדפוס בממשלה, והנה באחד הימים תלה הכורך של הדפוס שהיה שכור את עצמו בשטח הדפוס, מצאו המשכילים הזדמנות להלשין בממשלה הרוסית, והלכו וטענו שבעלי הדפוס תלו את הכורך, והממשלה האמינה להם וציותה לאסור את ר' פנחס ור' שמואל המדפיסים הראשונים. עד גמר החקירה לאחר שלש שנים נגמרה החקירה. ונפסק הדין שהאחים יעברו בין חיילים ויקבלו כל אחד אלף חמש מאות מכות ואם אחר זה יחיו יוגלו לגלות למקום רחוק מאוד, כשהביאו את האחים לקבל את עונשם החלו להתוכח הבכור אמר שהוא רוצה

ודברת במ

קה

לעבור ראשון והצעיר אמר שהוא רוצה להיות ראשון בסוף הוסכם שהצעיר יצעד ראשון הפשיטו אותו מכל בגדיו ונשאר לו רק הכיפה לראשו והנה באמצע הדרך היה משבח לבורא ומקבל הכל באהבה. והנה נעמד הצעיר, והיו מכים אותו והוא עומד עד שראו שנפלה לו הכיפה ומכיון שידיו היו קשורות הוא לא יכל להרים אותה, וכשהרימו והחזירו לו את הכיפה המשיך ללכת. וכן היה עם אחיו שקבל את כל המכות באהבה. ולאחר שעברו את הדרך בשלום, הוחל בהשתדלות אצל הממשלה שתחליף את הגלות בעונש של מאסר עולם ולאחר משא ומתן ופיזור כספים הוחלף העונש במאסר עולם, ולאחר שבע עשרה שנה, כשהוחלף המלך קבלו חנינה, ויצאו ואמרו שכל זה בא להם אך ורק מפני שפגעו בגאון ישראל ר' עקיבא איגר זיע"א.

ובספר שאל אביך ויגדך מסופר על הגאון המפורסם רבי יהודה אסאד זיע"א בעל ספר יהודה יעלה. שהשאיר אחריו כמה בנות שהגיעו לפרקם אך מחמת שהיה אביהם הצדיק עני גדול לא יכל להשיאהם. מיד עם הוודע הפטירה של הרב, הייתה התעוררות גדולה בקרב הקהל לעזור לבנות שיתחתנו, וחמשת חברי הקהלה התכנסו לפני ההלויה וטכסו עצה איך לעזור לבנות והוחלט שמכיון שהרב היה אדם יפה תואר, ובעל הדרת פנים מיוחדת, ברור שהרבה אנשים ירצו לקנות את התמונה של הרב, הוחלט להלביש את הרב הנפטר בבגדי שבת ולהושיבו בכסא ולצלמו, וכך היה ומכרו את התמונה ובכסף השיאו את הבנות. אבל חמשת העסקנים שהיו בעצה מתו ה' ישמור באותה שנה. מפני שעשו בזיון לצדיק שהלבישו אותו אחר הפטירה. ואף על פי שעשו זאת למען בנותיו היה להם לכתת רגליהם בין עשירים ולהשיג את הכסף, ולא לעשות דבר שיגרום בזיון לצדיק.

ומסופר על הרה"צ ר' עובדיה הדיא זיע"א שהיה ראש ישיבת המקובלים, שפעם אחת בזמן השעור קם אחד החכמים ואמר שדברי הרש"ש כאן אינם מובנים וכנראה שח"ו יש טעות בדבר, קם הרי עובדיה הדיא זיע"א ומחה באותו חכם שלא דבר כראוי נגד הרש"ש, ומסופר שאותו חכם מתו באותה שנה בנו ובתו ובאו לו עוד הרבה צרות ויסורים והכל מפני שדבר על הרש"ש.

והרב שבט מוסר כתב בספרו מדרש אליהו ו"זל. ואני הכותב אירע לי שפעם ביום שבת קדש, דרשתי על דבר רע שעשו כמה אנשים דברים נגד התורה הקדושה. שעשו הסכמה שלא יתנו צדקה לעניים כל שבוע, רק מחודש לחודש. מחמת עול המיסים שכבד עליהם, והרבתי עליהם בדברים באומרי להם שהמעשה שלהם הוא נגד התורה הקדושה וקם כנגדי אדם אחד איש רע ובלעיעל ימח שמו וזכרו ופער פיו כגמל וקלל כל החכמים. ואמר שכל הדברים שהם אומרים אלו דברים שהם בודים מלבם ודורשים כפי רצונם. והעומדים שם לא מיחו בכל דבריו מחמת היותו עשיר. אוי להם ואוי על נפשם, ואני הכותב לא שמעתי דבריו. רק העידו עליו עדים נאמנים. חי השם! אם הייתי שומע אותו באמצע הדרשה הייתי מכה אותו מכת מוות. שליבי כלב הארי ללבוש בגדי נקם על כבוד התורה ולומדיה. עכ"ל והשומע דבר זה יחרד לבבו שהרב כנה אותו אדם רשע ובליעל וימח שמו וזכרו דברים קשים והיה מוכן להורגו למען כבוד התלמידי חכם והשומע ילמד ממעשה זה כמה צריך להקפיד על כבוד החכמים.

ספר הרב שלמה בלון מתלמיד החפץ חיים. פעם אחת הוכתר רב אחד תלמיד חכם גדול לכהן כרב בעיר גדולה, וברחוב פרסמו מודעות צדיק בא לעיר וברוך אתה בבואך, וכשהגיע הרב נשא דרשה גדולה בפלפול עמוק, והיה שם אברך צעיר לימים שיצא שמו כעילוי עצום ונועד לגדולות, והחל להקשות על הרב והיה הרב מתרץ והעילוי מקשה. עד שהרב נכנע ולא ידע מה לענות, אמר לו אותו אברך בכמין עקיצה אפשר לומר עליך עכשיו ברוך אתה בצאתך ואמר הרב שאותו אברך נשאר עד סוף ימיו ללא בנים הי' ישמור.

וספר הרב הצדיק ר' צבי משה האדמו"ר מסווראן. שבזמנו נכנס גלגול באשה אח והיה מצער אותה מאד, הביאו את האשה לפני הרב מחרשיב, והרב החל לשאול אותו על מה הוא נכנס בתוך האשה, ואמר לו הגלגול קודם תביא עשרה אנשים שישבו ויקראו תהילים ואחר כך אני אספר לך, וכך היה המעשה שספר הגלגול, שהוא במשך כל ימי חייו עשה הרבה עבירות אבל זכה ב"ה לחזור בחייו בתשובה ולתקן את כל מה שחטא במשך חייו, ולאחר שנפטר מהעולם ראה שהצליח לתקן את עצמו לגמרי חוץ מעבירה אחת שלא שם לב עליה בכלל והיא העבירה שמונעת ממנו את הכניסה לגן עדן למקומו מיועד. ומה היתה העבירה, שפעם אחת הוא שמע אברך אחד שהיה קורא תהילים לפני חמיו וטעה בקריאת אחת המילים, ואמר לו אותו אדם אברך שאינו יודע לקרוא תהילים לבן תורה יחשב. והתבייש אותו אברך בפני חמיו, וזאת העבירה שמונעת ממנו להכנס לגן עדן למקומו.

ומעשה היה במר"ן רשכבה"ג רבי עקיבא איגר זיע"א. שהלך לפני חתונתו לבית חמיו. ובאו הרב אנשים כדי לחזות

באברך שהיה מפורסם לעילוי נדיר במיוחד. והרב בודעו שכל הקהל עושה לכבודו ורוצה לבדוק אותו. שתק וכמה שהיו מדברים עמו לא היה עונה. והחלו האנשים לרנן שהעשיר נפל בפח והחתן אינו עילוי עד שחמיו בקש ממנו שרוצה להפריד את השידוך. אמר לו ר' עקיבא בעוד שבוע אנחנו נפרד, המתין החותן עוד שבוע והנה הוא רואה שהרב החל לומר דברי תורה והיה מחדש חידושים גדולים ועצומים. אמר לו חמיו מדוע בתחילה לא אמרת שום חידוש ועכשיו התחלת לחדש הרבה חידושים אמר לו ר' עקיבא מפני שראיתי שהיה כאן אחד מחכמי העיר שהיה מדבר בדברי תורה, ואם אני הייתי מתחיל לומר דברי תורה היו עוזבים אותו ובאים אלי, ואני אמרתי לעצמי שאני מוכן לסבול את כל הבושות, ורק לא להתכבד בקלון חברי.

ומסופר על הצדיק הקדוש בעל הנועם אלימלך זיע"א.

שפעם בתחילת הגלות שערך עם אחיו הצדיק ר' זושא זיע"א הגיעו לפונדק אחד, בעל הפונדק היה אופה לחמים כדי למוכרם לאנשי הסביבה. והנה באחד הפעמים אפה בעל הבית כמות גדולה של לחמים. והנה נכנס גוי מהסביבה וגנב מספר לחמים. בעל הבית חשד בצדיק ר' אלימלך שבנתיים הלך מביתו. והורה לעבדו שירוץ אחרי הרב ויתן לו מכות עד שהרב יחזיר את הלחמים. העבד עשה כמצוות רבו ואץ רץ לקראת ר' אלימלך וסטר לו על לחיו והכהו מכות נמרצות, והנה בעל הבית רואה שפתאום החל הבית לבעור באופן בלתי ברור והאש הולכת מתפשטת, מיד הבין בעל הבית שהדבר ארע לו מפני שהכה את הרב והחליט ללכת ולפייס את הרב. לקח את סוסו ואץ רץ לקראת הרב. בדרכו פגש בעבדו שאמר לו שהכה את הרב במכות

ודברת במ

קט

נמרצות, אבל בעל הבית במקום לשבח את העבד שאל אותו היכן נמצא הרב אמר לו העבד הוא נמצא בתוך היער. רץ בעל הבית לתוך היער ומצא את הרב מיד נשטח בעל הבית לפני הרב ובקש סליחה מהרב. אמר לו הרב אני מוחל לך בלב שלם בתנאי שלא תחזור על דבר זה לך לביתך ותמצא שהאש כבתה.

ומסופר על מר"ן ר' שלמה זלמן אויערבך זיע"א בצר לו,
פנה אדם אחד לרבנו, ושפך לפניו את מר לבו, למה לא זכיתי שבני ילכו בדרך התורה והמסורה, כדרך ישראל סבא, מזולזלים הם בכל היקר והקדוש אף שביתי מושתת על יסודות ההלכה בדקדוק, במה גרעתי משכני הפשוט הוא, שכל בניו הולכים בדרך הישר והטוב? אמר לו רבנו: דע לך כזאת ארע לך בשל היותך מזולזל בעיני בני ביתך ומדבר על רבנים ותלמידי חכמים ומבזה אותם בעיני בני ביתך, ואהבת החכמים והתורה הלכה ופחתה אצלם. אבל חברך אף שאדם פשוט הוא לא היה מדבר נגד החכמים אלא אדרבה היה תמיד משבח ומפאר את ערך התלמידי חכמים שבדורנו. ובדבריו אלו החדיר בלב בניו ובנותיו אהבה וחשק לגדול בתורה וביראת שמים. וממעשה זה ילמד כל אדם שירחיק מבני ביתו כל דבורי מחלוקת על שום ת"ח, ואדרבה כששומע מבני ביתו שמדברים על הת"ח יגער בהם ותמיד יקפיד לשבח בפניהם את גדולי הדור.

ומעשה היה בזמננו באחד מבתי הכנסיות היה שעור ואחד המשתתפים הניח קליפה על ספר מסוים, בקשו ממנו שיוריד את הקליפה מהספר ואותו אדם היה מתנגד למחבר הספר, ואמר מה זה משנה סך הכל זה קליפה על קליפה דהיינו שהמחבר הספר אינו חשוב, ובאותו הלילה הלך האדם הנ"ל לישון ולא קם, ה' ישמור ויציל.

ועל כן אחי ורעיי צאן קדשים, מי האיש אשר ישמע לקול דברים מפורשים יוצאים מפני הגבורה והחכמים ויאמר אני איני מפחד וימשיך חייו לדבר על החכמים אוי לו ואיו לנפשו, שהרי ע"י דבור אחד שמדבר יכול לאבד את כל התורה והמצוות ומעשים טובים שעמל במשך כל ימי חייו ולא יזכה לקום בתחיית המתים והכל בשביל תאוה של רגע אחד שלא שם מחסום לפיו ויזכור האדם את דברי אשת און בן פלת שאמרה לבעלה מה אכפת לך אם משה יהיה מלך או קורח וכן הדברים עלינו. ומדוע נכניס עצמנו בין ת"ח ונקבע מי צדיק ומי לא. שהרי אמרו הזהרו בגחלתן שנשיכתן שרף וכו'. ושמעתי ממו"ר הרה"ג ר' שלמה משה עמאר שליט"א שבזמן הרב יעב"ץ ורבי יונתן איבשיץ זיע"א היה ביניהם מחלוקת על הקמיעים שהיה ר' יונתן איבשיץ זיע"א כותב, והגיע הדברים לידי מצב שהיו התלמידים מתנצחים ביניהם וכל אחד היה מדבר על הרב השני ושהרב שלו צודק והשני לא, וכשנפטרו שני הצדיקים, עשה אחד החכמים שאלת חלום לברר מה עלה בגורל הצדיקים ואמרו ששני הצדיקים יושבים ביחד ונהנים מזיו השכינה והתלמידים שהיו מדברים נוחלים גהינם, הרי לנו עובדה מה קשה הדבר שמדברים על הצדיקים. ולכן החלש יאמר גבור אני ויעשה מאמץ גדול לא לדבר נגד החכמים ובפרט מין הפרט בזמן הבחירות שנעשה הדבר הפקר וכל בר בי רב פותח פה ומצפצף נגד החכמים ממפלגה זו או ממפלגה זו וגורם הדבר לחילול ה' נורא שאין לו תקנה. ובפרט בזמן הבחירות שיש במילא ביטול תורה רב ונוסף גם הוא על שוניאנו עוון ביזוי ת"ח מי יעמוד לנו למגן וסתרה נגד כל המשטינים, ובפרט כמו שידוע שזה אחד הדברים שמעכבים את הגאולה האמיתית שאנו כל כך מקווים ומצפים

ודברת במ

קיא

לה, ויהי"ר מלפני אבינו שבשמים שיזכנו לעובדו בלבב שלם ושלא נחטא בחטא הנורא ובשום חטאים. ובספר ליקוטים מפרדס להרב הקדוש ר' יצחק שרים זיע"א מחלב כתב שע"י דיבור אחד שאדם מדבר נגד צדיק או ת"ח מפסיד במקום מאה ברכות שהקב"ה גזר לו, ה' יצלינו וכל אדם קודם שהולך בבקר מביתו יניח ידו על המזוזה ויבקש מהקב"ה שיעזרהו שבמשך היום יתגבר על היצה"ר של דיבורים אסורים והבא להטהר מסייעין בידו.

ובספרים הקדושים מובא תפילה לאדם קודם שיצא בבקר מביתו יאמר רבש"ע הריני הולך לגיא צלמוות למקום מסוכן. הציליני מחטאים ומפשעים. ובמיוחד מחטא לשון הרע ורכילות, וביזוי ת"ח. ומראות אסורות. וירבה לומר מה שעל ליבו. ואמרו "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה" והקב"ה ירחם עלינו ויצלינו משגיאות ונזכה לעובדו באמת.

בגודל עניית אמן שכרו ועונשו

אמר ריש לקיש כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים. אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן. מאי אמן? אמר ר' חנינא אל מלך נאמן (מס' שבת קי"ט) ופירש רש"י אל מלך נאמן כך מעיד על בוראו שהוא אל מלך נאמן.

והתוספות כתבו שצריך להרהר בשעה שאומר אמן שכונתו אל מלך נאמן.

ואמר ר' יהושוע בן לוי כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו קורעין לו גזר דינו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו השם, רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אפי' יש בו שמץ עבודה זרה מוחלין לו כתיב הכא בפרוע פרעות וכתוב התם כי פרוע הוא (שבת קי"ט). ופרש"י במקום בכל כוחו הכונה בכל כונתו, בפרוע פרעות ביטול פורעניות כגון פרוע שמתרגמין בטל בהתנדב עם ברכו ה' שמתנדבין ישראל לברך את בוראן, כי פרוע הוא שע"י שעונה אמן יהא שמיה רבא פורע את העניין של ע"ז ולא יזכר לו עוד מפני שהתנדב לברך את ה'.

ובתוספות שם הביא את דברי רש"י שבכל כונתו והוסיף בשם ר"י שיש פסיקתא במעשה דר' ישמעאל בן אלישע דקאמר

ודברת במ

קיג

התם, כשישראל נכנסין לבתי כנסיות ואומרים יהא שמיה רבה
מברך בקול רם מבטלים גזרות קשות.

ובסוטה (מ"ט) עלמא אמאי קא מקיים אקדושה דסידרא,
ואיהא שמיה רבא מברך דאגדתא. ופירש"י שמעלת הדבר מפני
שיש בדבר זה שבח לה' ותורה וקדוש השם לכן מעלתו גדלה
מאוד.

ובגמ' מס"כ ברכות בשעה שבני ישראל נכנסין לבתי
כנסיות ובתי מדרשות ועונין אמן יהא שמיה רבה וכו' הקב"ה
מנענע בראשו ואומר אשרי המלך שמקלסין אותו כך בביתו.

ובטור (או"ח סי' קכ"ד) כתב הכי אמור רבנן. מה פירוש
הפסוק "אמונים נוצר ה'" אלו שאומרים אמן באמונה, אומר
הש"ץ מחיה המתים והם עונים אמן, ועדיין לא ראו תחיית
המתים, ומאמינים בהקב"ה שיחיה המתים, אומר הש"ץ ברוך
גאל ישראל, והם עונים אמן. ועדיין לא נגאלו, ואם תאמר נגאלו
חזרו ונשתעבדו, ומאמינים שהקב"ה יגאלם, אומר הש"ץ ברוך
בונה ירושלים, ועדיין היא בחורבנה, והם מאמינים שהקב"ה
יבנה ירושלים ועונים אמן. וזהו אמונים נוצר ה'.

תניא לא יענה לא אמן חטופה ולא אמן קטופה ולא אמן
יתומה, ולא יזרקנה מפיו פירוש שלא ימהר להוציאה מפיו בלא
כוונה.

בן עזאי אומר העונה אמן חטופה יתחטפו ימיו. קטופה
יתקטפו ימיו. יתומה יהיו בניו יתומים. קצרה יתקצרו ימיו
וחייו. ארוכה מאריכין לו ימיו ובלבד שלא יאריך בה מאוד
עכ"ל.

ופירש"י אמן קטופה שמחסר הנו"ן ונקרא אמ חסר נו"ן. וחטופה פירוש שחוטף האות במהירות ואינו אומרה בפתח. ורבינו יונה כתב חטופה שחוטף האמן במהירות. והערוך פירש חטופה שעונה אמן קודם שהש"ץ סיים הברכה. ויתומה פירושה או שאינו יודע על מה שעונה אמן. או שעונה אמן זמן מרובה אחר גמר הברכה, ודבר זה מצויי שהרבה פעמים אנשים לא מקשיבים לש"ץ ופתאום שומעים שהקהל אומרים אמן ועונים עמם אמן אע"פ שאינם יודעים על מה עונים ה' ירחם. וכן צריך האדם לדקדק בשעה שאומר שם ה' שיאמר בכונה שהרי אסור לומר שם ה' בלא כונה וכמבואר בשו"ע סי' ה' ומובא מעשה בספר עושה פלא על עונש שמגיע לאדם שאינו מדקדק בכוונת ה' ומוציא שם שמים בלא כונה.

כתב הרב זרע יצחק זצ"ל שפעם אחת חלם ששמע קול שמכריז בב"ד של מעלה פני מקום לצדיק אחד שנפטר, וקבלוהו בעולם האמת בכבוד גדול, ונתנו לו ספר תורה בידו ושאלוהו, קיימת מה שכתוב בזה ואמר להם כן. קיימת מצות פריה ורבייה לשם מצוה ולא לשם הנאה? ואמר כן. אמרו לו מי מעיד עליך מיד. באו המלאכים שנבראו מהמצוות שלו והעידו עליו, וכן על כל מצוה ומצוה היו שואלים אותו והיו המלאכים שנוצרו מהמצוה מעידים עליו שקיים הכל. ואחר כך הביאו לפניו שולחן ערוך ואמרו לו האם קיימת את השולחן ערוך כולו ואמר להם כן, אמרו לו מי מעיד עליך ובאו המלאכים שנבראו מההלכות שקיים והיו מעידים בו, ואחר כך שאלו אותו האם הייתה נזהר להוציא שם שמים מפיו אך ורק בכונה, ולהקפיד שלא להוציא לבטלה. ושתק החכם ולא אמר כלום. ומיד באו גדודים של מלאכי חבלה,

והיו מעידים בו אני נבראתי ביום פלוני שלא הוציא שם שמים בכונה. וזה אומר אני נבראתי ביום פלוני שלא התפלל בכונה. ומיד קרעו כל הבי"ד של מעלה בגדיהם וגם אני קרעתי את בגדי ואמרו לו אדם שבא מטפה סרוחה איך לא יראת מלהוציא שם שמים שלא בכונה, ואיך לא פחדת לעבור על לא תשא שם ה' לשוא, ומיד נגזר עליו או שילך לגהינם או שיחזור בגלגול והוא בחר ללכת לגהינם ולא לחזור בגלגול.

ועוד הביא מעשה אחר מספר קדמון על ר' עזרא בן

ידידיה שהיה גר בעיר אחת קטנה סמוך לויניציא. ור' עזרא זה מיום שהיה בגיל שבע שנים לא עבר עליו אפילו חצות לילה אחד בשינה. והיה לומד ג' חלקים בפשטי הג"מ וחלק אחד בסוד. כל יום היה לומד כך עד אור הבוקר, ומיום שהיה בגיל י"ב לא עבר עליו שום פעם שלא אמר ברכה או תפילה או ברכת המזון שלא היה מקפיד לכיון בשם ה' בכוונות הראויות לכיון בזה. והנה קרה מקרה שבאחד הימים מת בנו הקטן בן חמש שנים ובאותו היום היה החכם טרוד באבלו וברך בלי לכיון בשם ה', והיה כל ימיו מצטער ויושב בתענית עד שהושחרו פניו מהתעניות, על המקרה שברך בלא כונה. ומיום שהיה בגיל עשר הקפיד שכל תפילה ותפילה שלו תהיה אך ורק במנין של עשרה, ורק פעם אחת שבאו שודדים לעיר והאנשים ברחו ולא נשאר מניין בעיר והוא התפלל בלא מניין, וכל חייו מגיל בר מצוה היה מקפיד לברך ברכת המזון אך ורק בזימון ובברכה על הכוס, וכן על זה הדרך שהיה ר' עזרא הנ"ל איש חסיד וקדוש להפליא שלא היה כמוהו באותו הדור, ולימים נפטר ר' עזרא ולאחר ארבע שנים הוא הופיע בחלום לחברו ר' גדליה שלא היה מתקרב בחסידות ובפרישות לר' עזרא, והיה ר' גדליה רואה את ר' עזרא הנ"ל צועק

ובוכה אוי לי שהעברתי את חיי בהבל, ונעלם לרי גדליה מהחלום והיה רי גדליה נפחד. ובבוקר הלך לבית הכנסת וספר לציבור את החלום ואמר אני כל הזמן חשבתי שרי עזרא נמצא בגן עדן במקום האבות, והוחלט בין הקהל שבמשך שלושים יום אחרי תפילת שחרית ילכו לבית הקברות ויתפללו על קברו של רי עזרא והיו מבקשים שיבוא בחלום לרי גדליה ויסביר לו מדוע הוא בילה את חייו להבל, והנה ביום השלושים בא בחלום לרי גדליה ואמר לו שדנו אותו בשמים ויצא זכאי בכל שכל ימיו העביר בקדושה ובטהרה ובעבודת ה' כראוי. והיה רי עזרא מרוצה שבי"ה זכה לעבור את העולם הזה בשלום, והנה מראים לי מראה של גן מלא פרחים קטנים קטופים והייתי נבהל ואמרתי מה זה ואמרו לי אלה כל האותיות שקראתה אותם שלא כסדרם והייתה מחליף בין סגול לשבא, ובין שבא לצירי. וכן לא הייתה מקפיד לעשות הפסקים בין המילים שלא יראה ח"ו כמחובר ולא הקפדת לא לדלג מילים בגלל שלא ידעת היכן להפסיק, ועכשיו בזכות זה שהייתה חסיד כזה גדול נגזר עליך שתחזור בגלגול לתקן את המילים והאותיות שיחזרו להיות בכתר העליון, ומיד כששמעו אנשי העיר את המעשה מייד הביאו חכם גדול בחכמת הדקדוק שילמד אותם את הדקדוק הנכון, כדי שלא יעלו בבושה לעוה"ב.

והשומע שני מעשיות אלו רעדה תאחז אותו על גודל החיוב לכויין בשם ה' ולהקפיד שתהיה הקריאה בצורה הנכונה. והי הטוב לא ימנע טוב להולכים בתמים.

ומאחר שראינו גודל עניין הכונה בשם ה', וידוע שהאדם לא

ודברת במ

ק"ז

תמיד זוכר לכווין בכל שם ה' וכדי להנצל מדבר זה, וכן כדי לא לעבור על הלכה בשו"ע שפסק מר"ן שצריך לכוון בשם ה' כל פעם שמזכיר נביא כאן מה שכתב הרב אפיקי ים בהנהגותיו ובספר תפילה לדוד ובעוד ספרים וכך יאמר:

הריני מכוון מעתה ועד למחר בעת הזאת בכל פעם שאזכיר שם א'-ד'-נ'-י' ב"ה: כוונתי שהוא אדון הכל.

ובמקום שנכתב שם י'-ה'-ו'-ה' ב"ה: כוונתי שהוא אדון הכל והוא היה הווה ויהיה.

וכשאזכיר שם אלקים ב"ה: כוונתי שהוא תקיף, ובעל היכולת, ובעל הכוחות כולם, עילת העילות, וסיבת הסיבות, ושליט בכל העולמות.

ודבר זה אינו מועיל לפסוק ראשון של קריאת שמע שבו צריך לכוון את הכוונת הנ"ל וצריך האדם להקפיד גם בשעה שמברך שיהיה מלובש כראוי ושלא יהיה ח"ו בגדיו סרוחים שיוצא מהם ריח רע ובמיוחד צריך האדם להקפיד בשעת ברהמ"ז שהוא מדאורייתא, ופסקו האחרונים שבשעת ברכת המזון ילבש כובע או לפחות כיפה שמכסה את רוב הראש שרואים אותה מכל הצדדים וישב באימה ויראה. מפני כבוד ה' וידוע המעשה על החכם שהיה אוכל קצת מרק ופרוסת לחם כל ארוחת צהרים, והיה מקפיד לסדר את שולחנו במפה יפה ונקיה ושם צלחת יפה וקערה לפרוסות הלחם, ופרחים, יום אחד שאל אותו תלמידו כבוד הרב מדוע כבודו טורח כל כך להכין את השולחן בכדי לאכול פרוסת לחם ומעט מרק, אמר לו הרב אני תמה עליך הרי נאמר זה השולחן אשר לפני ה' וכי אפשר לשבת

על השולחן שלפני הקבי"ה בלי לנקות ולסדר יפה.

ומסופר על צדיק אחד שהיה מדקדק בתורה ובמצוות ובמצוות הצדקה ובגמילות חסדים, אך לא עלינו כל בניו שהיו נולדים לא מספיקים להגיע לגיל שמונה ימים. היו מתים. ולא היו יודעים החכם ואשתו מה הסיבה ובאחד הפעמים היה החסיד הולך, ופגש אותו חברו. אמר לו מדוע נפלו פניך, אמר לו החסיד את המקרה של מיתת בניו. אמר לו חברו תאמר לי את סדר ההתנהגות שלך אמר לו החסיד והיה חברו רואה שהוא בתכלית ההידור אמר לו תאמר לי איך סדר הנהגתך על השולחן אמר לו אני רגיל שבימי הקיץ החמים כשאני בא לבית אני פושט את בגדי העליונים ונשאר רק עם הבגדים התחתונים (דהיינו חולצה ומכנסים) בלבד ואמר לו חברו זו הסיבה שאתה מזלזל בכבוד השולחן וברכת המזון, מהיום והלאה תקפיד ללבוש גם את הבגד העליון בשעת הסעודה והברכה וה' יהיה בעזרך וכך היה. רואים אנו כמה צריך האדם להקפיד גם בכוונת הזכרת ה' וגם בכבוד הברכה. שיהיה בכבוד ולא בבזוי ובבגדים נאותים. ולא כאותם האנשים שיושבים על השולחן בגופיה ומכנסים קצרים בימות הקיץ. וידוע שזכות ברכת המזון שאדם מברך מילה במילה לאט ומתוך הסידור זכותה רבה מאוד ובזוהר הקדוש כתבו שמי שמברך ברכת המזון בשמחה וביראה ולאט מובטח לו שלעולם לא ידע מחסור.

ומסופר על מר"ן הרב אלעזר מנחם שך שליט"א שאמר לאשה אחת שאם תקפיד לברך ברהמ"ז מתוך הסידור הקב"ה יזכה אותה לזרע של קימא. וכן צריך להקפיד בשעה שמברך

ודברת במ

קיט

שיחלק את הברכה לגי' חלקים דהיינו ברוך אתה ה', אלוקינו מלך העולם, בורא וכו'. וכתב הרב הגאון ר' יהודה צדקא זיע"א בספרו קול יהודה שכל אדם מברך במשך היום מאה ברכות כמו שתקן לנו דוד המלך עליו השלום, ואם יעשה האדם חשבון יש לו במשך חייו מליונים של ברכות, אבל צריך האדם לדעת שבשמים לא מקבלים כל ברכה וממיינים את הברכות מה שהיה בלי כוונה לא מקבלים ומה שהיה בהבלעת מילים וכיוצא בזה ובסוף כתב הרב הלואי שנוכה שישאר לנו בסך הכל מאה ברכות שלמות ולכן אחיי ורעיי השומע דברים אלו יקפיד מכאן והלאה לחלק הברכה כראוי ולכוון בשמות ה' ובכבוד השולחן והי' יהיה בעזרנו אמן.

ובספר סדר היום כתב שאדם שעונה אמן זה כמו עדים שחותמים על השטר ועל ידי זה השטר נעשה תקף כך העונה אמן על הברכה כי המילה אמן בגימטריא צ"א כמנין הויה אדנות שעולים צ"א אשר לא יפרדו לעולם, וזה הפירוש שגדול העונה יותר מהמברך מפני שהעונה כולל הויה ואדנות ביחד, והמברך מזכיר בפיו הויה ובמוחו חושב על אדנות נמצא שאם לא חשב אדם שם אדנות לא עשה כלום, אבל האומר אמן כוללם ביחד בפיו, עכ"ל.

והרב רבינו בחיי בפר' שלח כתב וז"ל והמכיון וכופל אמן אמן זוכה לשני עולמות וכל זה לאחר סיום ברכת שמונה עשרה בברכת המברך את עמו בשלום, ועל שאר הברכות מספיק פעם אחת, והרב פרי חדש כתב שיאמר אמן ואמן, או יפסיק מעט.

והרב החסיד השל"ה הקדוש כתב וכוונת אמן יש פנים שונות, כמו שהברכות הם נחלקים, כגון ברכת המצוות כל מקום

שהנוסח אשר קדשנו במצוותיו, שכוונת הברכות האלו שאנחנו מברכין להשייית על הטוב אשר גמלנו שקדשנו במצוותיו הקדושות, אז העונה אמן צריך לכוין כזכר אמת השבח שבירך המברך ואני מאמין בזה, ואחר ברכת השבח והשיר וההודאה שברך והודה המברך לבורא עולם, ואני מאמין ומודה בזה, אמנם אמן שאחר ברכות השאלות והבקשות והתחינות, ואמן שאחר הקדיש שהוא תפילת בקשה ודומיהן יכוין העונה אמן יהיה רצון שיתמלאו בקשות המברך והמבקש וה' יקים דברו, וברכות האמצעיות שבייח ברכות שתחילתן שבח לבורא עולם וסופם הם בקשה, יכוין העונה אמן שני כוונות אחד שמודה בשבח והשני שיתמלאו בקשות המברך, ואי אפשר לשנות ולכוין אחר ברכות השבח יהי רצון שיאמנו דברי המשבח, דהוי ליה ככופר בעיקר, וכמסתפק חס ושלום אם השבחים הם בו ישתבח שמו, וכן עם עונה אחר התפילות והבקשות והקדוש שאמת היא התפילה והבקשה שברך המברך, הוא ככסיל באולתו, על כן יכוין האדם לשמוע אל התפילה והברכה ולדעת באיזו ברכה עומד הש"ץ כדי שידע איך צריך לכוין באמן עכ"ל.

והרב הצדיק ר' חיים פלאג'י זיע"א כתב בספרו כף החיים פרק י"ג סעי' ט"ו כמו צער בנפשי ויגון בלבבי, דרובא דעלמא אינם נוהרים לענות אמן האחרון בקדיש, ויותר מזה, באמן הסמוך לברכו, וכן העם הנמצאים בסוף ברכה, בקרית שמע, סמוך לעמידה בערבית ובשחרית, כשאינן עומדים ביחד עם הש"ץ ומפסידים עניית אמן ולא ידעו דהמבטל אפי' אמן אחד עונשו גדול עד למאד, ואילו כשיזהר לענות מרובה מידה טובה, ואין קץ לשכרו, ובונה בשמים עליותיו, וגם החזן יזהר

ודברת במ

קכא

לענות אמן בקדיש קודם שיתחילו כל העם לענות, ועיין לרב ספר הברית שבמתק לשונו גם הוא הוכיח על רזא דנא, וכתב שצריך בפרט להזהר לענות אמן אחר ברכת הפורש סוכת שלום עלינו בשבת וביו"ט, מפני שרוב העם לא שמים לב ומתחילין מיד ושמרו בני"י, ולא עונים אמן על הברכה. וכן צריך להזהר מאוד לענות אמן אחר ברכת המחזיר שכינתו לציון ולא להתחיל מיד מודים, וכבר היה מעשה, בעת אחת בגלות המר הזה שהיה עת רצון על גאולתנו ופדות נפשנו ובאו בחלום לצדיק אחד שהיה באותו הדור, וגילו לו שהיה עת רצון גדול בפמליא של מעלה, אך הס"מ קטרג ואמר הרי רוב האנשים מתפללים ללא כונה, והראיה שאינם עונים אמן אחר ברכת המחזיר שכינתו לציון. ובגלל הקטרוג הזה נשתקע הדבר ונמשך הגלות, ועדיין לא נושענו, ואם אינך מאמין לדבר זה, תשגיח על הצבור ותראה שאינם נזהרים לענות אמן בברכות אלו, ולכן מאוד צריך להזהר בזה ולהזהיר את הרבים, וכתב הרב שכתב זה המעשה כדי לזכות את הרבים שיזהרו בזה. ויראו שזה דבר שגורם לנו אורך הגלות המר והקשה שאנו מתפללים כל היום והלילה שהקב"ה יגאלנו גאולת עולמים, ולכן יזהר האדם לענות אמנים על הברכות והקדיש, וברכות שמים יחולו על ראשם עכ"ל.

ובזהר הקדוש פרי וילך (רפ"ה ע"ב) כתב שהעונה אמן ומטה אוזנו ומקשיב כדי לענות אמן, ואינו מדלג על אמנים, זוכה לשכר בעוה"ז ובעוה"ב. ובאותה שעה נפתחים פתחי הברכות בשמים, כמה טובה וברכה נמצא בכל העולמות, וכמה שמחה יש בעולמות, והשכר בעוה"ז שבשעה שהגויים מצירים לעם ישראל ובני"י נכנסים לבתי כנסיות ועונים אמן מיד אומר הקב"ה פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים אל תקרא

אמונים אלא אמנים, שכל העונה אמן זוכה שיפתחו השערים ובעוה"ב בשעת פטירתו אומר הקב"ה תפתחו לו את כל השערים כמו שהוא היה מקפיד לפתוח שערים בכל יום. ומי שמזלזל בעניית אמן ולא מכוין לענות נמצא סוגר השערים מה עונשו, כמו שהוא לא פתח מקור הברכות בשמים כך לא פותחים לו מקור הברכות בשמים, וכשנפטר מכריזים בשמים, סגרו השערים בפני פלוני ולא יכנס ולא תקבלו אותו, אוי לו ואוי לנפשו. ובהמשך כתב הזוה"ק שבגהינם **יש מדור אחרון קשה מכולם** והוא כפול מדור על מדור ונקרא ארץ עיפחה. והוא נקרא גם שאול תחתית ואבדון שזה הכפול השאול והאבדון והם הכי קשים **ומי שנכנס שם אינו יוצא משם לעולם**, ואותו אדם נקרא אדם שכלה ונאבד מכל העולמות. **ולמקום הזה מורידים לאותם האנשים המבזים לענות אמן**. ודנים אותו בגיהנם על אמנים רבים שנאבדו ממנו שלא החשיב אותם ומורידים אותו באותו מדור התחתון שאין בו פתח. ונאבד ואינו עולה לעולם, ועיי"ש עוד בעניין, ולב מי ישמע דברים אלו ולא ימס לבבו לעובדו בלב שלם ויקפיד על עניית אמן בכל כוחו.

ובזוהר הקדוש פר' תרומה שפעם ראה יהודי אחד בחור שמדלג מגג לגג במהירות כדי להספיק לענות אמן עם הציבור. חשב האיש בודאי הבחור הזה הוא צדיק גמור, שידוע לו ערך עניית אמן בציבור. ולקח אותו לחתן לבתו, והנה לאחר החתונה התברר לאב ולבתו שהבחור אינו יודע כלום ואפילו ברכת המזון אינו יודע לברך ואינו יודע כלום בדברי תורה והיו האב ובתו כל ערב יושבים ובוכים לפני הקב"ה על גורלם מפני שהבת כל חייה קיוותה שתנשא לבן תורה והנה נשאה לאדם ריק מתורה. יום

ודברת במ

קנג

אחד התארחו אצל הבעל בית ר' חייא ור' אבא. והנה בחצות לילה קמו האורחים לעסוק בתורה וקמה הבת להדליק להם את הנרות וישבה בצד והקשיבה ללמוד של התנאים, והיתה בוכה, ואח"כ התעורר גם אביה וישב לידה והיה גם כן בוכה, אמר לו ר' חייא אני חושב שבגלל שהחתן שלך לא יודע תורה אתם בוכים, אמר לו האב נכון וספר לו את כל המעשה שהיה עם הבחור, והנה התעורר החתן וישב לידם ראה ר' אבא את החתן ואמר אני רואה שיש עליו אור של תורה, והנה פתח החתן את פיו ואמר אני יגיד לכם עכשיו דברים חדשים שלא שמעתם מעולם, ותשמחו בי, תדעו לכם שאני קבלתי על עצמי שבי חודשים אני לא ידבר בפני מי שגדול ממני בתורה, והיום נגמר הבי חודשים והחל לדבר בדברי תורה עמוקים ונשגבים והיו כולם שמחים מאוד, אמר להם אני הבן של ר' ספרא מבבל ולא זכיתי להכיר את אבא שלי, עמדו הכל ונשקו על ראשו, אמר ר' חייא אשרינו שזכינו לכך לבא למקום זה ולשמוע דברי תורה אלו, וישבו ועסקו בתורה שני ימים ולילה אחד למחרת עשה אבא של הכלה סעודת מצוה גדולה מאוד, לכל החכמים כשהגיעו ר' חייא ור' אבא לפני רשב"י הקדוש זיע"א הסתכל בפניהם ואמר להם אני רואה שזכיתם במשך שני ימים ולילה אחד ללמוד הרבה תורה סיפרו לו את כל המעשה שהיה, ואמר להם רשב"י זיע"א שהוא זוכר שפעם אחד הוא הלך ביחד עם ר' ספרא ולפני שנפרדו אמר ר' ספרא לרשב"י שיברך אותו שיזכה לבן ת"ח שיהיה כארי בתורה, אך לא זכיתי להכיר אותו, אשריכם שזכיתם להכיר אותו, ורואים אנו כמה גדול עניין האמן שהבן של ר' ספרא קפץ מנג לגג כדי לענות אמן.

ומסופר שבזמן מר"ן ר' יוסף קארו זיע"א היה למר"ן

ישיבה ולמדו בה מאתיים רבנים ויום אחד עשו בישיבה מסיבת

של סיום מסכת והזמינו גם את האר"י הקדוש ולאחר שנאמר הסיום ודברי תורה, החלו להביא את האוכל. וכשהגיע האוכל בקש האר"י הקדוש שהוא רוצה לחלק את האוכל מר"ן ר' יוסף קארו התפלא מאוד על הבקשה אבל הסכים, ואמר צריך לעקוב אחרי האר"י כי בודאי יש עניין בדבר, והנה רואה מר"ן שהאר"י הקדוש שמחלק את האוכל לחכמים כל פעם מדלג על שני חכמים, לא יכל מר"ן להתאפק ושאל את האר"י הקדוש מדוע הוא מדלג עליהם, אמר לו האר"י שני החכמים האלו הם נשמות מעולם האמת שבאו לכאן רק כדי לתקן את העניין שהם לא היו מקפידים לשמוע ברכות ולענות אמן, וחזרו בגלגול לשמוע ברכות ולענות אמן ולתקן נפשם ורוחם.

ובפלא יועץ כתב תוכחה על עניית אמן מאחר שבזוה"ק החמיר מאוד בעניין אמן ובשכר המרובה המגיע לעונה, והעונש המגיע לאדם שאינו עונה אמן. כתב לבבות יכאבו על רבים מעמי הארץ שאין נוהרים כלל לענות אמן. וה' הטוב יכפר עליהם ומאחר שכתוב אל תמנע טוב מבעליו מאחר ויש באפשרות האדם לזכות את הרבים ע"י שיברך הברכה מלה במלה ויענו על ברכתו אמן, לא ימנע מהם ואדרבה יברך בקול ויהיה בגדר מזכה הרבים. וגם העונה יענה אמן בקול כדי שגם המברך ישמע ויכון לצאת ועל ידי המברך והעונה יתעלה כבוד ה' יתברך שמו. וביותר צריך האדם שאומר קדיש לעילוי נשמת הוריו שיאמר מלה במלה כדי שיזכה את הרבים שיענו אמן על הקדיש ועל ידי זה יתעלה זכות הוריו במרום כמבואר בג"מ ובפוסקים גודל השכר של קדיש שמעלה את הוריו אפילו מגהינם לגן עדן. והאומר את הקדיש במהירות והאנשים לא יכולים לענות אמן

ודברת במ

קכה

נמצא מכשילים ויאבד על ידי כך טובה הרבה. וכך צריך החזק להקפיד לומר חזרת שמונה עשרה מילה במילה שישמעו כולם, ולא כאותם שרק בגי ראשונות מקפידים לומר בקול ולאט ואחר אתה קדוש ממהרים ואינם שמים לב שלפעמים מרוב מהירות הציבור לא הספיק לענות אמן על ברכותיו. ולכן החכם עיניו בראשו שיאמר הכל בנחת ולא יהיה בגדר של מחטיא הרבים הי' יצילנו. עכ"ל.

והרב ראשית חכמה בשער הקדושה סוף פרק י"ד כתב **שאם אדם לומד או מעיין בשעת חזרת הש"ץ אין להקב"ה נחת מהלימוד הזה**, כמו שנאמר אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו, משמע שיש פעמים שאדם עוסק בתורה ואין להקב"ה נחת רוח מזה אלא יטה אוזנו לענות אמן בכונה.

ובמשנה ברורה ס"י קכ"ד כתב בשם השלי"ה הקדוש ראיתי מהחרדים לדבר הי' שמשימין הסידור בפניהם בשעת חזרת התפילה ועיניהם ולבם שם שלא יראו חוצה, ואז זוכים לכוון על כל ברכה וברכה, ומסופר על מר"ן הסטייפלר זיע"א שראה פעם אחד מישהו שמעיין בספר בזמן חזרת הש"ץ והעיר לו שזמן לימוד לחוד וזמן תפלה לחוד.

ובספר משמחי לב להרה"ג הצדיק רבי שמעון חיררי נר"ו כתב בערך אמן בשם הרב עצי המערכה שעל ידי עניית אמן כהלכתה. יבא המשיח לגאול אותנו מהגלות ואליהו יבוא ויבשרנו על הגאולה. ואמן ר"ת אליהו משיח נמהרים. או מענית אמן נגאלים. ועוד כתב הרב שעל ידי עניית אמן אחר כל ברכה ששומע יגיע לאדם די מחסורו ולא יזדקק למתנות בשר ודם.

והרב ויאמר בועז כתב שעל ידי עניית אמן ניצל האדם מגהינם, והרמז **אמן** ניצלים **מגהינם**. עכ"ל.

והגאון רבי אליהו לופיאן זצוק"ל אמר בשם הגרש"ז מקלם זצוק"ל היה כדאי להקב"ה לברוא את כל העולם למשך ששת אלפים שנה כדי שיהודי יזכה פעם אחת בכל הזמן לומר "ברוך הוא וברוך שמו", ואלף פעמים ברוך הוא וברוך שמו לא מגיע לאמן אחד שאדם עונה. ואלף פעם אמן לא שווה לפעם אחת שעונים אמן יהא שמייה רבה, ואלף פעמים אמן יהא שמייה רבה לא מגיע לאות אחת מלימוד התורה הקדושה. עכ"ל.

והגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל היה אומר בשם הגרש"ז מקלם זצוק"ל: **כדאי לו לאדם שיבוא לעולם ואפילו יסבול שבעים שנה יסורי איוב כדאי לו רק בשביל שיענה פעם אחת אמן**. במשך כל ימי חייו. והיה הרב מזהיר לעולים לספר תורה שיברכו בקול רם שיענו הציבור אמן. והיה גוער במי שהיה מברך בשקט. ומסופר על המהרי"ל דיסקין זיע"א שפעם באו אצלו אנשים ובקשו ממנו שיבוא לברך איזה אשה זקנה. הרב הלך אתם והנה הוא רואה אשה מעל גיל תשעים מדוכאת ביסורים, וריח רע עולה ממנה. בקשה הזקנה מהרב שיברך אותה שתזכה לאריכות ימים, אמר לה הרב מדוע לך אריכות ימים, הרי את סובלת. אמרה לו הזקנה פעם אחת בשבוע רוחצים אותי ואני במשך חצי שעה נקיה, ואז אני מברכת כמה ברכות ועונה כמה אמנים ורק למען זה כדאי לי להמשיך ולסבול.

ובמדרש ריש פרשת כי תבא אין לך גדול לפני הקב"ה

ודברת במ

קכז

יותר מאמן שישראל עונים, והמדקדק בדברי חז"ל רואה שאמרו בלשון של אין לך גדול לפני הקב"ה כעונה אמן והדברים נפלאים.

ומסופר על המגיז הירושלמי הרה"ג ר' בן ציון יאדלר זצוק"ל שהיה בסוף כל דרשה מביא את דברי חז"ל אמר רבי שמעון בן גמליאל משום ר' יהושע מיום שחרב ביהמ"ק אין לך יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה. וכל יום קללתו מרובה מחברתו, אלא העולם על מה עומד על הקדושה שאומרים ועל האמן יהא שמיה רבה שעונים אחרי הדרשה, רואים אנו שעל ידי עניית אמן אחר הקדיש זוכים לבטל גזרות קשות ורבות מכל עם ישראל, והיה הרב מעודד את הקהל שימהרו לענות אמן אחר הדרשה.

ובספר מרכבת שלמה לר' ישמעאל כהן גדול זיע"א כתב ענין נורא וז"ל אמר ר' ישמעאל סח לי ססגיאל שר הפנים, שב ידידי בחקי ואגיז לך מה תהא על ישראל. וישבתי בחיכו והיה בוכה והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות עלי. אמרתי לו הדר זיוי מפני מה אתה בוכה, אמר לי ידידי, בא ואכניסך ואראה לך מה גנוז לישראל עם הקדוש, תפס בידי והכנסני, לחדרי חדרים ולגנזי גנזים, ולאוצרות ונטל פנקסין והראני אגרות כתובות צרות שונות ומשונות, אמרתי לו יכולין ישראל לעמוד בזה, אמר לי בא למחר ואודיעך צרות משונות, וקשות מאלו למחר הכנסני לבית גנזי גנזין ולחדרי חדרים והראני צרות קשות ומשונות מאלו, אשר למות למות אשר לחרב לחרב, אשר לרעב לרעב. ואשר לשבי לשבי, ואמרתי לו הדר זיוי כל כך חטאו ישראל, אמר לי בכל יום מתחדשות גזרות קשות מאלו וכיון שנכנסו בני"י לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ואומרים אמן יהא שמיה רבה אין אנו מניחים אותם לצאת

מחדרי חדרים עכ"ל. ובספר שומר אמונים כתב מכיון שרואים אנו שזה מבטל גזרות כאלו קשות ומציל הרבה אנשים ממיתה אדם שמזלזל בזה הרי דם היהודים בראשו שגרם שיבואו הצרות על עם ישראל עכ"ל.

ובספר וימהר אברהם לר' אברהם פלאגי זיע"א כתב,
שבפרי סוטה כתוב אמן ואמן וביניהם יש הפסק ללמדך שמי שזוכה לומר אמן בעוה"ז יזכה לומר אמן גם בעוה"ב. וכתב עוד הרב הנ"ל שאמן מרמז על מצוות שנשים חייבות אף על פי שהן הזמן גרמא והם ארבע כוסות מגילה נר חנוכה וזה הסימן וענתה האשה ואמרה אמן. עכ"ל.

וכתב בתנא דבי אליהו רבא (פרק יי אות א') ותשר דבורה מה נתנבאה דבורה לישראל, אלא כך אמרה דבורה לישראל בזכות מי הקב"ה נפרע להם לישראל מן הגויים, בזכות בני אדם שמשכימים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונין אמן, ומברכים את הקב"ה בכל יום תמיד.

ובפרק י"ג אות ח' כתב מעשה באדם אחד, שהיה עומד הוא ובנו בבית הכנסת, וכל העם היו עונים אמן והללויה אחר העובר לפני התיבה, ובנו עונה דברים של תפלות, ולא אמר לו אביו שום דבר, ואמרו לו הבריות שימחה בבנו, ואמר להם מה אעשה לו תינוק הוא תנו לו לשחק, שוב למחר עשה כן, וכל אותן ימי החג היה הבן עונה דברים של תפלות, ולא אמר לו אביו שום דבר. לא יצתה אותה שנה ולא שניה ולא שלישית עד שמתו אשתו ובניו ובן בנו, ויצאו לו חמש עשרה נפשות בתוך ביתו ולא

ודברת במ

קכט

נשתייר לו אלא שני בניס, אחד חגר וסומא ואחד שוטה ורשע. השומע דבר זה יאחזמו פלצות על גודל העונש שמגיע לאדם שאינו מוכיח את בנו ואינו מקפיד שיקשיב בתפילה ולא מרגילו שיענה אמן.

ובתנא דבי אליהו פרק כ' כתב באותה שעה פותחת הארץ פיה כאדם ומדברת לפני הקב"ה ואומרת לפניו, רבונו של עולם, איש פלוני עבר עבירה פלונית במקום פלוני. ופלוני נשבע לשקר בשמך במקום פלוני. וזורק הקדוש ברוך הוא באותה שעה את כל הגויים אל תוך הגהינם, באותה שעה פותחת הגהינם את פיה ומבקשת מהקב"ה שימלא אותה ממושעי ישראל, ואומר לה הקב"ה כבר מלאתי אותך ממושעי העכו"ם, ואין בך ריוח, ואומרת לו הגהינם כבר הבטחת לי שעתידה גיהנם שתגבה כמה פרסאות למעלה. וזורק הקב"ה פושעי ישראל בתוכה, שנאמר "לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לכלי חק" ועולה הקב"ה ויושב ודורש בפמליא שלו, ועומד זרבבל בן שאלתיאל המתורגמן, והוא מגלה להם טעמי תורה ואומר הקב"ה לצדיקים הכנסו לן עדן, שלא בראתי אותן אלא בשביל הצדיקים, ואומר דוד המלך לפני הקב"ה בא וסעוד עמנו בגן עדן, שנאמר "יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו" ושומע לו הקב"ה ומטייל עמהם בגן עדן שנאמר "יקראני ואענהו" וגבריאלי נוטל שני כסאות אחת להקב"ה ואחד לדוד שנאמר "וכסאו כשמש נגדי" ואוכלים ושותים שלשה כוסות, ואומר מי מברך, אומר לאברהם טול וברך שאתה אב העולם. אומר להן איני מברך שיצא ממני זרע שהכעיס להקב"ה. אומר ליצחק טול וברך, אומר להם איני מברך שיצא ממני זרע שהחריב ביתו של הקב"ה. אומר ליעקב טול וברך. אומר להן, איני מברך שנשאתי שני אחיות בחייהן, וכתיב בתורה

"ואשה אל אחותה לא תקרב" אומר למשה טול וברך, אומר איני מברך שלא נכנסתי לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי. אומר ליהושוע טול וברך, אומר להם איני מברך שלא זכיתי להניח זרע בעולם, אומר לדוד טול וברך, אומר להם אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", לאחר שאוכלין ושותין ומברכין, מביא הקב"ה את התורה ומניחה בחיקוועוסק בתורה, בטומאה וטהרה, באיסור והיתר, ובהלכות, אומר דוד אגדה לפני הקב"ה, ועונין הצדיקים יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעלמי עולמים, בגן עדן, ופושעי ישראל עונין אמן מתוך הגהינם, אומר להם הקב"ה למלאכים, מי הם הללו שעונים אמן מתוך הגהינם, אומרים לו הללו פושעי ישראל שאף על פי שנמצאים בצער גדול עונים אמן, אומר להם הקב"ה פתחו להם שערי גן עדן, ויבואו ויזמרו לפני, שנאמר "פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים" אל תקרי שומר אמונים אלא שאומר אמונים.

ובאות ו' כתב אל תקרי שומר אמונים אלא שאומרים

אמן שבשביל אמן שעונים הרשעים בגהינם, ניצולין מתוכו, כיצד עתיד הקב"ה להיות יושב בגן עדן ודורש, וכל הצדיקים יושבים לפניו, וכל פמליה של מעלה עומדים על רגליהם וחמה ומזלות מימנו של הקב"ה ולבנה וכוכבים בצד שמאלו של הקב"ה והקב"ה יושב ודורש תורה חדשה שעתידה ליתן על ידי המשיח, וכיון שמסיים את ההגדה עומד זרובבל בן שאלתיאל על רגליו ואומר יתגדל ויתקדש וכו' וקולו הולך מסוף העולם ועד סופו, וכל באי עולם עונים אמן ואף רשעי ישראל שנשארו בגהינם עונין אמן. ומתרעש העולם כולו עד שנשמע הקול לפני הקב"ה והוא שואל מה קול הרעש הגדול אשר שמעת, ומשיבים מלאכי השרת

ודברת במ

קלא

ואומרים לפניו רבונו של עולם, אלו רשעי ישראל שנשתיירו בגהינם. שעונים אמן ומצדיקים עליהם את הדין, מיד מתגלגלים רחמיו של הקב"ה עליהם ביותר, ואומר מה אעשה להם יתר על דין זה, כבר יצר הרע גרם להם, באותה שעה נוטל הקב"ה מפתחות של גהינם בידו, ונותן אותם למיכאל ולגבריאל בפני כל הצדיקים, ואומר להם לכו ופתחו שערי גהינם והעלו אותם, מיד הולכים עם המפתחות ופותחים את שמונה אלף שערי גהינם, וכל גהינם וגהינם שלש מאות ארכו ושלוש מאות רחבו, ועביו אלף פרסה, ועומקו מאה פרסה, וכל רשע שנופל בתוכו אינו יכול לצאת ממנו, מה עושין מיכאל וגבריאל באותה שעה תופסים ביד כל אחד מהם ומעלים אותם, כאדם שמעלה את חברו מהבור על ידי חבל, שנאמר "ויעלני מבור שאון מטיט היון" ועומדים עליהם באותה שעה ורוחצין וסכין אותם ממכות הגהינם, ועיין שם בהמשך הדברים הרי לך קורא יקר מה גדלה מעלת עניית אמן שמעלה אפילו את הרשעים מטיט היון שהוא הגהינם.

ובאהבת חיים על התורה כתב על הפסוק ואברהם זקן בא

בימים סופי תיבות אמן שעל ידי עניית אמן האדם זוכה לאריכות ימים, בשני העולמות וזה מה שנאמר בא בימים לשון רבים עוה"ז ועוה"ב וסופו והי ברך את אברהם בכל באושר ועושר ובריאות ופרנסה ובניי וחיי, ושלוה וכל טוב הי יזכנו אמן.

ובספר שערי ישועה להרה"ג ר' ישועה עטיה זיע"א כתב

שהיה רגיל להוכיח כל מי שהיה קורא בזמן חזרת הש"ץ או בשעת הקדיש ואינו שם לב על עניית אמן, והיה רגיל לומר אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו שעיקר הלימוד הוא

דוקא לעשות נחת רוח ליוצרנו אבל אם אדם קורא ואינו עונה
 אמן אז אין בזה נחת רוח ליוצרנו, ועוד כתב שאדם שאינו
 מקפיד לענות אמן זה יותר גרוע משפיכות דמים וגילוי עריות
 מפני שאדם שאינו מקפיד לענות אמן יורד לגהינם ואינו עולה
 כמבואר בזהר סוף פרי' וילך (וכמבואר לעיל) ואילו על שפיכות
 דמים וגילוי עריות אדם יענש בגהינם ובשאר עונשים ואז יזכה
 לצאת מהגהינם, והשומע דבר זה יאחזמו רעד שאדם כל ימיו
 מתפלל שלא נכשל בעריות וכ"ש בשפיכות דמים, ואינו מקפיד
 בעניית אמן שעונשו קשה מאוד לכן אמר יאמר העבד מה דהוה
 הוה מכאן ולהבא חשבון טוב ויקפיד על עניית אמן ויבקש
 מהקב"ה שירחמהו ויעזרהו ובורא עולם ישמע תפילתנו ולא נלד
 לבהלה אמן.

מעשה שהיה בבגדאד בזמן מר"ן הבן איש חי זיע"א.

היו שני בני אדם שמלאכתם היתה לקנות בגדים ודברים ישנים,
 פעם אחת שמעו שיש אצל משפחה של גויים דברים ישנים, תכננו
 שני החברים שילכו יחדיו לבית הגויים לקנות הדברים, בהיותם
 בדרך עברו על יד בית כנסת שהיה חסר להם מנין לקדיש, והנה
 אחד מהם טען שאין לו זמן והוא ממהר ללכת ונפרד מחברו
 שנכנס להשלים מנין לקדיש, ענה אמן על קדיש והלך לדרכו,
 וכשהגיע לבית הגויים ראה שחברו קנה את כל הדברים ולא
 נשאר כלום חוץ מכמה סמרטוטים שחברו לא קנה, מרוב שהיו
 בלויים ולא היה להם ערך, אמר היהודי איך אני אחזור לביתי
 בידיים ריקות אקנה את הסמרטוטים האלו והי הטוב יהיה
 בעזרי, קנה את הכל והחל למיין את הסמרטוטים שקנה והנה
 כשהיה ממיין מצא כר אמר לעצמו אציל לפחות את הנוצות

וכשפתח את הכרית מצא בתוכה מרגלית לקח את המרגלית ופנה לצורף שהעריך את האבן בחמישים זהובים ושלם לו במזומן. קרא על עצמו את הפסוק "והממעית לא החסירי" וכששמעה אשתו שהוא מכר את האבן בחמישים זהובים אמרה לו מה עשית תלך ותקח את האבן מהקונה בחזרה, והיה הסוחר נמצא בבעיה אמר אני לא יודע מה לעשות הרי עשיתי עסקה ואני לא רוצה לחזור בי מדיבורי אבל מצד שני שלום בית, החליט לפנות למר"ן הבן איש חי זיע"א ולשאול אותו מה לעשות, כששמע הבן איש חי את המעשה אמר לאותו אדם אתה ענית חצי קדיש שזה חמש אמנים וכל אמן שוה עשרה זהובים ולכן הקב"ה החזיר לך חמישים זהובים שהם כנגד חמש אמנים שעניית וזה מזומן בעוה"ז והקרן קיימת לך לעתיד לבוא, ויצא החסיד מבית הרב בטוב לבב ובשמחה, למדנו מכאן שעל ידי עניית אמן אדם מוריד את השפע לעולם.

ובספר דרך החיים הביא מעשה נורא מעניין עניית אמן

הגאון ר' מרדכי יפה בעל הלבושים היה רב בקהילה קטנה, והי' הרחיב גבולו במעלות החכמה והיראה עד שחיבר עשרה לבושים ויצא שמו בקרב כל העולם כאיש חכם ונבון, באו אליו אנשי העיר הגדולה פוזנא ובקשו מהרב שיבוא לשכון כבוד בעירם כרב העיר אמר להם הרב אני מוכן לבא אליכם אבל קודם צריך אני לנסוע לאיטליה לעיר ונציה וללמוד מחכמי הספרדים שם את החכמה של עיבור החדש, מפני שבארצות אשכנז אין אדם שמבין בחכמה זו, הלך הרב ולמד אצל החכם הספרדי מהר"י אבוהב ישב ר' מרדכי ג' חדשים בבית מהר"י אבוהב ולמד את החכמה בשלימותה, ובאחד הימים היה הרב מרדכי יושב עם מהר"י אבוהב והנה בא בנו הקטן של המהר"י אבוהב וברך בורא פרי

העץ בקול רם וכל השומעים ענו אמן. חוץ מרי' מרדכי שבאותה שעה היה עסוק בלימודו ולא שם לב לברכה ובלי כוונה לא ענה אמן, ומהר"י אבוהב כשראה שרי' מרדכי לא ענה אמן גער בו ונדה אותו לשלשים יום, הלך רי' מרדכי ואחר שלשים יום חזר, למהר"י"א ובקש ממנו שימחול לו המהר"י"א לא רצה למחול לו והיה רי' מרדכי מתחנן ומבקש מהרב שיודיע לו מה חטאו ומה פשעו שהרב נדה אותו, מה חרי האף הגדול! ומהר"י"א השיב לו תדע לך שאני אוהב אותך אהבה שלימה וחזקה, אהבה שאינה תלויה בדבר, ואני מודיע לך שבשעה שלא ענית אמן על הברכה של הבן היית חייב מיתה ובזכות זה שאני שמתני אותך בנידוי ניצלת לכן כל מקום שתדרוך כף רגלך תדרוש בעניין עניית אמן ותספר את הסיפור שאני אספר לך.

וכך היה המעשה שבמדינות איספאנייא היו מקודם קהילות קדושות קודם גזרות תתנ"ו. והיתה שם עיר גדולה לאלקים. והמלך כמה פעמים רצה לגרש את היהודים שהיו באותה העיר ורק בזכות האב"ד והרב של המקום שהיה חסיד גדול ועניו ועשיר והיה מוצא חן מאוד בעיני המלך, וכל פעם שגזר לגרש את היהודים היה החסיד מבטל את הגזירה, ופעם אחת גזר המלך על היהודים, ובאו היהודים לפני החסיד שילך וידבר עם המלך, ומעשה שטן שבאו אליו בדיוק לפני שרצה החסיד לצאת לתפילת מנחה, אמר להם החסיד אני אתפלל ואחר כך אלך למלך, אמרו לו היהודים זה עניין של הצלת נפשות קודם תלך ואחר כך תחזור לביתך ותתפלל, והחסיד שמע בקולם והלך לפני שהתפלל מנחה, המלך כשראה את החסיד רץ אליו חבקו ונשקו החסיד היה בטוח שהמלך יסלח ליהודים והחל לדבר עמו

ודברת במ

קלה

בדברים שונים ואמר אחר כך אני אבקש ממנו על היהודים, ובין לבין הגיע כומר גדול והחל לברך את המלך בלשון זרה והחסיד לא היה מבין את השפה, וכשראה החסיד שהשיחה מתעכבת חשש שמא יעבור זמן מנחה, פרש לצד והחל להתפלל מנחה, בחושבו שקודם שיגמור הכומר לברך את המלך הוא יגמור את התפילה, הכומר כשראה שהחסיד מתפלל ידע שהוא לא יכול לענות אמן באמצע תפילת שמונה עשרה ומה עשה קם על רגליו ואמר רבותי אני מברך עכשיו את המלך ברכה גדולה וכולם חייבים לענות אמן, החל לברך וכל האנשים ענו אמן, והמלך היה מרוצה מהברכה, אבל הנה השתנו פניו של הכומר אמר לו המלך מה קרה אמר לו אדוני המלך כל הברכה לא שוה מפני שהיהודי לא ענה אמן. וכששמע זאת המלך נהפך ליבו על החסיד והחל להתאכזר עליו, וגזר עליו שינתחו אותו לנתחים וישימו את החתיכות בשק וישלחו לאנשי ביתו אחר כך גרש את כל היהודים ובאותה העיר היה חסיד שהיה חברו של החסיד הנהרג, והיה כל הזמן תמה מדוע נגזרה גזרה קשה כזו על החסיד, והיה יושב בחדר בודד ומתפלל ומבקש שיבוא חברו ויאמר לו על מה נענש כך, והנה יום אחד כשישב בחדר הופיע חברו המת, והחסיד החי חרד חרדה גדולה אמר לו המת אל תפחד אני אספר לך כשהייתי בשמים בדקו אחרי ומצאו שאני נקי ורק פעם אחת ברך בני על הפת ואני לא עניתי אמן על ברכתו והקב"ה שמדקדק עם חסידיו אפ"י כחוט השערה גזר עלי לחזור בגלגול ולמות על ענין של עניית אמן, ואתה חברי תספר סיפור זה ברבים למען ידעו כולם מה גודל העונש של אדם שמזלזל בעניית אמן.

**וספר הגאון הגדול רבי זעליג ראובן בעגניס זצוק"ל
שקיבל איש מפי איש, וזה המעשה, לרבי חיים מוולאוזין**

זיע"א היה גדר וקבלה שלא היה מברך אם לא היה לידו אדם שיענה אמן וזאת על פי מה שמבואר בזה"ק שברכה שלא עונים עליה אמן, זה כמו איגרת שלא פתחו אותה.

והנה קרה לו פעם בשעה שלאחר חצות לילה, שהיה צמא מאוד ורצה לשתות והיו כל בני ביתו ישנים, והרב לא רצה להעיר אף אחד, והיה הרב יושב ומצטער ולומד בצער, והנה נוקש מישהו בדלת הרב פותח והנה אחד מבני הישיבה בא לשאול את הרב שאלה בפשט הגמ' שמח ר' חיים ובקש מהתלמיד שימתין עד שהרב יברך על המים והתלמיד יענה אמן, שתה הרב וברך שהכל ונפשות, ודבר עם התלמיד בלימוד ואחר כך נפרד ממנו לשלום והודה לו שבזכותו זכה לברך ולשתות ולברך להשי"ת.

למחרת בבקר כשנכנס הרב לישיבה נגש אל הבחור והודה לו פעם חוזרת על מה שהיה בלילה, התבונן התלמיד ברב בתמיהה ואמר לרב אני לא הייתי בלילה בכלל בבית של הרב, ואיני יודע דבר ולא חצי דבר מהמעשה שהרב מדבר עליו, והיה הענין לפלא גדול אלא שההסבר הוא כאשר ר' חיים היה צמא מאוד והיה שומר על הגדר שלא לברך בשעה שאין מי שיענה אמן. אזי זמנו משמים מישהו שיענה לו אמן. ואפשר שהיה זה אליהו הנביא או מישהו אחר שהתחפש בדמות של התלמיד ובא לבית הרב. וכנראה שגם התלמיד היה כלי מפואר אם מהשמים בחרו דוקא להתחפש אליו עכ"ל. [מספר שאל אביך ויגדך] ומכאן תוכחה מגולה שאותם אנשים שאף שנמצאים על יד אנשים מברכים בשקט ומפסידים את העומדים מעניית אמן ואת עצמם ולכן ישתדל אדם בכל מאודו לברך בקול ושיענו אמן.

קונטרס "שומע תפילה"

מעלת המתפלל בבית הכנסת.

תניא אבא בנימין אומר, אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר "לשמוע אל הרינה ואל התפילה", במקום רנה שם תהא תפילה. (ברכות וע"א)

מעלת המתפלל במקום שלומד תורה.

אמר אביי מתחילה הייתי לומד בתוך ביתי ומתפלל בבית הכנסת. כיון ששמעתי שאמר רבי חיא בר אמי בשם עולא. מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. לא הייתי מתפלל רק במקום שהייתי לומד בו.

ר' אמי ור' אסי אף על פי שהיה להם שלש עשרה בתי כנסיות בטבריה, לא היו מתפללים אלא בין העמודים של בית המדרש שהיו לומדים בו.

הקדמת התפילה לכל דבר

אמר ר' יצחק בריה דר' יהודה. לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה. שאם יחלה אומרים לו הבא זכות והפטר. (שבת ל"ב

ע"א) "היערוך שועך לא בצער" [כך היו חבריו של איוב אומרים לו האם הקדמת תפילה קודם שבאו עליך הצרות. ואם היית עושה כך הכל היו מאמצים אותך] אמר ר' אלעזר לעולם יקדים אדם תפילה לצרה. שאלמלא לא הקדים אברהם אבינו ע"ה תפילה בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט.

ריש לקיש אמר כל המתאמץ לבקש ולהתפלל למטה אין לו מקטרגים שיפריעו לתפלתו בשמים.

ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם רחמים שיעזרו לו מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא יהיו לו משטינים מלמעלה.

אמר ר' יוחנן עשר מיתות כתובות עליו על משה רבנו. ור"י ואף על פי שכתב הקב"ה עליו את המיתה לא נחתם, הגזר דין עד שאמר לו הקב"ה גזירה היא מלפני שלא תעבור את הירדן הזה. שנאמר כי לא תעבור את הירדן. והיה משה אומר דבר זה קל בעיני משה. שהיה אומר ישראל חטאו כמה חטאות וכשהייתי מתפלל עליהם הקב"ה היה מוחל להם אני שלא חטאתי מנעורי לא כל שכן כשאתפלל על עצמי הקב"ה יסלח לי. וכשראה הקב"ה שהדבר קל בעיני משה ואינו מתפלל עליו. מיד קפץ ונשבע בשמו הגדול שלא יכנס משה לארץ ישראל וכו'. רואים אנו מה גדולה הקדמת מתפילה על כל דבר שהרי משה רבנו גדול הנביאים שבודאי תפילתו היתה גדולה עד למאוד, ובודאי בזה שדחה את התפילה, לא היתה סתם. אלא מפני שהיה עסוק בתלמוד תורה וצרכי עם ישראל. ואף על פי כן הקב"ה כעס עליו שלא הקדים

ודברת במ

קלט

תפילה, ומה נענה אגן אבתרייה. שבודאי ובודאי צריכים אנו להתפלל לבורא עולם שירפאנו ויתמלא עלינו ברחמים, וימלא משאלות לבנו לעבודתו יתברך. וכשאדם רואה ח"ו צרה קרבה יקדים ויתפלל כדי שלא יאחר המועד. כמו שאמר ירמיה הנביא לעם ישראל. בשעה שהלכו לגלות והיו בוכים, אמר להם מעיד אני שמים וארץ שאם הייתם בוכים בכיה אחת כשהייתם בציון לא הייתם יוצאים לגלות. ויתפלל אדם על כל דבר ודבר בין גדול ובין קטן. וצריך האדם אף בשעה שיושב בשלוח כשיש לו בריאות, ופרנסה וכל טוב שהקב"ה ירפא אותו ויתמיד בריאותו ויתן לו פרנסה בשפע. ולא יחכה ח"ו שיגיע שעה קשה ואז יתפלל. ומסופר על הרב הצדיק מורי חיים סנואני זיע"א שפעם בא לבקר אותו חבר נעורים שכרתו לו רגל, וכשהלך אמר רבי חיים לתלמידיו צריכים אנו להתפלל שהקב"ה ימשיך בריאותנו. **והרה"ג ר' יחזקאל אברמסקי זצוק"ל** כשהיה יוצא מפתח ביתו היה מניח ידו על המזוזה, ואומר רבשי"ע אני יוצא מהבית בריא, אני מבקש ממך שתחזירני לביתי בריא.

ועל הרב יסוד ושורש העבודה מסופר שכל דבר שהיה רוצה לעשות היה מקדים תפילה ואפילו כשהיה רוצה ללבוש את החולצה היה מבקש רבונו של עולם תן לי כח ללבוש את הבגדים וכשהיה לובש היה נותן הודאה לבורא עולם שזיכה אותו להתלבש, וכן על כל דבר ודבר. וכן צריך האדם להתפלל שהקב"ה יפתח לבו לעבודתו ושיזכה ללמוד תורה ושיהיה לו ישוב הדעת בלימוד. ושיפתח שכלו בלימוד התורה.

וסיפר הרב הצדיק ר' מאיר קרליץ זצ"ל שהמעלות בתורה ובדעת שהשיג מרן החזון איש זיע"א שהפליאו עד

למאוד. וראו בו שכל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. הוא על ידי שהיה מתחנן הרבה להקב"ה שיתן לו דעת. והיה מתפלל להקב"ה בחונן הדעת הרבה מאוד. ועל ידי התפילה זכה להרבה השגות. אף על פי שהיה בינוני בבחורותו.

ומסופר על ר' נחמן מטולטשין זצ"ל שפעם אחת דפק מסמר בקיר וקבל מכה ביד, ראה זאת רבו ר' נתן מברסלב ואמר לו, מדוע לא הקדמת תפילה קודם לכן שלא תקבל מכה?

ובספר השתפכות הנפש כתב על כל דבר צריכין להתפלל. דהיינו, אם בגדו קרוע וצריך לבגד יתפלל להקב"ה שיתן לו בגד. ועל כל דבר בין גדול ובין קטן צריך האדם להרבות בתפילה.

ופעם ספר ר' נתן מברסלב לתלמידו שעל כל דבר שהיה צריך בין גדול ובין קטן היה מתפלל, והיה התלמיד מתפלא, ואמר לו ר' נתן. **והכלל שעל כל דבר שבעולם צריך להתפלל לה' יתברך.**

ומסופר על הצדיק ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א, שדרכו בקדש היתה, להקדים לכל דבר ודבר תפילה קצרה, ידוע היה רבנו בהשקעה הגדולה שהיה משקיע באפיק המצות כדי שיהיו מהודרות בתכלית ההידור. והיה מרבה להתפלל שהקב"ה יצליח דרכו בזה. והנה פעם אחת העיר לו אחד מפועליו, שאחד הפועלים מזלזל בגילגול העיסה והמצות יוצאות עבות, וצריך לגעור עליו, אמר לו ר' יוסף חיים לצער פועל עני בגלל שאני רוצה מצות מהודרות זאת לא אעשה, אני מצידי מתפלל והקב"ה יצליח דרכי.

ודברת במ

קמא

ומעשה היה כשהתחילו השדכנים בירושלים לדבר נכבדות עבור בנו, ר' מרדכי. לא מהר רבנו כהרגלו להשיב להצעות, וכששאלו בני הבית מה קרה הפעם אמר להם, אני מקפיד כשאחד מבני מגיע לגיל הנישואין להרבות בתפילה בימים הנוראים, ובשנה זו שכחתי להתפלל עבור מרדכי בני לכן אין אני ממחר בשידוכו.

לב נשבר ונדכא

וצריך האדם שבא להתפלל להרגיש עצמו כעני בפתח. כמו שאנו אומרים בתפילת ראש השנה, אבוא כעני בפתח, וצריך האדם שירגיש עצמו שפל ונכנע לפני הבורא, ויפנה כל מחשבות של גאווה וכדומה, וידמה בנפשו שהכל הוא רק ממדת טובו של הבורא שמשפיע עלינו שפע ברכה והצלחה, וכמו שאמר משה רבינו ע"ה, שיתן לו הקב"ה מאוצר מתנות חנם, כי לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך. אלא על רחמיך הרבים. וזה עיקר הכנה של התפילה שישבר ליבו. בבחינת "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה", ושמעתי פעם פרוש שבתהילים כתב דוד המלך בפרק צ' "תפילה למשה איש האלקים" ובפרק ק"ב כתב "תפילה לעני כי יעטוף" ופירשו את זה שאם אדם בא להתפלל בבחינת תפילה לעני, שכמו שהעני יודע שאין לו שום פנים ורק בעה"ב ברוב טובו וחסדו מרחם עליו ונותן לו צדקה, כך מרגיש האדם בבואו לפני המקום ברוך הוא אז מעלת תפילתו כמו מעלת משה רבינו איש האלוקים. וצריך האדם לבוא קודם התפילה קצת לבית הכנסת וישב עם עצמו ויערוך חשבון נפש עם עצמו ויראה כמה הוא רחוק מעבודת ה' האמיתית. וכמה עבירות עבר באותו היום, וגם המצוות שעשה יחשוב איך עשיתי

אותם. והאם לא היה לו נגיעות של כבוד וכיוצא בזה, ואז יכנע לבבו בראותו את גודל שיפלותו, ויבקע לבו לעבודת הבורא העיקרית שהיא התפילה. וזה מה שכתבו בגמ' חסידים הראשונים היום שועים שעה קודם התפילה כדי לחשוב ברום הבורא ובשפילות האדם, ואז היה נכנע לבכם והיו מרבים בתפילה.

ובמס' זבחים מסופר על אגריפס המלך שבקש להקריב אלף עולת ביום אחד. שלח לכהן הגדול שלא יקבל שום קרבן באותו היום. חוץ מהקורבנות שלו. והנה בא לכהן אדם עני ובקש מהכהן שיקריב לו שני תורים, אמר לו הכהן שהיום רק אגריפס המלך מקריב, אמר לו העני אדני הכהן בכל יום אני צד ארבע תורים מקריב שניים ומתפרנס משניים ועכשיו כשאתה לא לוקח ממני את התורים, אתה תפסיד לי את הפרנסה שלי, עמד הכהן והקריב את התורים, ואחר כך הקריב את אלף העולות של אגריפס המלך, בלילה באו לאגריפס המלך בחלום ואמרו לו הקרבן של העני הקדים את הקורבנות שלך, הלך אגריפס ושאל את הכהן למי הקרבת היום, אמר לו הכהן את המעשה של העני, ואיך הקריב לו את התורים, אמר לו אגריפס המלך יפה עשיתה כי לא בזה ולא שקץ ענות עני, רואים אנו את מעלת הקרבן של העני וכידוע שהתפילות הם במקום הקורבנות.

ובספר מנורת המאור כתב בשם המדרש אמר ר' יוסי, מאי שנאמר מן הבקר לעולה, ומן הצאן לעולה, ומן העוף לעולה, רואים אנו שכל אחד שיכול להביא כפי השגתו אין זה גורע מהעולה והכל נחשב בפני הבורא כקרבן עולה, והעיקר הוא

ודברת במ

קמג

שיקריב בלב נשבר. ובוהר הקדוש פרי בלק כתב שיש גי תפילות בתהילים, והם תפילה למשה, תפילה לעני, ותפילה לדוד, המשובח שבכולם זה תפילת העני שהיא מעלה אתה את כל התפילות שלא הגיעו למקומם. והעני נקרא אדם שמתפלל בלב נשבר כמו שנאמר "קרוב ה' לנשברי לב" וכשהעני פותח בתפילתו, הוא פותח את כל חלונות הרקיע. וכל התפילות מעלה יחד עמו. ואמר לו ר' אליעזר יפה אמרת ולכן צריך האדם לעשות את תפילתו כמו העני כדי שהקב"ה ישמע תפילתו ויענהו, וכל התפילות המלאכים בודקים אותם קודם שנכנסות למקומם חוץ מתפילת העני שעולה בלא רשות ואין מי שמעכר אותה, וכבר האריז"ל שבשעה שאומר אדם ועוזר דלים צריך להרגיש את עצמו כדל וכרש, וכן בשעה שאומר ה' שפתי תפתח יהרהר בשפלותו ובגדלות הבורא.

סוף דבר ישמע חכם ויוסף לקח ויכניע לבבו ובזכות זה יקויים בנו ותפילתם מהרה באהבה תקבל אמן.

ההתחזקות בתפילה אף על פי שלא נענה

אמר ר' חמא בר ר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל שנאמר "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'", ופירש רש"י קוה והתחזק ואל תמשוך ידיך אף על פי שלא נענה אלא חזור וקוה (ברכות ל"ב ע"ב). וכתב בספר פורת יוסף ושמעתי מהבעל שם טוב זיע"א, שצריך האדם להאמין כשמוציא האדם נוסח התפילה מפיו מיד נענה, ואף על פי שרואה שאינו נענה, ולא נעשה מבוקשו, אל יתפלא כי פעמים שתפילתו מועילה לאחרים, ומתמלאת בכללות העולם.

ובספר שולחן הטהור כתב, והנה עכשיו, קודם ביאת המשיח, צריכים אנו להתחזק ולהתנסות בכובד ובקושי הגלות. לכן יתחזק כל בר ישראל באמונתו לאלקיו ובגדל הבטחון. ויתמיד לבקש רחמים מה' על כל דבר ודבר. ולא ירפה אף פעם, כי זה כלל ועיקר גדול בעבודת ה' לבר ישראל. וישתף צער השכינה בתפילתו ויבקש על גאולת עם ישראל, ואף שרואה שאינו נענה בתפילתו, אל יתיאיש, כי כידוע מדברי הבעש"ט זיע"א שאין תפילה של יהודי נאבדת. ובודאי עושה תיקונים בעולמות העליונים. וגם פעמים שאין התפילה שלמה ובעת הזאת לא מקבלים אותה. אבל לעתיד בעת רצון יקבלו גם אותה.

ובספר טהרת הקדש. כתב וצריך האדם כל הזמן להתמיד ולבקש בתפילתו, שיזכהו הקב"ה להתקרב אליו, ולתקן כל מה שפגם ולא יהיה ביאתו לזה העולם לריק. ואעי"פ שרואה שמשמים לא ממלאים בקשתו, ונראה שדוחים אותו, לא יקפיד ולעתיד לבא יראה כמה טובות עשו לו אלו התפילות.

וכתב ר' נחמן מברסלב, שיש הרבה אנשים טועים וחושבים, הנה כמה אנו מתפללים עבור המשיח ועדיין לא נענינו, ומתייאשים מביאת המשיח. אך האמת אינה כך, והביא משל על מלך שצוה לעבדו, שיקח אבן גדולה מאוד ויעלה אותה לקומה שניה, והיה העבד מצטער שאינו יכול לקיים את מאמר המלך, כי האבן גדולה עד למאוד, והנה ראהו המלך שהוא עצב ואמר לו מדוע אתה עצב, אמר לו אני לא יכול להרים את האבן שבקשת ממני, ואמר לו המלך אף אני לא התכוונתי שתרים אותה כך, אלא תביא פטיש ותשבור אותה לחלקים ותעלה אותה

ודברת במ

קמה

חלק חלק. כך הקב"ה צוה אלינו שנשא לבבנו אל כפיים אל אבינו שבשמים. ולבנו הוא לב אבן, והאבן גדולה מאוד, ורק על ידי התפילה אדם זוכה לשבר את לב האבן, ולהקריבו לבורא עולם, וזה כלל גדול שצריך להתפלל לה' ואז יראה את הישועות הגדולות ונזכה לביאת משיח צדקנו.

ובמקום אחר כתב ר' נחמן מברסלב, שהתפילה דומה למים על אבן שאף על פי שבשעה שהמים נוזלים על האבן, לא נראה שהדבר משפיע, אך לאחר זמן רואים שהמים בקעו את האבן, אף כך בתפילה אף שנראה עכשיו שלא עוזר, לאחר זמן נראה שעוזר.

בספר בית אלקים למבי"ט כתב שאף אם התפלל אדם ולא נענה, יש לו שכר מצד אחד. א) שקיים מצות עשה מהתורה שנאמר "ולעובדו בכל לבבכם.. ודרשו חז"ל שזה תפילה ויש לו שכר שזכה לקיים מצוה. ב) שאף אם לא נתמלאה הבקשה, פירות מהתפילה יצא לו, כמו שמצינו אצל משה רבינו שהתפלל 515 תפילות שיזכה להכנס לארץ, ולא נכנס. אבל הקב"ה הראה לו את הארץ, וזה בזכות התפילות שהתפלל משה.

ומר"ן הקהילות יעקב זיע"א. אמר שלפעמים רואים שמאיזה בן אדם פשוט יוצא בן צדיק ות"ח, וזה מפני שאיזה סבתא שפכה את לבה בתפילה שבנה יחזור בתשובה, ואם זה לא עוזר בבן, זה עוזר בנכד, או באחד הצאצאים וכן לפעמים מתפללים על חולה ורואים שהחולה לא הבריא ויש תחושה שהתפילות לא הועילו, וזה טעות, כי התפילות אולי עזרו לחולה לחיות כמה ימים יותר, או שהקלו עליו מהיסורים שסבל, וגם אם לא עזר בחולה הזה עוזר לחולה אחר, וגם מועיל לחולה אחר

מיתה, שעל ידו התעוררו אנשים לתשובה ולתפילה, הכלל העולה שאין דבר תפילה בעולם הולך לאיבוד והכל עושה רושם גדול בשמים.

ופעמים רבות הקב"ה לא עונה לאדם, מפני שהקב"ה יודע שהדבר הזה יזיק לאדם, אבל האדם מתעקש, ומסופר על אחד מגדולי האדמורים, שבא אליו חסיד, ובקש מהרב שיתן לו מכתב לאחיו העשיר באמריקה, שיעזור לו וישלח לכסף, והרב היה דוחה אותו בכל פעם, וכך חזר הדבר כמה פעמים, עד שבאחד הפעמים החליט החסיד לשלוח מכתב לאחיו, וכך עשה והנה שלח לו אחיו סכום כסף. לימים נכנסו החסידים לאדמו"ר ובקשו ממנו שיתפלל עבור פלוני חברם שמצבו קשה ושוכב בבית חולים, אמר להם הרב האם הוא שלח מכתב לאחיו, אמרו לו כן, אמר להם הרב אני ראיתי שבשמים יש עליו דין קשה, ועל ידי העניות היה מתבטל ממנו הגזרות הקשות, וברגע שבקש מאחיו נגמרו לו היסורים ולכן חזר ולקה.

ושמעתו פעם פירוש על מה שאמר דוד המלך בתהילים "רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם" ונראה שלכאורה הדבר כפול שרצון יראיו זה גם שועתם? אלא פירשו שלפעמים אדם רוצה דבר מסוים ומתפלל להקב"ה שיתן לו את מבוקשו והקב"ה יודע שלא טוב לו הדבר הזה, אבל לגודל ההפצרות הקב"ה נותן לו וזה רצון יראיו יעשה אבל אחר שהאדם מקבל את הדבר הוא רואה שזה לא טוב בשבילו והוא מתפלל להקב"ה שיקח ממנו את הדבר וזה "ואת שועתם שמשועים עכשיו שילך מאתם הבקשה ישמע ויושיעם, וישמע חכם ויוסף לקח שיתפלל

להקב"ה שיזכה אותו תמיד למה שטוב לו, ויאמר כך רבונו של עולם תתן לי מה שטוב לי.

סוף דבר שצריך האדם להעתיך בתפילה לבורא עולם ואל יתייאש מן הרחמים, ויתחזק בתפילתו ואל כביר לא ימאס ויענה בקשתו.

גודל מעלת התפילה בצבור

אמר ר' יוחנן אין תפילתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, פירוש עם הציבור. (ברכות ח' ע"א)

אמר ר' יהושוע בן לוי לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה להיות מעשרה ראשונים, שאפילו מאה באים אחריו נותנים לו שכר בעד כולם. (ברכות מ"ח ע"ב)

ר' נתן אומר מנין שאין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים, שנאמר הן אל כביר לא ימאס, מלמד שאין הקב"ה מואס בתפילת הרבים (ברכות ח' ע"ב)

והג"מ במס"כ סוטה מקשה וכי תפילה אפשר להתפלל בכל לשון? הרי ידוע שאין המלאכים מבינים לשון ארמית ולכן לא ישאל אדם צרכיו בארמית. ומתרצת הגמ' כאן ביחיד כאן ברבים, שבצבור מותר בכל לשון כי שכינה נמצאת ומבינה בכל הלשונות.

והג"מ במסכת ראש השנה אומרת מנין לגזר דין של צבור, שאפילו שנחתם נגזר על ידי תפילת הציבור, שנאמר מי כהי

אלוקינו בכל קראינו אליו.

וכתב המהרש"א בחידושו לברכות אף בתפילת יחיד בביתו מקבלת יותר, דוקא בזמן שהציבור מתפללים, יוצא שאדם שמתפלל ביחיד בזמן שהציבור מתפלל יש כח בציבור להשפיע גם על היחיד, וכל שכן על אדם שנמצא בתוך הציבור.

וכתב הרב בעל התניא בוא וראה איך שיש חמשה או ששה צדיקים גדולים וקדושים, ועוסקים בתורה וקדושה לא יכולים לומר קדיש וקדושה, ואילו עשרה אנשים פשוטים יכולים, מפני שבמקום שיש עשרה שורה השכינה.

וכתב הרב מעלות התפילה על הפסוק "פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם" פתח בלשון יחיד וסיים בלשון רבים, ופירש שאף על פי שאדם ערער דהיינו בלי הרבה זכויות ומצוות ותלמוד תורה. אם הוא מתפלל ברבים הקב"ה שומע תפילתו, שנאמר ולא בזה את תפילתם בלשון רבים שזה ציבור.

ובגמ' ברכות כיון שבא הקב"ה לבית הכנסת, ואינו רואה מנין מיד כועס שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה, ומסופר על מר"ן ר' יחזקאל לוונשטיין זיע"א שבמשך כל השנים שהיה בישיבה בקלם, רק פעמיים לא הגיע בזמן לתפילה, פעם אחת שנולדה לו בת בבית ופעם אחרת כשהיה בדיון הלכתי דחוף ועל מרן ר' משה פיינשטיין זיע"א מסופר שכל עוד עמדו לו כוחותיו היה מקפיד מאוד להיות ראשון מעשרה הראשונים.

ודברת במ

קמט

סוף דבר שצריך האדם לזרו עצמו עד למאד ולהשתדל ולהתפלל בצבור כי כמו שראינו שאין דומה תפילה בצבור ליחיד, שעל ידי זכות הצבור הקב"ה מקבל את תפילת האדם בלא בדיקה, כי מה שמחסר אדם זה בכוונה משלים פלוני בכוונה וכן על זה הדרך אבל אדם שמתפלל ביחיד אין לו את זכות הצבור. ואז המלאכים בודקים את פנקסו האם מגיע לו או לא, וגם בשעה שאדם מתפלל ביחיד הוא מפסיד את עניית האמנים שבתפילה וקדישים וקדושה ואמן יהא שמיה רבא, שאמרו עליו שאם אדם זוכה לומר אמן יהא שמיה רבה זוכה למחילת עוונות במקום, וכן הקדושה שבשעה שאנו אומרים קדוש קדוש הקב"ה מקבץ את המלאכים שלו ואומר להם בואו ותראו איך בני מקדשים אותי בארץ.

וכמבוא במדרש, ברוכים הם לי השמים והארץ. ויורדי מרכבה אם תגידו לבני מה אני עושה בתפילה שחרית, בשעה שאומרים לפני קדוש קדוש קדוש ה' צבאות, ולמדו אותם שישאו עיניהם נגד בורא עולם, וירימו גופם עם עקבותיהם בשעה שמקדשין אותי, כי אין הנאה בעולמי כאותה שעה שעניניהם נשואות בעיני ועיני נשואות בעיניהם, ואותה שעה אני אוחז בכסא כבודי בדמות יעקב, ומחבקה ומנשקה, ומזכיר גלותם, וממהר גאולתם, רואים אנו עד כמה גדלה מעלת הקדושה ולמה זוכים שמקרבים הגאולה, ולשמחה הגדולה שגורמים לבורא עולם ומי יחפוץ להפסיד זה הנחת לבורא עולם.

וכן ידוע שבשעה שאדם יושן בלילה חלק מהנשמה שלנו עולה למרום לתת דין וחשבון. ובבקר החלק של הנשמה חוזר וכתוב בספרים הקדושים שהחלק הזה נמצא בחלק החיצוני של

האף שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים" ובשעה שאדם אומר בתפילה "ברוך ה' המבורך לעולם ועד" החלק הזה זוכה לחזור למקומו ולהתחבר לנשמה, מפני שבברוך ה' וכו' יש חמשה תיבות, כנגד ה' חלקי הנשמה שהם נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה, רואים אנו שאדם שלא זוכה בבקר להתפלל במנין, ולומר ברוך ה' וכו' מפסיד שבמשך כל היום חלק נשמתו לא חוזרת למקומה, עד שיתפלל תפילת ערבית, ולכן החלש יאמר גבור אני ויאזור כגבר חלציו לרוץ לתפילה ולהיות מעשרה ראשונים שע"י זה זוכה האדם לראות ישועות ונחמות, ולא יהיה כאותם האנשים שרק בזמן שיש להם אזכרה או ח"ו בזמן של מחלה באים לבית הכנסת שעליהם נאמר שכן רע זה מי שיש לו בית כנסת בעירו ואינו בא להתפלל, ובמיוחד צריך האדם להשתדל בתפילת מנחה שהרי אליהו הנביא לא נענה אלא בתפילת מנחה. וכשיבוא לאדם היצה"ר ויאמר לו מדוע את משכים לתפילה קר בחוץ או חושך בחוץ, או לא הספקת לישון הרבה, אמר יאמר לו וכי אם היה לי עכשיו הזדמנות להרויח סכום כסף גדול האם הייתי אומר, קר, חם, או תירוץ אחר וגם יחשוב שבי"ה הוא בריא ושלם ויכול ללכת להודות לבוראו, וכמה אנשים ששוכבים בבתי חולים ובכל מיני מקומות ורוצים עד למאוד לבוא לבית הכנסת ואינם יכולים וכך בעז"ה יתגבר על יצרו, ויהי רצון שבורא עולם יזכה את עמו ישראל, שתמיד נזכה להיות בריאים ושלמים ולהודות לבורא עולם אמן.

תפילת אבות על בנים

עיקר חייו ורצונו של האיש והאשה בעולם הזה זה כדי שיזכו לראות את בניהם ואת בנותיהם, הולכים בדרך התורה והמצוות, ודבר זה מצריך שההורים יקפידו מאד על בניהם ובנותיהם שילכו רק עם ילדים מבית טוב, ועם חברה של אנשים יראי ה' כמו שאמר החכם, הולך את חכמים יחכם, שעל ידי החברה, אדם יכול להיות מושפע לטובה, וכבר כתב רבנו הגדול הרמב"ם שאין השפעה על האדם כהשפעת החברה, ולכן צריך האדם להשתדל עד למאוד שלא יהיה חס וחלילה בגדר של אדם שיגע לריק וילד לבהלה, אבל יחד עם כל המאמץ של האדם צריך האדם להקפיד עד כלות הנפש להרבות בתפילה ובתחנונים לבורא עולם שיזכה אותו לראות את בניו ובנותיו הולכים בדרך התורה והמצוות ותמיד תהיה התפילה עליהם שגורה בפיו ובפי אשתו שיזכו לראותם גדולים בתורה ובמצוות.

ובספר תנא דבי אליהו מסופר על כהן אחד שהיה ירא שמים בסתר וכל מעשיו היה עושה בסתר, והיו לו עשרה בנים מאשה אחת שש בנים וארבע בנות, ובכל יום ויום היה בוכה ומתחנן ומשתטח ומלחך לשונו בעפר ומתפלל לבורא עולם שלא יבא ח"ו אחד מבניו לידי עבירה או לידי דבר מכוער, ולא עברה שנה שלימה עד שבא עזרא הסופר והעלה את ישראל מבבל לירושלים, וגם אותו כהן עלה, וזכה אותו כהן לראות במשך חמישים שנה, מבניו כהנים גדולים ופרחי כהונה, ורוב דבר זה על ידי שהיה מרבה בתפילה לבורא עולם.

ומסופר על אשה אחת שבאה לאדמו"ר ובקשה ברכה

שתזכה לראות את בניה ובנותיה גדולים בתורה כמו האדמו"ר, הרים האדמו"ר את כובעו ואמר לה, האמא שלי מלאתה את הכובע הזה בדמעות כדי שתזכה לראות בן ת"ח, וכן מסופר על אמו של החפץ חיים זיע"א שפעם שאלו אותה איך זכתה שהבן שלה יהיה צדיק כזה, והלכה והביאה להם, את ספר התהילים שלה היה קרוע ובלוי מרוב דמעות, ואמרה כמה פעמים ביום היתי בוכה ומתחננת מלפני בורא עולם שאזכה שישראל מאיר שלי יהיה יהודי כשר. וכן כתב הסטייפלר זצ"ל שהרבה פעמים רואים שממשפחה פשוטה יוצא בן ת"ח וזה מפני שהאמא שלו או הסתבא הפילו הרבה דמעות שיחזרו בתשובה.

ומסופר על מר"ן החתם סופר זיע"א שזכה לבנים ת"ח גדולים מאוד, ושאלו אותו פעם איך זכה הרב שכל בניו יצאו גדולים בתורה ויראה, ואמר להם הרב מעיד אני על עצמי שמיום שנולדו ילדי לא עבר עלי שמע קולנו אחד שלא הורדתי דמעות על בני שיהיו גדולים בתורה ויראת שמים.

וספר אחד מראשי הכוללים בת"א שכמה חודשים לפני פטירתו של מר"ן הסטייפלר זיע"א, נגש יחד עם אחיו למר"ן ואחיו בקש ברכה שבנו יגדל בתורה ויראת שמים, אמר לו מר"ן ברכה אתה רוצה, אני עד היום בוכה על בני שיגדל בתורה ויראת שמים, ובאותו זמן כבר היה מפורסם בנו מר"ן ר' חיים קנייבסקי שליט"א בתור אחד מגדולי הדור. רואים אנו עד כמה צריך האדם להעתיר בתפילה עבור בניו ובנותיו וזכות התפילה והשתדלות בחינוך הקב"ה ירחם שלא ניגע לריק וגם יכוון האדם בזמן שאומר ולא ימושו מפיך ומפי זרעך יכוון על זרעו שלא

ימוש התורה מפיו, וישתדל האדם לומר בערב ר"ח סיון את תפילת השלייה על בניו ובנותיו.

תפילה בכוונה

אמר ר' אלעזר לעולם ימוד אדם את עצמו אם יכול לכוון את עצמו יתפלל, ואם לא אל יתפלל. (ברכות ל' ע"ב)

אמר ר' המנוא כמה הלכות גדולות אפשר ללמוד מתפילת חנה. שנאמר וחנה היא מדברת מכאן למתפלל צריך שיכוין את ליבו (שם ל"א ע"א)

אמר ר' שמואל בר נחמני אם כוונת לבך בתפילה, תהיה מבושר שנשמעה תפילתך, מהטעם שנאמר תכין לבם תקשיב אזנך, דהיינו על ידי שאדם מכין לבו לתפילה הקב"ה מקשיב לתפילתו (ירושלמי ברכות)

ובספר חסידים כתב שיש אדם שמצד עצמו אינו ראוי שיקבל הקב"ה את תפילתו. אבל רק בגלל שכיון בתפילתו והתפלל מכל הלב ובכה ובקש מהקב"ה, הקב"ה ממלא בקשתו. רואים שתפילה בכוונה עושה אף את האדם שאינו זכאי לזכאי.

ועל ידי שאדם מתפלל מקירות לבו בכוונה אין דבר שיכול לעמוד מול התפילה הזאת, והיא עולה וקורעת כל הרקיעים, ובזה פירשו שהכהן הגדול היה מתפלל ביום הכיפורים שלא תכנס תפילת עוברי דרכים. לפניך על עניין הגשם, דהיינו בשעה שהעוברי דרכים נמצאים בבוץ ובגשם ומתפללים שהקב"ה יעזור

להם, ולכאורה מדוע רק מהם הקב"ה שומע ואם יתפלל אחר הכהן הגדול לא מפחד, אלא רואים אנו שהעוברי דרכים בשעה שנמצאים במצב קשה של גשם ובוץ הם בודאי מתפללים מקירות ליבם בכונה גדולה ותפילה כזו צריך הכהן גדול בקשה מיוחדת שהקב"ה לא יקבל, וכן מצינו בגמ' שאמהות של כהנים גדולים, היו מביאות לחם ומים, וכסות לרוצחים בשגה כדי שלא יתפללו להקב"ה שימות הכהן הגדול ואז הם יוכלו לצאת לחפשי, רואים אנו שאפילו אדם שרצח בשוגג על ידי שמתפלל מקירות ליבו הקב"ה מקבל תפילתו.

ובמיוחד צריך האדם להקפיד בזמן הברכה שיהיה בכוונת כדי שלא יהיה ח"ו בגדר של לא תשא שם ה' אלהיך לשוא. וראה בערך עניינת האמן כמה דברים בכוונת האמנים.

והעצה היעוצה לאדם שרוצה להצליח לכוון בתפילה הוא שיבא כמה רגעים קודם התפילה, וישב ויתבונן על מה הוא עומד לבקש. ואחר כך כשמתחיל בתפילה ישתדל שהתפילה תהיה מתוך הסידור כמו שאמר הגר"א אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה. שעל ידי שאדם מתפלל מהסידור הוא נצל ממחשבות, וידוע שעל ידי שאדם מתפלל בעל פה באים לו כל מיני מחשבות, ומסופר שבבית הכנסת של האר"י הקדוש, בא פעם רב אחד והתפלל יתר על המידה וכל הקהל גמרו והרב עדיין עומד בתפילה, וכשגמר נגש אליו האר"י ואמר לו ברוך הבא, ואותו הרב התפלא הרי הוא נמצא כאן, אמר לו הרב אני ראיתי שבשעה שהתפללת היו המחשבות שלך בכל מיני ארצות, ועכשיו חזרת.

ודברת במ

קנה

ומסופר על הרה"ג הצדיק בעל טורי זהב שהיה רב בעיר לבוב שמצאו בפנקס החברה קדישא של העיר, שלרבנו הטי"ז היתה טלית קרועה מאוד, טלית זו היתה ישנה נושנה, והרב התעטף בה שנים רבות, כאשר ראו נשות העיר לבוב, את הטלית של הרב, התארגנו ואספו כסף וקנו לרב טלית חדשה. וכשהביאו לרב את הטלית החדשה, סרב הרב לקבל וכך אמר להם, חן חן לכם על טוב לבכם, אך איני רוצה להתעטף בטלית החדשה, כי הטלית הישנה תעיד עלי אחרי אריכות ימים בשמים שלא היתה לי מחשבה זרה בתפילת שמונה עשרה.

ושמעתי ממורי ורבי הגאון ר' שלמה משה עמאר שליט"א שפירש אלה ברכב ואלה בסוסים. ואנחנו בשם ה' נזכיר. שכל אדם שרוצה ללכת לאיזה מקום יש כל מיני כלי תחבורה, אבל אנחנו היהודים לא צריכים שום כלי תחבורה ברגע שבשם ה' אנו אומרים ה' שפתי תפתח מיד המחשבות שלנו משוטטות בכל מיני דברים, ולכן יקפיד האדם להתפלל כך מתוך הסידור, ואז בעז"ה לא יחשוב וגם אם לא זכה לכוון בכל התפילה לא יתייאש, וכמה שיכול לחטוף תפילה בכוונה ובעז"ה ע"י ההרגל והתפילה יתרגל לכוון בכל התפילה.

סוף דבר שעיקר התפילה תלוי בכוונה ובהשתפכות הלב ואין לך דבר שעומד נגד זה, והעיקר שיתפלל מתוך הסידור, ובורא עולם, יזכה אותנו שלא נגע לריק וימלא הקב"ה משאלות לבנו לטובה לעבודתו יתברך.

הלכות תפילה בקצרה ועוד ענינים

א צריך האדם להשתדל להגיע קודם התפילה מספר דקות כדי שיהיה מרוכז בתפילה, וינוח מעמל הדרך.

ב צריך האדם להקפיד ליטול ידיו לפני שמתפלל, כי הידים עסקניות ויש חשש שמא נגע בדבר טמא.

ג כשנכנס לבית הכנסת לא ישב בדיוק בפתח. אלא יכנס כדי שעור ד' אמות [בערך שני מטר] לבית הכנסת.

ד לא יעיין בחשבונותיו סמוך לתפילה כדי שלא יטרד בזמן התפילה במחשבות.

ה יקבע לעצמו מקום לתפילה ובמיוחד לתפילת שמונה עשרה.

ו יזהר לא לשוח שיחת חולין בשעת התפילה וקריאת התורה.

ז כשעומד לתפילת שמונה עשרה יצמיד שני רגליו כדי שיראו כרגל אחת, ולא כאותם האנשים שמתפללים בפיסוק רגלים.

ח) בשעת קריאת שמע ותפילת שמוייע לא יקרוץ בעיניו, ולא יסמן שום דבר בידיו, אלא יהיה מעיין בסידור.

ט) לא יסתכל לצדדים בתפילת הלחש ואדם שמרים עיניו מהספר בשעת התפילת לחש לא זוכה לראות באור השכינה לעתיד לבא.

י) כשאומר בקי"ש פרשת ציצית כל פעם יעביר את ציציותיו על עיניו וינשק, ומובא בשם האר"י הקדוש שמובטח לאדם שעושה כך שלא יבוא לידי עיורון.

יא) כשמשתחוה בתפילת שמונה עשרה יכוף עצמו עד שירגיש את כיפו החוליות שלו. ואדם שלא עושה כך אלא רק מטה עצמו קצת כלפי מטה, יהפך חוט השדרה שלו לאחר מיתה לנחש.

יב) כשפוסע בעושה שלום יתחיל ברגל שמאל תחילה ויעשה פסיעות בגודל של עקב בצד אגודל. ויתחיל עושה שלום לצד שמאל, הוא יעשה שלום עלינו לצד ימין, ועל כל ישראל באמצע.

יג) אם רואה שאחריו עומד חברו שעדיין לא גמר תפילת שמונה עשרה לא יפסע לאחוריו אף אם הוא גמר, כל שחברו נמצא בתוך ארבע אמות שלו.

יד) אם נכנס לבית הכנסת וראה שהציבור מתפללים תפילת לחש, אסור לעבור לפני המתפלל.

טו קודם שמתחיל תפילת לחש יבדוק שיש מאחוריו מקום גי פסיעות לעושה שלום.

טז כשאומר תחנון יאמר מלה מלה ולא במרוצה ובמיוחד החזן כדי שלא יפסיד מעלת התחנון. ונפילת אפיים, וכתב הרב חיד"א שאדם שקורא את התחנון לאט לאט ינצל מדינה של גהינום.

יז כשאומר בתחנון ברוגז רחם וכו' יפסיק בין רוגז לשאר הדברים, כגון ברוגז, רחם תזכור. ברוגז, רחמים תזכור. וכו' שפירושו בשעה שאתה ברוגז על ישראל תזכור רחמים, תזכור את העקידה וכו'.

יח כשאומר בובא לציון את הפסוק לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך יכוון שלא תמוש התורה מפיו ומפי זרעו, עד עולם.

יט כשאומר פיטום הקטרת יאמר מילה במילה, וזה סגולה בדוקה וגדולה לעשירות. וטוב שיאמר אותה כתובה על גבי קלף.

כ כשאומר עלינו לשבח יאמר אותו בעמידה ובמתון מלה במלה כי בזמן עלינו לשבח יורדים המלאכים מהשמים ומאזינים לשבח שאנו משבחים לבורא עולם, וידוע שעלינו לשבח זה כמו שני עדים שמעידים על יחוד הבורא, ולכן צריך מאוד להקפיד ולא יעשה כאותם השוטים שאומרים אותה במרוצה או בדרך בלכתם לביתם.

כא) אחר התפילה ישב קצת בבית הכנסת ולא יצא מהר כדי שלא יראה עליו ישיבת בית הכנסת כמשואי וטורח.

כב) כשהולך לבית הכנסת ילך קצת מהר כדי שיראה ששמח שבא להתפלל אבל לא ירוץ באופן משונה מדי שלא יהיה חילול ה'.

כג) אסור להכנס לבית הכנסת בשעה שיש מזגן או מאוורר דולק כדי להנות מהקור ולא בחורף מפני הגשמים.

כד) אם רוצה לקרוא לחברו שנמצא בבית הכנסת יכנס ויאמר פרק תהילים ואח"כ יקרא לו ויצא.

כה) כשגומר התפילה יחזיר הסידור או החומש או הספר למקום, ואדם שלא מחזיר ואחריו בא יהודי ומחפש ולא מוצא נמצא הראשון עבר על גזל זמן וביטול תורה. וכן יש איסור של לא תרדה בו בפרך שלא יאמר במילא יש שמש שיאסוף את הסידורים, כי אנו צריכים לעזור לשמש ולא להכביד עליו.

כו) ישתדלו לאסוף את הצדקה בבית הכנסת קודם תפילת שמונה עשרה במנחה, (כגון בזמן פיטום הקטורת) ולא בחזרה כדי שלא להפריע לחזן ולקהל בשמיעת החזרה ובעניית האמנים.

כז) כל גבאי בית כנסת ישתדל להשיג רב או דרשן שיאמרו שיעור בן מנחה לערבית, וימנעו את הקהל מדבר דברים בטלים וזכות הרבים תלויה באותו גבאי וברב, ואם יש שיעור בין מנחה לערבית ואדם יושב בצד ואינו מקשיב או ח"ו מדבר דברים

בטלים במקום להקשיב לשיעור עונשו גדול וקשה עד למאוד.

כח אם הגיע אדם כחמש דקות או יותר קודם מנחה לא ישב וידבר עם חברו או ישב ויתבונן על קירות בית הכנסת אלא יקח ספר תהילים בידו ויקרא עד זמן התפילה.

כט כשרואה אדם שמגיע רב או גבאי צדקה לאסוף עבור מוסדות התורה, או עבור יתומים או עבור חתן וכלה. לא יצא האדם לחוץ אלא אדרבה ישמח שבי"ה הוא זוכה להיות מהנותנים ולא צריך לקבל צדקה מאחרים.

ל ישתדל כל אדם לקבוע לעצמו זמן קבוע ביום ללמוד בו תורה, והטוב שאדם יקפיד על שיעור הלכות כדי שידע מה צריך לעשות ומה לא, ואם יש לו זמן ימשיך אף בגמי ובמשנה וכיוצא"ב.

לא כשעושים סעודת אזכרה בבית הכנסת צריך להקפיד שכל האוכל יהיה בהכשר מהודר והפירות והירקות יהיו מעושרים, וכן צריך להקפיד שכולם יעשו נטילת ידים כהלכה, ויקפידו על ברכת המזון.

לב ישתדלו הגבאים בכל מקום להקפיד על שיעורי תורה ובפרט ביום שבת שהוא יום שאנשים לא עובדים ובפרט בימי הקיץ הארוכים, וידוע שכתב מר"ן הבן איש חי זיע"א שהלומד בשבת מעלתו פי אלף מיום חול.

לג יקפיד האדם שלא לשאול את הרב אלא אך ורק בחומר

שלומדים.

לד) בשעת אמירת הקדיש על ידי הציבור יקפידו, לומר
ביחד ובמתון כדי שיענו הקהל אמן.

לה) ישתדל כל אדם לקנות פעם בחודש עליה לספר תורה,
וישתדל לומר קודם בלי"נ כדי שלא יקרה איזה אונס והוא ישכח.
והיה מעשה באחד מבתי הכנסת בת"א שנכנס בזמן מנחה של
שבת יהודי שאינו מתושבי המקום להתפלל, וכבוד בעליה לתורה
ונדב סך של עשרה ש"ח וביום שלישי בשבוע נפטר אותו אדם
באופן פתאומי, והנה הופיע אדם בבית הכנסת וספר שפלוני
שהיה בשבת בתפילת מנחה נפטר. הלך רב בית הכנסת לבניו
והודיע להם שאביהם חייב כסף לבית הכנסת ונתנו בניו לכן
ילמד האדם ויזהר לומר בלי"נ על כל דבר של צדקה.

משל לאדם שמאחר לתפילה

מעשה באדם אחד מערי השדה ששמש כפקיד זוטר בבית המכס. ובביתו של הפקיד היה המצב דחוק בקושי היה מה לאכול. אשתו היתה חולה ושכבה במטתה. נאנקת ומתפתלת מכאבים. והפקיד הוציא את כל חסכוניותיו על רפואת אשתו. וכשלא הועיל מכר אף את הרהיטים שבבית וב"ה חל שיפור במצב הבריאות של אשתו, אבל לצער הרופא אמר שכדי להמשיך בטיפול, צריך להאכיל את האשה במשך כמה חדשים באוכל מיוחד בתוספת של תרופה יקרה, וגם בתו הבכורה הגיעה לגיל של חתונה, והאב בראותו את המצב של בתו שיושבת עצובה מחמת המצב היה לבו כואב עליה, והיה הולך עצוב ומדוכא מאין יבוא עזרו. ואין לו קרוב או גואל, והנה התבשר האיש שהמלך הגדול עומד לערוך ביקור בעירם וידוע המלך בטוב ליבו, ובודאי שיעזור לו שהוא עובד בשירות המדינה. וכך היה הולך ושמח. והנה הגיע היום שהמלך בא ונקבעו שעות ביקור אצל המלך. והנה הגיע היום שאמור הפקיד לדבר עם המלך באותו היום קם הפקיד קצת מאוחר, אבל הזדרז ולבש את בגדיו היפים, וישב לכתוב על גבי נייר ראשי תיבות מה לדבר עם המלך. ובאמצע הכתיבה נתחרט וקרע את הנייר וכתב מכתב אחר. וגם הפעם נתחרט וקרע שוב את הנייר, ובעודו חושב מה לעשות שמע את קולה החלוש של אשתו שאומרת שעוד מעט מגיע זמן הפגישה ושהוא צריך להזדרז, קם האיש בבהלה ושם עליו את

ודברת במ

קסג

המעיל איך שהיה וגם את הכובע, ורץ לכיוון הבית שנתארח בו המלך. אבל שומו שמים **צר לי מאוד אחרת את המועד אמר לו השומר בפתח**. באותו הרגע לא יכל הפקיד לעצור ברוחו והחל לבכות ולזעוק, כל החודשים האחרונים תליתי תקוה בפגישה עם המלך, זוהי תקותי האחרונה אנא פתחו לי את השער, העוברים ושבים ששמעו את בכיו הנורא פנו אף הם לשומר פתח לו את הדלת ויכנס, והנה נפתחה הדלת, ובשער עמד ראש העיר, אמר לו הפקיד שהוא מבקש מנו להפגש עם המלך, אמר לו ראש העיר ברצון גדול הייתי מוכן לעזור לך בכל, אבל מה אעשה והמלך כבר עזב את ביתי ונמצא רחוק מכאן.

על כן אחים יקרים יכול להיות שיש לנו תירוצים נפלאים מדוע אחרנו לתפילה, ולזמן קריאת שמע אך מה יעזור כל ההסברים אם מלכו של עולם יעזוב אותנו וילך לדרכו.

תפילתם של צדיקים

מרן החפץ חיים זיע"א היה רגיל לומר שאדם צריך תמיד לבקש מהקב"ה כמו שמצינו אצל דוד המלך שאמר כגמול עלי אמו.

ושהיו באות אליו נשים שבעליהן נלקחו לצבא היה אומר להם תפתחו את ארון הקדש ותבקשו רחמים ממי שאמר והיה העולם.

והיה החפץ חיים אומר שזכות התפילות והלימוד של עם ישראל זה מה שהרג את הצורר הרשע ניקולאי.

פעם אחת בא הרב מפונוביו לחפץ חיים. ושמע בכיות נוראות וזעקות שבוקעות מחדרו של החפץ חיים, ממש כאילו מתו מונח לפניו. נבהל הרב ושאל את הרבנית האם ח"ו קרה משהו? אמרה לו הרבנית שום דבר לא קרה, הרב רק מתפלל עבור אשה שמקשה ללדת.

מעשה היה בבחור אחד מישיבת ראדין. שחלה במחלה אנושה וחשוכת מרפא. נכנס הבחור לחפץ חיים, ובכה על מר גורלו. אבל החפץ חיים לא ענה דבר. הבין הבחור שנגזרה הגזירה. אך הבחור לא התייאש ופנה שוב ושוב לרב, ובכה על מר גורלו ושהרב יברך אותו. לבסוף נענה החפץ חיים ואמר לו סע לעיירה פלונית, שם יש רב זקן ות"ח, ותבקש ממנו ברכה ובעז"ה תוושע. אבל בקשה אחת מבקש אני ממך שלא תגלה לשום אדם בעולם את הדבר הזה. הבחור הבטיח לרב שלא יגלה לשום אדם, נסע לאותו הרב קבל ברכה ונרפא ולאחר מכן נשא אשה והקים בית והכל התנהל כשורה. והנה לאחר הרבה שנים חלתה אחות אשתו במחלה הקשה, האשה ביודעה שבעלה בעבר היה חולה במחלה ונתרפא אף שלא ידעה איך נתרפאה, החלה לשאול ממנו איך נתרפא מהמחלה, החלה אשתו ובני ביתה ללחוץ עליו שיגלה איזה תרופה הוא קבל, אבל הוא לא גלה חשבו שהוא מתחמק מהם והמשיכו ללחוץ, עד שנכנע וגלה להם, ומיד אחר שגלה להם על הרב שברך אותו, חלה הבחור שוב באותה מחלה. בשארית כוחותיו התאמץ ונסע שוב לחפץ חיים, שפך את לבו ואמר לרב את חטאי אני מזכיר שאני גיליתי את הדבר, ושוב חליתי אבל אנא רבי רחם עלי אמר לו החפץ חיים תדע לך בני היקר בפעם שעברה צמתי עליך שלושים יום כדי שתקבל תפילתי אבל

ודברת במ

קסה

עכשיו איני יכול לצום כמו בעבר מאחר וזקנתי וגם כח להרבות בתפילה אין לי, לכן איך אוכל לעזור לך?

ומעשה היה שבתו הצעירה של החפץ חיים פייגל ילדה בן בעיר וילנא. והנה הודיעו לרב שבתו לא מתעוררת מההרדמה באותו הזמן היה הרב מוסר שיעור לתלמידים על חשיבות הלימוד של האלפסי עם פירוש רש"י שבזה יוכל אדם לדעת שס. והנה נכנס בנו ר' אהרון וצעק שהמצב חמור. וצריך להתפלל אמר הרב נכון צריך להתפלל, קם הרב ולקח ספר תהילים יחד עם כל הקהל קראו ב' פרקים ואמרו מי שברך ליולדת, וחזר הרב לומר שיעור כרגיל, בחדר השני היתה הרבנית בוכה על המצב של בתה, ובחדר הזה נמצא הרב ואומר שיעור כרגיל. וכעבור רבע שעה נכנס נכדו ר' אליעזר ואמר שב"ה נולד בן וגם הבת הקיצה מההרדמה, כששמע זאת החפץ חיים אמר "במה אקדם ה' אכוף לאלהי עליון" ובכה מרוב שמחה.

מר"ן ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א

ר' יוסף חיים היה נוהג לומר, שעל ידי התפילה אדם יכול להגיע לשיא המעלות, וכן היה נוהג ר' יוסף חיים להרבות בתפילה על כל דבר ודבר בין בכלל ובין בפרט.

ומסופר שהיה ר' יוסף חיים משקיע עמל רב ומחשבה בעבודת התפילה בימי החול, ובשעה שהיה מתפלל חזרת הש"ץ היו נחלי דמעות זולגות מעיניו.

ופעם בא אחד מעסקני הצבור שהיה גר בעיר החדשה ולא היה מתפלל עם הרב. וכששמע את הרב ר' יוסף חיים מתפלל

חזרת שמונה עשרה של מנחה. החלו לזלוג דמעות מעיניו. ויצא לחוץ, אבל מה גדלה תדהמתו שמצא בחוץ עוד הרבה אנשים במצבו.

אין דבר בעולם הזה שאינו זקוק לתפילה, ותמיד היה ר' יוסף חיים אומר לאנשים תתפללו ותצליחו לאנשים שהיו מתלוננים על חוסר פרנסה היה מציע לקרוא פרשת המן, ומי שאינו מרגיש התעלות בעבודת ה' היה מציע לקרוא כל יום פרי היראה, וכאשר אמר לו פעם מישהו ניסיתי ולא הצלחתי אמר לו תנסה שוב ותראה פלאות, ומעשה היה באחד השוחטים בירושלים שהיתה פרנסתו דחוקה, ופנה לרב ולקבל ברכה, אמר לו הרב שיאמר פרי המן, החל השוחט כל יום לקרוא והנה מצא ב"ה עבודה טובה, אבל הבעיה שהסביבה שמה היתה חילונית והשוחט חשש שמא הבנים יתקלקלו, פנה לרב וספר לו את הענין אמר לו הרב לא לפרנסה כזו התכוונתי תמשיך להתפלל, והנה לאחר זמן מצא השוחט פרנסה בשפע ובמקום חרדי.

בשנת תרס"ד היתה בצורת קשה בירושלים, הקהיל ר' יוסף חיים את הצבור לתפילה בכותל, והנה כשגמרו את התפילה התקדרו השמים בעבים הערביים כשראו כך רצו להוכיח שהם הורידו את הגשם, והלכו עם האנשים שלהם למסגד להתפלל והנה איך שהחלו שם להתפלל נתפזרו העננים. ורק למחרת כשחזר ר' יוסף חיים עם הצבור לכותל והתפללו חזרו העננים, והיה הדבר לפלא.

מר"ן רבי יעקב אבוחצירא זיע"א

ספר ר' אברהם אבוחצירא על מר"ן ר' יעקב אביחצירא זיע"א, שהיה מתפלל תפילת שמונה עשרה בדיוק אותו זמן בשחרית במנחה ובערבית. ובאחד הפעמים רצו אנשי הקהילה לבדוק האם באמת הרב לא שומע והחלו לריב ביניהם אבל הרב לא נע ולא זע. הביאו רובה והחלו יורים ליד אוזנו של הרב, והרב אינו זז ממקומו, וכשגמר את התפילה בקשו האנשים סליחה על שהפריעו לרב בתפילה, אמר להם הרב אני לא שמעתי שום דבר.

מר"ן ר' שלמה זלמן אויערבאך זיע"א

עבודת התפילה היתה אחת מהעבודות הקשות יותר אצל רבנו. שתמיד היה עומד ומבקש ובוכה על צרותיהם של עם ישראל. ורבנו היה נושא את שמות החולים על ליבו שחיי לא ישכח אותם, ומסופר שפעם בא אליו יהודי ובקש שהרב יברך את פלוני ברפואה שלימה, ואמר לו הרב, כבר לפני שלש שבועות מסרו לי את שמו.

מסירות נפשו של רבנו לתפילה בצבור היתה גדולה עד למאוד, ביום חמישי האחרון בחייו יצא רבנו בבקר עם הטלית והתפילין ללכת לבית הכנסת להתפלל והנה מעד הרב ונפל. האברך שהיה מלווה את רבנו ניסה לבקש מהרב שיחזור לביתו. אך רבנו בשלו הוא הולך לבית הכנסת. ובאמצע הדרך אמר הרב לתלמידו שהוא מרגיש קור גדול ועז בכל הגוף. והרגלים כמו אבנים, ניסה האברך לבקש מהרב שאולי בכל זאת יועיל לחזור לביתו מפני חולשתו הגדולה, אבל רבנו פסק בהחלטיות לא אני חייב ללכת לבית הכנסת כדי לשמוע קריאת התורה ולהתפלל בצבור, באמצע התפילה הרגיש רבנו שוב לא בטוב וחורון כיסה

את פניו, בנו המסור הרה"ג ר' ברוך שליט"א בקש ממנו שיועיל בטובו לחזור הבית והרב בשלו עדיין לא שמעתי קריאת התורה, רק לאחר התפילה חזר רבנו לביתו. כשכוחותיו אינם עמו, זה היתה תפילתו האחרונה של רבנו בימי חייו, עליה מסר נפשו בכל עוז.

ובשעה שהיה מגיע הרב לתפילת רפאנו היה מוציא דף שהצהיב מרוב דמעות ומאריך בתפילה ומזיל דמעות על החולים. והיו עיניו זולגות בדמעות רבות ועיניו נשואות למעלה. וספר המשגיח הצדיק ר' חיים זיציק זיע"א, אשה אחת פנתה לאחד הצדיקים, והתנפלה לרגליו והחלה להתחנן, על בתה היחידה שנמצאת במצב קשה, שלח הצדיק את האשה לביתה, והסתגר בחדרו והחל לומר פרקי תהילים, עבור הילדה, ואח"כ שלח בקבוק מים, ובקש שיטיפו כמה טיפות לתוך פיה של החולה, ולאחר כמה טיפות פתחה הילדה את עיניה ובי"ה הבריאה. פנה אותו הצדיק לתלמידיו ואמר להם, המים האלו הם לא מים רגילים, אלה היו הדמעות הרותחות שנשפכו בתפילה עבור החולה. דמעות העין עם דם הלב שהתחברו בעבור הילדה. כך היו תפילותיו של רבנו עד כלות הכוחות. ומסופר שפעם בא יהודי ובקש מהרב שיעתיר עבור חולה לרפוי"ש, אמר לו הרב אני אזכיר רק פעם אחת, ליותר מכך אין לי כח.

והיה הדבר ידוע שבכל מקום שהיה מר"ן מתפלל היתה התפילה אורכת יותר זמן מהרגיל. וכמעט כפול ממנין אחר. ובאחרית ימיו היה נוהג רבנו להאריך בתפילה יותר ופעם שאלו בנו ר' שמואל שליט"א מדוע הוא מאריך יותר בזקנותו, השיבו

ודברת במ

קסט

רבנו אין בי כח לכוון בכל התפילה בייחד, ולכן צריך אני לפני כל ברכה לעצור ולהתרכז שוב ולכוין בכוונות הראויות.

ופעם שאלו תלמיד מהישיבה אם בשעה שהוא מאחר לתפילה האם עדיף לדלג כדי להספיק להתפלל שמונה עשרה עם הציבור, או למהר בתפילה, אמר לו רבנו תשובה תמצא בשו"ע, אבל איני מבין איך בחור ישיבה יכול לאחר לתפילה? ואכן התקיים ברבינו כל המאריך בתפילתו. אין תפילתו חוזרת ריקם.

מר"ן ר' משה פינשטיין זיע"א

ידוע היה רבנו בהתלהבות הגדולה שלו בכל מה שנוגע לענייני תפילה, ותמיד היה נגד עיניו מה שכתב הרמ"א בהתחלת שו"ע שוית' ה' לנגדי תמיד זה כלל גדול במעלת הצדיקים, ואכן מי שהכיר את ר' משה זיע"א הרגיש זאת בחוש ובמיוחד בתפילותיו.

תמיד היה מקפיד רבנו זיע"א להיות מעשרה ראשונים, וכשמצב בריאותו היה מאפשר לו היה תמיד הראשון בתפילה.

היה מקפיד הרב לומר כל מילה ומילה מהסידור וכשכהו עיניו היו בני ביתו מגישים לו סידור עם אותיות גדולות. וכן כשהיה שומע את חזרת הש"ץ היה תמיד מקשיב מתוך הסידור.

היה מקפיד רבנו לשחות קידה עמוקה במודים, גם כשסבל מכאבים מגיד הנשה. עד שאחד התלמידים שהבחין פעם את ההתאמצות של הרב בהשתחויה, אמר שזה השאיר עליו רושם עז.

היה הרב מקפיד לקרוא מספר פרקי תהילים כל יום, גם בשעה שהיה הרב נוסע לחופשת קיץ קצרה, היה קם בשש בבקר ויושב במרפסת או הולך בשביל, וקורא תהילים, והיו אנשים נוהגים להתאסף לראות את קריאת התהילים של הרב. ואמר אחד האנשים שכל הנסיעה שלו לחופשה היתה כדאית רק כדי לראות את ר' משה קורא תהילים, היה הרב עומד בתפילת שמונה עשרה ללא זיע רק בהשתחויות היה זו ופעם הסביר הרב כי פעם הובא לחקירה על ידי הקומניסטים ואולץ לעמוד דום כחייל. ומעולם לא הרגיש מושפל כמו אז, ומאז החליט שהוא יראה רק לפני המושל האמיתי, על ידי עמידה בתפילת שמונה עשרה.

ופעם אחת הגיעה שמועה על יהודים שנמצאים בצרה, בקש הרב מהחזן שהפעם לא ימתין לו עד שיסיים תפילת שמונה עשרה ובאותו ערב נמשכה תפילת הלחש שלו כשעה שלימה עד שגמר להפיל תחינתו עבור הנמצאים בצרה.

ומעשה היה כשאחד מנכדיו חלה לא הודיעו לרב על כך, אך לאחר שמצבו החמיר הוחלט לספר לו, ובאותו רגע לקח ר' משה את התהילים בידו והחל לקרוא תהילים. והנה צלצל הטלפון שאל הרב האם התקשרו מבית החולים, ואמר לו שלא, וכך היה כל פעם שהיה הטלפון מצלצל היה הרב שואל האם זה מבית החולים, עד שבאה אשתו ואמרה שעכשיו התקשרו מבית החולים ואמרו שב"ה נתנו לנכד תרופה חדשה, והוא מגיב טוב ומשתפר מצבו, רק אז סגר הרב את ספר התהילים, כשאגלי זיעה נגרים על מצחו. וצעד באיטיות למטתו, ושם שכב על מטתו באפיסת כוחות.

ודברת במ

קעא

בשנת תשכ"ט והוא בן שבעים וארבע, נפש הרב במחנה קיץ שהיה מרוחק חמשה קילומטרים ממחנה הקיץ של ישיבת חתם סופר על אחד התלמידים הבוגרים הוטל להביא כל בוקר את הרב לישיבה ולהחזירו במשך היום, והנה באחד הימים, מחמת אי הבנה שכח התלמיד להביא את הרב. והרב ראה שהתלמיד לא בא, החל לצעוד את חמשת הקילומטרים ברגל אף על פי שחלק מהדרך היה צריך ללכת במעלה ההר, כשהגיע הרב היה המנין נמצא לפני קריאת התורה, כל התלמידים נדהמו כשראו את הרב ובמיוחד התלמיד ששכח להביא את הרב. ובתום התפילה שאלו התלמידים את הרב מדוע התאמץ כל כך ביודעו שיפסיד את רוב התפילה, והרי גם היה הרב בתוקף הנסיבות פטור מתפילה. אמר להם הרב האם היה עלי להפסיד את הקריאה בתורה? וכשלקח התלמיד את הרב בחזרה בקש מהרב מחילה על מה שקרה, אמר לו הרב אין מה לסלוח ההליכה היתה בריאה והרוחתי שר פסיעות.

מר"ן ר' אליהו לאפיאן זיע"א

כשהיו שואלים את כבוד הרב במה הארכת ימים? היה עונה את דברי הגמ' כי כאשר אדם מקפיד להיות מעשרה ראשונים זוכה להאריך ימים, וכך היה רבנו שמעולם לא היה מאחר לתפילה פעם אחת בתחילה חודש אלול, היה לר' אליהו חום גובה מאד והוא נחלש מאוד מזה ובשבועיים הראשונים של חדש אלול נעדר מהישיבה, והיו הולכים עשרה בחורים לבית הרב ואף שהיה חלש מאוד עד שהיה צריך שיעזרו לו בהליכה שלא יפול, כשהיה מגיע לזמן תפילה היה קם ולובש את הבגד העליון ומתפלל בקול רם ובהתלהבות כמו בישיבה.

ובכן מה היה נהדר מראה הרב בשעת התפילה בישיבה.

כשהיה מגיע בבקר מעוטר בטלית ובתפילין ועובר מחדר לחדר ומעיר את התלמידים לתפילה. [ושמעתי פעם שנשאל מדוע הוא מקפיד להעיר את התלמידים לתפילה. ולא ממנה איזהו אדם אחר, אמר להם כי הוא לא יכול לעשות בדרך כלל חסד כי לא מבקשים ממנו אף פעם, וגם כשרוצה לעשות לא נותנים לו, ולכן זהו החסד היחיד שנשאר לו בלא הפרעה] ובזמן התפילה היה מראהו כמפקד בגדוד. איך שהיו כולם יושבים ומקשיבים לתפילה היוצאת מפיו בחיתוך האותיות ובנגינה המיוחדת ובפרט בעת פסוקי הזמרה ובשירת היס.

ובמיוחד כשהיה הרב מגיע לויאמר בקריאת שמע כבר התלמידים מסיימים את קריאת השמע שלהם והיה משתלט שקט על בית המדרש ופתאום היה הרב מגביה את קולו "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" והרב מקצה ומטעים כל מילה ומילה ובכן מה נהדר היה המראה.

הצדיק ר' מרדכי שרעבי זיע"א

ידוע היה ר' מרדכי בהקפדתו על תפילה בנץ, בכל מצב ומצב בימי שלום, ובזמני חרום ומלחמה, בימי חולי ומכאוב, הכל היה שוה לרבנו בעניין התפילה, ובכל המצבים השתדל רבנו שיהיה בבית מדרשו מנין של מכוונים, והיה מקפיד שתמיד יגיעו דקות מספר. קודם הנ"ץ לקריאת שמע כדי שבדיוק בזמן הנץ יעמדו בתפילת שמונה עשרה. והיה רבנו תמיד מדגיש שעל ידי התפילה בנץ, אדם זוכה לקיים מצות קריאת שמע בזמנה. ומקרב את הגאולה. וזוכה שבאותו היום יהיה ניצול מפורענות קשה.

ודברת במ

קעג

והיה הרב מקפיד על תלמידיו שיתמידו בתפילה בנץ, וכשהיה מישהו מהם מחסיר היה הרב שואלו מדוע לא באת היום לתפילה בנץ? וכשהיו עונים לו הייתי עייף, או קמתי מאוחר, או הלכתי לישון מאוחר, היה פותח בתוכחה אם היתה פורצת שריפה בביתך האם גם היית ממשיך לישון. הייתה קם מהר כך צריך לקום מהר ובזריזות לתפילה.

מטעם כמוס עמו לא היה נכנס רבנו בתחילת התפילה לבית הכנסת והיה מקשיב בביתו לתפילת החזן. ותמיד היה נכנס לבית המדרש בזמנים שהקהל עומד על רגליו כמו ברוך שאמר וכו'. ואם הגיע לפני הקטעים שהמתפללים עומדים, היה עומד בחוץ עד שיגיעו המתפללים לקטע שיעמדו בו.

והיה הרב מרוב קדושתו ומוחו החרוף, גומר את התפילה עם כל הכוונות במשך כחמש שש דקות. והיה ממתין עד שהחזן יתחיל חזרת שמונה עשרה. ובנתיים היה מעיין בשו"ע קטן שהיה לידו והיה מקפיד רק להרהר בדבר בלא להוציא מפיו.

ובזמן חזרת הש"ץ היה הרב מקפיד לעמוד במשך כל זמן החזרה והיו רגליו צמודות זו לזו. והיה מביט רק בסידור. והיה מקשיב לחזרה שהיתה אורכת זמן רב מפני הכוונות ולא היה מטה ראשו מהסידור. ותמיד היה מזרז את השומעים שיקפידו מאוד על חזרת הש"ץ, מפני שכידוע מעלתה גדולה יותר ממעלת תפילת לחש עצמה. ובאחרית ימיו שנחלש רבינו היה מקפיד לשבת בין סיום שמונה עשרה לחזרה במשך החזרה היה עומד. וכשגם את זה לא יכל לעשות, היה עומד עד אחר אתה קדוש ועוד כמה ברכות ויושב, וכשהיה החזן מגיע למודים היה הרב מתנער ממקומו ועומד.

קעז

ודברת במ

והיה רבנו מקפיד מאוד שלא ידברו באמצע התפילה אף
שלא בזמן החזרה, וכשהיה מישהו מעז לדבר היה הרב מוכיחו
שיצא לחוץ וידבר ולא בבית הכנסת והיה הרב מקפיד לפי דברי
הרב האר"י הקדוש זיע"א שכל התפילות שחרית, מנחה וערבית
יהיו ביום בזמן שליטת החסדים ולא בלילה. ולכן היה מקפיד
הרב להתפלל תפילת ערבית בזמן השקיעה.

ת.ו.ש.ל.ב.ע.

ברוך רחמנא דסייען מרישא עד כאן

מילואים

בענין ביזוי ת"ח

כתב מורנו ורבנו הרה"ג רבי בן ציון אבא שאול שליט"א ירפאהו הקב"ה ברפוי"ש בספרו או לציון חכמה ומוסר איתא במסכת פסחים [כבי ע"ב] דרש ר' עקיבא, את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים. אם כן כמה כבוד ויקר צריך לתת לכל תלמיד חכם. ואין צריך לומר שאסור לדבר על אף תלמיד חכם אלא אם כן חכמים קבעו שדעתו פסולה. אבל כל זמן שהוא בחזקת ירא שמים אף על פי שאין דעתו שוה לגדולים אחרים. וצריך להזהר מזה מאוד מפני שזה פרוץ בעוונות הרבים.

והביא הרב מעשה שפעם שאל אותו אברך אחד, שאלה בענין טהרת המשפחה והרב היה עייף מאוד, ואמר לאברך תשאל את רב פלוני, אמר לו אותו אברך הרב הזה מיקל יותר מדי. ובאותו הרגע הרב לא הגיב כלום ורק אחר זמן חשש שמא נכשל בשמיעת ביזוי ת"ח, והלך למחרת ואמר לאותו אברך הרי ידוע לך שאני ואתה ביחד לא נגיע לרב שדברנו עליו אתמול ואם כן מה הדיבור שהוא מיקל והוכחתי אותו ושמתתי שקבל את התוכחה.

מעשה היה במר"ן הגרי"ז מבריסק זיע"א שבשנה מסויימת היה לו חשש על הסוכר שהיה משווק בארץ ישראל ונתן הוראה

לבני ביתו שלא ישימו לו אף פעם סוכר.

ובאחד הימים הלך מר"ן הגרי"ז זיע"א לבקר את מרן הגרא"ז מלצר זיע"א והגיש לו הרב תה עם סוכר והרב מבריסק שתה, לאחר שיצאו מבית הרב שאלו אותו התלמידים הרי כבודו מחמיר לא לשתות סוכר ומדוע כאן שתה. אמר להם הרב מבריסק החומרה שלי היא ספק ספיקא בדרבנן, ואילו ביזוי ת"ח הוא איסור מהתורה.

מעשה היה ברה"ג הצדיק ר' אברהם ענתבי זיע"א, שהיה ידעו בתקיפותו הרבה והבלתי מתפשרת בכל ענין שנגע לדת ולדברי תורה. פעם ספרו לחכם אברהם שיש קצב בשכונת הבוכרים שהביא בשר לא כשר. הלך חכם אברהם ושאל אותו האם השמועה נכונה. אמר לו הקצב, לא. אמר לו חכם אברהם, אין עשן בלי אש, ולקצב היה חבר בחנות הסמוכה שהיה מוכר ירקות, בראותו את חכם אברהם מתווכח עם הקצב לקח עגבניה וזרק על הרב. דבר זה היה ביום רביעי, וביום חמישי יצאה הלויית הירקן מאותו מקום. וישמע חכם ויוסף לקח.

בענין דברים בטלים

אמר ליה רב לרב כהנא אפוך בנבילה ואל תהפוך בדיבורך. ופירשו המהרש"א והעיון יעקב שעדיף שאדם יתעסק בנבילה ואף על פי שגופו נטמא ולא יטמא את עצמו בהיפוך דברים של בטלה שמרוב שמדבר דברים בטלים בודאי שיגיע לידי נבלות

הפה [פסחים קיב' ע"ב]

וכתב הרב שבט מוסר תוכחה ומגולה לאותם אנשים שאין קמים בשעה שנכנס תלמיד חכם לבית הכנסת, ואינם יודעים שמעלת התלמיד חכם יותר מהספר תורה מפני שבתלמיד חכם יש דברים שאינם כתובים בתורה דהיינו בחומש, כגן משנה זוהר וכו'. וגם שהתלמיד חכם הוא מבאר ומפרש את דברי התורה וכמה אנשים רצים ומכבדים ומבזבזים ממונם כדי לזכות לכבוד ספר התורה ביציאתו מההיכל ובחזרתו. ואינם שמים לבם לכבוד את הת"ח אלא מביישים ומדברים עליהם כל מיני דברים. ואם נראה ח"ו אדם שמבזה ספר תורה בודאי שהיינו צועקים וקוראים את בגדנו וכל שכן שצריך להקפיד על כבוד החכמים. וכמו שאמרו בגמ' מכות הנהו בבלאי טפשאי [אלו הבבלים הטפשים] דקמו מקמי ספר תורה ולא קמו מקמי ת"ח [שקמים מפני ספר תורה ולא קמים לפני תלמיד חכם] ולכן ישמע חכם ויוסף לקח להזהר בכבוד החכמים יותר ראפילו מכבוד התורה. וכבר אמרו שבזכות זה שמכבדים תלמידי חכמים זוכים ליראת שמים.

ועוד כתב הרב תוכחה מגולה. לאותם אנשים שיושבים ומבלים את זמנם בדיבורי בטלה שהרי הם ככופרים בעיקר. שאין מאמינים שמלא כל הארץ כבודו כי המאמין שעומד לפני הקב"ה לא יעשה דבר נגד רצונו וקשה העוון הזה של הדברים הבטלים יותר רמכל העבירות. מפני שכל העבירות תקפו יצרו לעבור עבירה ואין בידו להגבר עליו לא יענש כל כך אבל זה היושב שעה או שעתיים ולפעמים כל היום כולו ומדבר דברים

שהם נגד רצונו יתברך אין לך דבר קשה מזה. ועובר על מה שכתוב בתורה השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך. ואם יגיד שהוא זוכר את הקב"ה ובכל זאת עומד ומדבר עונשו כפול ומכופל. והוא ככופר בדברי תורה ודומה לצדוקי ה' ישמור.

ועוד כתב הרב תוכחה מגולה לאותם אנשים שיושבים אחרי מנחה של שבת בחבורות ומדברים דברים בטלים ומגיעים לביזוי ת"ח ולשון הרע וליצנות וכיוצא בזה. שלא שמו אל נפשם שחומר איסור הדיבור בשבת שבקושי התירו לומר שבת שלום. וכתב הרב וזה לשונו ומעיד אני עלי שמים וארץ שכל אותם הבתים שהיו יושבים בהם בשבת ומדברים דברים בטלים חרבו. ובאו בעליהם לידי עניות ולא השאירו לבניהם כלום עכ"ל.

מעשה במרן הרה"ג ר' עזרא עטיה זיע"א. שהיה מתפלל באחד מבתי הכנסיות ליד ביתו. והיה הרב מוכיח אותם כל הזמן שלא ידברו בזמן התפילה ובבהכ"נ, ולא שמעו בקולו, ואז הלך הרב ועבר להתפלל בבהכניס מדרש מטלון שהיה רחוק מביתו.

מעשה במרן הרב הצדיק רבי עזרא עטיה זיע"א שהקדים לבוא ביום שבת לבהכניס ומצא שם שני אנשים שהיו מדברים בניהם דברי תורה, נגש אליהם ר' עזרא ואמר אני יודע שאתם מדברים דברי תורה, אבל אנשים שנכנסים עכשיו לבהכניס יחשבו שאתם מדברים דברים בטלים בבהכ"נ לכן טוב שתדחו את הדברי תורה שאחרי התפילה.

ודברת בם

קעט

מעשה באחד התלמידים שהביא מודעה חתומה על ידי מר"ן ר' צבי פסח פראנק זיע"א שכתב נגד המשטר שהיה שולט בארץ אחד התלמידים אמר שזה סך הכל פוליטיקה, כששמע זאת ר' עזרא כעס עליו אמר לו איך אתה יכול לומר שזה פוליטיקה על גדול הדור.

ומסופר על הרב הצדיק ר' לוי יצחק מברדיצוב זיע"א, שפעם פגש שני אנשים ושאל אותם איך בעיר שלהם, ואחד אמר ב"ה יש הרבה בתי כנסיות, ויש שיעורי תורה. ותלמודי תורה. והשני אמר שיש לא עלינו בתי קולנוע ובתי תיאטרון ועוד דברים טמאים. הוציא ר' לוי יצחק מכיסו כסף ונתן לבן אדם שאמר שיש בעיר שיעורי תורה וכו'. אמר לו חברו השני הרי גם אני לא שיקרתי ואמרת ליך את האמת מדוע אתה לא נתן גם לי כסף. אמר לו הרב אתה צודק אבל חברך שראה רק את הדברים הטובים. מראה ששורש נשמתו טהורה. ואתה שראית את הדברים הרעים מראה על שורש נשמתך שפגום.

במעלת בית כנסת וחומר איסור הדיבור בבהכנ"ס

הסכמות

בשער

- א מעלת בהכנ"ס שמעלה את האדם מטומאה לטהרה.
- א שהקב"ה מצוי בבתי כנסיות ובתי מדרשות.
- א מעלת בהכנ"ס שאפילו אם יושב סתם מועיל לו.
- א השבח של יעקב אבינו.
- ב המדבר בבהכנ"ס אין לו חלק באלקי ישראל.
- ב המדבר בבהכנ"ס גורם פירוד בינו להקב"ה
- ב המדבר בבהכנ"ס מעכב הגאולה.
- ג מעלת בהכנ"ס כבהמ"ק.
- ג מצוה על האדם לפאר את בהכנ"ס
- ג חומר איסור הדיבור בבהכנ"ס בזמן של שמחות וחגים.
- ד שלא יתפתה האדם לדבר בבהכנ"ס ומשל על זה.
- ד שלא ירים קולו בבהכנ"ס.
- ד שיזהר האדם לא לדבר בשעה שהרב דורש
- ד מעשה על רב אחד שתקן שלא ידברו בבהכנ"ס שלו
- ביאור דברי הגמ' בב"ק על מלאך המות שמפק יד כליו
- ה בבהכנ"ס
- ו עוון זה מתיש כח הבורא
- ו סגולה לאריכות ימים
- ז שהמדבר דברים בטלים יענש שעתים על כל מילה בגהינם
- ז שהמדבר בבהכנ"ס גורם לשכינה שתסתלק משם
- ז בעוון דבורים בבהכנ"ס נחרבו בתי כנסיות
- ח המדבר דברים בטלים מוסיף כח בסטרא אחרא
- ח שייחד האדם לעצמו מקום בבהכנ"ס ליד אנשים שלא מדברים
- ט המדבר בבהכנ"ס צריך להתענות ארבעים יום על העבירה.
- ט שצריך למנות אדם מיוחד בבהכנ"ס שישתיק את האנשים

ודברת

תוכן הענינים

בם

- י לימוד מוסר בלשון זרה בבהכ"ס
- י המדבר בבהכ"ס כאילו מפנה עורף להקב"ה
- י המדבר בבהכ"ס יקיפו כל גופו בקוצים
- י שאסור לדבר בבהכ"ס אף לאחר התפילה
- שצריך האדם לקחת מוסר מאומות העולם איך נוהגים בבית ע"ז שלהם
- יא
- יב המדבר בבהכ"ס עובר על ג' דברים על כל מה שאומות העולם טוענים נגד ישראל יש להקב"ה תשובה חוץ מעוון דיבורים בבהכ"ס
- יב ביאור על הפסוק אחת שאלתי מאת ה'.
- יג חובה על כל ת"ח להוכיח את קהל עדתו על חומר הדיבור בבהכ"ס
- יג האר"י הקדוש היה נוהר אפילו דברי מוסר לא לדבר
- יד שצריך לפחד מהשוכן בבהכ"ס
- יד שאסור ללמוד בשעת חזרת הש"ץ והלומד מחטיא את הרבים
- טו אסור לדבר בין תפילת לחש לחזרה
- טו שאסור לומר אפילו דברי תורה בין לחש לחזרה
- טו המדבר בבהכ"ס גורם שתפילת אחרים לא תתקבל
- המדבר או לומד בשעת החזרה מפסיד כל הבקשות שבקש בתפילה
- טו
- טז המדבר בבהכ"ס עובר על שני עבירות
- טז תוכחה לאנשים שמעכבים הגאולה על ידי הדברו בבהכ"ס
- יז יש ג' מעלות באנשים המתפללים
- יז מעשה עם ר' יוסי שפגש את אליהו הנביא
- יז המדבר בבהכ"ס נקרא חוטא ומחטיא
- יח מי שלא מוכיח את האנשים יענש עמהם
- שיש לגעור באנשים שמדברים בבהכ"ס ובמיוחד
- יח התלמידי חכמים

ודברת

תוכן הענינים

בם

יט	שלא לחשב ולדבר בבהכ"נ אפילו חשבונות מצוה
יט	שכל פעם שמדבר בבהכ"נ עובר בלאו מהתורה
כ	מעשה עם הרב פרי מגדים שהוכיח אדם שדבר בתפילה
כ	מעשה בחזן שלא רצה להתפלל בבהכ"נ שמדברים בתפילה
כא	מעשה על אדם שהתפלל מאחורי בהכנ"ס
כא	המדבר בתפילה כאילו פגם בקרבן
כב	שכר לאדם שלא מדבר בבהכנ"ס
כב	מעשה ברי' נחמן בר' יצחק
כג	מעשה בחסיד שבא לחברו בחלום
כג	מעשה בחכם שבא לתלמידו בחלום
כג	מעשה ברי' יבא ורי' פנחס
כד	המדבר בבהכ"נ יתענה ארבעים יום וילקה בהם
כד	המדבר בבהכ"נ בעת החזרה גדול עוונו מנשוא
כה	הדיבור בבהכ"נ אסור מההלכה ולא ממדת חסידות
כה	המדבר בבהכ"נ טוב לא שלא יבוא בכלל
כו	איסור דיבור בבהכ"נ בפרט ביום שבת
כז	הנזהר לדבר בבהכ"נ בחו"ל זוכה שתפילתו כמו בא"י
כז	המדבר בבהכ"נ כאילו עובד עבודה זרה
כז	דברי מוסר מרי' אהרון מראטה זיע"א
כח	שגילו מהשמים שסיבת העיכוב בגאולה מפני שמדברים בבהכ"נ
כט	המדבר בבהכ"נ גורם רעה לו ולעולם כולו
כט	מעשה באדם שלא נזהר לדבר בבהכ"נ
ל	ישמור פיו בתפילה יותר מיהלומים ומרגליות
ל	אסור לקרוץ בעיניו בזמן התפילה
לא	חומר האיסור מהתורה ומהנביאים
לא	שהקב"ה שואג על שמדברים בבהכ"נ
לב	ממה נוצר הענן שמעכב את התפילה
לב	שהחשוב בבהכ"נ צריך להוכיח את הקהל

לב	מקומות שאסור לדבר אפילו שמתפללים לא בבהכ"נ
לג	מעשה מהרב מרדכי שרעבי זיע"א
לג	מעשה על הר"י כ"ף החיים סופר זיע"א
לד	גזרות ת"ח נגזר בגלל הדיבור בבהכ"נ
לד	נוסח מי שברך שתקן הר"י תוס' יום טוב
לד	דברי הזוהר הקדוש פר' ויקהל
לה	המפסיק באמצע החזרה ומדבר זורקים תפילתו לחוץ
לה	המדבר בבהכ"נ הקב"ה קוראו רשע
לו	שמי שלא מדבר בבהכ"נ תפילתו נשמעת

חומר איסור דברים בטלים

לט	שאסור לדבר דברים בטלים מהתורה
לט	דברי רבן יוחנן ור' אליעזר בגמ' סוכה
לט	על מי העולם עומד
לט	המדבר דברים בטלים פוגם בשם הוי-ה אדנות
מ	אדם נולד עם קצבת מילים וכשגומרם נפטר מהעולם
מ	אדם שאחרי העבודה לא הולך ללמוד כאילו מבזה את הקב"ה
מא	צריך האדם לקבוע פינה בביתו עם ספרים
מב	שהצמא בלימוד מכפר על דברים בטלים
מב	בחומר איסור הליצנות
	שהנשמה עולה בשעת השינה ומעידה על מעשי האדם
מב	במשך היום
מב	שהמדבר דברים בטלים אותו עוון נרשם בגוף האדם
	שיש מלאך ממונה ששומר את הדברים בטלים וכיוצ"ב ומחליש
מג	את כח התפילה ותורה שלו
מג	המדבר דברים בטלים מסלק השכינה ממנו

ודברת

תוכן הענינים

בם

מג	מעשה עם אמו של רשב"י שהיתה מדברת
מד	שהמדבר דברים בטלים כמוציא זרע לבטלה
מד	ארבעה שלבים שעובר הדיבור בגוף האדם כנגד שם הוי-ה
מה	ג' דברים גורמים לאדם להרבות בדברים בטלים
	הדברים המועלים לתיקון זרע של בטלה מועלים על
מה	דברים בטלים
מו	שחוזר האדם בגלגול עלכל אבר שלא נתקן כראוי
מו	שלא להתחבר לנשים שמרבות לדבר
מז	מעשה עם הרב יהודה בןשושן זיע"א
	ג' דברים בת קול אומרת כל יום קודם שבצלאל פותח
מז	בסודות התורה
מח	שבעל תשובה צריך להקפיד לא לדבר דברים בטלים
מט	מעשה שהיה בבל עם שודד גדול שחזר בתשובה
נ	שכל מעשיו של אדם לא יספיקו נגד דבר אחד של בטלה
נא	מה אומנותו של אדם בעוה"ז
נא	שעל כל דיבור ודיבור יסבול האדם כף הקלע
נא	יש מלאכי חבלה שהולכין אם האדם ורושמים כל דבר בטלה
נא	כל רגע ורגע שאדם סותם את פיו זוכה לאור גדול מאוד
נב	לישון מתוך דברי תורה
נב	תיקון לפגם הדיבור
נב	בקשה קודם התפילה בבוקר
נג	שמדברים בטלים נברא מלאך בטלה
נג	מדוע בדורות הראשונים היתה תפילתם נשמעת מהר
נג	ששני מלאכים תופסים כל דיבור ודיבור של האדם
נד	המדבר דברים בטלים ארבעים מלאכים מנדים אותו בשמים
נד	שיהיה הנעת האבר הקשה שבגופו קל מהנעת פיו
נד	משל לאדם שמדבר דברים בטלים
נה	המדבר דברים בטלים פוגם בכל העולמות

נו	שכל דיבור והבל אינו הולך לאיבוד
נו	דיבור טוב עושה מעשה טוב ודיבור רע עושה מעשה רע
נו	הדיבור גורם לשכחת התורה והשתיקה לזכרון
נז	המרבה לדברים דברים בטלים יורד ממדרגתו
נז	תוכחה לאנשים שלא מחשיבים את הדיבור
נט	מדוע יש כח לדבר הרבה שעות ואין כח ללמוד הרבה שעות
נט	חומר האיסור לדבר עם נשים, ומה נקרא אל תרבה שיחה
סא	עונש אדם שמנבל את פיו
סא	עונש אדם שעושה ליצנות
סא	חומר איסור מלבין פני חברו
סא	שלא יחליש חברו שרוצה לחזור בתשובה
סד	צריך להקפיד שיהיה רב שידרוש בבהכ"נ
סה	עבירה שנעשית ברבים יותר קשה
סה	הקובע עצמו לדברים בטלים דומה לבהמה
סה	מעשה עם ר' יהודה שלא חתן את בנו
סו	מעשה בחכם שהיה מרבה לשתוק
סו	היכן אוסר לומר דברי תורה
סז	לברוח ולשבת לבד בזמן המחלוקת
סח	צריך לברר כל דבר במקור
סט	שאסור לשמוע דברים בטלים אף על פי שלא מדבר
ע	לא להיות סקרן מה דיבר השני
ע	ביאור על הפסוק אלה ברכב וכו'
עא	לברוח ממקום שמדברים דברים בטלים ומשל על זה
עב	מדוע האצבעות משופעות כיתדות
עג	ביאור על הפסוק "כי עוני אגיד אדאג מחטאתי"
עג	מעשה עם ר' יצחק בלאזר זי"ע"א

מעלת התענית דיבור וקריאת תהילים

עה	שצריך האדם לתקן מעשיו ומחשבותיו
עו	מעלת התענית דיבור על תענית האוכל
עו	שתענית דיבור מועיל כ-65,500 צומות
עז	התהלים נקראים זמר עריצים
עז	מדוע תקנו פסוקי דזמרה קודם התפילה
עח	גם תלמיד חכם צריך לקרוא תהילים
עח	מעשה במר"ן החזון איש זיע"א
עט	שצריך הצדיק לגמור תהילים לפחות פעם בשבוע
עט	הרגיל בתהילים דוחה כל גזרות רעות מביתו
עט	סגולה מאנשים קדושים
עט	לקרוא תהילים בבקר עם ציצית
פ	שמונה מעלות בקריאת התהילים
פא	מעשה ביהודי שהיה קורא כל יום תהלים
פא	מעשה נורא בעניין קריאת תהילים
פב	מעשה עם מרן ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א
פב	אין דבר שמטהר את הנשמה כמו התהילים

בענין כבוד תלמיד חכם

פג	הבחינה לפני ביאת המשיח באמונת צדיקים
פג	הקב"ה תובע עלבון התלמיד חכם
פד	המדבר אחר ת"ח שנפטר נופל בגיהנם
פד	מעשה אם ר' ששת שהיה עיור
פה	על מה חרבה ירושלים

ודברת

תוכן הענינים

בס

פה	המבזה ת"ח אין רפואה למכתו
פה	המבזה ת"ח נדון בצואה רותחת
פה	מעשה עם רב והקצב
פה	מעשה עם רבה בר רב הונא ור' המנונא
פו	מעשה באשה שבאה לפני ר' יהודה
פו	מעשה באדם שקנה בשר בפומפדיתא
פז	מה נקרא אפיקורוס
פז	מעשה עם ר' זעירא שעלה לארץ ישראל
פז	מעשה עם ר' אלעזר בן רשב"י
פח	מעשה עם ר' חייא ור' שמעון
פט	המבזה ת"ח בכלל כי דבר ה' בזה
פט	מעשה מהזוהר הקדוש בעניין כבוד ת"ח
צ	המכבד ת"ח זוכה ליראת שמים
צ	מעשה בתלמיד שאכל בפני רבותיו
צא	המבזה ת"ח לא קם לתחיית המתים
צא	המבזים ת"ח עונשם הרי קשה בגהינם
צב	מעשה ברבי ור' חייא
צג	מעשה נורא עם המהר"י בן לב זיע"א
צו	מעשה עם ר' נחום מהורדנא זיע"א
צז	מעשה עם הרי תוסי יום טוב זיע"א
צט	מעשה עם מרן ר' יעקב אבוחצירא זיע"א
קא	עוד מעשה ממרן ר' יעקב אבוחצירא זיע"א
קב	עוד מעשה מר' יעקב אבוחצירא זיע"א
קג	מעשה עם מרן ר' עקיבא איגר זיע"א
קה	מעשה עם מרן ר' יהודה אסאד זיע"א
קו	מעשה עם הצדיק ר' עובדיה הדיא זיע"א
קו	מעשה עם הרב שבט מוסר זיע"א
קז	מעשה מתלמיד החפץ חיים זיע"א

ודברת

תוכן הענינים

בם

קז	מעשה עם האדמור מחרשיב זיע"א
קז	מעשה עם מרן ר' עקיבא איגר זיע"א
קח	מעשה עם הנועם אלימלך זיע"א
קט	מעשה עם מרן ר' שלמה זלמן אויערבך זיע"א
קט	מעשה שהיה באחד מבתי הכנסת
קי	מעשה עם ר' יונתן איבשיץ והיעב"ץ זיע"א
קיא	תפילה לאדם שינצל מביזוי ת"ח

בגודל עניית אמן

קיב	העונה אמן פותחים לו שערי גן עדן
קיב	העונה אמן יהא שמיה רבא קורעים לו גזר דינו
קיב	העונה אמן יהא שמיה רבא אפילו היה בו שמץ ע"י מוחלין לו
קיב	מה נקרא בכל כוונתו
קיג	על מה עומד העולם
קיג	מה עושה הקב"ה כשבני ישראל אומרים אמן יהא שמיה וכו'
קיג	מעלת עם ישראל שמאמינים אע"פ שלא ראו
קיג	חומר אמן יתומה, קטופה, חטופה
קיד	מעשה בצדיק שנפטר מהעולם
קטו	מעשה על ר' עזרא בן ידידה
קטז	סדר הכוונת לפני התפילה
קיח	מעשה בחסיד שהיו בניו מתים לפני המילה
קיח	סגולה ממרן הרב ש"ך שליט"א לזרע של קיימא
קיט	אמן כמו עדים
קיט	דברי השל"ה הקדוש בכוונות האמן
קכא	מעשה נורא על זילזול בעניית אמן
קכא	שכר העונה אמן שנפתחים בפניו כל שערי גן עדן
קכב	המזלזל בעניית אמן אינו יוצא ממהינם

קכב	מעשה בבנו של ר' ספרא
קכג	מעשה עם מרן והאר"י זיע"א
קכד	שהממהר בקדיש עושה צער להוריו
קכה	הלומד בחזרה או בקדיש אין להקב"ה נחת מלימוד זה
קכה	איך להתנהג בזמן החזרה
קכה	העונה אמן מקרב הגאולה
קכה	העונה אמן לא יחסרו מזונותיו
קכו	שנברא העולם רק בשביל עניית אמן
קכו	שבעים שנה סבל בכדי לענות אמן
קכו	אין דבר גדול לפני הקב"ה כאמן
קכז	מעשה עם ר' בן ציון ידלאר זיע"א
קכז	מעשה עם ר' ישמעאל כהן גדול
קכח	העונה אמן בעוה"ז יזכה לענות בעוה"ב
קכח	הקב"ה נפרע לישראל בזכות אמן
קכח	מעשה באדם שלא הקפיד שבנו יענה אמן
קכט	דברי מוסר מתנא דבי אליהו
קל	בזכות שהרשעים עונים אמן עולים מגיהנם
קלא	העונה אמן זוכה לאריכות ימים
קלב	המזלזל באמן יותר גרוע מגילוי עריות
קלב	מעשה בזמן מרן הבן איש חי זיע"א
קלג	מעשה נורא מעניין עניית אמן
קלה	מעשה עם ר' חיים מוולאזין זיע"א

קונטרס שומע תפילה

קלז	מעלת המתפלל בבהכ"נ
קלז	מעלת המתפלל במקום שלומד

ודברת

תוכן העניינים

בם

קלז	להקדים תפילה לכל דבר
קלט	מעשה עם ר' חיים סינאוני זיע"א
קלט	בקשתו של ר' יחזקאל אברמסקי זיע"א
קלט	הנהגתו של הר"י יסוד ושורש העבודה זיע"א
קלט	איך זכה החזון איש לדרגתו
קמ	מעשה עם מרן ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א
	מעשה שהציעו שידוכים לבנו של מרן ר' יוסף חיים
קמ	זוננפלד זיע"א
קמא	צריך להתפלל בלב נשבר ונדכא
קמב	מעשה עם אגריפס המלך
קמג	התחזקות בתפילה אף על פי שלא נענה
קמד	כל תפילה מיד נענה
קמד	שאף על פי שנראה שלא עזרה התפילה עוזרת בעולם הבא
קמד	משל מר' נחן מברסלב זיע"א על התפילה
קמה	המתפלל מקבל שכר גם על התפילה
קמה	התפילה עוזרת אף לנכדים ולנינים
קמו	דברי חיזוק למתפלל על החולה
קמו	מעשה באדמו"ר שלא נתן מכתב לחסיד
קמו	פירוש על הפסוק רצון יריאיו יעשה
קמז	להשתדל להיות מעשרה ראשונים
קמז	הקב"ה לא מואס בתפילת הרבים
קמט	צריך להקפיד בשעת הקדושה להסתכל כלפי מעלה
קמט	אדם שלא אומר ברכו חלק הנשמה לא חוזר למקומה
קנא	מעשה בכהן שהיה בוכה על בניו שילמדו תורה
קנא	מעשה באשה שבקשה ברכה מהאדמו"ר על בניה
קנב	איך זכה החתם סופר שיהיו כל בניו ת"ח
קנב	מעשה שהיה עם הסטייפלר זיע"א
קנג	המכוון בפילה מובטח שנשמעת תפילתו

ודברת

תוכן הענינים

בם

קנג	רק בזכות כוונה בתפילה נשמעת התפילה
קנג	אין דבר שעומד בפני תפילה מהלב
קנד	עצה להצליח לכוון בתפילה
קנה	מעשה עם הרב על טורי זהב זיע"א
קנו	הלכות תפילה בקצרה
קסב	משל לאדם שמאחר לתפילה
קסג	תפילותיו של מרן החפץ חיים זיע"א
קסה	תפילותיו של מרן ר' יוסף חיים זוננפלד זיע"א
קסז	תפילותיו של מר"ן ר' יעקב אבוחצירא זיע"א
קסז	תפילותיו של מרן ר' שלמה זלמן אוירבעך זיע"א
קסט	תפילתיו של מרן ר' משה פיינשטיין זיע"א
קעא	תפילותיו של מרן ר' אליהו לאפיאן זיע"א
קעב	תפילותיו של מרן ר' מרדכי שרעבי זיע"א
	מילואים

לזכרון עולם

מו"ר הגה"צ כמוהר"ר

רבי רפאל אליהו עבו בן לאה זיע"א

מו"ר הגה"צ כמוהר"ר

רבי מרדכי שרעבי בן מרים זיע"א

מו"ר הגה"צ כמוהר"ר

רבי יהודה צדקה בן שאול זיע"א

מו"ר הגה"צ כמוהר"ר

רבי מאיר אבוחצירא בן ישראל זיע"א

האדמור הקדוש

ר' יצחק פרידמן בן שלום יוסף

מבוהוש זיע"א

לרפואת הורי היקרים
יששכר בן מרים,
ורבקה ברוריה בת רחל
שהקב"ה ירפאם ברפוי"ש
ושיזכו לרוות נחת
מכל יוצאי חלציהם אמן

חמי וחמתי היקרים
משה בן לאה וצביה בת דבורה
ירפאם הקב"ה ברפוי"ש ויזכו לרוות נחת
מכל יוצאי חלציהם אמן

ג'סי היקר איש החסד
ר' יצחק יקותיאל ורעיתו שושנה
לרפואתם ולהצלחת בני ביתם ולרפואת בניהם, קרן,
משה, ושירה שהקב"ה יגדלם לחופה מצוות ברוב
אושר ועושר ובריאות ופרנסה טובה.

ידידי היקר האכרד החשוב
הרב יהודה יחיאל הי"ו וב"ב

רע"נ אביו שריד מפואר לגולת תימן,
איש תם וישר אוהב תורה ולומדיה
כגופו וכנפשו

ר' עוואד (עובדיה) יחיא ז"ר

בז סאלים (שלום) ז"ר
נרב"ע י"ט טבת התשנ"א

רע"נ האשה הכשרה והצנועה,
יראת ה' היא תתהלל,
מדוכאת ביסורים

מרת מרים משה ע"ה

בת חלימא תכררחשו"א
נרב"ע יח' כסלו התשנ"א

ת.נ.צ.ב.ה.

משפחת נתנאל

לע"נ

מאיר בן זלפה ז"ל

מוזל בת חנה ז"ל

ולהצלחת משפחת נתנאל

הנדיב הנכבד

ר' יששכר שבתאי לום אנגילס

לע"נ

מו"ר אביו הזקן הכשר

משה בן יצחק שבתאי ז"ל

לע"נ

מור סבי היקר

ר' משה ברוך בן מרדכי ז"ל

סבתי האשה הכשרה

מרים בת שמואל ע"ה

פלא השנא ברכה

ער אהרון יחזקאל הי"ו
לרפואת יפית בת אסנת ואסנת בת רחל
ולהצלחת בני ביתו

ער ברוך אהרון הי"ו
לרפואת ערת אמו יפה בת שפרה ולהצלחתו
ולע"נ רחל בת יפה ע"ה

ער יעקב אהרון הי"ו
להצלחתו ולרפאותו ולרפואת בני ביתו
ער גדעון בן לאה לע"נ אשתו רחל בת יפה ע"ה

ערת שרה בת יפה הי"ו
לרפאותה ולהצלחת בני ביתה

ער מאיר בן דבורה וברכה בת יפה הי"ו
לרפואתם והצלחתם
ולע"נ רחל בת יפה ע"ה

לע"נ

האיש היקר המדוכא ביסורים שנפטר בקציו"ש

אמנון כהן בן עשירה ז"ל

נלב"ע ליל שב"ק פר' ראה כט' תמוז התשנ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ הזקן הכשר

אליהו שלום בן עמנואל ז"ל

לאה בת חנה ע"ה

לע"נ

סבתי האשה הכשרה

רחל בת שרה ע"ה

לע"נ

הזקן הכשר

נתנאל שלום בן חזקיה ז"ל

האשה הכשרה

דבורה בת זלפה ע"ה

לע"נ

עמנואל אראג'ן בן אליהו שלום ז"ל

לע"נ יוכבד בת לאה ע"ה

לע"נ חנה בת לאה ע"ה

לע"נ

יוסף בן משה ברוך ז"ל

לע"נ

דוד בן איזה חזן ז"ל

גלב"ע ר"ח תמוז התשמ"ד

לע"נ

רפאל בן נתנאל שלום ז"ל

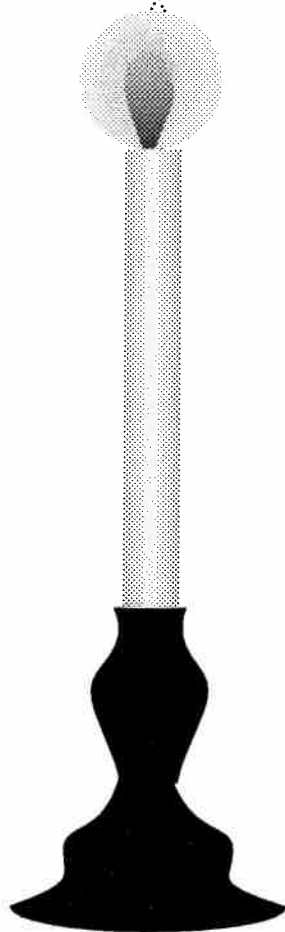
יוסף בן נתנאל שלום ז"ל

ראובן ברוך בן נתנאל שלום ז"ל

לע"נ אליהו בן יעקב ז"ל
לע"נ שרה בת מרדכי ע"ה
לע"נ יעקב בן בנימין ז"ל
לע"נ נפתלי בן ראובן ז"ל
לע"נ לוי בן ראובן ז"ל
לע"נ שמעון בן ראובן ז"ל
לע"נ בנימין בן ראובן ז"ל
לע"נ זהבה בת פנחס ע"ה
לע"נ משיח בן משה ז"ל
לע"נ ישראל בן משה ז"ל
לע"נ רחל בת שמואל ע"ה
לע"נ שרה בת שמואל ע"ה

לע"נ הרבנים לבית משפחת ג'רג'י
מו"ר הרב מתתיהו בן מרדכי זצ"ל
מו"ר הרב אשר בן מתתיהו זצ"ל
מו"ר הרב יוסף בן מתתיהו זצ"ל
מו"ר הרב יחזקאל בן מתתיהו זצ"ל
מו"ר הרב בנימין בן יוסף זצ"ל

לע"נ חיים בן אברהם ז"ל

מר מרדכי בן יוסף בצלאל

לע"נ

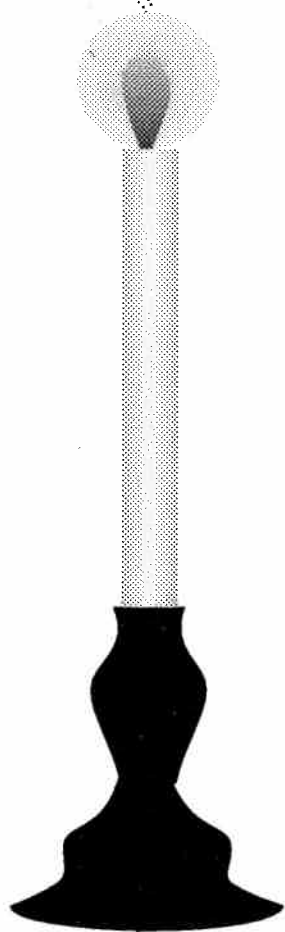
יוסף בן מרדכי בצלאל ז"ל
אחיו שמעון בן יוסף בצלאל ז"ל
חמיו לוי בן משה בצלאל ז"ל
חמותו ידידה בת צרויה ע"ה
מרת אמו שרה בת אהרון ע"ה
מיכל בת הרב מרדכי ע"ה
לאה בת לוי וצרויה ע"ה
סבו יצחק בן אהרון גדליה ז"ל

לע"נ ר' יעקב שעשוע בן פרחא ז"ל
נדבת משפחת שעשוע

הנדיב הנכבד מר נפתלי גד הי"ו
להצלחתו ולרפואת אשתו שפרה
והילדים מייקל, יוסף, לאה ופרידה הי"ו
לע"נ הוריו ניסן בן אברהם גד ז"ל
ולאה בת בנימין ע"ה
לע"נ זבולון בן בנימין ז"ל לע"נ
פרחה בת אברהם ע"ה
לע"נ יוסף בן יונה ז"ל

לע"נ זאב [עובי] בן אברהם ז"ל

נפטר כ"ד ניסן תשנ"א

ולע"נ שושנה [רוזה] בת יוכבד ע"ה

נפ' כ" תמוז תשנ"ה

נחרם על ידי בנם ובתם

לרפואתם והצלחתם בכל.

☆☆☆

ידידי היקר

מר מנשה יזדי הי"ו

שימלא הקב"ה משאלות לבו לטובה

ובריאות שלימה לב"ב

ולרפואת הוריו ואחיו

☆☆☆

ידידי היקר מר מנשה אליאסי ורעיתו

לע"נ מור אביו אהרון בן סולטון ז"ל

ויפקדם הקב"ה בזרע של קיימא אמן

☆☆☆

הגב' יפה ג'רג'י

לרפואתה ולרפואת בני ביתה

ולע"נ בעלה ר' שמחה בן ברוך ג'רג'י ז"ל

בנה רפאל בן שמחה ז"ל
בתה יעל בת שמחה ע"ה

☆☆☆

ידידי היקר מזכה הרבים
רבי שמעון כהן הי"ו
לרפואת מרת אמו רחל בת מרים הי"ו

☆☆☆

הרה"ג ר' צבי סימן טוב שליט"א
לרפואתו ולרפואת ב"ב
ולע"נ כל מתי ישראל
ולרפואת כל חולי ישראל
ולע"נ אברהם הלוי בן ראובן ז"ל
הונצח ע"י בנו יונתן לוי

☆☆☆

לרפואת והצלחת
פור יצחק ואילנה יה"ו
ימלא הקב"ה משאלות לבם לטובה
ושיזכו לפרנסה טובה ונחת
מכל יוצאי חלציהם

אליהו ותמי

לרפואתם ולהצלחת בתם מורן
שהקב"ה יפקדם בזרע של קיימא

☆☆☆

יעקב ולאה בצלאל

לרפואת ולהצלחת ב"ב
ובנו יוסף שיזכה לזרע של קיימא

☆☆☆

ידידי היקר איש החסד

ר' יוסף אלפסי נ"י

לע"נ אביו שמעון בן אסתר

ולרפואת אמו סימי בת אסתר תחי'
ולהצלחת בני ביתו בגשמיים ורוחניים

ורפואה שלימה

☆☆☆

ברכות לראש משב"ר

הנדיב הנכבד איש החסד

ר' מיכאל שבתאי ה"ו

לע"נ מו"ד אביו עט"ד

ר' אברהם ב"ר עובדיה שבתאי ז"ל

נפ' בי"ט בסלו תשל"א

ר' מנשה דדש בן ר' אברהם ז"ל

נפ' יח' אדר א' תשמ"א

ר' אהרן בן ר' אברהם ז"ל

נפ' ח' באייר תשמ"ו

שרה בת צרויה ולוי ע"ה

נפ' כב' שבט תשי"ב

אליס עישא בת אליה ע"ה

נפ' ב' בסלו תשלי"ט

בת שבע בת שרה ע"ה

נפ' ח' שבט תשמ"ב

רבקה יונה בת שרה ע"ה

נפ' ז' בסלו תשנ"ג

ידידה בת שרה ע"ה

נפ' כב' שבט תשלי"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

משפחת בן משה
ברכה והרצל לרפואתם והצלחתם ופרנסה טובה
ושיזכו לחתן את הילדים

משפחת חוגי ציון וסיגלית
לרפואתם והצלחתם ופרנסה טובה ושיזכו לגדל בניהם
לתורה וצוות

טירן בן משה
לרפואתו והצלחתו ושיזכה לחופה בקרוב ופרנסה
טובה

לרפואת ציון בן דבורה הי"ו

לרפואת סבי היקר ר' אבא אהרון בן אסתר הי"ו

לרפואת משה ורותי בהן ובניהם שלפה עידן ורוזה
ושיזכו לחזור בתשובה

אחי היקר אלון בן רבקה ברוריה ואשתו חגית
שהקב"ה יפקדם בזרע של קייטא בפהרה ויתפלאו כל
עשאלות לבס לטובה ולברכה.

ידידי האבנך היקר ר' אילן בן שבת ונ"ב
יה"ר שיפקד בזשק"א ורפו"ש

ידידי היקר עמוס אברהם הי"ו
לע"נ

אביו יוסף בן יחיא ז"ל
ר' דוד אזולאי בן סעדה זצ"ל
ולרפואת והצלחת כל בני ביתו

להצלחת כל משפחת קורט
להצלחת כל משפחת יקותיאל
להצלחת כל משפחת בוטאסטז
להצלחת כל משפחת גליליאן
להצלחת כל משפחת שוהם
יחזקם ה' ברוחניות וגשמיות
ורפואה שלמה

לרפואת הרה"ג בנן של קדושים
רבה של קרית שלום
רבי יהודה זרחיה סגל
בן חנה אלקה שליט"א ורעייתו
ירפאהו ה' ברפואה שלמה ויאריך ימים
על ממלכתו.

ידידי היקר איש החסד
אליהו ישראלוב הי"ו
לרפואה והצלחה ופרנסה טובה
ויזכה לגדל בנו ובנותיו לתורה ויר"ש

לרפואת הרה"ג מזכה הרבים
רבי שמעון אשר שליט"א ורעיתו תחי'
יזכו לגדל בניהם לתורה ומצוות ומעש"ט
ולרפואת כל המשפחה
ולע"נ אביו ברוך אשר בן יוסף ז"ל

ידידי היקר
מר מאיר רפאל הי"ו
לע"נ
אביו יצחק ברוך בן שמואל ז"ל
אמו מכמל בת נוריאל ע"ה
אשתו ברכה בת אבא שמעון ע"ה

מר מאיר ירקוני הי"ו
לרפאותו ולרפואת ב"ב
ולע"נ

דוד בן משה ברוך ז"ל
אליהו בן ראובן ז"ל
פנחס בן אליהו ז"ל
אבא ראובן בן אליהו ז"ל

לאה בת ידידה ע"ה
ידידי היקר אוהב תורה ולומדיה
מר בנימין בביוף ומשפחתו
לרפואת בני ביתו
ופרנסה טובה וזרע של קיימא

לע"נ זבולון בן יששכר אשר ז"ל
לע"נ אסתר בת יוסף ע"ה
נדבת צבי אשר הי"ו

גיסי היקר מזכה הרבים
הרה"ג נחום דניאל ורעיתו הי"ו
לרפואת כל בני ביתם ושיזכו לגדל בניהם
ובנותיהם לתורה חופה מצוות ומעש"ט

דוד בן שולמית
שיגדל בתורה ובמצוות

ידידי היקר עמוס כהן הי"ו
לע"נ הוריו
יעקב בן מרדכי ומרים ז"ל
נעמי בת ניסן ואסתר ע"ה
שיפקדהו הקב"ה בזרע של קיימא
ולהצלחת כל משפחתו

גיסי היקר
אהרון יקותיאל ורעיתו
ימלא הקב"ה משאלות לבם לטובה ולברכה
ויזכו לראות נחת מיוצא חלציהם

הבחור היקר
איתמר יקותיאל
שיזכה לגדול בתורה ויראת שמים ויצליח
בכל אשר יפנה